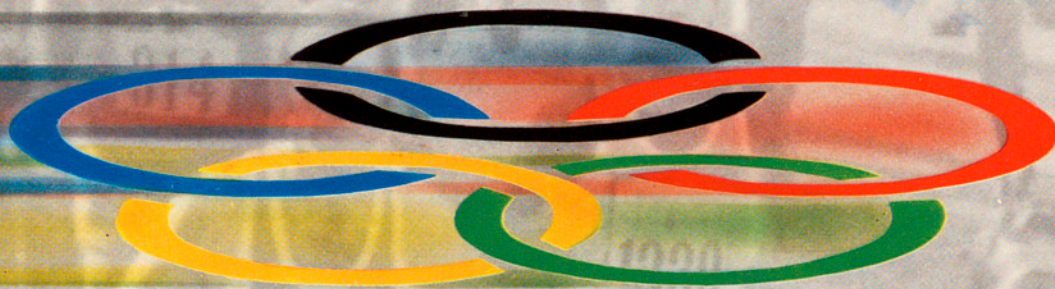




Diputació de Barcelona

ARREL



BARCELONA '92

Si volem, podem



EDICIÓ:
Diputació de Barcelona. Plaça de Sant Jaume, 1.
08002 Barcelona.

REDACCIÓ:
Gabinet de Premsa. Plaça de Sant Jaume, 1.
08002 Barcelona. Telèfons 301.38.40 i 301.36.90.

PRODUCCIÓ
Carrer del Bisbe Irurita, 4. 08002 Barcelona.
Telèfon: 302.21.28.

DIRECTOR:
Joan Brunet i Mauri.

CONSELL DE REDACCIÓ:
Josep Ametller, Francesc Borda, Albert Broggi, Joan Brunet i Mauri, Josep Maria Carbonell, Jordi Font, Joan Mauri, Antoni Zabala i Marc Soler (coordinador).

FOTOGRAFIA:
Oriol Clavell, Paco Ruiz, Jaume Soler, Pilar Viladegut i Arxiu.

DOCUMENTACIÓ:
Grup de Documentació del Gabinet de Premsa de la Diputació de Barcelona.

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC:
Oficina de Català de la Diputació de Barcelona.

DISSENY GRÀFIC I MAQUETACIÓ:
Ricard Badia.

CONSELL DE REDACCIÓ:
Josep Ametller, Francesc Borda, Albert Broggi, Joan Brunet i Mauri, Josep Maria Carbonell, Jordi Font, Joan Mauri, Antoni Zabala i Marc Soler (coordinador).

COL·LABORADORS EN AQUEST NÚMERO:
Joan Barril, Vicenç Esquiros, Joan Fuster, Alfred Bosch, Carles Sentís, Paco Segura, Ricard Frigola, Xavier Sàez, Vicenç Sureda, Salvador Rueda, Xavier Casas, Ramon Romaguera, Ferran Sicart, Josep Ibàñez, José Manuel Abascal, Sebastià Gallego, Ricard Boix, Josep Ramoneda, Manuel Vázquez Montalbán, Joan Anton Benach, Jordi Font, Pep Subirós, Ferran Mascarell, Lluís Millet, Oriol Bohigas, Federico Correa, Félix Arias, Iniciatives S.A., Pere Puges i Dorcà. Pel que fa a les fotografies també hi han col·laborat l'Arxiu de l'Oficina Olímpica, la Biblioteca General d'Esports de la Generalitat, Francesc Català Roca, Miracle Color, Manual Color, C.B Foto i arxiu de la Secció del Medi Ambient de l'Ajuntament de Barcelona.

COMPOSICIÓ:
Fotocomposició Llovet, S.A.

FOTOLITS:
Cromoarte.

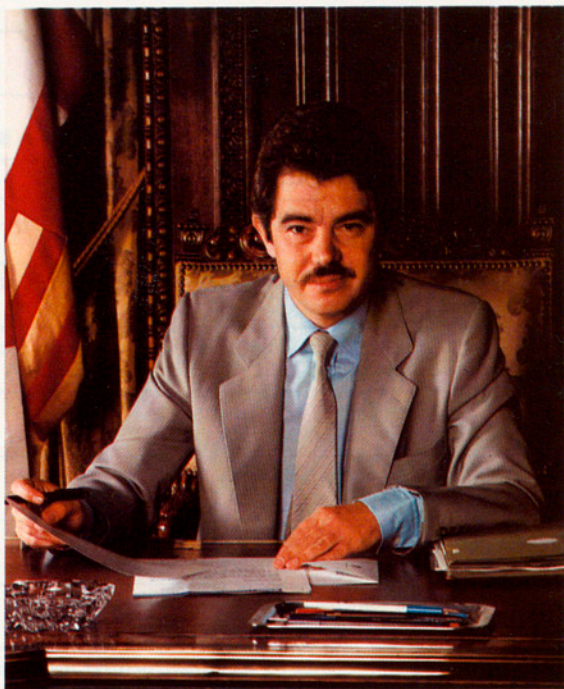
IMPRESSIÓ:
Printcolor
Sabadell

DIPÒSIT LEGAL:
B. 16.299-1981.
ISSN 0211-562 X.

Aquesta publicació, incloent-hi el disseny de la coberta, no pot ésser reproduïda, emmagatzemada o transmesa —ni totalment ni parcial— de cap manera ni per cap mitjà, tant si és electrònic com químic, mecànic, òptic, de gravació o bé de fotocòpia, sense la prèvia autorització de la Diputació de Barcelona.

El futur és nostre Pasqual Maragall. <i>Alcalde de Barcelona</i>	4
Si volem, podem Antoni Dalmau. <i>President de la Diputació de Barcelona</i>	5
La nominació de Barcelona olímpica 1992	6
De l'ideal del Baró de Coubertin a l'enfrontament de blocs Joan Barril	8
La tradició esportiva del Cap i Casal de Catalunya Vicenç Esquiros	14
L'Olimpiada Popular del 1936 contra els jocs del nazisme Joan Fuster	20
Pa i Jocs Alfred Bosch	27
L'eugènica Barcelona Carles Sentís	33
Olimpisme i participació popular Paco Segura	37
La dimensió econòmica del projecte Ricard Frigola	40
La incidència en les infraestructures metropolitanes del transport Xavier Sàez	46
L'escenari del medi ambient Salvador Rueda, Vicenç Sureda i Xavier Casas	54
La vessant pressupostària des d'una perspectiva històrica: Munic, Montréal, Moscou i Los Angeles Ramon Romaguera i Ferran Sicart	67
La Diputació amb Barcelona '92 Sebastià Gallego i Ricard Boix	73
L'esport un fenomen del segle XX Josep Ibàñez	77
Participar? Guanyar! Josep Ramoneda	83
Esport, oci i negoci Manuel Vázquez Montalbán	87
Els mites i les passions esportives interpretades per les arts i les lletres	90
Respirar una Olimpiada José Manuel Abascal	93
Esquema d'un possible programa cultural olímpic Joan Anton Benach i Jordi Font	94
Barcelona: un marc europeu singular per a la cultura Pep Subirós	102
Una experiència afavoridora dels equipaments culturals Ferran Mascarell	105
Una Ciutat per a uns Jocs, uns Jocs per a una Ciutat Lluís Millet	
L'anell olímpic dins el conjunt històric de Montjuïc. Federico Correa	119
Una Vila Olímpica a la Nova Icària Oriol Bohigas	127
Mitjans de comunicació i tecnologia de punta Felix Arias	129
Dos projectes cabdals: la torre de comunicacions i la xarxa de cable Iniciatives, S.A.	133
Ressorgiment o discriminació de la llengua i la cultura catalanes? Pere Puges i Dorcà	139
Un diccionari per a la geografia urbana de la Barcelona del futur	142

EL FUTUR ÉS NOSTRE



PASQUAL MARAGALL

Els Jocs Olímpics del 92 ja són nostres. Darrere queda un bon grapat d'esforços col·lectius de tot un poble que ha fet palesa la seva vocació de progrés. Al davant, un futur pel qual hem apostat amb decisió i que, ara mateix, ja és nostre.

Barcelona, Catalunya sencera —ciutadans, institucions, entitats, empreses—, ha treballat de valent i amb una unitat encomiable per tal de no perdre el tren dels Jocs, que és també el del progrés.

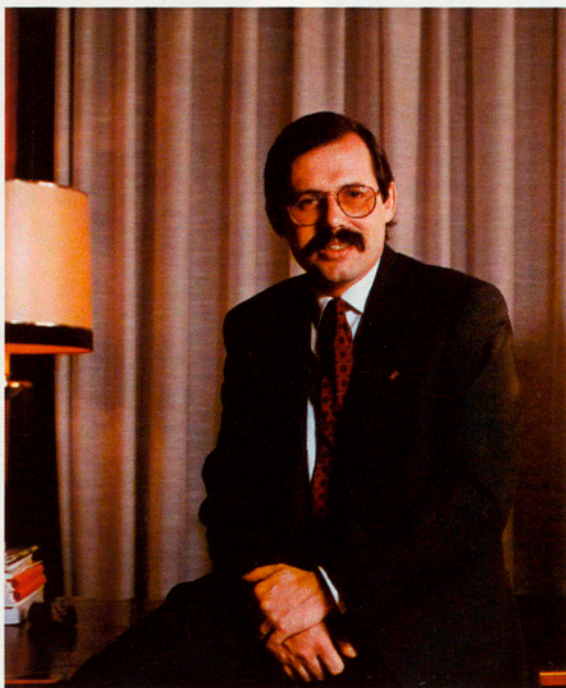
Això és una prova més d'allò que sempre ha caracteritzat el nostre poble: la voluntat de projectar-se endavant en el temps i l'espai, sense complexos paralitzadors i sense escatimar la seva capacitat de treball.

Avui, més que mai, no tinc cap dubte que aquesta ha estat la més gran virtut de la proposta olímpica de Barcelona, l'element unànim que més directament ha influït en el triomf de la candidatura de Barcelona als Jocs del 92 i que ens ha fet propietaris de ple dret d'aquesta aposta de futur.

PASQUAL MARAGALL

Alcalde de Barcelona

SI VOLEM, PODEM



ANTONI DALMAU

Barcelona, amb l'ajut decisiu de tothom, ha fet possible un altíssim repte: ésser nominada ciutat seu dels Jocs Olímpics de 1992. Aquest fet, tots ho tenim ja ben clar, no és pas la fi del camí que hem recorregut fins ara, sinó, més aviat, l'inici d'un altre llarg camí que ha de conduir-nos a fer possible la Barcelona i la Catalunya de progrés, capaç de recuperar i projectar vers el futur aquell protagonisme que, en molts moments de la nostra història, assolírem i que tan sovint hem trobat a faltar.

En el decurs dels darrers dies i mesos, Barcelona, i amb ella Catalunya, ha estat capaç de fer convergir entorn seu molts esforços i moltes il·lusions. Això és una prova fefaent que podem assolir qualsevol fita sempre que en la seva consecució fem confluïr tota l'heterogeneïtat que conforma el nostre poble.

Els Jocs Olímpics de 1992 esdevenen ara el nou repte que ens ha de permetre projectar-nos amb força més enllà de l'esdeveniment esportiu i situar-nos a finals del nostre segle havent bastit una ciutat i un país que siguin punt d'obligada referència arreu. I això és possible. Al llarg de la nostra història molts moments en què solament el ple convenciment i confiança en tot allò que signifiqués innovació i progrés feren possible superar moments crítics i decisius. Cal, de bell nou, mostrar tot el nostre entusiasme i el nostre esperit innovador per, també ara, avançar vers aquest futur que se'ns mostra suggestiu i gràvid de possibilitats. Que no ens hi manqui l'alè ni ens hi tremoli el pols!

ANTONI DALMAU I RIBALTA

President de la Diputació de Barcelona

ARA SÍ!

BARCELONA JA ÉS CIUTAT OLÍMPICA

Barcelona acaba d'inscriure el seu nom en el llistat de les ciutats olímpiques. Barcelona ha estat nominada seu dels Jocs Olímpics de l'any 1992, nominació que tingué lloc a la ciutat suïssa de Lausana el dia 17 d'octubre de 1986. El resultat assolit per Barcelona en la votació dels membres del Comitè Olímpic Internacional no deixa cap mena de dubte sobre l'esforç realitzat per la ciutat i per Catalunya durant el llarg camí recorregut fins a fer possible aquest fet. I això davant de ciutats rivals poderoses i en l'ocasió en què hi havia un major nombre de candidates...

Aquell llunyà somni que encapçalava el llavors alcalde de Barcelona, Narcís Serra, l'any 1981, i que fou continuat de forma entusiàstica per l'actual alcalde, Pasqual Maragall, amb el suport de totes les institucions i del poble de Catalunya, és ja una realitat. I ara sí, ara Barcelona ja és la ciutat seu dels Jocs Olímpics d'estiu de l'any 1992. Ara les mirades es centren ja vers l'esforç organitzatiu dels Jocs i tot allò que aquest esdeveniment implica i implicarà. Si fins al 17 d'octubre es tractava de demostrar que Barcelona era la ciutat amb més condicions i més preparada per acollir els Jocs del 1992, comença en aquests moments un nou camí en què caldrà demostrar que tot el treball realitzat era la sòlida base sobre la qual s'havia de bastir i es bastirà la Barcelona, la Catalunya, olímpica.

Lausana fou, divendres passat, una gran festa catalana en la qual no mancava ningú. Caldrà el mateix esforç, solidari i conjunt, per tirar endavant el projecte i afrontar tots els reptes de futur amb l'èxit necessari.

L'ARREL no volia deixar passar aquesta circumstància històrica sense fer una primera aproximació i reflexió sobre allò que els Jocs significaran per a Barcelona i per a Catalunya. No és aquesta la primera col·laboració que la Diputació de Barcelona fa a la Barcelona Olímpica i tampoc no serà pas la darrera.

La constància gràfica dels segons, minuts i hores que seguiren a la nominació obren les pàgines de l'ampli dossier sobre els Jocs Olímpics del 1992 que teniu a les vostres mans i que us presentem amb il·lusió.

Ara sí! Ara Barcelona ja és ciutat olímpica. L'enhorabona a tothom!



AQUESTA ÉS LA SEQÜÈNCIA FOTOGRÀFICA DE LA NOMINACIÓ: 1. EL TEATRE DEL PALAU DE BEAULIEU MOMENTS ABANS QUE SAMARANCH (PRESIDENT DEL CIO) DONI A CONÈIXER EL VEREDICTE: 2. LA DELEGACIÓ BARCELONINA EN EL MOMENT DE FER-SE PÚBLICA LA NOMINACIÓ: 3. SIGNATURA DEL PROTOCOL DELS JOCS OLÍMPICS D'ESTIU DE 1992: 4. TOTHOM FELICITA A MARAGALL I SERRA, ARTÍFEXS DE LA NOMINACIÓ: 5.-6. DOS ASPECTES DE L'ESTAND DE BARCELONA AL PALAU DE BEAULIEU UNA HORA DESPRÉS DE LA NOMINACIÓ. (FOTOGRAFIES: AUGUSTO SÁNCHEZ QUEIROLO).

JOAN BARRIL

DE L'IDEAL DEL BARÓ DE COUBERTIN A L'ENFRONTAMENT DE BLOCS

Sempre és intrigant contemplar la figura de l'atleta quan, per lògiques raons de convenció social, s'ha de disfressar d'espectador. Se'ls veu d'una hora lluny. Duen l'americana i la corbata com una nosa humida que se'ls arrapa als músculs. Les sabates grinyolen sota el neguit dels tendons i les mans semblen àvids de trobar una butxaca on reposar el sacseig nerviós dels braços abans de la sortida.

És difícil trobar un atleta sol i descobrir-li el pensament. Quan no són a la pista, sempre estan envoltats de creients de la velocitat que tasten la pell del *record-man* en un efímer contacte per confirmar la naturalesa biològica del campió. Quan, en canvi, corren en competició, tots els seus sentits estan posats a escoltar com s'acosta la respiració del seu perseguidor o a sentir la tènue resistència d'una cinta en trencar-se sobre el pit. La soledat de l'atleta es produeix més tard: mentre es renta les dents davant el mirall d'un hotel llunyà o quan apaga el llum del vestidor després d'un entrenament nocturn. Sol ser aleshores quan arriba la carta dels responsables esportius del seu país comunicant-li que no podrà participar en aquesta o aquella competició per interès del seu país. A determinats nivells, l'esport crea l'addicció de batre els altres. L'atleta necessita la presència del *seu* contrincant per retrobar-se. I el dia que aquest encontre no es produeix, el corredor de fons s'enfonsa. La pista perd la seva dimensió humana i es converteix en un absurd passadís que no mena enlloc. Per això la gran por de l'atleta no és tant la por de perdre sinó la por de no poder competir.

Abans d'uns Jocs Olímpics tots els atletes del món saben que ni els esforços contra el crono ni les llargues sessions d'entrenament compten res al costat

d'una decisió política. A la línia de sortida se senten flexibles com l'aire, però en la frenètica cursa fins al pòdium hauran assolit la rigidesa dels pals de les banderes. La victòria en una gran competició els convertirà en símbols i, com a tals, hauran deixat de pertànyer-se a si mateixos per passar a ser els *gadgets* identificatius d'una nació o, fins i tot, d'una civilització. L'esport ha passat de ser una activitat «lírica», pròpia de *gentlemen* desvagats a recuperar el caràcter èpic que les multituds i els mitjans de comunicació li han conferit. L'atleta estira el sentiment nacional en un moment en què les nacions són més homogènies que mai i el poder galvanitzador de qualsevol manifestació esportiva s'havia de convertir per força en una de les armes més càlides de l'actual guerra freda.

la cirereta del pastís

Per primera vegada s'és conscient que el contenciós internacional no desembocarà en una guerra de fronteres i annexions. Davant de l'arsenal nuclear no hi haurà cap governant que s'adreci a l'home del carrer instant-lo a una inútil «mobilització general». Fins i tot en el terreny de les ideologies no hi haurà cap líder del món industrialitzat que advoqui per un canvi radical de la societat. Ho recull clarament el pensador-revelació francès Alain Minc en el seu llibre *L'avenir en face*: «L'arma nuclear, aquesta estranya pipa de la pau, prohibeix la guerra i en fa, sigui com sigui, un "impensat": la incapacitat d'imaginar la guerra obliga, en efecte, a viure la crisi d'una manera diferent. L'única sortida de la crisi està en ella mateixa; les tensions socials no tenen sortida si no és en la



QUÈ DIRIA AVUI EL BARÓ DE COUBERTIN?

societat. Aquesta aparent tautologia és en si una revolució. Ja ha passat el temps dels derivatius bel·licosos, nacionalistes i ideològics; toca ara a la societat d'inventar-se, per al millor i per al pitjor». Però, mentre que el pastís de nata d'aquesta societat va muntant-se entre la por escèptica i la innovació trepidant, resta encara per col·locar la cirereta de l'esport, l'única expressió interclassista i intercultural capaç de cohesionar en un moment donat aquelles antigues però sempre útils unanimitats col·lectives.

Que l'esport és útil al poder que el patrocina és evident. Que els Jocs Olímpics constitueixen el millor aparador per a la protesta o per al dissentiment, també. Quan la guerra freda es refreda del tot i ja és incapaç de generar adhesions per un o per l'altre bàndol, l'única manera de recuperar el temps de l'autoafirmació és enganxant les decisions dels governants a la samarreta dels atletes.

L'important és no participar

Però l'evident politització dels Jocs Olímpics no està relacionada directament amb l'esport sinó amb la repercussió que un esdeveniment d'aquesta magnitud comporta a l'àmbit internacional. Gràcies a la televisió la noia que porta el coixí amb les medalles o l'àrbitre que amida el salt de longitud són contemplats per milers de milions de persones. De la mateixa manera els himnes de les nacions esportivament més fortes són memoritzats inconscientment a força de veure com les seves banderes són hissades. A més a més la televisió olímpica, malgrat les seves mediatitzacions transnacionals, té una potencialitat propagandística que la fa especialment cobejada per moviments extraoficials. Avui, tot el que passa dintre del marc olímpic —protestes, glorificacions, presències, absències, atemptats— té una importància innegable. Aquesta és la grandesa i al mateix temps la fragilitat que demostren els Jocs. I és el que explicaria la paradoxa que s'ha donat en les dues carreres edicions quan el lema del Baró de Coubertin va ser substituït pel lema de Jimmy Carter i de Constantin Txernenka: «L'important és no participar». En el fons, els dirigents dels grans blocs saben que els Jocs Olímpics són gairebé imparables, però que només l'absència d'una notable força esportiva pot provocar la seva devaluació. L'absència esportiva es converteix així en victòria política. I es demostra el que ja sabíem: que les regles d'uns Jocs Olímpics sempre estan subordinades a les regles del joc real.

I el joc real ha creat una dicotomia, si més no curiosa, de totes les Olimpíades. Al resultat estrictament esportiu (participació, rècords obtinguts, esports que s'hi han anat integrant) s'hi ha afegit el resultat vagament polític de cada edició fins al punt que es podria establir una tipologia històrica d'allò que ha caracteritzat els Jocs més enllà de les pistes. Mark Spitz, Na-

dia Comaneci, Sebastian Coe en serien els símbols. Els signes caldria buscar-los en altres planes dels diaris.

jocs olímpics com a signe de política exterior

Al llarg de les vint-i-tres edicions que es porten celebrades sempre hi ha hagut algun incident que ha desembocat en l'absència d'algun país amb dret a participar-hi. En general les causes de l'absència han estat atribuïdes a conflictes polítics amb algun dels altres estats participants. Fora dels casos més sonats de Moscou i Los Angeles, el cert és que les coses no podien començar pitjor per a l'olimpisme: a Atenes, l'any 1896, Hongria va propiciar un conflicte en sol·licitar que els Jocs se celebrassin a Budapest per fer-los coincidir amb el primer mil·lenari de l'estat magiar. Dotze anys més tard, a Londres, seria la Rússia tsarista que s'oposaria a la participació de Finlàndia. Anvers, el 1920, veu com Alemanya i els seus aliats derrotats a la Primera Guerra Mundial, eren exclosos dels Jocs. L'absència d'aquests països continuarà a París, el 1924; Hitler, però, es prendrà la revenja celebrant el 1936, a Berlín, la seva gran Olimpíada propagandística de la qual restaran exclosos els atletes de l'URSS.

L'URSS, juntament amb Japó i Alemanya, no participen en els primers jocs de la postguerra a Londres, 1948. Però quatre anys més tard, a Helsinki, el moviment olímpic sembla agafar embranzida quan s'hi admet l'URSS i s'hi readmet el Japó i Alemanya, marginades després de la Segona Guerra Mundial. Melbourne 1956 comptarà amb absències: Egipte i Irak no hi van com a protesta per la intervenció estrangera al canal de Suez. Per la seva banda, la invasió soviètica a Hongria provoca l'absència d'Holanda, Suïssa i l'Espanya d'aquella època.

El 1960, a Roma, comença el conflicte de Taiwan que es resoldrà setze anys més tard a Montréal. La Xina popular anirà assolint un major protagonisme a cada edició fins que les autoritats canadenques impediran la participació dels representants de la Xina nacionalista. Un altre dels problemes clàssics de política exterior esclata a Tokyo, el 1964, quan l'Àfrica del Sud queda exclosa per la seva política d'*apartheid*. El mateix succeirà el 1972, a Munic, amb la delegació de la Rhodèsia segregacionista. El tema de l'*apartheid* provocarà imprevisibles efectes de solidaritat i culminarà a Montréal-76 quan vint-i-nou països africans abandonaran els Jocs com a protesta per la presència de Nova Zelanda, país que sosté relacions esportives amb Sud-àfrica. A totes aquestes desercions s'afegiran les dels Estats Units i una part dels seus aliats en els Jocs de Moscou-80, com a protesta per la invasió soviètica de l'Afganistan. En aquestes condicions qualsevol pretext hauria servit —la invasió de l'illa de Granada, per exemple— perquè la Unió Soviètica i companyia tornessin el guant de l'absència a Los



ELS BOICOTS MUTUS DE NORD-AMERICANS I SOVIÈTICS EXEMPLIFIQUEN PROU BÉ COM ES TRADUEIX EN L'ESPORT L'ENFRONTAMENT DE BLOCS



L'ENFRONTAMENT DE BLOCS, UNA EXACERBACIÓ DELS NACIONALISMES

Angeles-84. És a partir d'aquest moment quan es pot començar a parlar dels Jocs Olímpics com a camp de batalla incruent on es crea, es difon i es justifica la política exterior dels dos blocs.

jocs olímpics com a mitjà d'amplificació

L'aprofitament d'un esdeveniment important perquè faci de caixa de ressonància dels problemes d'una minoria és una regla que es troba en el manual pràctic de tot aprenent de rebel. Ja des de les primeres edicions dels Jocs determinades comunitats nacionals exiliades van intentar transportar el seu problema a l'opinió pública a partir dels Jocs. El 1924, a París, russos exiliats de la revolució d'octubre i armenis en una situació semblant fan pressió per poder desfilar amb sengles equips. Estats Units juga a favor d'aquesta proposta i decideix que Filipines desfili amb bandera i himne propis per recolzar la petició de russos i armenis. La història es repetiria a Melbourne, el 1956, quan en plena guerra freda, va ser el mateix COI que va llogar un avió per tal que un equip d'atletes hongaresos exiliats de la invasió soviètica pogués participar en els Jocs.

Fins a Tokyo, la instrumentalització dels Jocs Olímpics per part de les minories amb problemes va mantenir-se en els seus nivells que podríem considerar normals atesa la convulsa situació mundial. Podien tenir una major o menor divulgació, però les reivindicacions no van intentar mai alterar la dinàmica dels mateixos Jocs, ben al contrari: l'acció de les minories sempre anava encaminada a fer que el COI els atorgués el dret a participar en condicions d'igualtat amb els països que eren membres de ple dret. El reconeixement del COI era un objectiu comú. I, de fet, la laxitud dels membres del comitè olímpic (especialment sota la presidència de l'ultradretà Avery Brundage) feia possible qualsevol arbitrietat com la que va significar l'acceptació de Taiwan sota el nom de Xina nacionalista el 1958.

Havien d'arribar al pòdium dos corredors negres de la delegació dels Estats Units per capgirar la situació. Tommie Smith i John Carlos, en el moment de rebre les medalles a l'Olimpíada de Mèxic de 1968 es van calçar uns guants de cuir negre i van escoltar l'himne del seu país fent la salutació del moviment radical negre *Black Panthers*. Els problemes de la gran minoria negra nord-americana saltaven a la llum pública en el mateix any en què havia caigut assassinat Martin Luther King. L'acció, inofensiva i testimonial, continuava inscrita en certa mesura dintre el marc de la litúrgia olímpica. Ningú no podia negar que els protagonistes de la protesta eren efectivament atletes, i el conflicte de la salutació quedava circumscrit al si de la delegació USA. Però la tragèdia va arribar el 1972, a Munic, quan un escamot de l'organització palestinesa «Setembre negre» segresta i executa onze

membres de la delegació israeliana a la mateixa vila olímpica. D'aleshores ençà la prevenció antiterrorista es multiplica espectacularment. I les condicions de seguretat i de neutralitat política són força considerades pel COI a l'hora de decidir la ciutat organitzadora.

jocs olímpics com a model polític

Sens dubte, Berlín 1936 i Los Angeles 1984 són les dues edicions més característiques en les quals s'ha abocat més dosi de superestructura ideològica als Jocs. En ambdós casos es va potenciar una imatge del país organitzador absolutament desproporcionada amb el que hauria de ser un fòrum esportiu neutral. La propaganda va igualar la informació i va anar adreçada a generar un ampli consens, interior el 1936, planetari el 1984, al voltant dels valors dominants del moment. La frase de Goebbels als periodistes estrangers era prou explícita sobre les intencions del III Reich amb la seva Olimpíada: «Alemanya només alimenta intencions pacífiques. Us demano que reproduïu les vostres impressions sobre el nacional-socialisme sense prejudicis i amb un esperit veritablement olímpic». Dies després d'aquestes paraules el mateix Hitler abandonava olímpicament la llotja presidencial poc abans que l'atleta nord-americà negre Cornelius Johnson es fes amb la medalla d'or de salt d'alçada.

Frases com la de Goebbels no va caldre que es diguessin a Los Angeles 1984. El model nord-americà té una llarga tradició de penetració a la societat occidental, però és precisament una oportunitat com la dels Jocs Olímpics la que permet llançar al món el missatge de la identificació «interior» de tots els països amb la potència-mare, contraposat amb el missatge de perill «exterior» que encarna la Unió Soviètica. De fet, Los Angeles-84 va equivaler a la plasmació escènica de la cançó «*This land is your land*»; sobretot tenint en compte que l'enemic soviètic no hi era present, ocupat com estava a reprimir afganesos irredents. Els Jocs de Los Angeles van servir per introduir els valors característics de la societat nord-americana en el terreny olímpic: la glorificació de la iniciativa privada com a impulsora dels Jocs i l'ús de l'*star-system* aplicat a la figura gerencial de Peter Ueberroth van significar les grans novetats de les darreres Olimpíades. I, davant tots els països colonitzats informativament per les grans cadenes nord-americanes, es va tendir a donar una visió «militaritzada» dels països socialistes que havien decidit absentar-se de les competicions.

la batalla dels *media*

Quan Reagan exhaureixi el seu segon mandat a la presidència dels Estats Units, molt probablement entrarem en una etapa de menors crispacions en el terreny de la política internacional. Però res no podrà



evitar que la confrontació Est-Oest continuï en altres terrenys. El manteniment dels dos imperis continuarà i també continuarà la supremacia nord-americana en la difícil feina d'irradiació de les idees. A l'hora de controlar les respectives parcel·les, la gran Amèrica recolza sobre l'Estat i la societat civil, sobre la coerció i el consens, el temor i la seducció, mentre que la Unió Soviètica manté les seves posicions a partir d'un Estat coriàci i de la força de les armes. Poques coses fora de l'esport i alguna manifestació artística d'exportació han fet que la Unió Soviètica pogués entrar per dret en el món dels *media* occidentals.

Els Jocs Olímpics esdevenen així la gran oportunitat de demostrar al món que la Unió Soviètica també *fa* societat. I aquesta és la batalla que duran a terme els *media* de tot el món. Els conreadors d'imatge del Pentagon saben que l'arma propagandística més con-

tudent que fins ara ha exportat l'URSS no és altra cosa que l'elegància amb què sol vestir-se Raisa Gorbaxev. Si a les properes Olimpíades a Seül els *recordmen* soviètics comencen a saltar a la premsa del cor occidental acompanyats de les seves famílies encantadores passejant per la Perspectiva Nevski, la batalla dels *media* començarà a empatar-se. I si l'empat no convé, la CIA ja s'inventarà un nou conflicte per impedir que els adversaris xuclin càmera.

Potser per això, en vigílies d'Olimpíades, els atletes passen vestits per les voreres i enyoren els aplaudiments adversos. Estan fets de la fusta dels pals de les banderes i saben que certes banderes onegen millor soles que mal acompanyades. Encara avui, diuen. I a tot arreu.

JOAN BARRIL
Periodista. Director de "El Món"

VICENÇ ESQUIROZ

LA TRADICIÓ ESPORTIVA DEL CAP I CASAL DE CATALUNYA



LA BARCELONA ESPORTIVA ES REMUNTA A L'ÈPOCA ROMANA.

Barcelona és una ciutat amb un historial esportiu i esperit olímpic que poques ciutats del món poden oferir. I compta, si més no, amb uns ciutadans que estimen l'esport i que han fet possible que la Ciutat Comtal, Cap i Casal de Catalunya, hagi estat bressol de la majoria de modalitats esportives que avui es practiquen arreu de l'Estat espanyol. A final del segle passat aquesta vocació esportiva de Barcelona es va manifestar amb la fundació d'entitats esportives sorgides de la iniciativa popular, entre elles el Futbol Club Barcelona, un club que, al marge del futbol, va ser un dels pioners de l'atletisme, que en els primers temps àdhuc practicaven els seus jugadors de futbol, per iniciativa del fundador del club blaugrana, Joan Gamper.

L'any 1903, Bernat Picornell, un jove fill de mallorquins, educat des de la seva infantesa a Marsella i de família que hi tenia establert un comerç relacionat amb negocis marítims, havent-se instal·lat a Barcelona portat pels afers familiars, va ingressar al Gimnàs Solé, establert al núm. 5 del carrer de Montjuïc del Carme i allí va fer relació amb altres joves barcelonins que admiraren en Picornell com un esportista complet. En Bernat Picornell era campió de França de lluita grecoromana, bon nedador i excel·lent waterpolista. Després de participar en diverses competicions al nostre port i al litoral, davant dels Banyes Orientals, Picornell i els seus amics van fundar el Club Natació Barcelona. Era el novembre de 1907. Cal aclarir també que en Picornell era íntim amic del patriarca de l'olimpisme modern, Pierre de Fredy Coubertin, i per tant tenia un criteri molt exacte sobre la necessitat i la utilitat de l'esport.

Així doncs, un cop fundat el Natació Barcelona, fet que causà una gran impressió als barcelonins de l'èpo-

ca, sobretot pel fet que la natació es practiqués en aigües del nostre port, Bernat Picornell, des de les pàgines del *Mundo Deportivo*, féu una campanya a favor de la natació com a esport utilitari. I les seves inquietuds les portà a l'Ajuntament de Barcelona i als alcaldes Domènec Sanllehy i Francesc Puig i Alfonso. Aquest darrer, destacat periodista de l'època, interpretà perfectament les propostes d'en Picornell i el 1908 va prometre al qui aleshores era president del Natació Barcelona que els nois i noies de les escoles, en l'època estiuenca, desfilarien per les instal·lacions del Natació Barcelona en els Banyes Orientals primer, i després, en els actuals terrenys de l'Escullera.

Però en Picornell, més ambiciós, proposà a en Puig i Alfonso que l'Ajuntament de Barcelona estudiés la possibilitat que la Ciutat Comtal fos seu d'uns Jocs Olímpics. La proposta era interessant, però en Puig i Alfonso la considerà excessivament ambiciosa perquè Barcelona encara no disposava de les instal·lacions esportives necessàries i, sobretot, i això era el problema greu, no s'havia consolidat la mentalitat que calia entre la gran majoria de regidors del Consistori, amb referència a l'esport.

Aquests fets tingueren un ressò important en la divulgació de l'esport a Barcelona i en la motivació dels seus barris, on, per iniciativa dels veïns, van néixer importants clubs esportius, la majoria d'ells de futbol, però sovint amb seccions d'atletisme, ciclisme, bàsquet, etc., com les de la U.E. de Sants, i el mateix es podria dir dels clubs instal·lats a Sant Andreu —un dels pioners del rugbi—, Gràcia, el Poble-sec, etc.

La natació, al marge de la fundació del Natació Barcelona i, el 1913, del Natació Atlètic, tingué la seva expansió gairebé absoluta amb la construcció de la Piscina Municipal de Montjuïc, l'any 1929, amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona. Aquesta manifestació també motivà la fundació de nous clubs barcelonins —Barceloneta, Mediterrani, Mare Nostrum, Catalunya i tants d'altres.

I cal remarcar que l'esport, no tan sols a Barcelona, sinó a tot Catalunya, sorgí per la iniciativa del poble i amb l'ajuda desinteressada d'uns periodistes tan prestigiosos en aquella etapa heroica de l'esport barceloní com Narcís Masferrer, Elies Juncosa «Corredisses», Francesc S. Gibert, Josep Torrents, Lluís Meléndez, olímpic d'Anvers i pioner de la marxa atlètica, junt amb Charlot, Rossend Calvet, Josep Messalles, etc.

Però la història de Barcelona i la de Catalunya, que compta amb clubs centenaris com el Gimnàstic de Tarragona, ja té antecedents al segle II, en l'etapa romana de Barcelona, aquella antiga Barcino.

un barceloní, primer campió olímpic hispànic

Entre els personatges més remarcables de la Barcino del segle II, els Minicius Natalis són els qui amb



L'ANY 1924 SE CELEBRAREN LES NOCES D'ARGENT DEL F.C. BARCELONA



L'ATLETISME, ESPORT BASE, TÉ A CATALUNYA UNA LLARGA TRADICIÓ

tota probabilitat reuneixen un conjunt més complet i brillant. El seu protagonisme polític i militar en l'Imperi de Domicià fins a Antoni Pius fou important, i una extensa bibliografia acredita l'interès que han tingut els historiadors pels Minicius Natalis, pare i fill.

Del pare, esmentat sempre pel nom de Lucius Minicius Natalis, n'ignorem les dades de naixement, i per tant no es pot afirmar que fos barceloní. Cal suposar que des del final del segle I estava establert a Barcino, ja que, igual com el seu fill, ja nascut a la nostra ciutat, pertanyia a la tribu Galeria, a la qual estava inscrita la colònia.

Pel que fa al fill, que tot sovint trobem amb el nom de Lucius Minicius Natalis en les inscripcions de més significació o en aquelles en què amb el seu pare i homònim —en aquest cas amb la indicació de *junior* i un altre cognom, Quadronius Verus, ens proporciona certes pistes relatives als llinatges. Aquest segon cognom compost podria ser el de la mare, pel que es refereix a Quadronius; d'altra banda, sembla que l'afegit de Verus significava una distinció imperial.

Anys després, pare i fill fundaren unes termes «*in sol suo*», és a dir, en terrenys de propietat seva. La localització tradicional i la identificació recent de les restes de les termes a la plaça de Sant Miquel permeten de creure amb cert fonament que no gaire lluny hi havia la residència d'aquesta família. Malgrat que la vida els portés d'un cap a l'altre de l'Imperi, és de creure que van conservar la casa a la nostra ciutat, on, com hem dit anteriorment, va néixer el descendent de la gens *Minicis*, que un terç de segle més tard seria proclamat guanyador d'una cursa olímpica.

La vida de Minicius Natalis transcorregué en bona part lluny de Barcino. Les inscripcions dels diversos monuments aixecats per ell o que li foren dedicats estableixen l'amplitud dels seus viatges a través de l'Imperi, des de Barcino fins a Kallastis al mar Negre, passant per la península Itàlica, la frontera del Danubi, Grècia, la Britània i el nord d'Àfrica. La brillant carrera militar del pare a Roma —on en el curs de les guerres dàciques assolí assenyalats triomfs— facilità la projecció senatorial del fill. Però el jove ja demostrà pel seu compte uns bons dots d'eficiència, com ho acredita el seu ascens constant en l'escalafó. Fou Augur i Triumvir Moneta; l'any 114, Tribú militar de la primera Legió Auditrix a la Decla; l'any 115, de la XI Clàudia de la Moèsia; entre el 116 i 117, de la XIX Gemina Martin Victrix a les ordres del seu pare, llegat a la Panònia.

Seria extensa la relació dels càrrecs importants d'aquest barceloní excepcional, que sempre tingué a gran honor haver nascut a Barcino, com consta expressament en els cinc monuments que encara se'n conserven a Líbia, Bulgària, Londres, Roma i, sobretot, a Grècia, a l'antic Olimp, on es troben les restes del monument del triomf de Lucius Minicius Natalis jr. a l'Olimpiada 227.

GENERALITAT DE CATALUNYA
COMISSARIAT D'EDUCACIÓ FÍSICA I ESPORTS

CURS PER A MONITORS DE
GIMNÀSTICA

LA MATRICULA RESTARÀ OBERTA FINS EL 10 D'OCTUBRE
PER A DETALLS I INSCRIPCIONS AL COMISSARIAT
AVINGUDA DEL 14 D'ABRIL 444 - BARCELONA

LA FORMACIÓ DELS MONITORS ESPORTIUS ÉS INDISPENSABLE PER A LA FORMACIÓ DELS NOUS ESPORTISTES

JENER

CAMPIONAT DE CATALUNYA
D'ESQUI
FONS
LA MOLINA 1933

CLUB MUNTANYENC BARCELONES
SECCIÓ D'ESPORTS DE MUNTANYA

L'ESQUÍ DE FONS, UNA PRÀCTICA QUE NO ÉS PAS D'ARA

Després d'una estada a Barcino, pare i fill tornaren a Roma, on el pare va morir al cap de poc. El fill va assolir el títol d'Augur (excepcional a la seva edat), el tribunal de la plebs l'any 126 i el 128 exercí el càrrec de Curator Vise Flaminise i de Prefectus Alimentorum. Després encara va ser ascendit a Pretor. L'any 129, quan en devia tenir uns 32, va participar a la 227 Olimpíada, i guanyà la cursa de carros. Fou un dels pocs senadors que hi van participar i, a més, se'n proclamà vencedor.

la primera crònica esportiva de Barcelona

Lucius Minicius Natalis (Lluc Petit Nadal) sempre havia estat orgullós dels seus èxits oficials i no volia ser oblidat en la seva glòria esportiva. Probablement va tornar un bon dia a l'Olimp per fer inscriure en el sòcol del monument el text que seria, sens dubte, la primera crònica esportiva barcelonina i hispànica. Diu això:

«El general L. Minicius Natalis, que en l'Olimpíada 227 guanyà la cursa de carros, féu donació del carro guanyador al Santuari. Fou Pretor i Procònsol de Líbia.»

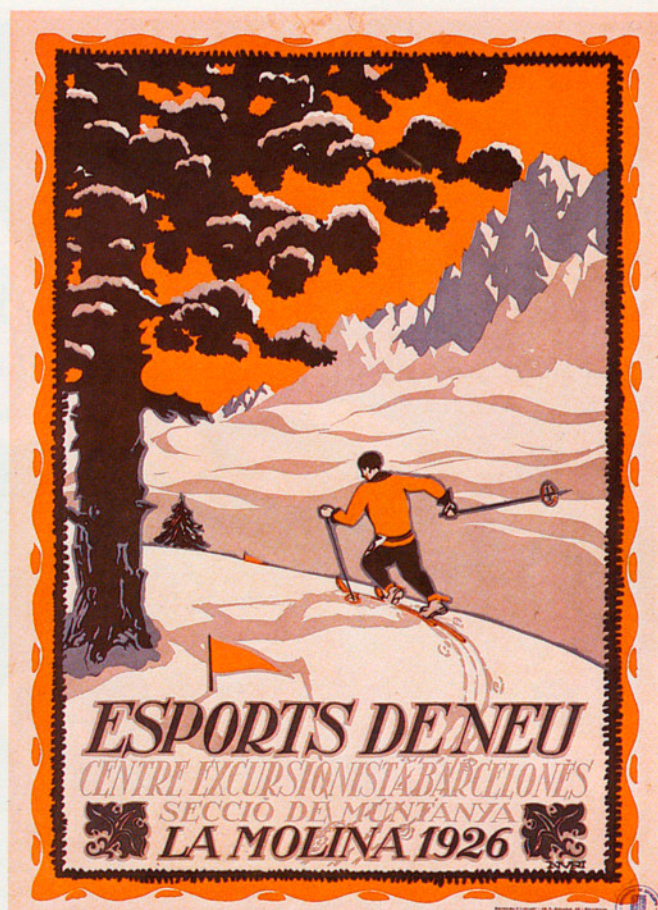
Qui li ho havia de dir, a L. Minicius Natalis jr. que, 18 segles després, tindria el seu monument a la seva Barcino, a la Barcelona actual, convertida en la gran Barcelona, i que el Natació Montjuïc l'ha situat a la seva ciutat esportiva, obra del qui en vida fou excepcional campió d'atletisme i doctor en arquitectura, Pere Ricart: un monòlit que està situat al costat d'una olivera portada des del mateix Olimp pel president del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch.

el primer estadi barceloní

A la llum de les dades arqueològiques, vegem ara la realitat històrica.

En el cas de les termes, n'ha quedat definitivament comprovada l'existència, esmentada a les làpides dels Minicius i d'un altre esportista d'aquella època romana de la nostra Barcelona, Lucius Cecilius Optatus. I si els testimonis epigràfics ens parlen de les termes fundades pels Minicius Natalis, una làpida dedicada al centurió Cecilius Optatus commemora la donació a Barcelona de 7.500 denaris perquè, amb els interessos anuals, hom pogués celebrar el 10 de juny de cada any uns Jocs de pugilat i a la vegada subministrés oli a les termes públiques per fer que aquest llegat arribés a feliç terme. Era l'exoneració de les càrregues monetàries que gravaven els lliberts, consistents en el lliurament de 500 denaris a l'erari públic.

Els combats dels pugilistes a què es refereix la inscripció de Cecilius Optatus eren molt semblants als de la boxa actual i tenien lloc a l'Amfiteatre, que es trobava a l'antiga plaça Arenària, després de la Trinitat, desapareguda amb l'obertura del carrer Ferran



L'ANY 1926, LA MOLINA JA ERA UN CENTRE HABITUAL PER A LA PRÀCTICA DELS ESPORTS DE NEU



LA NATACIÓ, ELS SALTS I EL WATERPOLO AL XXV ANIVERSARI DEL CLUB NATACIÓ BARCELONA (1952)



L'AUTOMOBILISME TAMBÉ GAUDÍ DEL FAVOR DEL PÚBLIC

actual. Es trobava en el que avui és la cruïlla amb el carrer d'Avinyó. El terme *arenaria* ve del fet que els amfiteatres eren designats com *arenas*. Aquest fou, per tant, el primer estadi conegut a Barcelona.

D'aquest fet, que constitueix l'arrel de l'esport a l'antiga Barcino i de l'organització dels jocs d'Amfiteatre, en resta constància a la làpida que hom conserva al Museu Arqueològic i que durant molts anys, fins en fa uns 25, restà més aviat oblidada, a la cruïlla dels carrers d'Arlet i d'Hèrcules. Fou malmesa amb el fre-gadís del pas de carruatges. Avui, junt amb l'original trobem una reproducció de la llegenda que primitivament hi figurava.

Així mateix en el Museu Arqueològic hom pot delectar-se amb el mosaic dels Minicius Natalis, que fa referència a l'afecció del fill als cavalls i a les curses de carros. Àdhuc en el mosaic consten els noms dels cavalls que hom suposa que tenien a la quadra del Minicius Natalis jove.

arrels esportives de Barcelona

Al *Registre d'Ordinacions* hom pot comprovar que

l'esport barceloní, a l'Edat Mitjana, es va agermanar amb les armes. Els consellers el propugnaren per a l'ensinistrament del tir de ballesta, pràctica que va arrelar a la ciutat fins a l'extrem que tots els dies de festa es podia veure un bon nombre d'homes que sortien de les muralles de la ciutat per participar en els concursos de destresa. I un dels camps escollits va ser la riera de Santa Anna. Posteriorment les autoritats ordenaren i estimularen aquest esperit de competència i disposaren la construcció d'un triquet al monestir de Santa Clara, avui ocupat pel parc de la Ciutadella.

Seria molt llarg de fer una història exhaustiva de l'esport a Barcelona fins a arribar a l'època actual. El 1850 un mariner del qual només se sap el cognom, Fornells, ensenyava a remar els seus conciutadans, i anys després els nombrosos deixebles d'en Fornells organitzaren les primeres regates al port, preludi d'una gran activitat esportiva que, amb el creixement de Barcelona després de l'Exposició Universal de 1888 i la presència a la nostra ciutat de molts estrangers portats per l'activitat industrial i comercial de Barcelona, va fer néixer els primers clubs esportius, entre ells el

«Foot-ball Club Barcelona». Arreu de la ciutat proliferen gimnassos amb uns criteris sòlids d'educació i formació física, sense oblidar la influència que hi va tenir la Renaixença, moviment que va aproximar els catalans a l'ecologia i que motivà la creació d'una institució orgull de la cultura a Catalunya: ens referim, naturalment, a l'avui centenari Centre Excursionista de Catalunya.

Àmb la Renaixença, moviment catalanista, coincidí el *boom* internacional de Pierre de Fredy Coubertin. D'aquest excepcional filòsof hom sap que fou l'instaurador de les modernes Olimpíades, però molt pocs s'han parat a estudiar la influència cultural que aquest idealista esportiu va tenir a Europa i a la resta del món. Deu anys abans de reimplantar els Jocs Olímpics, que si en l'antiguitat foren l'homenatge al déu Zeus ara són una manifestació de pau i germanor entre els homes de tots cinc continents, sense distinció de races i de criteris polítics i religiosos, Coubertin i el pedagog francès Gabriel Lippmann (premi Nobel 1909) presentaren al govern de França una reforma de l'ensenyament amb l'obligatorietat de l'esport com una assignatura més a les escoles.

Aquest darrer criteri s'implantà a Barcelona, amb la creació de les Escoles Catalanes del Districte VI, avui districte V, en el seu estatge del carrer del Carme, cruïlla amb la plaça del Pedró. Les filosofies d'en Coubertin van ser recollides pels homes de la Renaixença i dels col·laboradors d'Enric Prat de la Riba. Un eslògan propugnat per la Mancomunitat de Catalunya a les escoles deia: «El noi que salta, corre i neda assoleix una fermança de la pròpia salut i és, a més, un bon ciutadà».

Un dels grans pedagogs de l'esport català fou el doctor Joan Soler i Damians, autèntic orientador de la joventut que concorria al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria i que l'any 1936 fou nomenat comissari d'Esports pel conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya. En Soler i Damians popularitzà un altre eslògan: «Una piscina, una pista atlètica i un gimnàs estalvien molts hospitals».

el comitè olímpic espanyol es fundà a Barcelona

La presència d'un esport amb personalitat va fer que els periodistes esportius, avui incomprensiblement oblidats, dels anys 1918-1919, un cop finida la primera Guerra Mundial, propugnessin des dels diaris barcelonins que es fundés el Comitè Olímpic Espanyol amb l'objecte de participar als Jocs Olímpics d'Anvers, la ciutat màrtir d'aquella guerra, que se celebraren l'any 1920. Es destacaren en aquesta campanya Josep Messalles, Francesc de S. Gibert, Albert Maluquer, doctor Trias de Bes, Elies Juncosa «Corredisses» i tants d'altres, amb la col·laboració dels dirigents de l'esport com el doctor Josep Trueta, presi-

dent de la Federació Catalana d'Atletisme, i Carles Pi i Sunyer, des de la Federació Catalana de Gimnàstica, sense oblidar en Manuel Basté, olímpic d'Anvers com a internacional de waterpolo i nét de l'excepcional polític Duran i Bas.

El primer president del Comitè Olímpic Espanyol fou Santiago Güell, i el primer secretari, Josep Messalles. S'aprofità l'estatge de la Federació Espanyola de Tir, com a primer domicili, al carrer d'Escudellers.

i l'esport a Barcelona va creixent

Al marge de les aspiracions olímpiques de Barcelona els anys 1924, 1932, 1936, 1972 i 1976, al marge de voler ser seu dels Jocs Olímpics de 1992, en la seva vint-i-cinquena edició, un altre excepcional dirigent esportiu barceloní, Epifani de Fortuny i de Salazar, dirigent del F.C. Barcelona en els anys vint, únic supervivent dels que integraren el Comitè Organitzador de l'Exposició Internacional de 1929, amb la construcció de les instal·lacions esportives de Montjuïc, amb gran valentia va portar a Barcelona l'organització dels II Jocs del Mediterrani.

No és cert, com s'afirmà en el trentè aniversari que aquests Jocs tinguessin l'oposició de Madrid. Ben al contrari, quan el general Moscardó, delegat nacional d'Esports, traslladà aquesta iniciativa al general Franco, aquest hi donà la conformitat i ordenà que fes tot el costat possible a aquesta organització. I les raons foren d'ordre polític, ja que l'aleshores cap de l'Estat veié l'oportunitat d'obrir portes a les nacions mediterrànies, bon punt reticents a establir relacions amb Espanya. I d'això n'hi ha l'oportuna documentació.

El futur és optimista, perquè veiem com va creixent el nombre de practicants de l'esport, i ho prova prou la participació dels clubs en les competicions de Catalunya, de l'Estat i internacionals, al marge de les obertes als afeccionats a l'atletisme. Hom practica més esport que anys enrere. El que caldrà és aprofitar més aquesta quantitat per assolir la qualitat.

VICENÇ ESQUIROZ
periodista

JOAN FUSTER SOBREPÈRE

L'OLIMPIADA POPULAR DEL 1936 CONTRA ELS JOCS DEL NAZISME

El 19 de juliol de 1936 els diaris barcelonins encara titularen «Avui comença l'Olimpiada Popular», la generalització del *pronunciamiento* militar que el dia abans s'havia iniciat al Marroc, i que el mateix dia 19 esdevingué sublevació també a Barcelona, impedí que els Jocs arribessin a celebrar-se.

Pocs dies després, mentre al territori espanyol feixisme i antifeixisme lliuraven la primera batalla d'una guerra que havia de ser la més atroç que la humanitat hagi conegut, Hitler presidia la inauguració dels XI Jocs Olímpics moderns. A l'estadi de Berlín 110.000 veus cridaven *Heil Hitler*, i als acords de la *Marxa de l'Homenatge* de Wagner, dirigida per Richard Strauss, desfilaven els atletes de totes les delegacions, entre elles la dels democràtics EUA del president Roosevelt i la de la França front-populista de Léon Blum. El pols sostingut durant prop de quatre anys entre el règim nazi i els seus adversaris, entestats a boicotejar «l'Olimpiada de la creu gammada», s'havia decidit amb la victòria diplomàtica de Berlín. Les nacions democràtiques, en un nou acte de debilitat davant l'arrogància nazi, participaven de la parafernàlia feixista; mentrestant els republicans espanyols eren abandonats a la seva sort. Només un reduït grup d'atletes i artistes es reunia aquells mateixos dies d'agost a Praga per testimoniar el seu rebuig al muntatge militarista de l'expansionisme alemany.

Barcelona, aspirant olímpica

És cert que l'Olimpiada Popular de Barcelona fou plantejada com a culminació de la campanya internacional de boicot a la celebració d'uns Jocs manipulats pels nazis. Però no és menys cert que l'oportunitat olímpica havia estat buscada amb perseverància pels



UN CARTELL MILITANT DE L'ANTIFEIXISME.

barcelonins. Després de l'èxit de l'Exposició Internacional de 1888, els moderns Jocs Olímpics restaurats es veien com una segona oportunitat de projecció internacional per a la ciutat. El 1920 es gesta una comissió ciutadana amb la finalitat de postular la ciutat com

a candidata a ser la seu de l'edició de 1924; participaven en la comissió destacades personalitats monàrquiques com el baró de Güell (nomenat membre del COI el 1922), homes propers a la Lliga i la plana major de l'esportisme. En la seva reunió de 1921 el COI, però, pressionat pel baró de Coubertin, escollí París com a seu; per compensar les altres candidatures s'arribà a l'acord tàcit de celebrar els Jocs de 1928 a Amsterdam, els de 1932 a Los Angeles i es pressuposà que a Barcelona li correspondrien els de 1936. La ciutat, que organitzava mentrestant l'Exposició Universal de 1929, va aprofitar per construir-hi un estadi olímpic.

Les expectatives barcelonines en arribar la 30a. sessió del COI, que havia de designar la seu per als Jocs de 1936, eren immillorables. La reunió tingué lloc a Barcelona el 24 d'abril. Tanmateix, només 19 dels 67 membres de l'organisme hi assistiren. La recent proclamació de la República a Espanya desvetllà el temor en els aristocràtics dirigents olímpics, hom decidí realitzar la votació per correu, el 13 de maig s'obrien les plicues a Lausana. Berlín obté 48 vots, Barcelona 16, hi ha 8 abstencions.

Generalment s'ha atribuït la decisió del COI als temors que la proclamació de la República inspiraven. L'argument no és menyspreable i cal admetre que l'autoexili del baró de Güell, precisament produït aquells dies, degué pesar dins de la família olímpica. Però cal no oblidar que Berlín ja havia estat candidata als Jocs de 1916 (que per raons òbvies no arribaren a celebrar-se); d'altra banda, si algun règim era inestable a l'Europa dels anys trenta, aquest era la República de Weimar. És doncs, necessari tenir en compte aquests elements: la pacient tasca de Theodor Lewald (membre alemany del COI), la retirada a favor de Berlín de les candidatures de Roma i Budapest, i sobretot la conjuntura política internacional que aconsellava una política d'integració per a Alemanya.

els jocs nazis i el respecte a la carta olímpica

El gener de 1936 Hitler accedia a la cancelleria alemanya; una setmana abans s'havia constituït el comitè d'organització dels Jocs de Berlín. El racisme, l'esperit de revenja, l'odi a la cultura lliure, la intolerància envers les minories, l'antisemitisme, el culte a la força bruta, la militarització a ultrança i la preparació per a la guerra constituïen algunes de les característiques més acusades dels nous governants alemanys. En la propaganda nazi, l'esport es posava al servei de les aspiracions guerrerres per tal de forjar una joventut de soldats d'acer.

L'ideòleg nazi de l'esport, Bruno Malitz, escrivia el 1933 aquest violent al·legat antisemita: «La doctrina jueva dissol la força del poble (...) El nacional-socialisme lluita contra el judaisme dissolent i efeminat (...) Els dirigents esportius jueus i aquells qui estan contaminats pel judaisme, els pacifistes i els reconciliadors

de pobles no tenen lloc a la pàtria alemanya. Són pitjors que el còlera, la tuberculosi, la sífilis, pitjors que les hordes incendiàries de calmucs, pitjors que l'incendi, la inundació, les grans sequeres, pitjors que les plagues de llagosta, el gas asfixiant, pitjors que tot això, car aquests elements només destrueixen alemanys, mentre que els jueus volen destruir l'Alemanya mateixa.»¹ Però no sols els jueus eren víctimes del furor racista, podem llegir a la premsa nazi aquest altre text: «Els negres no tenen res a fer a les Olimpíades (...) es pot, malauradament, constatar avui dia com els homes lliures sovint han de competir amb els esclaus negres. És una vergonya i un enviliment incomparable de l'esperit olímpic, els antics grecs es revoltarien en les seves tombes si veiessin allò que han fet els homes moderns amb els seus jocs sagrats. (...) els negres han de ser exclosos de l'Olimpíada de Berlín.»²

Davant l'agressivitat de la propaganda nazi no és estrany que l'opinió pública internacional, i fins i tot els conservadors membres del COI, s'inquietessin. El mateix mes d'abril de 1933 comença als EUA la campanya de protesta pels Jocs de Berlín promoguda primerament per l'*American Jewish Congress*. El principal temor no està en la composició de les delegacions estrangeres, on Hitler poca cosa tindrà a dir, sinó en el respecte a la Carta Olímpica a l'hora de formar l'equip alemany; la qüestió és si els atletes seleccionats ho seran exclusivament en virtut de les seves marques, o si es produiran casos de discriminació racial. Els nazis consideren aquesta qüestió com un afer interior. En aquest punt el COI naturalment no pot transigir. El juny de 1933 se celebra a Viena la 31a. sessió del COI, Baillet-Latour n'és elegit president. Otto Mayer, l'historiador de l'olimpisme, l'ha resumida així:

«El Comitè aborda la qüestió dels Jocs de Berlín, (...) el comte de Baillet-Latour pregunta als delegats alemanys si poden donar garanties de l'observació dels articles de la Carta Olímpica relatius a les regles de qualificació. Les garanties són donades (...) s'especifica que els jueus alemanys no seran exclosos de l'XI Olimpíada.»³

Els membres alemanys del COI i el Ministre de l'Interior, Frick, signaren una declaració compromentent-se a respectar el reglament olímpic. Les autoritats olímpiques dirigiren tots els seus esforços a obtenir garanties formals del respecte a la Carta Olímpica, mentre els sectors que consideren inútils aquestes garanties comencen a propugnar el boicot. El maig de 1934 la sessió d'Atenes del COI tornarà a abordar la qüestió; Mayer ha escrit:

«Lord Aberdon (Gran Bretanya) pregunta als seus col·legues alemanys si els atletes jueus tindran ocasió d'entrenar-se, May Garland (EUA) fa la mateixa pregunta i al·lega que de continuar la campanya d'excitació que duu a terme la premsa americana és possible que es prengui la decisió de no participar en els Jocs.



BARCELONA. ESTADI DE MONTJUÏC (23-II-1936). PARTIT INTERNACIONAL DE FUTBOL ESPANYA-ALEMANYA. LA SALUTACIÓ DELS DOS EQUIPS ÉS PROU SIGNIFICATIVA DEL MOMENT HISTÒRIC

El president remarca que ell no ha deixat d'estar en contacte amb els membres alemanys i que en aquest país s'està realitzant un seriós esforç per mantenir l'esport al marge de la política (...) Lewald declara que els acords de Viena seran lleialment respectats, que els no-aris tenen totes les possibilitats d'entrenar i participar, (...) i per la seva banda Baillet-Latour declara que té la impressió que els partits polítics hostils a Alemanya intenten excusar-se en l'olimpisme per llençar els seus atacs. Considera que les proves i les seguretats donades pels membres alemanys són satisfactòries, així com també la declaració oficial. El Comitè estima que l'aspecte polític de la qüestió no és de la seva incumbència, que el seu paper és mantenir l'esport separat de la política i enregistra amb satisfacció la declaració de les autoritats alemanyes, i declara que les proves aportades pels organitzadors estableixen d'una manera definitiva que tot està en ordre per poder considerar els atletes alemanys dins la perfecta legalitat.»⁴

A partir d'aquest moment la posició oficial del COI serà aquesta: separació de l'esport i de la política, respecte a la Carta Olímpica i satisfacció per les garanties donades per les autoritats alemanyes. Res no s'oposa a la celebració dels Jocs a Berlín. Natural-

ment, el punt de vista de l'oposició alemanya és ben diferent, un grup d'intel·lectuals s'expressa en aquests termes:

«Malgrat els compromisos solemnes presos davant l'opinió pública mundial de considerar els aris i no-aris amb els mateixos drets com a concurrents olímpics. El govern nacional-socialista ha convertit en sistema aquesta discriminació racista a la pràctica. Els esportistes jueus no poden entrar als clubs esportius alemanys. L'entrenament preparatori per a les proves olímpiques és impossible perquè els és negat l'accés als equipaments esportius. Els esportistes aris són cridats a l'ordre i difamats si competeixen amb no-aris.»⁵

el moviment internacional de boicot a l'olimpiada de Berlín

Després de la reunió d'Atenes on el COI donava llum verda als Jocs de Berlín, els amplis sectors d'opinió que percebien el perill nazi, i la desnaturalització a què els objectius olímpics podien ser sotmesos, es veuen abocats de fet a una única solució: començar la campanya de boicot.

Als EUA era on l'opinió estava més sensibilitzada; ja el juny de 1933 la potentíssima AAU (*Amateur*



Athletic Union) llançava una duríssima advertència; no autoritzaria cap atleta americà a participar en els Jocs de Berlín si el Comitè Olímpic Alemany i el seu govern no modificaven la seva actitud envers els atletes d'origen jueu. El moviment d'oposició als EUA tindrà una enorme amplitud; no sols hi participen les comunitats jueves, sinó també els catòlics, els sindicats i en general tots els sectors progressistes. El boicot americà apareix com una possibilitat real, els nazis hauran d'esforçar-se per donar una imatge moderada. Per tal d'aconseguir-ho no els mancaran aliats, en especial el president del Comitè Olímpic Americà, Avery Brundage (que després de la guerra ocuparia la presidència del COI). Després d'un viatge d'enquesta a Alemanya, declararia «els atletes jueus alemanys estan satisfets amb la seva situació». Finalment, el desembre de 1935, la reunió anual de l'AAU aprovà per 61 vots contra 57 «preconitzar la participació sense que això suposi l'aprovació de la política del país organitzador». L'endemà, la premsa jueva americana titularia «Mr. Brundage ha aconseguit una gran victòria nazi». No hi hauria boicot americà. No hi feia res que aquell mateix any s'haguessin dictat les lleis racistes de Nuremberg amb la finalitat declarada de «conservar la puresa de la sang alemanya».

Si als EUA el boicot s'havia sostingut en amplis sectors del moviment esportiu, particularment l'AAU, i els mòbils per sostenir-lo havien estat bàsicament religiosos i morals, a Europa el boicot va ser l'obra del moviment obrer i dels exiliats alemanys. El viratge tàctic de la Internacional Comunista permeté la creació de fronts populars contra el feixisme, el setembre de 1935 les dues internacionales obreres signaven un comunicat conjunt a favor del boicot. A partir d'aquest moment es van crear comitès de defensa de la idea olímpica a França, Dinamarca, Gran Bretanya, Països Baixos, Noruega, Grècia i Txecoslovàquia.

Després de fracassar als EUA, l'esperança dels partidaris del boicot se centrava en França. Mentrestant el mes de març es produeix la remilitarització de Renània, Hitler és cada dia una promesa més sòlida per desencadenar la guerra a Europa.

A França, socialistes i comunistes, i també els sindicats, havien preconitzat des de l'oposició el boicot a Berlín; quan se suscità la concessió d'un crèdit per a la preparació de l'equip olímpic s'hi oposaren taxativament; la qüestió, però, va haver de ser posposada perquè el Parlament es va disoldre. El maig el Front Popular encapçalat per Léon Blum guanyà les eleccions



L'AGRESSIVITAT DE LA PROPAGANDA NAZI VA COMMOURE ELS JOCS DE BERLÍN-36

a França. Així doncs, corresponia al govern del Front Popular decidir sobre la qüestió. Finalment, el mes de juny el govern proposà la concessió de dos crèdits, un d'un milió de francs per a la delegació que havia d'anar a Berlín, i un altre de 600.000 francs per a la delegació que acudiria a Barcelona. Un cop en el govern els socialistes francesos no pogueren sostenir els seus criteris a favor del boicot. El feble govern francès en un món ple d'amenaques de guerra on cercava mantenir una línia pacifista a ultrança, no va gosar desafiar obertament els nazis. Entestat a preservar la pau, no es veié amb cor d'iniciar la guerra olímpica. Igual com passaria amb la guerra d'Espanya la política d'inhibició i moderació francesa no féu més que esperonar Hitler. Quan finalment la proposta de crèdits del govern es va posar a votació, fou aprovada amb 512 vots a favor i solament un en contra, el del jove diputat Pierre Mendès-France. Els diputats comunistes s'absentaren de la sala per no votar contra el Front Popular.

Després dels EUA, la participació de França representava una gran victòria per als dirigents del Reich. Els partidaris del boicot, però, prepararen diverses iniciatives. El 6 i 7 de juny se celebrava la Conferència Internacional per a la Defensa de l'Esperit Olímpic a París, pel juliol es preparava l'Olimpiada Popular de Barcelona, a l'agost al mateix temps que començarien els Jocs de Berlín se'n celebraven uns d'alternatius a Praga i alhora es projectava l'exposició antifeixista d'Amsterdam *De Olympiade onder Dictatuur*.

A la Conferència de París en nom de l'oposició alemanya va participar un nodrit nucli d'intel·lectuals antifeixistes, entre ells Heinrich Mann que pronuncià el seu famós discurs «Els esportistes olímpics gladiadors de Hitler». La conferència finalitzà amb una crida al boicot i una advertència sobre el caràcter amenaçador per a la pau mundial del règim nazi.

L'olimpiada popular de Barcelona

Després de la conferència, el punt culminant de la campanya de boicot era l'Olimpiada Popular de Barcelona que s'havia de celebrar del 16 al 26 de juliol. La gestació de la iniciativa fou rapidíssima. En ocasió de commemorar-se el 14 d'abril tingué lloc a Barcelona una gran manifestació esportiva sota el signe de la lluita per l'alliberament del dirigent esportiu i del partit comunista alemany Ernst Thaelman, presoner dels nazis. D'ací sortí la idea de celebrar una olimpiada alternativa a la de Berlín. El 9 de maig es feia públic el manifest del comitè organitzador on s'expressaven les raons de la convocatòria en els termes següents:

«Malauradament en la societat actual hi ha sectors que abusen de l'esport i l'exploten per a fins propis militaristes i guerrers, i aprofitant l'afany i l'entusiasme de la joventut per l'esport la condueixen al camí de la guerra (...).



EL CARTELL DE LES OLIMPIADES AL BERLÍN DE HITLER

»És especialment als països feixistes com Alemanya i Itàlia i altres, i també per les tendències feixistes existents als diferents països, on s'abusa de l'esport per a finalitats militaristes (...) El feixisme canvia el sentit de l'esport, d'un instrument per a la pau i la fraternitat, en fa un instrument de la maquinària de la guerra.

»Els Jocs Olímpics que es preparen a Berlín són una falsificació vergonyosa, una befa del pensament olímpic. En un país on milions d'esportistes estan privats de continuar l'activitat social, on milers dels millors esportistes estan empresonats, on la majoria del poble laboriós està sota l'amenaça de la persecució per les seves conviccions o per la seva religió, on es declara fora de la llei tota una raça, aquest país no és el lloc per acollir uns veritables jocs olímpics.

»L'Olimpiada Popular de Barcelona recull la idea de l'esperit olímpic original i vol realitzar aquesta magna iniciativa sota el signe de la fraternitat dels homes i els pobles.»⁶

Pocs dies després Companys rep el Comitè i li dona el patrocini de la Generalitat. Arreu es creen comitès semblants i comencen a rebre's adhesions. El 19 de maig és elegit el Comitè Executiu del Comitè Orga-

nitzador. El formen: president, Josep A. Trabal (diputat a Corts per ERC); vice-presidents, Jaume Miravittles i Pere Aznar (diputat al Parlament de Catalunya, també per ERC); secretaris, Lluís Meléndez i Jordi Martín; vocals, J. Massip, L. Sbert, Gerard M. Valden, Soler i Bru, R. Mercader, J. Brunet, J. Costa, F. Gibert i la senyoreta Castelltort. Hi són representats elements polítics propers al Govern de la Generalitat i dirigents de l'esport popular. Mentrestant el Govern de la República denega qualsevol subvenció per participar a Berlín. El president del COE, Pi i Sunyer, dimiteix i, finalment, només l'equip d'hípica, format per militars, es disposa a participar-hi.

El 6 de juliol a Garches té lloc la presentació de l'equip francès que participarà a l'Olimpíada de Barcelona. Hi ha present una delegació de la Generalitat encapçalada per Trabal, Puig i Ferreter, Xirau i Rovira i Virgili. Dos dies després es pot llegir a *La Humanitat*: «Aquesta magnífica festa, que acabà enmig d'un indescriptible entusiasme, ha estat una demostració en pro de l'Olimpíada Popular i en pro de la creació d'un potent moviment esportiu popular internacional.»

En la conjuntura dels anys trenta el moviment de boicot esdevé, més enllà del defensor de l'autèntic esperit olímpic, el postulant d'un esperit olímpic nou que posa l'accent en el caràcter popular enfront de l'elitisme, i en la fraternitat internacional davant de la competitivitat.

Mentrestant la premsa conservadora i gran part dels sectors esportius més tradicionals ridiculitzen la iniciativa presentant-la com un muntatge d'inspiracionista. Tot i la presència d'una delegació de jueus palestins, la presumpta inspiració jueva és una fal·làcia. L'única participació jueva en l'organització consisteix en la visita que Kurt Baruch en nom de la Comunitat Israelita de Barcelona fa al president Companys per tal d'oferir-se en la preparació dels Jocs.

Finalment les delegacions participants seran: Bèlgica, Dinamarca, Algèria, Canadà, Grècia, Finlàndia, Gran Bretanya, Noruega, Irlanda, Marroc, Països Baixos, Palestina, Suècia, Txecoslovàquia, URSS, EUA, Alemanya, Itàlia, Hongria, Suïssa i França. Aquestes dues darreres, les més nombroses, dels dos mil atletes estrangers mil cinc-cents són francesos, i dos-cents suïssos; a més hi participaran quatre mil espanyols i s'esperen vint mil visitants. És especialment remarcable l'adhesió de la Federació Internacional de Marxa, l'únic organisme internacional de l'esport oficial que opta per l'olimpíada alternativa.

També es va encarregar un himne de l'Olimpíada Popular. Josep Maria de Sagarra en va fer la lletra i l'exiliat alemany Hans Eisler (col·laborador de Bertolt Brecht que anys després compondria l'himne de la República Democràtica d'Alemanya), la música.

El parc de Montjuïc, amb l'estadi i les instal·lacions esportives, s'habilità com a *Poble de l'Olimpíada Po-*

pular, al Palau de les Missions es va preparar un menjador amb capacitat per a tres mil comensals per torn; per allotjar els atletes es disposaren els edificis-hotel de la plaça d'Espanya.

Per tal de cobrir els serveis es van fer crides voluntàries a metges i estudiants de medicina per cobrir el servei sanitari; a la població en general es féu una crida per a l'allotjament a la vista de l'escassetat de places hoteleres. En la mateixa línia podem llegir en els diaris aquest anunci «Trameteu jocs d'escacs a l'Olimpíada Popular». Només l'ampli suport social aconseguit en va fer possible l'organització en tan sols dos mesos.

El 19 de juliol tot estava disposat per a la celebració dels Jocs i la Setmana del Folklore Popular. Un cop ofegada la sublevació a Barcelona, mentre els atletes estrangers eren evacuats, molts dels esportistes espanyols partien cap al front.

El pretès apoliticisme olímpic es revelava com la més gran de les mistificacions. La bandera de l'apoliticisme en l'esport havia estat aixecada per tots amb finalitats polítiques. Pels nazis que organitzaren l'Olimpíada com una demostració de la seva superioritat racial i amb finalitats clarament intimidatòries i propagandístiques. Pels seus adversaris: jueus, catòlics, sindicats, partits obrers i progressistes, per tal de denunciar l'atrocitat del règim que els perseguia. I finalment, tristament, pels governs democràtics i la cúpula olímpica per ocultar la seva vergonyant claudicació davant les aspiracions de Hitler. Aquell mes d'agost el terror feixista es cobrava les seves primeres víctimes en els camps de batalla espanyols; no havien de passar tres anys abans que la humanitat se submergís en l'espiral de l'horror i l'atrocitat.

JOAN FUSTER SOBREPÈRE
director de L'AVENÇ

Notes

- 1.- Bruno Malitz, *Die leibeserziehung in der national-sozialistischen Idee*, pp. 43-45, Munich, 1933. Citat a Jean-Marie Brohm, *Jeux Olympiques a Berlin. 1936 la mémoire du siècle*, pp. 24-25, Bruxelles, 1983.
- 2.- *Völkischer Beobachter*, 19-8-1932. Citat a Jean-Marie Brohm, *op. cit.*, pp. 25.
- 3.- Otto Mayer, *A travers les anneaux olympiques*, p. 139, Genève, 1960.
- 4.- *Ibidem*, pp. 144-145.
- 5.- Publicada a París i a Praga el 1935, aquesta declaració emana d'un grup de personalitats alemanyes que l'agost de 1935 havien constituït un comitè per a la creació d'un Front Popular alemany. Es troba reproduïda íntegrament a Jean-Marie Brohm, *op. cit.*, pp. 206-207.
- 6.- *La Humanitat*, 9-5-1936.

ALFRED BOSCH

PA I JOCS

Jocs Olímpics *fin de siècle*. Gairebé cent anys d'olimpisme, i aquells jocs inicials, restaurats pel baró de Coubertin, queden cada cop més lluny. Els canvis socials, polítics i econòmics han incidit amb força extraordinària en el que hauríem d'anomenar, probablement, l'esdeveniment de masses més rellevant de la nostra època.

L'elecció de Barcelona com a seu olímpica, és clar, multiplica instantàniament l'interès general pel fenomen. ¿Com seran el Jocs de 1992? ¿En quin estat es trobarà allò que els incondicionals anomenen el "moviment olímpic"? Podem detectar alguns indicis de possible evolució futura, algunes tendències, en la progressió de les darreres edicions olímpiques, en les experiències de Munic '72, Montréal '76, Moscou '80, i sobretot en el muntatge rutilant de Los Angeles '84. Sense oblidar, òbviament, les preparacions i els projectes per a Seül '88.

les faves comptades de Peter Ueberroth

Quan Los Angeles fou escollida seu olímpica, la població californiana alçà el clam, com un sol home, per deixar ben clar que no despendrien "ni un sol centau per als Jocs". El precedent desastrós de Montréal '76, que obligà els ciutadans del Quebec a pagar impostos especials durant una colla d'anys, pesava com una llosa immensa en el record dels veïns americans.

Peter Ueberroth es féu càrrec del Comitè Organitzador amb criteris empresarials, i de fet aconseguí demostrar que els Jocs podien generar benefici. Descobrí el potencial amagat en fonts de finançament que, fins aleshores, no havien estat suficientment explotades. Tot prescindint, en bona mesura, dels subsidis

directes del sector públic, i fomentant una política d'inversions mínimes, espreme el suc de tres mines d'or aparentment inesgotables: els drets de televisió, les aportacions de *sponsors* i llicències, i la col·laboració desinteressada dels voluntaris.

Les mines del rei Ueberroth emmarcaran, sens dubte, les properes edicions olímpiques. Fins ara, la progressió més espectacular semblava que era la dels drets de TV, que des de l'edició de Londres '48 (on els drets foren satisfets amb un simple taló de 1000 lliures esterlines, que a més el Comitè Organitzador perdé i mai no arribà a cobrar), ascendí fins a l'astronòmica xifra de 285 milions de dòlars. Ara bé, les previsions per a Seül '88 que fa uns anys es xifraven en uns 600 milions de dòlars, i que segons el contracte condicional amb la NBC americana probablement no superin els 350, han contribuït a refredar les especulacions megalòmanes.

Falta saber quin serà el paper a jugar per les cadenes europees o japoneses, cada cop menys solidàries o menys institucionals i més properes al model americà. Ja per als Jocs de Los Angeles, el canal italià de Berlusconi oferí una suma superior a la que oferia, i que acabà per pagar, tota la Unió Europea de Radiodifusió en bloc. Les raons polítiques s'imposaren, si més no en aquella ocasió, al principi del lucre. Però l'any 1992, podria imposar-se perfectament una altra hipòtesi. Tampoc no està clar de quina manera es vehicularà la concessió d'imatges per a la televisió per cable, que encara es troba a les beceroles. Caldrà mantenir-se a l'expectativa.

El futur rol dels *sponsors*, en canvi, apareix molt més clar. Els Mundials de Futbol de Mèxic '86, per exemple, no han fet més que confirmar la trajectòria estimulada per l'equip d'Ueberroth. Curiosament, el

Comitè Olímpic Internacional, amb capital majoritari de l'empresa Adidas, iniciarà un programa de *marketing* amb la multinacional ISL, per tal d'assegurar-se la participació en els beneficis lliurats pels patrocinadors. I no és casualitat que, ja en etapa de candidatura, les noranta-i-tantes empreses que s'han integrat en l'Associació Olímpica '92 (presidida per Carles Ferrer Salat) hagin finançat gairebé la meitat de l'esforç de promoció de Barcelona '92. I això, apostant per un cavall que encara no era guanyador.

De manera similar, els cossos de voluntaris, que incidiran de forma indirecta en el finançament, també han anat associats a l'etapa de postulació de Barcelona. És evident que la seva intervenció, a través de l'estalvi de costos, procurarà d'ara endavant un element definitori dels Jocs Olímpics contemporanis. L'ètica del voluntariat, que fa entrar amb calçador l'ideal amateur defensat per Coubertin, afegirà un altre punt de polèmica a la molt debatuda qüestió de la comercialització dels Jocs.

Costa d'empassar que el treball desinteressat de milers de persones, l'aportació humana que a Los Angeles fou motiu d'orgull patriòtic, pugui operar de la mateixa manera en societats menys opulentes que la nord-americana. Alguns detractors ferotges del fenomen olímpic ja han apuntat que "el seu treball gratuït servirà per pagar les despeses sumptuàries dels alts dignataris de la família olímpica... Si el voluntari és a més un aturat, la cosa esdevé un sarcasme cruel".

el concubinatge olímpic

La quimera de Los Angeles, d'altra banda, amagava certes realitats que no acostumen a ser considerades. Per exemple, rarament es parla de les exempcions fiscals que beneficiaren els *sponsors* dels Jocs, i que per tant afectaren els ingressos globals de l'Estat de Califòrnia. A més, les col·laboracions econòmiques dels grups i empreses que en certa manera "subvencionaren" els Jocs suposaren un seguit de contrapartides i compensacions —bàsicament publicitàries— que gravaren l'olimpisme modern amb l'estigma inesborrable de la comercialització.

Les cadenes de televisió i els patrocinadors insuflaven oxigen a les venes del Comitè Organitzador, però a canvi obtenien la possibilitat de disposar d'una plataforma de projecció incomparable. Mitjans de comunicació i grans empreses per una banda, i moviment olímpic, per l'altra, segellaven un estret concubinatge que prometia créixer en espiral, en una via sense retorn que podia assolir proporcions indesitjables. Els *mass media*, i principalment la televisió, brindaven el seu suport financer. I el moviment olímpic, propietari dels Jocs, oferia imatges d'audiència assegurada.

D'ara endavant, els problemes apareixeran a l'hora de prendre les decisions. Per exemple, a causa de les exigències de l'audiència americana, els responsables



LA FAMOSA LLOBA ROMANA, PER A QUIN FUTUR ENS ALLETAVA?



ESPORT I ESPECTACLE O LA DESCOBERTA DELS EMPRESARIS

de Seül '88 s'han vist forçats a retocar els horaris de les competicions, que teòricament s'haurien de fixar obeint criteris purament esportius. Els dirigents olímpics, la "família olímpica", es veu forçada a lliurar part de la seva sobirania. Qui paga, mana. O Déu n'hi do. Ja ho apuntava Joan Antoni Samaranch, president del COI, en una conferència pronunciada enguany a l'Ateneu Barcelonès, en afirmatiu, és clar;

"L'esport avui dia, a casa nostra, sense l'ajuda de la comercialització quedaria aturat... però l'esport ha d'estar dirigit per homes de l'esport, i no per aquesta comercialització."

És difícil, realment, frenar el procés de comercialització. La pressió és tan forta, rere l'episodi de Los Angeles, que les mateixes candidatures hi han hagut de recórrer per tal de fer front a uns programes molt onerosos. Fins al moment de l'elecció final de la seu olímpica, les diverses candidatures als Jocs de 1992 havien gastat uns set o vuit mil milions de pessetes, globalment. Mai no s'havien disparat tant els pressupostos de promoció. Barcelona i París, al capdavant, havien gaudit de fortes aportacions empresarials, i havien redactat els seus plans financers tot comptant amb la participació del sector privat. Tot admetent que a l'Europa occidental serà impossible aplicar el model "salvatge" de Los Angeles, també cal dir que no es podrà tornar al model de Munic '72, molt escrupolós pel rendiment social de les inversions.

El protagonista nominal dels Jocs, l'atleta, no queda exempt del matis competitiu i crematístic que envaeix progressivament l'àmbit olímpic. Sotmès a una tensió extrema, a tractaments mèdics sofisticats i a la pressió d'espectadors cada cop més exigents, es veu obligat a emparar-se en la dedicació plena. Això comporta, en la pràctica, la liquidació de l'amateurisme. L'esportista olímpic ha de ser un professional, mantingut per firmes privades o bé per l'Estat. S'ha acabat, en la majoria de disciplines, l'esportista de caps de setmana. L'adequació dels reglaments a la realitat, però, ja és una altra història. Samaranch, ferm partidari d'obrir les portes a la plena professionalització ("volem que als Jocs participin els millors atletes"), ha tingut un parell de revessos en aquest terreny. Així i tot, és de suposar que l'any 1992 ja s'haurà adaptat la situació *de jure* a la situació *de facto*.

Coubertin ha mort, visca Coubertin!

El 1992 farà precisament cent anys que Pierre de Fredy, el baró de Coubertin, pronuncià una al·locució memorable a la Sorbonne, on reclamà la restauració dels Jocs Olímpics. Les línies mestres del pensament de Coubertin discorrien, més enllà de la nostàlgia hel·lenista, pels camins de l'elitisme aristocràtic, amb tints incerts d'etnocentrisme, sexisme, i de pedagogia paternalista. Coronant tot això, el pare de l'olimpisme



QUI DOMINA A QUI: LA BANDERA OLÍMPICA LES BANDERES DELS ESTATS NACIÓ O VICEVERSA?

modern hi diposità els llaurers d'una religiositat peculiar envoltada de cerimònies, himnes, torxes olímpiques, oratòria protocol·lària i altres pompositats. Els Jocs s'engendraren amb un fort estigma ideològic.

Sortosament, i després d'experiències desagradables com Saint Louis 1904 (on s'organitzaren uns "Jocs antropològics" paral·lels per a indis, negres i orientals), o Berlín '36, alguns conceptes subjacents a les tesis del fundador ja han quedat força arraconats. El discurs coubertinià, per tant, ha quedat gairebé limitat al domini de la retòrica i de l'estètica. I per molt que se'n reclami l'herència, la figura de l'insigne baró, amb tots els seus escrits i documents d'arxiu, continua sent la gran desconeguda entre els mateixos prosèlits del fenomen olímpic.

¿Per què es reclama amb tanta insistència, aleshores, el patrimoni de Coubertin, quan la seva filosofia d'*ancien régime* ha quedat absolutament desfasada i despullada de continguts? Primer, perquè el missatge estètic i retòric de l'olimpisme encara serveix per encobrir certs conflictes socials i sovint actua, en consonància, com el *panem et circenses* contemporani. Però també perquè la "família olímpica", la xarxa de poder que comanda el fenomen olímpic, des del COI i les federacions internacionals fins al comitè olímpic del país més insignificant, nasqué estretament vinculat al tutelatge de Coubertin i a l'ombra de la Bíblia de l'olimpisme, la *Carta Olímpica*.

El Comitè Olímpic Internacional, en concret, és un organisme ben particular. Segons la *Carta Olímpica*, és el propietari indiscutible dels Jocs Olímpics, i té la potestat de cedir-los a una ciutat. Els seus membres són escollits per cooptació, i no representen ningú; només són emissaris del COI arreu del món. En resulta una col·lecció d'uns noranta personatges, entre nobles, estadistes, militars, alts funcionaris o dirigents esportius, que són suposadament imparcials i independents. Ja hem vist recentment, però, com en els grans decisions —per exemple, en l'elecció d'una seu olímpica— hi pesen molt els lligams econòmics, polítics i ideològics dels "cardenals olímpics".

La pretesa puresa de l'olimpisme, pervertida per interessos aliens, polítics i lucratius, ve a ser una fal·làcia equivalent a dir que l'esport existeix en abstracte, per damunt de la societat de mortals. La fidelitat als principis de Coubertin, i el manteniment de les estructures directives engendrades per ell, significa en definitiva perpetuar la comèdia asèptica i apolítica dels Jocs Olímpics. Significa projectar una idea de l'esport com a activitat impol·luta, per damunt del bé i del mal. La idea que intenta projectar, encara avui, el màxim dirigent de l'organisme olímpic;

"Els Jocs Olímpics han arribat a ser tan importants que els polítics els utilitzen i els manipulen per objectius purament polítics" (cosa que, entre altres coses, no deixa de ser natural).



LOS ANGELES: L'AMÈRICA DEL NACIONALREAGANISME

les trinxeres de l'esport

Diuen que els grecs aturaven les guerres per celebrar els Jocs, i que ara aturem els Jocs per disputar les guerres. Aviat, però, haurem de dir que aprofitem els Jocs per dirimir-hi les guerres. Amb la primera i segona guerres mundials, es demostrà que ja no existien les batalletes èpiques i patriòtiques; l'escalada armamentística i el potencial destructiu de l'energia nuclear evidenciaren que els conflictes parcials i esporàdics entre grans potències són inviàbles. L'esport en general, i el fenomen olímpic molt especialment, doncs, es converteixen en camp de proves ideal per a les exercions musculars entre els estats més poderosos del planeta. En activitat substitutòria per a les col·lisions entre guerrers impeditos.

Des la segona guerra mundial, hi ha hagut algunes edicions olímpiques que han volgut acostar-se al model ideològic "neutre", com ara Helsinki '52, Melbourne '56, o d'hivern, com Oslo '52 o Sarajevo '84. Però els Jocs, i de forma insistent des de Berlín '36, han assumit una doble vessant política; d'una banda, reflectir els conflictes existents a nivell internacional, i de l'altra projectar la imatge del règim o l'Estat que els acull.

En aquest sentit, els boicots que han caracteritzat les darreres cites olímpiques són l'expressió culminant d'unes tensions entre potències que, altrament,

haurien estat contagiades "de forma natural" als terrenys de competició. Com a plataforma de reconeixement nacional, si els Jocs de Berlín '36 serviren per a l'exaltació del nazisme, Roma '60 serví per beneir la Itàlia de postguerra, Tòquio '64 el "miracle japonès" Munic '72 el ressorgiment de l'Alemanya Occidental, Moscou '80 la Unió Soviètica de Brejnev, i Los Angeles '84 l'Amèrica del nacionalreaganisme.

¿I Barcelona '92? Amb una dosi de bona fortuna, es tractarà d'una de les poques edicions políticament "neutres"; el mínim pes de l'Estat espanyol en el context mundial i el fet que se celebri l'esdeveniment a Catalunya poden reforçar aquesta tendència. Ara bé, també existeix la possibilitat que els Jocs es vulguin convertir en la manifestació culminant de l'Espanya postfranquista, adherida a la CEE i a l'OTAN, sota el lideratge benevolent de la socialdemocràcia, i superadora de sentiments nacionalistes a través de l'enfortiment de l'Estat o d'un panhispanisme ressuscitat en ocasió del cinquè centenari de l'arribada a Amèrica.

Un parell d'elements suggereixen que la probable "espanyolització" derivada dels Jocs, en tot cas, quedaria fortament mitigada a través d'altres factors. Per començar, altres grans esdeveniments, en èpoques molt més funestes per a les reivindicacions catalanes (l'exposició de 1888, durant la Restauració alfonsina; la de 1929, en plena dictadura primorriverista; el Congrés Eucarístic de 1952 o els Jocs de la Mediterrà-



MOLTES SORTIDES PER A UNA SOLA IMATGE

nia de 1955), no han incidit de forma especialment negativa ni en la imatge exterior dels catalans.

A part, la Carta Olímpica deixa ben clar que els Jocs són cedits a una ciutat, tot i que cal comptar també amb el Comitè Olímpic Nacional corresponent. Contribuint a reforçar el protagonisme de la ciutat seu, doncs, s'ajudarà a rebaixar el potencial d'intoxicació ideològica —de qualsevol signe—, a distanciar l'esdeveniment de trifulgues internacionals entre Estats, i a treure el màxim rendiment cívic i social que poden oferir uns Jocs Olímpics.

els alcaldes peripatètics

La promoció internacional d'una ciutat és, sens dubte, el benefici més palpable i evident que ofereixen els Jocs. Durant els dies de competició, la ciutat olímpica es converteix en capital universal. En el període immediatament anterior o posterior, el nom de la ciutat sona i ressona constantment als mitjans de comunicació de tot el planeta. Per a ciutats que no són capitals administratives, com Barcelona, això és sumament important; representa l'oportunitat de "col·locar-se al mapa", de recuperar, mal que sigui esporàdicament, una preeminència que els ha estat negada per la manca de capitalitat.

Ja en etapa de candidatura, i a causa de la dura competència entre ciutats sol·licitants, els noms de les sis pretendents als Jocs de 1992 han anat ocupant llocs privilegiats en la premsa internacional. Els alcaldes d'Amsterdam, Barcelona, Belgrad, Birmingham, Brisbane i París s'han passejat amunt i avall, ambaixadors ambulants, heralds peripatètics de ciutats que sovint eren pronunciades per primer cop en tribunes públiques molt diverses. Abans de la votació definitiva del 17 d'octubre, per exemple, Barcelona havia monopolitzat espais de primer ordre a *Le Monde*, *The International Herald Tribune*, *Le Figaro*, *Newsweek*, *The Financial Times*, etc...; un fenomen absolutament nou, que ens anticipa el ressò que podria adquirir la celebració efectiva dels Jocs.

Rere la crisi del petroli, els Jocs han estat el pretext ideal per rel·lançar Barcelona. Alguns sectors radicals encara hi veuen obstacles; "Barcelona '92 és l'excusa per a l'engrandiment i la consolidació d'una ciutat capitalista d'acord amb esquemes del passat, agressius i tercermundistes". Malgrat tot, i admetent que uns Jocs Olímpics no ens portaran a la Icària llegendària, sembla que hi ha un consens generalitzat sobre l'ocasió de "fer ciutat" que la cita olímpica ofereix en safata d'or. No es tracta de rendir-se a les exigències d'un esdeveniment puntual, sinó d'utilitzar-lo com a fita històrica, com a horitzó que acceleri la dinàmica un punt somorta de la ciutat.

Les inversions extraordinàries, els projectes urbanístics, les iniciatives en el camp de la informàtica i les telecomunicacions, la construcció de nous hotels, la promoció turística, ajudaran a revitalitzar l'activitat econòmica i cultural de la ciutat. Un representant d'una agència internacional de notícies declarà, per exemple, que si els Jocs eren concedits a Barcelona obririen corresponsalia a Catalunya. Es pot objectar que la presència de firmes multinacionals és indesitjable, que la informació ha de ser controlada per mitjans propis; però l'alternativa, ara per ara, seria que l'esmentada agència continués encarrilant la informació a través de Madrid.

La política exterior i la política interior sempre van íntimament lligades. Fins i tot en el cas d'una ciutat. Promoure una ciutat cap enfora vol dir, de retruc, refer-la per dins. Donar a conèixer una ciutat, divulgar-la arreu del món i fomentar-hi visites mai no pot ser *intrínsecament* nociu. Pot ser perjudicial, si es vol, o divorciat de la realitat, el color de la imatge que es divulgui. Però això no és imputable als Jocs ni, estirant l'argument, als homes que els fabriquen i els organitzen, és imputable, en darrer terme, als ciutadans que paguen impostos i voten a les eleccions i criden al carrer.

La imatge de ciutat, o de societat, o fins i tot de país, que es divulgui en ocasió dels Jocs Olímpics dependrà dels canvis que s'operin en la mentalitat col·lectiva. El "moviment olímpic" arrossega una dinàmica molt particular i ascendent, però Barcelona també. Fins al 1992, encara queden sis anys de feina llarga. El balanç dels Jocs dependrà, en gran mesura, de nosaltres mateixos, de tots aquells que no vulguem quedar al marge d'un procés de canvi incomparable. O, tal com diria el "croupier", *Messieurs, faits vos Jeux*.

ALFRED BOSCH

Bibliografia

- BALCELLS, Salvador, *Com desfer Catalunya, Barcelona '92*, ed. Lluita, Barcelona 1986.
 CAILLAT, Michel, et BROHM, Jean-Marie, *Les dessous de l'olympisme*, ed. La Decouverte, Paris 1984.
 HEIMERMANN, Benoît, *La fin des Jeux Olympiques*, ed. Garnier, Paris 1980.
 MAYER, Otto, *A travers les anneaux olympiques*.
 MEYNAUD, Jean, *Sport et politique*, ed. Payot, Paris 1966.
 SAMARANCH, Joan Antoni, "El futur de l'olympisme" a *Ateneu* núm. 6; ed. Ateneu Barcelonès, Barcelona 1986.
 UEBERROTH, Peter

CARLES SENTÍS

L'EUGÈNICA BARCELONA

L'URSS del temps de Stalin es potenciava ella mateixa amb els plans quinquennals. A la Xina, de les fites d'una tal executòria, en deien salts endavant. Tant en un cas com en l'altre, es decidia sobre un objectiu o una data, arribada la qual s'havien d'haver coronat uns determinats treballs.

La ciutat de Barcelona, no havent estat una capital amb rei o monarca, s'ha hagut de fer ella mateixa des de la base popular i burgesa dels seus propis veïns. Mai, i encara menys d'ençà que, a l'Edat Mitjana, va perdre els seus sobirans —els Comtes de Barcelona—, que hi residien, la ciutat no ha tingut un ajut estatal de debò que hagi planejat les etapes del seu futur. Quasi totes les grans ciutats europees han estat capitals d'un Estat i han disposat plenament dels beneficis extraordinaris procedents de la voluntat del rei o bé, per portar a la pràctica les reformes necessàries, han comptat amb un erari alimentat per tot el país. Els grans arquitectes i urbanistes de París van ser els reis, que, amb els seus secretaris d'Estat, van planificar les Tulleries i, en definitiva, tot l'ample camí que, pels Camps Elisis, us porta fins a Saint Cloud i Versalles. A Versalles, s'hi va voler establir, ben ample i sense noses, aquell que va poder dir: «L'Estat sóc jo». Lluís XIV, en efecte, va tenir a mà tots els mecanismes per fer la primera planificació del gran París. D'aquella seva visió grandiosa, algú n'ha volgut dir dilapidació, tot i que de fet constituïa la millor herència que el rei podia llegar a la capital del seu país. Una semblant grandiositat hi va demostrar igualment un emperador que movia quasi absolutament tota mena de mitjans: Napoleó I, un altre gran arquitecte, va augmentar —sense corregir-ne res, perquè no calia— l'edifici del «lluïsos». I per acabar la gran obra, Napoleó III, amb el

seu arquitecte, Hausmann, hi posaria el segell amb el traçat de les avingudes formant l'estel, si bé la inauguració de l'Arc de Triomf va correspondre als qui li van succeir. El cas de París constitueix l'exemple màxim, però no pas únic, del que volem dir. Són els reis, els tsars —l'Estat al capdavant— els que construeixen el Kremlin. Més endavant, el mateix tsar Pere el Gran trasllada la seva ambició creadora a Sant Petersburg —la capital més moderna de l'Europa d'aquell moment, dibuixada i disposada pels arquitectes imperials (entre els quals n'hi havia uns quants d'italians) abans no fos habitada pels qui n'havien de ser els ciutadans. Madrid, per part seva, no posseiria un dels millors palaus reials d'Europa, ni tampoc el jardí del Retiro, o Rosales, ni la Casa de Campo ni el Museu del Prado, si no s'hi hagués instal·lat la Cort i uns reis que es van veure enriquits en el seu poder per l'aportació econòmica de les colònies. El Prado no és sinó una ampliació de la pinacoteca reial. Una cosa semblant es produeix amb l'Ermitage de Leningrad o amb el Museu de Viena, ciutat que respon a l'Estat polític que imperava sobre una gran part del centre i el sud-est d'Europa. ¿Caldrà que continuem aquesta enumeració? ¿Cal que encara hi afegim els exemples de Londres, l'Haia, Brussel·les, Lisboa o de Roma mateix?

És realment un miracle que una gran ciutat europea es consolidi sense que primer s'hi hagi establert un monarca o una cort. Els casos que en trobaríem són raríssims. Els exemples, tan escadussers que només podríem parlar de Milà, Amsterdam, Anvers o Barcelona. De totes aquestes ciutats, la més eugènica, és a dir, la que s'ha fet més ella mateixa, és Barcelona, vist que Amsterdam, creada per comerciants i burgesos, amb la dinastia Orange-Nassau va tenir un establiment reial autèntic, ni que fos temporal, i Milà, al



LA PLAÇA D'ESPANYA I LA PORTA PRINCIPAL DEL PARC DE MONTJUÏC

segle passat també va comptar amb el veïnatge generador dels Savoia, que hi emanava des de Torí, ciutat que hi era a tocar.

El cas de Barcelona és únic: no tenint pràcticament mai el suport reial o estatal, ha hagut de comptar únicament amb ella mateixa –i, és clar, amb tot el rodal català– davant d'una cort que, des de Madrid, hi ha estat sistemàticament indiferent, si no enfrontada. Barcelona es construeix contra vent i marea, contra les decisions que pren Felip V amb la llei o decret de Nova Planta. Amb això no acaben tan sols les llibertats polítiques de Catalunya, sinó que tot el país se'n veu amenaçat en la seva supervivència cultural. No és pas endebades que Felip V, el 1714, tanca la Universitat de Barcelona, que era a la Rambla dels Estudis –la qual en pren el nom– per portar-la a Cervera. Per simples raons polítiques, la ciutat es veu castigada i privada de tot aliment intel·lectual.

Barcelona es va haver d'esperar fins a l'arribada de Carles III –allò que havia pres un Borbó vingut de París ho tornaria un altre arribat de Nàpols– per veure com se li obrien les portes de les Amèriques, que tenia pràcticament tancades des de la descoberta, una feta que s'havia produït a benefici de Castella i no pas

d'Aragó, tot i el lema. El *tanto monta, monta tanto*, pel que fa a les possessions castellanques, inicialment reduïdes –Canàries– fins als increïbles resultats de l'expedició colombiana fins a l'oest o l'Atlàntic, no va funcionar. L'est o Mediterrani era zona d'influència aragonesa.

Privada del comerç amb Amèrica en temps dels Àustries, castigada al començament dels Borbons, ¿com s'ho havia de fer, Barcelona, per arribar al segle XIX i afegir-se al corrent europeu de la industrialització? Quin gran plantejament històric i econòmic, dig-ne certament d'un estudi més extens! Havent quedat Barcelona sense Universitat, la Junta de Comerç de la ciutat, llavors tot just fundada, crea les escoles de Nàutica i de Nobles Arts i fomenta així mateix la investigació científica i tècnica. Així, contra tot pronòstic en el terreny econòmic Barcelona avança a poc a poc, però amb eficàcia, d'una manera sorda, però real. En té prou amb la vàlvula proporcionada per Carles III –la Il·lustració– perquè, centrant-se en el port de Barcelona, el comerç i la navegació –els lemes de la cambra– agafin volada i permetin d'establir a Amèrica, entre altres llocs, dos grans caps de pont de la importància de Buenos Aires i l'Havana. Mentrestant,

s'inicia el comerç amb Manila, que configura el que amb el temps hauria de ser la Companyia del Tabac de Filipines. A la Gran Bretanya, la industrialització es produeix a l'ombra del govern de Londres, a Lancashire. Una cosa semblant s'esdevé amb la filatura que sorgeix al nord de França i la vall del Roine. Així es traça el que s'ha anomenat el «Carrer Gran d'Europa», que enllaça amb el Piemont i el Milanesat. L'únic lloc aïllat d'Europa és Catalunya, centrada en el cap i casal de Barcelona.

Quan, amb l'Exposició Universal de 1888 aconseguen el grau del que és una urbs europea (davant la presència dels reis nacionals i estrangers), els barcelonins toquen amb la mà una fita que ja havien entrevist des de molt lluny –des de feia mig segle. Obtenen una posició sorprenent: si per un cantó tot just acaben de sortir de la muralla, per l'altre avancen per la plana amb el Pla Cerdà. L'urbanista Ildefons Cerdà es va avançar de més d'un segle al seu temps. No gaire després de 1888, Barcelona ha d'entomar mals vents –com tot Espanya– de resultes de la pèrdua de les colònies. Només havien passat deu anys, que el 1898 se'n van Cuba i Filipines, dos mercats importantíssims per a la indústria catalana i el comerç barceloní.

Tot i això, quan la realitat podia fer pensar que el 1888 havia estat una simple cantada de gall, Barcelona s'arriba a imposar; busca mercats nous a la mateixa península i a Europa o fora d'Europa, i en això troba facilitada la feina per un fet imprevisible: la guerra europea, 1914-1918, que converteix la nostra ciutat en proveïdora, des de la neutralitat, dels diversos països bel·ligerants. Aquesta empenta, malgrat el clima de violències socials, serveix per arribar en un altre repte que Barcelona s'havia imposat: l'Exposició Internacional de 1929-1930, que permet d'urbanitzar el que no era sinó un barranc silvestre –Montjuïc– i fer-ne un parc i un firal esplendorós que encara ara subsisteix pràcticament com el van deixar els arquitectes i constructors primitius. En aquest període 1929-1930, tot i la dictadura –la primera–, Barcelona, amb el Govern girant-s'hi d'esquena, aconseguix de convertir la ciutat i la rodalia en el que pràcticament és avui. El pas dels anys hi donarà alguna cosa o en prendrà molt. La guerra la sumirà en una decadència econòmica –per no parlar de la política– i els anys de l'autarquia juxtaposada a la dictadura l'allunyaran de la seva vocació industrial i comercial. Barcelona, un petit Nova York, és un port d'importació que rep primeres matèries que elabora i manufactura. És evident que amb l'autarquia, no podent importar sinó en proporcions molt petites les primeres matèries del tèxtil i altres indústries, no s'aconsegueix més que sobreviure, fins que, amb l'obertura econòmica d'Ullastres, a l'inici de la dècada dels seixanta, Barcelona aixeca el cap, es posa al dia. Afirmar la imatge europea que tan ben implantada tenia abans d'entrar a l'anomenada Comunitat Europea.



LA REFORMA DEL PALAU NACIONAL UNA DE LES FITES PER LA CIUTAT



ESCALINATA D'ACCÉS AL PALAU NACIONAL



L'ESTADI DE MONTJUÏC PRESIDIT PER L'ESCLTURA DE PAU GARGALLO

Per completar allò que Barcelona sempre ha volgut ser, calia formular-se un objectiu que pogués sumar tot l'esperit i tota la força que té la ciutat. Aquesta proposta va venir pel camí de l'esport, igual com haguera pogut venir per un altre. Amb tot, la cita olímpica de 1992, que cal obtenir el 1986, és la que ha mobilitzat millor la ciutat. Quan l'alcalde Rius i Tauler es va adreçar a Manuel Girona, president de la Cambra d'Indústria, Comerç i Navegació, per comprometre'l en la cita de 1888, l'operació ja s'havia aconseguit. Quan l'alcalde Maragall es va entrevistar amb Josep M. Figueres per reclamar-li suport a l'objectiu de 1992, el revulsiu ja s'havia mogut i els profunds ressorts de la ciutat s'engegaven. El cas és que no cal tocar-lo amb la mà, el resultat d'uns determinats propòsits o empreses, per començar-ne a palpar els beneficis. Per exemple, a tot Europa, com a Espanya, la sola notícia de la descoberta d'Amèrica va produir una commoció i un estat de febrositat que van fer pujar de molts graus la marxa de l'economia. També hem vist que, al segle passat, després de la notícia de la descoberta d'una mina d'or, com per art d'encantament es produïa un fenomen de riquesa general. Califòrnia no es va enriquir pas per les troballes d'or, per més que n'hi vagi haver, sinó perquè només d'anunciar-les se'n seguia amb una rapidesa extraordinària l'atracció de l'energia humana de molts joves ambiciosos disposats a treballar i a obrir-se camí. Sense la crida de les mines, haurien passat moltes dècades perquè els americans, avançant cap a l'oest, aconseguissin el que la febre de l'or va portar al pròsper San Francisco.

Amb olimpíada o sense, Barcelona necessitava una sacsejada saludable, tan difícil o quasi impossible d'obtenir en períodes de crisi com aquest que ara pas-

sem. Per aconseguir-ho cal una unitat de criteri no tan sols en matèria d'economia, sinó també política. I això últim, com se sap, és molt difícil, de vegades impossible. El primer favor que ens va concedir la cita olímpica és la suma de voluntats. Tant l'Ajuntament com la Generalitat o la Diputació de Barcelona van acordar un mateix pols, un mateix diapasó. Es van distribuir les diverses àrees d'acció i van posar mans a la feina.

Aquesta vegada també han estat els comerciants i els industrials –l'esforç privat barceloní– els que han enfonsat l'accelerador. Ara, amb tot, s'ha disposat del suport, de moment més moral que no pas material, del Govern i, sobretot, de la confiança que significa que un rei jove, Joan Carles, hagi estat, a més, participant en una olimpíada anterior.

Per obtenir un resultat semblant no n'hi havia prou –vista la competitivitat– de tenir instal·lacions esportives més o menys a punt. Calia donar sensació d'unitat i demostrar un desig en què conjuminar tots els esforços de tots els estaments d'un poble.

Amb un tal repte, Barcelona s'ha plantejat com cosa immediata un projecte que altrament haguera pogut quedar postposat fins a final de segle: la urbanització del front marítim que va des del Parc de la Ciutadella fins a Badalona; aconseguir que el pla Cerdà arribi a mar i que incorpori el Poblenou, i enllestir els cinturons de ronda, sense els quals la ciutat no trigaria a quedar col·lapsada.

Cada mig segle, Barcelona necessita fer un salt endavant per aconseguir, com un corredor de fons, arribar en unes determinades metes. Olímpiques o no.

FRANCESC SEGURA I CLAVEROL

OLIMPISME I PARTICIPACIÓ POPULAR

Una esperança col·lectiva que vulgui reunir certes garanties d'èxit ha d'assegurar un element crucial: el suport popular. La candidatura de Barcelona als Jocs Olímpics de 1992, sens dubte una iniciativa brillant i engrescadora per a tot el país, ha comptat sempre amb el suport cívic i l'entusiasme necessari dels mateixos ciutadans.

Des d'un inici, els promotors de la proposta barcelonina han tendit a enfortir el teixit social de suport, especialment pel que fa als sectors de la població més directament implicats, que són els aficionats a l'esport i els futurs protagonistes dels Jocs de 1992, és a dir els joves d'avui.

L'interès per la candidatura olímpica, única que ha sorgit des del primer moment una mica espontàniament i incondicional, ha anat madurant i prenent cos a l'entorn de dues campanyes específiques: el viatge itinerant de l'autobús olímpic, «Olímpic Bus», i la campanya de captació de voluntaris.

L'Oficina Olímpica de Barcelona ha promogut les dues iniciatives amb la idea de materialitzar el suport popular, de conduir-lo amb èxit cap a l'objectiu que, en definitiva, era prioritari des que es va formalitzar la petició de la ciutat: la nominació olímpica. En aquest sentit, no es pretén generar suport artificial, sinó que s'aspira simplement a recollir l'ambient favorable que ja existeix, tot omplint-lo de contingut (o sigui, informant els sectors interessats) i conferint-li força participativa (oferint la possibilitat de col·laborar en l'esforç col·lectiu).

L'olímpic bus

La vessant informativa, que a nivell local havia quedat prou coberta per la dinàmica premsa barcelonina

i per pura proximitat física als organismes de promoció, es convertí al llarg de 1984 i 1985 en una necessitat cada cop més urgent per als ciutadans de fora de Barcelona. Les diverses comunitats autònomes de l'estat, les grans ciutats, reclamaven constantment informació sobre el projecte olímpic, per tal de transformar una simple il·lusió en una empresa compartida.

Cal insistir, doncs, que l'Olímpic Bus és un resultat directe de la creixent demanda d'informació relacionada amb la proposta olímpica barcelonina. Així, l'exposició itinerant que viatja en aquest camió satisfà les inquietuds de bona part de la societat espanyola. L'orientació és netament divulgativa, ja que s'intenta donar a conèixer els principis essencials de la candidatura, però també algunes nocions bàsiques sobre l'olimpisme i l'esport en general.

Es tracta d'un vehicle de grans dimensions que, en arribar als llocs de destinació, desplega el *trailer* i ofereix espai suficient per a una sala d'exposicions, un vestíbul i una sala de projeccions, amb un total d'uns cent metres quadrats.

Cal destacar que ni el disseny —particularment modern i atractiu— ni tampoc les solucions tècniques, complexes i avançades, no han impedit una claredat meridiana en l'exposició. La profusió de fotografies, mapes, maquetes i elements àudio-visuals fa comprendre el projecte d'una manera senzilla i directa al visitant.

La intenció és que l'Olímpic Bus actuï com a element dinamitzador de la societat espanyola i que, gràcies a ell, els ciutadans —especialment els joves— connectin amb l'esperit olímpic.

L'exposició recorre les 17 comunitats autònomes espanyoles i s'atura a cada una de les capitals. La seva



LA PROJECCIÓ POPULAR DELS JOCS ES REFLECTEIX EN ELS VOLUNTARIS

presència es combina amb un seguit d'actes de suport i de celebracions esportives que li donen un relleu més ampli. Si continua el ritme actual de participació, es calcula que, quan acabi l'itinerari, més de 500.000 persones hauran visitat l'Olimpíic Bus.

Cal tenir en compte que l'esmentada exposició itinerant no és ni única ni excepcional en les activitats informatives de la candidatura barcelonina. N'hi ha hagut precedents importants en altres exposicions específiques i en els contactes constants amb els mitjans de comunicació que manté l'Oficina Olímpica. Uns 50.000 joves han visitat personalment la seu de l'Oficina Olímpica, a Barcelona, durant l'any 1986.

Potser el fet més característic de l'Olimpíic Bus és l'especial atenció que s'hi dedica al món de l'olimpisme en general, més enllà de l'explicació que presenta

amb tota mena de detalls sobre el projecte olímpic de 1992. No cal dir que, aquí, la candidatura de Barcelona fa un paper que ben poques vegades ha assumit cap altra ciutat peticionària. El missatge i la informació subministrada per Barcelona apunten a la concepció de l'esport i del moviment olímpic com un estímul de la pau i la concòrdia universals.

Un altre aspecte destacable de l'Olimpíic Bus és que, a part de comptar amb la participació activa de les diverses institucions i organismes oficials, la informació va directament adreçada al visitant. En altres paraules, es pretén que el coneixement del projecte es produeixi sense mediació, que el ciutadà pugui accedir als plans de Barcelona'92, bàsicament per mitjà dels mateixos elements que informen la premsa internacional o la família olímpica.

els voluntaris olímpics

La campanya dels voluntaris olímpics és essencialment una via per impulsar els desigs de participació dels ciutadans. Els voluntaris que signen a favor de la candidatura barcelonina es disposen a col·laborar desinteressadament, l'any 1992, en qualsevol de les tasques preparatòries o bé organitzatives dels Jocs Olímpics.

Cada voluntari olímpic, que especifica en la butlleta de pre-inscripció la seva identitat, edat i aptitud professional, avança en realitat un vot de confiança i el seu particular suport actiu, davant l'eventualitat de la gran manifestació esportiva a Barcelona d'aquí a sis anys.

La incidència de la campanya, doncs, és múltiple. Per una banda, es recullen i s'articulen els milers de sol·licituds individuals que rebia la candidatura de forma dispersa, que ara es canalitzen en una acció participativa coordinada. D'altra banda, s'aconsegueix donar una mostra exacta i rotunda del suport popular que la proposta olímpica de Barcelona genera al nostre país, tenint ben en compte aquelles persones de la comunitat internacional que poden influir en l'elecció final de la ciutat olímpica, el 17 d'octubre vinent.

L'únic precedent organitzat, quant a la creació d'un cos de voluntaris olímpics, el trobem l'any 1984, durant els Jocs Olímpics de Los Angeles. En aquell cas, però, els col·laboradors s'inscrivieren un cop ja s'havia atorgat a Los Angeles l'organització dels Jocs, i, per tant, amb més proximitat a la celebració.

A Los Angeles, seleccionades entre un total de 45.000 persones que havien presentat les seves inscripcions, hi participaren 28.742 voluntaris, que ajudaren en diverses tasques, notablement en assistència a les competicions esportives (aproximadament la meitat) i en àrees com sanitat, premsa, acompanyament, acreditacions... L'esperit cívic i entusiasta dels voluntaris fou potser la nota més original dels Jocs de Los Angeles.

Les previsions de Barcelona, sis anys abans dels Jocs i amb alguns mesos de campanya, ja desborden amb escreix l'èxit de Los Angeles. A final de juny d'aquest any se superava la xifra d'inscrits dels darrers Jocs Olímpics (és a dir, 45.000 persones), i el ritme d'inscripció prometia d'arribar ben aviat a seixantamíl o setanta-mil. És evident que els pronòstics més optimistes han estat superats.

En la captació de voluntaris, hi ha tingut un paper destacat, com és natural, la iniciativa mateixa dels interessats, però també l'acció decidida dels organismes esportius i de les institucions que s'hi sentien implicades. L'Oficina Olímpica, ampliant la informació disponible sobre el projecte de Barcelona i entroncant amb accions divulgatives com ara l'Olímpic Bus, ha procurat fomentar la participació. La xarxa

associativa de clubs i entitats juvenils i esportives, tan tradicional a Catalunya, com també la Creu Roja, els centres d'ensenyament o els mitjans de comunicació, han col·laborat activament en la campanya de voluntaris.

És obligat esmentar l'acolliment i el ressò que ha tingut l'acció entre els esportistes, començant pels atletes d'èlite, que van prestar suport a la iniciativa ja de bon començament, fins als atletes del futur, els joves de tot el país que s'han apuntat amb il·lusió a participar en una empresa col·lectiva. En aquesta línia, els professionals de l'ensenyament esportiu —educadors físics, entrenadors, tècnics, etc.— s'han constituït en divulgadors de l'ideal olímpic i l'han popularitzat a través d'un anhel comú.

Una primera mostra dels voluntaris olímpics de Barcelona'92 ha palesat diverses coses. Primer, que els voluntaris practiquen algun esport, preferentment l'atletisme, el bàsquet, la natació o el futbol, o tots quatre alhora. La majoria encara són estudiants i parlen més de tres llengües (preferentment l'anglès o el francès, a més del català i el castellà). Les edats oscil·len entre 13 i 80 anys, però amb una forta concentració entre 16 i 20. Finalment, s'ha detectat en les inscripcions gairebé el doble d'homes que de dones.

Altres dades curioses són, per exemple, que s'hi han apuntat nombroses persones de mitjana edat, entre les quals podem trobar advocats, metges, professors, etc; o que, malgrat una clara majoria de gent procedent de Barcelona, aproximadament un 35 % dels pre-inscrits procedeixen d'arreu d'Espanya. Els voluntaris de fora de Barcelona han signat la butlleta, bàsicament, amb l'esperança de participar en la preparació dels relleus de la torxa olímpica, assegurant la seva circulació per tota la península.

En conclusió, la proposta de Barcelona, tècnica-ment reeixida i completa, ha aconseguit un perfecte contrapunt en el suport popular de tota la societat. Sis anys abans d'acollir els jocs de la XXV Olimpíada, la ciutat està preparada: preparada quant a recursos materials i logístics, però també en recursos humans.

El resultat de les diverses campanyes de divulgació i participació ens ho confirma. L'acceptació col·lectiva i la bona disposició dels ciutadans en general són crèdits extraordinaris per a Barcelona, i van molt més enllà de la pura oratòria.

En conseqüència, la candidatura barcelonina es col·loca una vegada més al capdavant de la cursa per a la nominació olímpica i la ciutat s'anticipa com a seu potencial, com a comunitat harmoniosa i plenament capacitada, ja en l'actualitat, per acollir els Jocs Olímpics. En una perspectiva de futur cada cop més sòlida i versemblant, s'ha comprovat que l'organització dels Jocs de 1992 a Barcelona és realment un objectiu de tothom.

FRANCESC SEGURA I CLAVEROL

RICARD FRIGOLA

LA DIMENSIÓ ECONÒMICA DEL PROJECTE

La celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona serà indubtablement un fet econòmic de grans dimensions. I ho serà fonamentalment per dos tipus de consideracions; d'una banda, els efectes directes que suposaran tant la realització de les inversions programades com el volum de despeses generades per l'organització dels Jocs, i, d'una altra, la incidència indirecta que els Jocs tindran sobre les economies de Barcelona i dels municipis de la seva àrea d'influència.

Tot el volum d'actuacions que es posaran en marxa per a la preparació organitzativa i d'infraestructura necessària suposaran un elevat cost que, tanmateix, serà finançat fonamentalment per la capacitat d'obtenció de recursos generada pels mateixos Jocs. Aquest és un aspecte cabdal en la mesura que la magnitud dels Jocs podria col·lapsar la prestació dels serveis locals que els municipis realitzen normalment en el cas que el finançament fos a càrrec del sector públic local. Ara bé, el disseny dels pressupostos olímpics per a Barcelona-92 queda, com s'analitza a continuació, ben allunyat d'aquest perill; en conseqüència, la capacitat inversora del projecte s'afegeix a la que en una situació normal generen les finances dels municipis de l'àmbit de la Corporació Metropolitana de Barcelona.

Des de la segona perspectiva suara esmentada, la celebració dels Jocs tindrà, a més, unes conseqüències econòmiques a mitjà i llarg termini l'abast de les quals és més difícil d'avaluar, però que, tanmateix, seran indiscutiblement importants. Aquests efectes es produiran previsiblement més en el camp de l'economia privada que no pas en el de l'actuació pública. Tot i això, les infraestructures de tot tipus realitzades per l'Administració són la base d'aquest desenvolupament econòmic complementari.



BARCELONA'92, UNA PROJECCIÓ INTERNACIONAL A TRAVÉS DE LA IMATGE

Quadre 1

DESPESES I INVERSIONS DEL PROJECTE OLÍMPIC (en milions de pessetes de 1985)				
	Comitè Organitzador	Inversions directes		Total
		Sector Públic	Sector Privat	
I. Despeses d'organització	70.254			70.254
• personal	13.706			13.706
• material	42.156			42.156
• inversions	14.392			14.392
II. Inversions en instal·lacions	18.235	19.510	19.750	57.495
• esportives	17.505	19.510	400	28.960
• complementàries	730	—	19.350	20.080
III. Inversions en àrees urbanístiques	9.294	6.836	4.000	20.130
IV. Interessos i imprevistos	8.938			8.938
TOTAL	106.721	26.346	23.750	156.817

Font: Solicitud de Candidatura al COI para la celebració en Barcelona de los Juegos de la XXV Olimpiada

Quadre 2

DESPESES D'ORGANITZACIÓ DELS JOCS OLÍMPICS (en milions de pessetes de 1985)							
	Personal	Serveis	Material	Inversions	TOTAL	Aportacions i Col·laboracions	COJO
Administració	2.075,0	3.922,5	1.081,7	1.023,8	8.103,0	351,1	7.751,9
Tecnologia	2.040,1	14.713,7	6.705,4	16.714,4	40.173,6	10.527,9	29.645,7
Serveis	2.825,5	5.480,1	880,2	795,5	9.981,3	449,4	9.531,9
Prensa i publicacions	1.074,1	1.075,8	200,1	—	2.350,0	—	2.350,0
Imatge	255,5	3.573,8	389,0	—	5.218,3	—	5.218,3
Control Tec.-Urbanistic	265,7	—	—	—	265,7	—	265,7
Seguretat	798,4	870,8	148,3	63,6	1.881,1	—	1.881,1
Vila Olímpica	1.215,5	939,0	1.952,5	1.592,0	5.699,0	—	5.699,0
Esports	3.242,1	—	14,0	—	3.256,1	412,6	2.834,5
Cerimònies	303,1	1.511,6	451,5	—	2.266,2	—	2.266,2
Activitats culturals	211,6	2.450,0	—	—	2.661,2	—	2.661,2
Campament joventut	22,6	105,0	7,0	4,0	138,6	—	138,6
TOTAL	14.329,2	35.642,3	11.829,7	20.193,3	81.994,5	11.841,0	70.253,5

Font: Solicitud de candidatura al COI para la celebració de los Juegos de la XXV Olimpiada

L'execució del projecte dels Jocs Olímpics de 1992 inclou el pressupost del Comitè Organitzador, en què s'enumeren les despeses pròpies de l'organització i les inversions en instal·lacions i edificacions que aquest comitè assumeix directament. Complementàriament, la part de les inversions que no va a càrrec del comitè és assumida per d'altres agents, és a dir, pels diferents nivells del sector públic, i també pel sector privat. Aquesta distribució de les despeses dels Jocs es detalla al quadre 1.

L'organització dels jocs olímpics

Les despeses d'organització dels Jocs són la partida més destacada del pressupost del Comitè Organitzador, ja que en superen les dues terceres parts. Es classifiquen en dotze conceptes, dels quals destaca per la quantia el de tecnologia, com mostra el quadre 2, on es poden veure les actuacions en les xarxes de telecomunicacions i informàtica, amb la inversió com a part més significativa. Després sobresurt com a segon concepte l'apartat de serveis, del qual destaquen els transports i els allotjaments. Les despeses d'administració són el tercer concepte en importància de l'organització, mentre que les generades per la Vila Olímpica —les despeses de funcionament i les d'adaptació als usos residencials privats posteriors als Jocs— i la difusió d'imatge superen els 5.000 milions de pessetes. Les despeses d'imatge, prou importants, són significatives en funció de la veritable inversió que representen per a la consolidació del paper de Barcelona com a capital de Catalunya i ciutat europea. L'assumpció per part del comitè de les despeses d'adaptació de la Vila

Olímpica a habitatges d'ús privat esdevé una compensació del temps en què el sector privat no pugui disposar de les instal·lacions. S'ha d'assenyalar també, tot i tenir un pes menor relatiu, la dotació de gairebé dos mil milions en concepte de seguretat.

El quadre 2 mostra, d'altra banda, com la porció més elevada de les despeses totals correspon a les de prestació de serveis lligats a l'execució dels Jocs. Aquesta és una conseqüència del seu propi caràcter d'esdeveniment obert i generador d'uns fluxos de visitants molt considerables i que exigeixen una correcta atenció.

L'apartat de col·laboracions i aportacions previst en l'organització del projecte olímpic consisteix fonamentalment en les contribucions d'empreses i institucions mitjançant cessions temporals de béns o bé aportacions de material. Així mateix, més de 600 milions provenen de la xarxa de voluntaris promoguda i aconseguida per la candidatura de Barcelona.

les inversions

El conjunt de les inversions planejades per a la realització dels Jocs es desglossa en dues grans classes: les inversions en instal·lacions i les realitzades en àrees urbanístiques. A més, cal afegir les inversions corresponents a les despeses d'organització, en gran part lligades, com s'ha vist, a la xarxa tecnològica prevista. Globalment, el volum d'inversió assolirà quasi els 100.000 milions de pessetes —en termes de 1985— al llarg del període que va de l'aprovació fins a la celebració dels Jocs. D'aquests 97.818 milions, només un 40% és assumit pel Comitè Organitzador mateix, i la resta es distribueix entre els sectors privat i públic de

l'economia, que els executen directament. Pel que fa al primer sector, es fa càrrec de 23.750 milions, fonamentalment esmerçats en obres que posteriorment passaran a ser gestionades per la iniciativa particular. En concret, caldrà que assumeixi les despeses d'urbanització primària de les àrees que tinguin la destinació final de residència privada. Quant al sector públic, l'aportació bàsica prové de l'administració local —municipi de Barcelona i Corporació Metropolitana— mentre que el govern central aporta 5.000 milions en inversió i la Generalitat de Catalunya, 3.740.

Abans de començar l'anàlisi de les inversions projectades, val a dir que la realització dels Jocs en òptimes condicions suposa, en opinió dels dissenyadors de la candidatura, la construcció d'algunes instal·lacions esportives de gran dimensió —l'Estadi i el Palau Olímpic— alhora que la reforma i adequació de les que ja hi ha. A més, l'agençament de les instal·lacions tant de competició com d'entrenament, les quals han d'estar dotades de materials de competició adients. Així doncs, dels 57.500 milions totals a invertir en instal·lacions, la major part correspon a obra nova —41.500— mentre que en segon terme apareixen les despeses d'agençament i dotació de material de competició —11.700 milions. La resta està previst que s'esmerci en reformes i ampliacions.

Quant a la distribució segons l'ús final de la instal·lació, les de competició s'enduen la part cabdal —29.000 milions— davant els 8.000 de les d'entrenament. En el cas de les de caire complementari —residencial i premsa— els 20.000 milions previstos es financen gairebé totalment amb fons privats, com s'ha dit anteriorment.

El Comitè Organitzador assumirà la totalitat del cost d'agençament i del material esportiu que és obligatori d'instal·lar, atès que sovint són despeses sotmeses a exigència d'homologació o bé lligades a una utilització exclusiva durant la celebració dels Jocs.

Les actuacions que s'hauran de realitzar a les àrees on es localitzaran les principals instal·lacions esportives i residencials permetran dotar-les dels equipaments urbanístics necessaris per tal que puguin ser emprades adequadament per als usos previstos.

El pressupost del Comitè Organitzador assumeix agenciar la major part de les àrees, tant de les construccions de caràcter permanent com de les destinades a ser usades només durant els Jocs. La part assumida pel sector públic correspon íntegrament a l'administració local. Dels 6.836 milions, 2.446 s'esmerçaran a l'àrea de Montjuïc, 1.920 a la de la Diagonal, 1.032 a la de la Vall d'Hebron i 1.200 a la del Parc de Mar. Pel que fa als 4.000 milions d'inversió privada es destinen també a la zona del Parc de Mar del Poblenou, en l'àmbit urbà on hi ha les instal·lacions d'ús residencial privat.

La valoració de la capacitat d'inversió generada pel projecte olímpic Barcelona-1992 és analitzada en el

quadre 3. El volum principal de les inversions es concentra, com ja s'ha vist, en instal·lacions i agençament d'àrees urbanístiques, mentre que una petita part correspon a d'altres inversions, bàsicament lligades a la constitució de la xarxa electrònica i informàtica. Quant a la primera categoria, la inversió anual mitjana per habitant assoleix les 7.382 pessetes, xifra que dobla amb escreix les quantitats invertides pel municipi de Barcelona en els darrers anys. Així mateix, també supera sobradament la inversió per càpita conjunta de l'Administració central i de la Generalitat en les funcions d'obres públiques, transports i cultura, joventut i esports; i més, si es té en compte que les xifres d'ambdues administracions fan referència als volums invertits a tot Catalunya i no únicament a Barcelona.

Una vegada analitzat el volum total de la inversió prevista, la diferència no és tan significativa com en el cas de les inversions en instal·lacions i urbanisme, tot i que és superior a la de les tres administracions considerades.

Per tant, la realització dels Jocs suposarà en els propers sis anys una capacitat d'inversió neta, a Barcelona i als municipis metropolitans, addicional a l'actual. Aquest augment es pot avaluar al voltant del 40% de la capacitat d'inversió actual del conjunt del sector públic a l'àrea metropolitana de Barcelona.

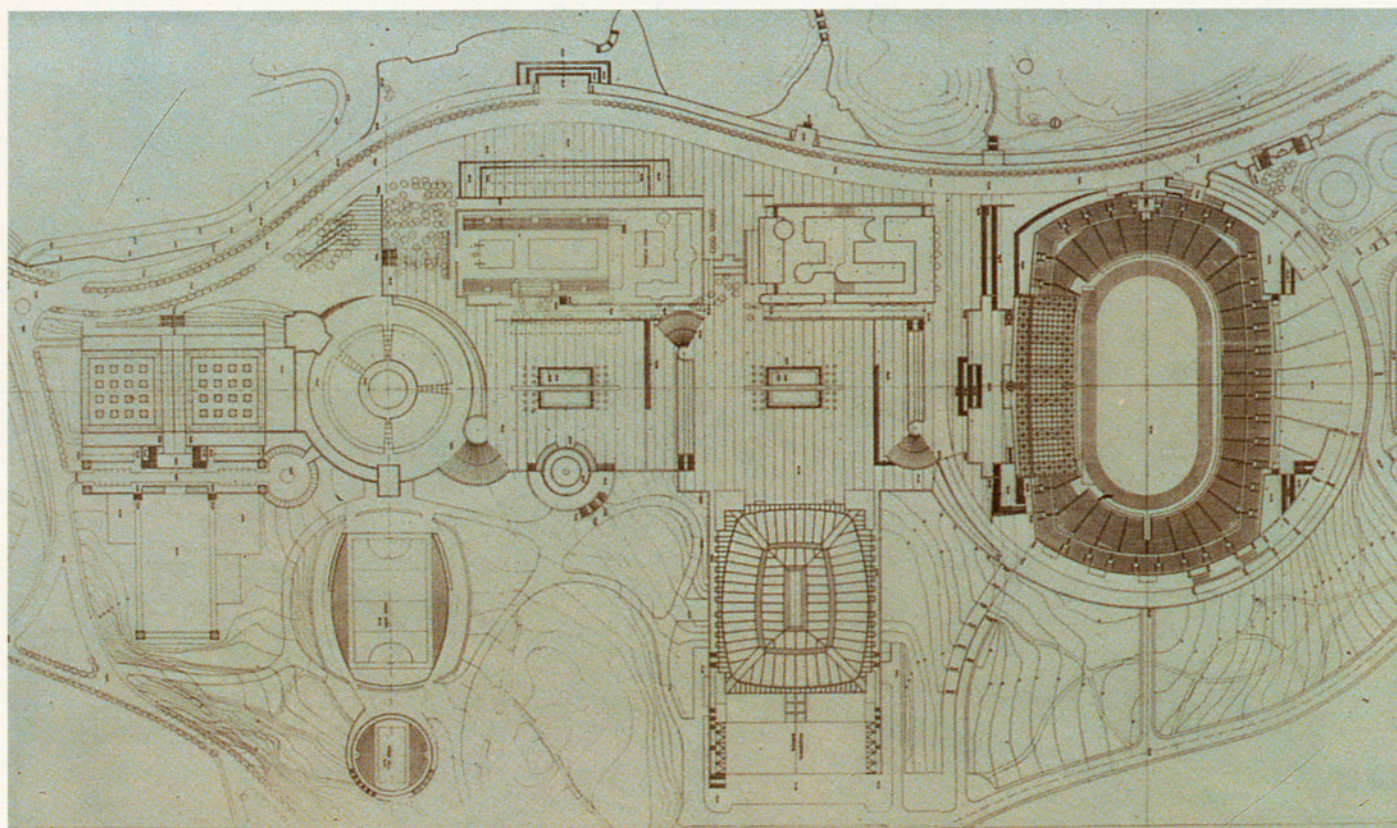
el finançament dels jocs

El projecte olímpic Barcelona-1992 té, com s'ha analitzat, dues categories globals de despeses: primer, les despeses d'organització, pròpiament dites, i d'inversió finançada pel Comitè Organitzador, i, segon, les inversions fetes pels diversos agents públics o pel sector privat. En aquest darrer grup, cada agent assumeix de forma directa el finançament de les obres que segons el pressupost global dels Jocs li pertocuen —vegeu el quadre 1. Tanmateix, el pressupost del Comitè Organitzador sí que conté una estructura de finançament de les despeses que ha assumit. Els ingressos del comitè es desglossen en tres blocs principals: ingressos propis, participacions i transferències provinents dels pressupostos de l'Estat.

Els ingressos propis del Comitè Organitzador són el component principal de l'estructura de finançament del pressupost, amb un pes del 65,8%. El concepte bàsic són els recursos obtinguts per la cessió dels drets de ràdio i televisió a tot el món, calculats en 46.900 milions de pessetes, gairebé la meitat dels ingressos totals. La determinació de la quantia total d'aquests ingressos recull l'experiència dels darrers Jocs celebrats, ja que la partida dels drets de difusió per televisió assoleix cada cop més importància. Mentre l'any 1976 a Montréal s'ingressaren 63 milions de dòlars de 1985, a Moscou-1980 la xifra va ser de 127 milions i a Los Angeles-1984 els recursos recaptats ja s'elevaren als 300 milions. És com a continuació d'aquesta tendèn-



LES INVERSIONS PER CÀPITA A BARCELONA SUPERABAN, DE LLARG, LA INVERSIÓ CONJUNTA DE L'ADMINISTRACIÓ CENTRAL I LA GENERALITAT



MONTJUÏC S'ENDURÀ 2.446 MILIONS DEL PRESSUPOST TOTAL

Quadre 3

ANÀLISI DE LES INVERSIONS DEL PROJECTE OLÍMPIC					
	Mitjana anual projecte olímpic		Inversió pública 1985 (ptes. per càpita)		
	Milions de ptes.	Pessetes per càpita ²	Estat ¹	Generalitat ¹	Ajuntament ²
Instal·lacions i àrees urbanístiques	12.937,5	7.382	2.707 ³	2.975 ³	3.280,8 ³
Altres	2.398,7	1.369	541	2.466	4.121,1
TOTAL	15.336,2	8.751	32.248	5.441	7.401,9

1. Ponderació sobre la població total catalana
 2. Ponderació sobre la població de Barcelona ciutat. Liquidació pressupost 1984
 3. Inclou les àrees d'obres públiques i urbanisme, transports i cultura, joventut i esports

Font: Solicitud de candidatura al COI para la celebracion en Barcelona de los Juegos de la XXV Olimpiada. Centre d'Estudis de Planificació, La financiación de las Comunidades Autónomas: el periodo transitorio y la revisión

cia que a Barcelona-1992 està previst ingressar 400 milions de dòlars.

La cessió de llicències per a l'explotació dels emblemes i símbols olímpics, inclosa la mascota dels Jocs de 1992, generarà un flux d'ingressos de 15.000 milions de pessetes. L'experiència dels darrers Jocs i el desenvolupament i consolidació del programa internacional de *marketing* que ajuda a la penetració de la imatge dels Jocs avalen la previsió realitzada.

Pel que fa al tercer concepte en importància dels ingressos propis, la prestació de serveis, val a dir que s'hi inclouen ingressos de diversa naturalesa: des de les quotes, com a contrapartida de l'ús dels locals i les instal·lacions per part de les cadenes de TV, ràdio i premsa, fins als ingressos provinents de l'allotjament dels visitants dels deu creuers que estaran ancorats al port de Barcelona en el moment de la realització dels Jocs. També s'inclouen aquí els rendiments derivats dels actes culturals que se celebraran al mateix temps que els Jocs.

Fent referència als ingressos per venda d'entrades,

hom avalua una capacitat total de 4,8 milions d'espectadors als Jocs. D'acord amb una hipòtesi prou moderada, segons la qual un 80% de les entrades comercialitzades serà venuda, la quantia total percebuda serà de gairebé 2.900 milions de pessetes. El preu mitjà establert per a les entrades serà de 825 pessetes, un terç del cost de Los Angeles-84 i equivalent a la meitat del preu actualitzat de les entrades de Munic-72 o Montréal-76.

La menor importància dels ingressos provinents dels allotjaments a la Vila Olímpica és conseqüència del fet que seran per a la majoria dels estadants. Pel que fa als atletes, l'estada a la Vila serà gratuïta durant el període que el COI i les federacions de cada esport determinin. Per això el Comitè Organitzador assumeix la major part del cost dels allotjaments.

El segon bloc dels recursos que el comitè obtindrà per finançar els Jocs ve de les participacions en ingressos no fiscals, és a dir, de les loteries, traveses, segells i monedes. El programa de loteries suposarà uns ingressos de 7.000 milions, el 6,6% del total. El progra-



ELS MOVIMENTS ECONÒMICS UN FENOMEN OLÍMPIC PER EXCEL·LÈNCIA

Quadre 4

FINANÇAMENT DEL PRESSUPOST DEL COMITÈ ORGANITZADOR		
	Milions de pessetes	
		%
I. Ingressos propis	70.210	65,8
• entrades	2.895	2,7
• allotjament Vila Olímpica	735	0,7
• material gràfic	225	0,2
• cessió de llicències	15.000	14,1
• drets RTV	46.900	43,9
• prestació de serveis	4.457	4,2
II. Participacions	20.710	19,4
• loteries	7.000	6,6
• travesses	7.750	7,2
• segells de correus	990	0,9
• monedes	4.970	4,7
III. Transferències	9.500	8,9
• de l'Estat	9.500	8,9
IV. Altres ingressos	6.299	5,9
TOTAL	106.721	100,0

Font: Solicitud de candidatura al COI para la celebració en Barcelona de los Juegos de la XXV Olimpiada

ma de les travesses s'articularà d'acord amb l'establiment d'un recàrrec a favor del comitè sobre cada aposta. L'estimació d'ingressos és de 7.750 milions.

Quant al programa d'emissió de segells de correus, hom l'ha considerat d'especial importància no tant per la magnitud dels recursos que aporta com per la capacitat de difusió de la imatge dels Jocs en l'àmbit internacional. Les emissions previstes amb motiu dels Jocs són vuit, i es duran a terme a partir de 1988. La darrera s'emetrà durant la celebració de les Olimpíades.

Com en el cas anterior, les emissions de monedes tenen un poder de difusió important. L'alta cotització de les monedes de qualitat encunyades en commemoració dels Jocs ha estat tradicionalment conseqüència de la bona acceptació que han tingut en el món numismàtic internacional. El nombre total de monedes a emetre per a la Barcelona-1992 serà de tres milions d'unitats. Els ingressos previstos pel programa d'emissió de monedes se situen en els quasi 5.000 milions que mostra el quadre 4.

Les transferències directes de l'Estat al pressupost del Comitè Organitzador són la peça clau que cobreix les necessitats de finançament totals. El compromís del govern de l'Estat de donar suport a la candidatura i al projecte olímpic de Barcelona no haurà de suposar, tanmateix, una disminució real dels seus recursos, perquè les subvencions al comitè sorgiran íntegrament de l'augment dels ingressos fiscals, a conseqüèn-

cia tant de l'exportació tributària que es produirà en funció de les despeses realitzades pels visitants com de l'increment de la renda real general pels Jocs. En definitiva, la previsió de transferències és de 9.500 milions de pessetes.

El conjunt dels ingressos propis, les participacions en ingressos no fiscals, les transferències de l'Estat i també d'altres ingressos menys importants —bàsicament la venda d'actius un cop finalitzats els Jocs— permeten el finançament del conjunt de les despeses assumides pel Comitè Organitzador. Es tracta, per tant, d'un pressupost inicialment equilibrat.

els efectes econòmics dels jocs olímpics

Fins ara hom ha analitzat els impactes directes sobre la ciutat de Barcelona derivats de les inversions projectades per a la celebració dels Jocs. Tanmateix, cal que es prengui un altre aspecte en consideració: els efectes induïts sobre l'economia.

Un primer tipus d'efectes resulta de les despeses mateixes dels pressupostos del projecte olímpic. Així, la realització de les inversions augmenta la demanda dels sectors que se'n veuen afectats, com són els de la construcció, telecomunicacions i electrònica, informàtica, publicitat, etc. Les despeses pressupostades, com ja s'ha vist, assoleixen un volum total de 156.817 milions de pessetes, dels quals únicament caldria deduir el capítol de personal per obtenir-ne l'augment de demanda generat sobre el sector real de l'economia barcelonina. En aquesta línia, abans s'ha mostrat com la inversió anual dels Jocs comportarà un augment significatiu de la capacitat inversora de les administracions públiques a Barcelona i als municipis limítrofs.

El segon efecte indirecte, el constitueixen les despeses generades pels visitants, és a dir, l'augment en l'ocupació hotelera, les despeses en alimentació o de caire turístic. Aquest segon tipus d'impacte és, tanmateix, més difícil d'avaluar. No obstant això, segons les estimacions fetes per la candidatura olímpica de Barcelona la capacitat total de despesa neta generada implicarà un augment de la riquesa interior proper als 130.000 milions de pessetes.

La celebració de la vint-i-cinquena Olimpíada a Barcelona és un fenomen econòmic, alhora que també, i sobretot, esportiu, la magnitud del qual no tan sols es pot mesurar en els seus aspectes d'incidència més o menys directa sobre l'economia de la ciutat, ja sigui pel volum d'inversió o per l'afluència de visitants que comporta. L'impacte ha de ser molt més intens; cal que esdevingui un revulsiu, un dinamitzador dels potencials de desenvolupament català i barceloní, tant per a l'activació de les iniciatives internes com per al refermament internacional del paper de Barcelona com a gran ciutat mediterrània i europea.

RICARD FRIGOLA

economista i membre del Centre d'Estudis de Planificació

XAVIER SÁEZ

LA INCIDÈNCIA EN LES INFRAESTRUCTURES METROPOLITANES DE TRANSPORT

No sempre resulta fàcil valorar l'impacte de la realització de les Olimpíades sobre el procés urbanitzador de la ciutat, en la mesura que —com ha afirmat en repetides ocasions Pasqual Maragall— bona part de les intervencions a realitzar haurien estat igualment portades a terme, abans o després, independentment de la celebració d'aquests Jocs a Barcelona, que es configuren, per tant, més aviat com un catalitzador de les actuacions empreses. Tanmateix, condicionen òbviament un tractament articulat de totes les obres infraestructurals que poden incidir en el desenvolupament d'aquestes Olimpíades.

En aquest sentit, moltes de les actuacions iniciades o previstes en les infraestructures metropolitanes de transport poden vincularse en alguna mesura al projecte olímpic, per més que en ocasions hagin estat projectades amb anterioritat o incorporin opcions llarg temps pendents o paralitzades. En tot cas, el projecte dels Jocs Olímpics ha significat en alguns casos l'esperó decisiu per abordar operacions que no pel fet de ser necessàries han estat menys posposades. Al llarg d'aquestes línies es pretén valorar els efectes que directament o indirectament es poden derivar de la realització d'aquests Jocs en el sistema infraestructural de l'aglomerat urbà barceloní.

implicacions en la xarxa viària urbana

Pel que respecta a la xarxa viària, han estat desbloquejats o repesos diversos projectes que estaven pendents de resolució des de temps enrere, en tant que la implantació de les àrees olímpiques ha forçat la reordenació de circulacions en algunes zones.

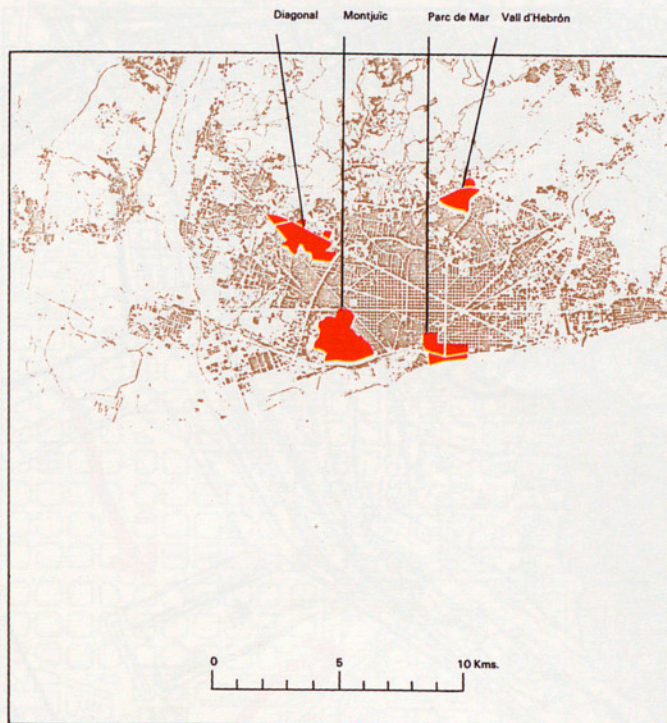
L'emplaçament de les àrees en què principalment es

desenvoluparan les activitats olímpiques, estructurades convencionalment en quatre grans zones a la ciutat¹, situa en general aquests espais en bones condicions d'accessibilitat, a prop dels principals eixos viaris de la ciutat (vegeu el gràfic 1). Tanmateix, hi ha diversos projectes d'intervenció en la xarxa viària encara pendents o en fase de realització que actualment es configuren amb un horitzó de finalització anterior al 1992 o coincident i que es poden considerar vinculats en major o menor grau al projecte olímpic. Sobre això, cal fer referència als projectes següents:

En primer lloc, en relació amb la reordenació global de la muntanya de Montjuïc, i per tant amb una vinculació directa amb la implantació de l'Anell Olímpic, s'ha de fer esment de la importància que cobra la resolució dels accessos a la zona —tradicionalment difícils—, que serà previsiblement la que registrarà una major afluència de públic. El Pla Especial d'Ordenació de Montjuïc, prestant una atenció especial a aquest aspecte, preveu a més dels accessos ja existents des de la plaça d'Espanya i l'avinguda del Paral·lel, dues vies noves de penetració en la muntanya a partir de la Gran Via i el passeig de la Zona Franca. Pel vessant oposat, la carretera de Miramar es desviarà —en part de forma soterrada— per la part posterior del nou hotel en què es reconvertirà l'antic restaurant de l'Exposició de 1929 (posteriorment seu dels estudis de Televisió Espanyola), mentre que un nou túnel de 400 m de llargada permetrà l'accés a l'avinguda de Miramar directament des del passeig de Colom (vegeu el gràfic 2).

Amb aquestes realitzacions i algunes millores previstes als accessos des de l'avinguda del Paral·lel —sobretot del carrer Nou de la Rambla—, les diverses instal·lacions de Montjuïc admetran l'entrada d'uns

GRÀFIC 1: ÀREES OLÍMPIQUES



Font: Informe de Progreso. 90 Sesión del COI. Oficina Olímpica. Barcelona, 1985.

13.000 vehicles i 100.000 persones l'hora², fet que indubtablement comporta una àmplia capacitat d'acolliment. Malgrat l'evident vinculació dels esmentats remodelatges viaris al projecte olímpic, cal dir que mentre Montjuïc continuï acollint les manifestacions de la Fira, i en la mesura que es vulguin recuperar per a usos ciutadans àmplies zones de la muntanya fins ara infrautilitzades, la resolució de les limitacions d'accés existents constitueix un aspecte inevitable d'abordar.

Mereix també un breu comentari la prevista transformació del carrer Tarragona en nucli d'activitat terciària —vinculat, si més no parcialment, amb el procés previst de recuperació i revaloració de Montjuïc— en un intent de canalitzar cap aquesta zona l'expansió de l'àrea central de negocis a partir de la plaça Macià i de la zona alta de la Diagonal. Aquest projecte també comportaria canvis significatius en l'esquema viari de l'entorn de la plaça d'Espanya, de manera que afavoriria l'ús de transeünts al carrer Tarragona i l'esmentada plaça i desviaria la circulació d'automòbils bàsicament cap a la Gran Via.

El Segon Cinturó és una obra viària que, estancada durant força anys, inicia el camí d'una solució definitiva, estimulada en bona part per les necessitats derivades de la celebració dels Jocs Olímpics; en tot cas, es pot afirmar que per a les àrees de la Diagonal, i sobretot de la Vall d'Hebron, aquesta via constituirà un eix primordial de comunicació.

Aquest cinturó va ser projectat el 1968 com a auto-via urbana perimetral que desviés les circulacions procedents de la zona del Besòs i la Meridiana, per una banda, i del delta del Llobregat i l'autopista A-2 per l'altre extrem, de manera que no tinguessin necessitat

d'entrar a la ciutat. Adjudicades les obres el 1974, només se'n va arribar a construir un tros de la part central —i encara parcialment—, com a conseqüència de les protestes dels veïns dels barris afectats, que van aconseguir parar l'obra en diverses ocasions.

La represa d'aquest projecte s'ha produït a partir d'uns plantejaments sensiblement diferents dels que hi van donar origen, tractant de fer-ne no tan sols un element d'enllaç, sinó una via integrada a la ciutat, amb la qual cosa una part del trànsit discorrerà per vies segregades i l'altra per carrils connectats amb la xarxa viària urbana; d'altra banda, per primera vegada des de 1968 el problema es considera globalment, després d'haver estat fragmentat en diversos subprojectes i projectes parcials³. Actualment, es preveu completar l'any 1992 aquest Segon Cinturó a partir de la seva connexió amb la Diagonal fins a Montgat, dividint-ne la part que transcorre pel municipi de Barcelona en dos trams —el projecte dels quals ha estat encarregat a dos equips tècnics—, mentre que el tram entre Santa Coloma i Montgat serà dissenyat per tècnics dels municipis afectats sota la responsabilitat global de la Corporació Metropolitana de Barcelona.

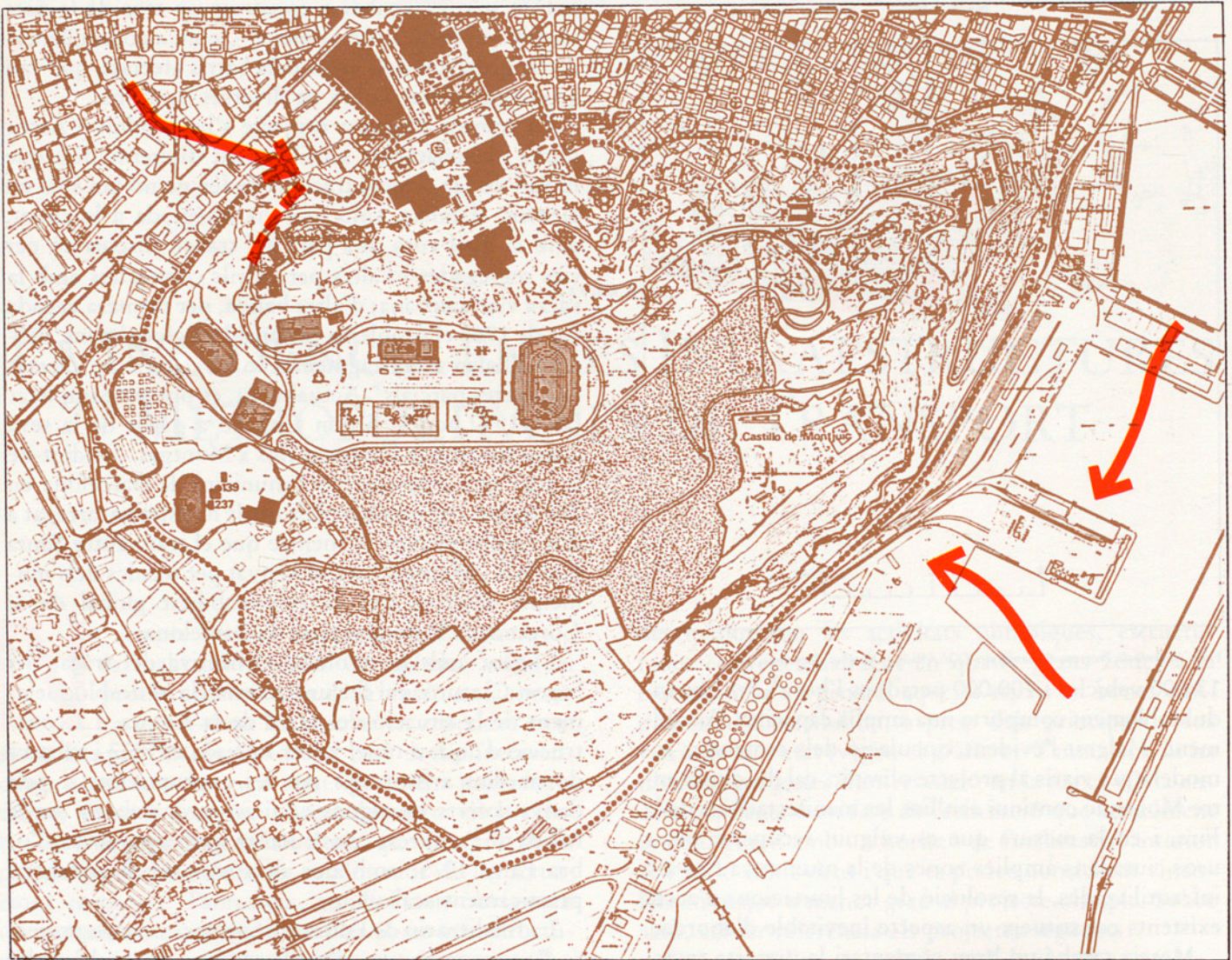
Lligant amb la resolució definitiva del traçat del Segon Cinturó, cal fer una referència al desbloquejament de la situació del túnel de la Rovira. La construcció d'aquest túnel va ser iniciada el 1972 i aviat va donar lloc a protestes per les expropiacions i pels danys soferts en alguns edificis; tanmateix va ser la fallida de l'empresa constructora que va paraitzar l'obra l'any 1975, amb dos dels tres túnels previstos pràcticament acabats.

La finalització de l'obra comportarà un nou projecte d'accessos en què, subratllant el caràcter urbà de les vies, a la zona del Carmel, es crea una rambla amb un passeig central de 35 m d'amplada. Amb les reparacions necessàries, es posaran en servei les dues galeries construïdes amb dos carrils cadascuna —que funcionaran en un únic sentit—, amb la previsió que a final de 1986 puguin estar en funcionament.

El tram així realitzat connectarà el primer i segon cinturons i millorarà sensiblement la connectivitat de grans zones —sobretot d'Horta, Montbau, el Carmel i la Vall d'Hebron— amb les àrees centrals de la ciutat. D'altra banda, pel que fa a les activitats olímpiques, representa una millora important de l'accessibilitat a l'àrea de la Vall d'Hebron des d'una bona part del nucli urbà.

Una altra obra viària de gran importància per a la ciutat, i que en alguna mesura es veu afectada per la realització dels Jocs Olímpics, és el Cinturó del Litoral. La úrgencia a executar aquest cinturó ja va ser explicada pel Ministeri d'Obres Públiques el 1962 com a via directa d'accés al port —principal punt de càrrega i descàrrega de l'àrea metropolitana— i del seu entorn industrial. Després d'acumular retards des de l'inici, l'any 1971, el tram que discorre des de Sant

GRÀFIC 2: ACCESOS PROJECTATS A L'ÀREA DE MONTJUÏC



Feliu de Llobregat fins al port està a punt de ser enllestit; ben al contrari, el tram paral·lel al Besòs encara no ha estat completat, ni tan sols en la fase de projecte, i planteja grans dificultats de disseny.

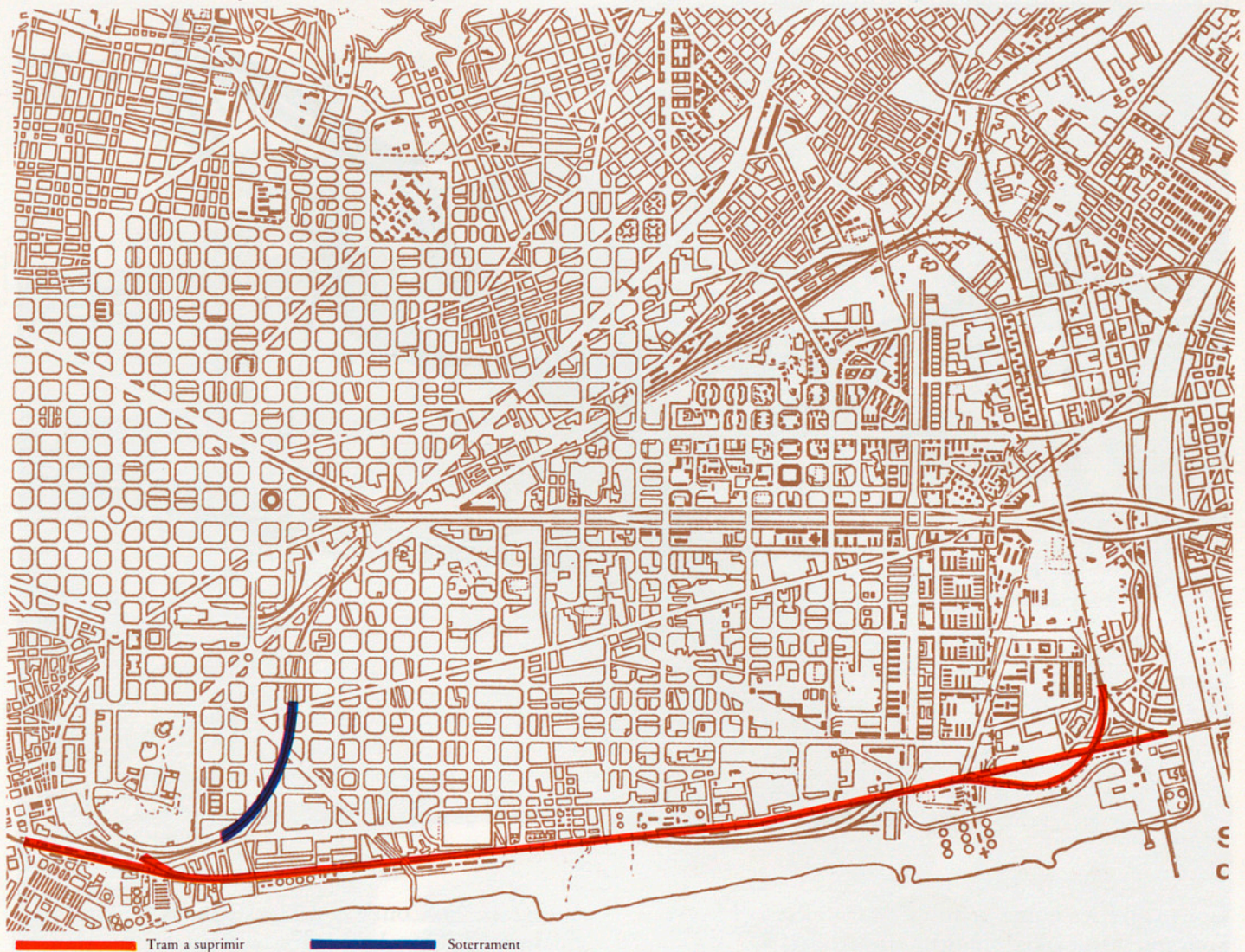
Encara que el desenvolupament del Cinturó del Litoral en el vessant del Llobregat hagi estat considerablement anterior al projecte olímpic, constitueix l'eix principal d'accés a l'àrea de Montjuïc —i fins i tot de la zona de la vila olímpica— des del delta del Llobregat i l'autopista A-2. D'altra banda, la resolució d'una bona part del tram estrictament litoral —la corresponent al sector del Poblenou s'ha vist significativament influïda pel que fa a disseny i desenvolupament per la implantació de la vila olímpica.

Així doncs, aquest cinturó, que hauria de completar els anells viaris de la ciutat, té una considerable importància en l'accessibilitat de dues de les zones més significatives en el desplegament de les activitats olímpiques i en la seva interconnexió —pel passeig de Colom i a través de la Barceloneta—, i d'altra banda, almenys en el tram que correspon al sector del Poblenou, ha estat influït per la realització dels Jocs de 1992 incorporant criteris de disseny coherents amb l'orde-



LES OBRES VIÀRIES HAURAN D'AGILITAR EL TRÀNSIT PER LA CIUTAT

GRÀFIC 3: REFORMES PROJECTADES ALS ENLLAÇOS FERROVIARIS



nació de la vila olímpica. Tanmateix, el tram que segons les previsions haurà de discórrer paral·lel al Besòs a partir del camp de la Bota encara està pendent de resolució, malgrat l'interès d'aquest tros, per tal com permetria el desdoblament dels fluxos —que actualment suporta la Meridiana— que travessen la ciutat des de l'A-7 i A-18 destinats al Poblenou i sobretot al port i a la inversa.

Igualment en relació amb l'emplaçament de la vila olímpica, s'ha de fer esment de la reordenació del tram corresponent del passeig de Carles I, que passarà a constituir la connexió viària vertical més important del sector oriental de la ciutat amb la zona marítima, junt amb el carrer Prim. D'altra banda, les transformacions plantejades en aquesta zona comportaran, previsiblement, la necessitat d'efectuar una reordenació de trànsits en el nus de la plaça de les Glòries.

Per últim, cal fer una breu referència a la recent decisió d'executar el túnel de Vallvidrera, que, tot i no tenir cap influència, ni tan sols indirecta, del projecte olímpic, es preveu que entrarà en servei l'any 1992. En tot cas, aquest túnel millorarà l'accés a les àrees de la Diagonal i Montjuïc des d'algunes zones del Vallès —sobretot Sant Cugat—, i més específicament de l'à-

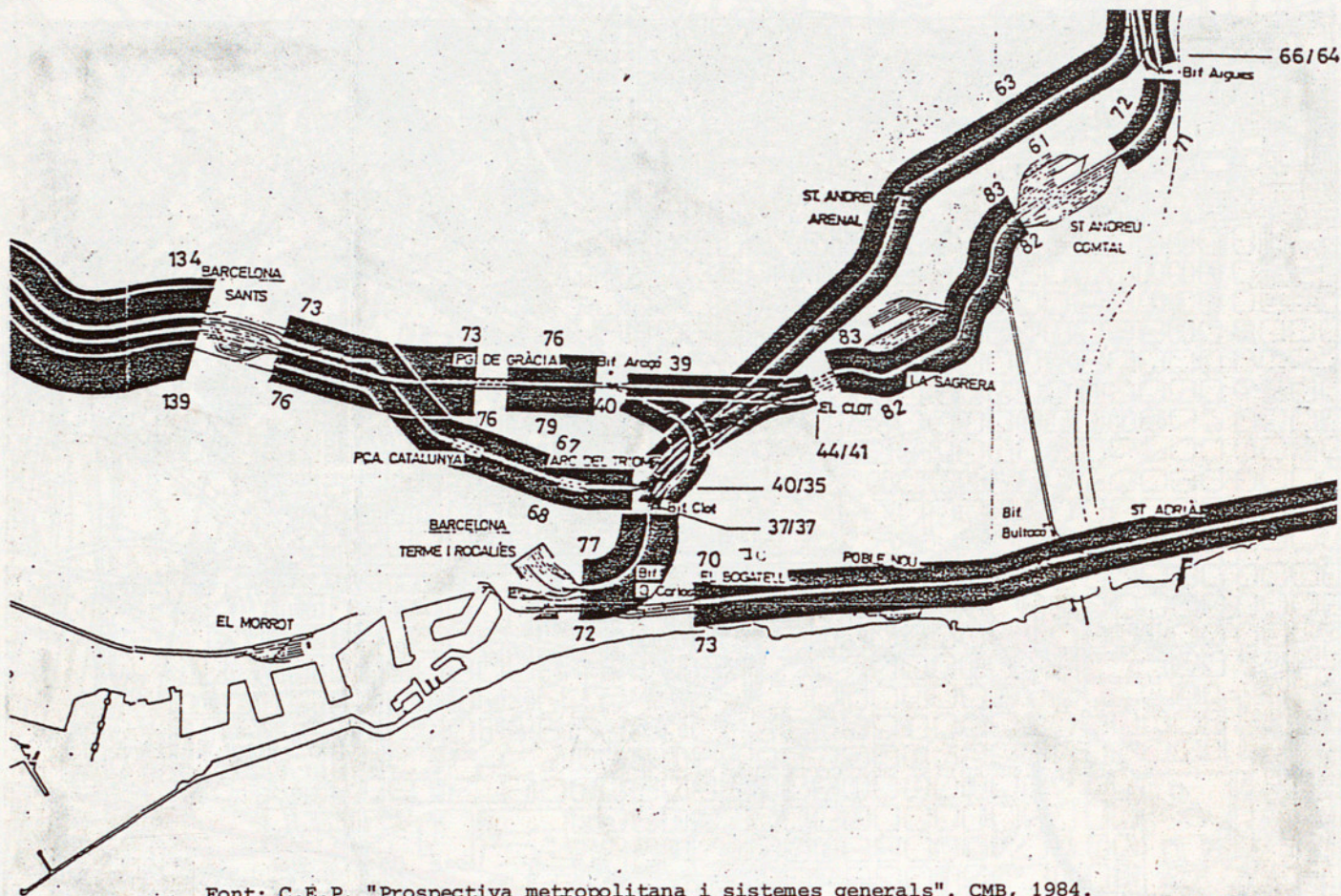
rea Vallès-Cerdanyola, on es preveu la residència de jutges i àrbitres dels Jocs.

la xarxa ferroviària

Les línies i instal·lacions de ferrocarril han estat tradicionalment unes barreres urbanístiques importants en el desplegament de la ciutat. Aquesta situació s'ha mantingut bàsicament sense variacions substancials fins a èpoques ben recents; únicament a partir de la dècada dels cinquanta, amb el soterrament de diverses línies i la transformació o desaparició d'algunes estacions i la creació d'altres de noves, es modifiquen significativament aquestes circumstàncies.

Una de les qüestions més importants encara pendents a Barcelona en relació amb les infraestructures ferroviàries és la problemàtica derivada de l'existència de la línia que circula paral·lelament a la costa per tot el Poblenou, que juntament amb l'estació enclavada en aquest barri i les instal·lacions industrials existents, constitueix una greu barrera entre tot el sector oriental de la ciutat i el mar. Igualment, el tram que enllaça l'estació de França amb la línia que discorre sota el carrer Aragó és un obstacle important a les conne-

GRÀFIC 4: NOMBRE DE CIRCULACIONS DIÀRIES EN LA XARXA FERROVIÀRIA (1983).



Font: C.E.P. "Prospectiva metropolitana i sistemes generals". CMB, 1984.

Font: C.E.P. "Prospectiva metropolitana i sistemes generals". CMB, 1984.

xions entre les zones centrals de la ciutat i el Poble nou, que resta així greument encaixonat.

Aquesta situació ha pogut ser en gran part desbloquejada a conseqüència del projecte dels Jocs de 1992. En efecte, després de llargues negociacions entre les diverses institucions afectades, el febrer de 1986 es va arribar a un acord entre l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat, el Ministeri de Transports, la CMB i la RENFE, que permetrà resoldre els problemes del traçat ferroviari en aquesta zona d'acord amb «les necessitats derivades de la celebració dels JO-1992», segons explicita el conveni signat. Aquestes necessitats, òbviament, fan referència a la implantació de la vila olímpica en terrenys contigus al parc de la Ciutadella.

Les obres previstes, amb un pressupost de 8.451 milions de pessetes —en el qual participen els quatre organismes de l'Administració signants de l'acord—, es calcula que haurien de ser finalitzades l'any 1990 i significaran una transformació substancial de tota la façana marítima del Poble nou i d'una part important del barri. En resum, es tracta de la supressió de la línia de la costa des de la sortida de l'estació de França fins al ramal del Besòs —a l'alçada del camp de la Bota— i de totes les instal·lacions ferroviàries que s'hi estenen i del soterrament parcial del tram que uneix l'estació de França amb les línies restants a la plaça de les Glò-

ries (gràfic 3). Com a contrapartida, els trajectes provinents de la línia de la costa, en ser desviats pel ramal del Besòs i de la Sagrera, registraran un increment de set minuts en el recorregut, i es congestionarà significativament el trajecte entre Sant Andreu i Aragó i Sants (gràfic 4).

Aquestes dues obres impliquen importants transformacions, ja que suposen la desaparició de les estacions de Rodalia, el Poble nou i el Bogatell, i el trasllat de la terminal i tallers del Talgo a Sant Andreu Comtal i dels serveis de mercaderies a terrenys de la RENFE a la Llagosta. Igualment, per fer possible el trasllat dels serveis referits i la supressió de la línia del Poble nou, és necessari quadruplicar les vies al ramal de la Sagrera, reforçant el servei de mercaderies en aquesta estació, i el desdoblament i millora del ramal paral·lel al Besòs que uneix la línia de la costa amb la de Granollers, perquè pugui suportar els increments de trànsit que anteriorment suportava la línia que serà desmantellada.

Amb aquestes actuacions es farà un gran pas endavant en l'obertura a la ciutat de la façana marítima del Poble nou, i en la millora de la permeabilitat d'aquest barri amb la zona central de la ciutat. En aquest sentit, el projecte preveu que les vies del tram estació de França-plaça de les Glòries començaran a discórrer



EL PASSEIG DE COLOM ASSOLIRÀ GRAN IMPORTÀNCIA COM A VIA D'ENLLAÇ

soterrades a l'alçada del carrer Francesc Aranda, i, doncs, els carrers compresos entre els de Wad-Ras i Pujades —actualment interromputs— tindran continuïtat sense obstacles fins a la Ciutadella.

D'altra banda, l'eliminació del tram esmentat a la línia de la costa facilitarà considerablement l'aproximació de la ciutat al mar, ja que se n'haurà suprimit l'obstacle principal i, per tant, es possibilitarà la prolongació del passeig de Carles I fins a la façana marítima i la creació dels equipaments i espais lliures previstos al Pla de Costes en contigüitat al Cinturó Litoral. La pervivència en aquesta zona de diverses implantacions industrials implica una dificultat addicional, i en aquest sentit la construcció de la vila olímpica es converteix en l'element catalitzador del procés de transformació urbana de tota la zona del Poblenou, actualment en un procés avançat de degradació. Els efectes difusors de la vila olímpica haurien d'afavorir la reconversió d'aquest barri, bona part del qual ja presenta un escàs valor d'ús per a la indústria que hi radica i ofereix, en canvi, importants possibilitats de reurbanització i de realitzar una operació de revalorització de l'espai urbà, de manera que la intervenció de l'Administració hi adquireix un paper important amb vista a controlar amb eficiència el rigor i la qualitat de les actuacions i a evitar excessos especulatius.

Per tant, la realització dels Jocs de 1992, amb la construcció de la Vila Olímpica, ha constituït l'element impulsor per a la supressió de les barreres i obstacles que les infraestructures ferroviàries han constituït històricament a la zona del Poblenou. D'altra banda, es pretén que la construcció de la vila sigui el dinamitzador de la reurbanització de tota la zona, fet que podria donar lloc a una de les transformacions urbanes de més envergadura de les últimes dècades, per la profunditat i l'amplitud de les modificacions.

el port i l'aeroport

La incidència dels Jocs-92 en aquestes dues importants infraestructures de la ciutat ha de ser més reduïda que en els casos anteriors.

Pel que fa al port, únicament s'ha considerat la possibilitat de tenir-hi amarrats, en l'època de la celebració dels Jocs, els vaixells de passatgers que puguin ser utilitzats com a hotels flotants per allotjar visitants. Això es veu afavorit per la situació central del port i per la proximitat a Montjuïc. Tanmateix, la realització de les Olimpíades i el remodelatge en curs d'una bona part de la façana marítima de la ciutat també podrien ser un factor d'impuls a la recuperació de les àrees més antigues i del port per a usos ciutadans.

Aquesta transformació, inevitable a llarg termini, resultaria coherent amb els plantejaments definits al PERI de la zona de la Barceloneta, en què es preveu la conversió dels molls del Rellotge, de la Barceloneta i del Dipòsit en espais d'ús públic, reconvertint els coberts existents al moll de la Barceloneta en instal·la-



LES OLIMPIADES COINCIDIRAN AMB EL 500 ANIVERSARI DEL DESCOBRIMENT D'AMERICA



LES OLIMPIADES, UN ESPERÓ PER ABORDAR PROBLEMÀTIQUES CONCRETES DE LA CIUTAT

cions per a bars, restaurants i petits comerços, en la línia dels establiments ja existents en aquesta zona, mentre que l'edifici del Dipòsit es preveu que sigui adaptat per a usos culturals o administratius⁴. L'antiguitat i difícil comunicació de les instal·lacions existents en aquests molls i l'actual demanda creixent d'espais ciutadans connectats al front marítim aconsellarien abordar aquestes transformacions, de manera que la recuperació de la façana marítima en continuïtat des de les platges de la Barceloneta fins al Besòs i des dels molls d'aquest barri fins el Portal de la Pau fos un fet l'any 1992. En aquest sentit, els Jocs Olímpics poden arribar a ser l'esperó d'una important transformació del port, almenys pel que fa a la seva integració a la ciutat.

Pel que respecta a l'aeroport, previsiblement serà la via d'accés de la major part dels participants i assistents als Jocs procedents de l'exterior de Catalunya; per tant, haurà de suportar elevats trànsits puntuals durant la celebració dels Jocs i en els períodes immediatament anterior i posterior. L'aeroport de Girona, per la proximitat i fàcil comunicació per autopista amb Barcelona, pot ser un important reforç de servei al de la capital; tanmateix, actualment es consideren diverses actuacions a l'aeroport barceloní per millorar-ne les condicions, fet que contribuirà a adequar-les als requeriments derivats de la realització de les Olimpíades.

El programa d'inversions previst per a l'aeroport de Barcelona se centra en l'ampliació de l'edifici terminal de passatgers i l'ampliació de l'aparcament de vehicles i de la plataforma d'estacionament d'avions, a més de diverses millores tècniques i d'altres serveis. Ben al contrari, no s'hi preveu la construcció de cap pista nova, malgrat destinar importants partides pressupostàries a la reserva de terrenys que puguin absorbir les necessitats futures.

Pel que fa a la terminal de passatge, es preveu ampliar-la en una superfície aproximada de 9.000 m², en dues fases, fins a l'any 2000, preveient la possibilitat d'avançar l'última fase per completar l'obra abans de la celebració de les Olimpíades. Cal destacar que la realització d'aquesta ampliació es fa encara més necessària en la mesura que aquestes instal·lacions terminals han estat assenyalades en més d'una ocasió entre

les més antiquades i insuficients de l'aeroport, de manera que la millora i l'eixamplament hi resulten imprescindibles, davant aquests Jocs. D'altra banda, la zona d'aparcament de vehicles, actualment ja prou limitada, serà ampliada en 10.000 m² abans de 1989, i així estaran cobertes les necessitats previsibles a terme mitjà. Igualment, l'ampliació de la plataforma principal d'estacionament d'avions, que incrementarà amb 13 places noves la seva capacitat, permetrà atendre les necessitats previsibles almenys fins a l'any 2000; aquesta ampliació es produirà en tres fases, escalonadament, fins al 1995.

Per acabar, abans de l'any 2000 es preveu la construcció d'una zona modular d'una superfície de 90.000 m² que acollirà activitats comercials, recreatives, hoteleres, instal·lacions de les companyies aèries, etc., la realització de la qual —en part o totalment— podria ser avançada per entrar en servei el 1992.

En definitiva, la realització de les Olimpíades ha de portar una dinamització important en diverses realitzacions que afecten les grans infraestructures de transport de la ciutat, i que si bé en una gran part dels casos haurien d'haver estat realitzades en un termini més o menys llarg —com és el cas de la majoria de les intervencions previstes a la xarxa viària i les ampliacions previstes a l'aeroport—, en altres han constituït l'element dinamitzador clau: en el cas de la Vila Olímpica, això pot ser a més el primer pas d'un procés de transformació urbana de gran abast. Com ha estat assenyalat⁵, la realització d'una gran quantitat d'importants obres públiques i d'intervencions urbanitzadores constitueix una gran oportunitat per corregir deficiències urbanístiques i infraestructurals heretades i per incidir en la conformació de la ciutat d'una manera equiparable a com ho van fer les exposicions de 1888 i 1929 en la seva època.

XAVIER SÁEZ

economista i membre del Centre d'Estudis de Planificació

NOTES

(1) Vegeu, per exemple, *Informe de Progreso. 90 Sesión del COI*, Oficina Olímpica, Barcelona, 1985 i *Barcelona-92. Anteproyecto presentado en Los Angeles 1984*, Oficina Olímpica, Barcelona, 1984.

(2) *El País*, 20-VII-86.

(3) Vegeu M. Ribas Piera, «El II Cinturó», a *Materiales del Seminario de las vías de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona i C.M.B., maig 1984.

(4) Vegeu *Plans i projectes per a Barcelona*, Àrea d'Urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona, 1983.

(5) Ll. Millet, «La ciutat i el projecte de Jocs Olímpics», a *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 2, Barcelona, 1986.

SALVADOR RUEDA I PALENZUELA, VICENÇ SUREDA I OBRADOR, XAVIER CASAS I MASJOAN

L'ESCENARI MEDIAMBIENTAL

Tot esdeveniment social té incidència, d'una forma o altra, sobre el medi on es desenvolupa. El medi, el constitueix l'espai físic i també els qui l'habiten.

La celebració dels Jocs Olímpics a la ciutat de Barcelona podria tenir una repercussió relativament menor, tot i que ben important, si es limitava exclusivament a l'aspecte esportiu. No ha estat així, sinó que els Jocs s'han volgut convertir, en certa forma, en un gresol de vells i nous projectes de remodelatge d'espais urbans, i en un entrellat d'il·lusions i de voluntats que han de permetre mirar el futur amb esperança.

Molts projectes se superposen, conflueixen ara de cop, i no en podem menysprear l'impacte que positivament o negativament hauran de tenir sobre el medi (espai i persones). Per citar alguns dels projectes que s'impulsen a l'entorn de la celebració dels Jocs Olímpics, destacariem el Pla de Costes, que comporta el remodelatge de la façana marítima i l'obertura de nous espais lúdics per a esbarjo i pràctica d'esports; l'adequació del parc de Collserola per a l'ús dels habitants de la Corporació Metropolitana; la construcció de la Vila Olímpica que suposa el trasllat d'indústries, l'aixecament de vies de tren i l'edificació de nous habitatges; la potenciació de les comunicacions urbanes i interurbanes mitjançant cablatge de la ciutat, la construcció d'una torre de comunicacions i la incorporació de noves tecnologies; el remodelatge de Montjuïc, que ha de permetre posar al dia moltes de les edificacions que hi ha i consolidar un ampli espai esportiu i cultural; la inversió en infraestructura urbana destinada a l'obertura de noves vies de comunicació entre zones de la ciutat i cap enfora, la construcció del Cinturó del Litoral, l'acabament del Segon Cintu-

ró, la comunicació directa de l'Eixample amb el Mar i la posada en funcionament dels túnels.

Aquesta confluència de projectes, alguns ara esmentats, ha de repercutir inevitablement sobre el medi ambient de Barcelona. És per això que cal garantir que es faci recuperant i reestructurant de forma positiva el conjunt de la ciutat. S'ha de valorar decididament l'impacte de totes i cadascuna de les transformacions sobre el medi ambient de la ciutat, amb l'objectiu totalment possible de fer una ciutat més oberta, més moderna i més habitable. El panorama del medi ha de millorar necessàriament d'aquí al 92. El repte d'aquesta ciutat, amb la presentació de la candidatura olímpica, va ésser una aposta, abans que res, per millorar la qualitat de vida dels barcelonins.

Malgrat que els condicionants geogràfics i demogràfics d'aquesta ciutat resten possibilitats a l'esponjament urbà i a la reducció dels paràmetres del medi ambient s'han de millorar substancialment certs medis degradats.

Entendre els problemes creats en l'ecosistema d'una ciutat és entendre, fonamentalment, com en són transformades la matèria i l'energia, com aquestes són vehiculitzades, o també transportades horitzontalment fins a la ciutat i/o a través d'ella, i quines són les conseqüències de la degradació de la matèria i l'energia utilitzades a la ciutat. Altres aspectes com l'organització de l'espai i el tractament de la informació acabaran de conformar en gran mesura allò que ens envolta.

la transformació de la matèria i l'energia

Barcelona atrau, en un espai reduït de 91 km², in-

gents quantitats de matèria i energia que seran degradades en cada cas segons el seu ús, però que de tota manera aportaran la seva part de residu al medi. Hom considerarà que no és «econòmic» retirar o evitar una part del residu i aleshores serà abocat a l'atmosfera, a l'aigua o al sòl de la nostra ciutat; així, els béns comuns s'aniran degradant.

Les solucions han d'ésser «econòmiques», és a dir, a través de mecanismes propis de l'economia, si no s'ha d'entrar en altres tipus de consideracions més socials (concepte de qualitat de vida) on el paper a jugar per l'Administració és fonamental.

la indústria

La regulació i el control dels residus industrials ha de seguir el principi: «acabar les fàbriques», que és evitar les esclertes, les fuites, els abocaments, etc. Aquestes qüestions no tenen per què ser consubstancials a les indústries.

En qualsevol cas, a hores d'ara, es donen un seguit de factors que poden variar en profunditat, a mitjà termini, el panorama contaminant produït per la indústria. Entre els més importants esmentarem la pèrdua de pes del sector industrial, la nova localització de les empreses, els canvis tecnològics i l'entrada d'Espanya a la CEE.

Fent un resum de cadascun dels factors esmentats, direm que les activitats directament productores han disminuït, i en canvi s'ha donat un pes creixent a activitats de suport a la producció; això ha posat en qüestió els esquemes tradicionals de divisió en tres sectors: agricultura, indústria i serveis. Els serveis adquireixen tal força en el panorama econòmic actual que molts d'ells són classificats per diversos autors com a sectors pròpiament dits. Com a conseqüència, l'estructura interna de localització d'activitats econòmiques a Barcelona donarà major importància a d'altres sectors d'activitat que no a la indústria, cosa que provocarà la desocupació d'àrees i edificis tradicionalment industrials situats al centre de la ciutat i possibilitarà la descentralització de les activitats directament productives. L'actual classificació del sòl continguda al PGM haurà d'ésser revisada, en especial aquells epígrafs que fan referència al sòl industrial.

Els canvis tecnològics en la indústria hauran de concretar-se en cada cas, per tal de modificar els processos que són contaminants, reciclar els productes secundaris, substituir les matèries primeres contaminants i estalviar energia. Cada cop es creu més en solucions com les esmentades i menys en aquelles que han de recórrer a sistemes de depuració que són cars en inversió i, sobretot, en manteniment.

L'entrada a la CEE dona lloc a una legislació més estricta, tant en emissió com en immissió de contaminants, i, el que és més important, ha provocat en la població en general, i en la industrial en particular, la

certesa que la normativa comunitària es farà complir puntualment. Paral·lelament, l'Administració haurà de disposar de mecanismes més eficaços de regulació i concessió de llicències i de mètodes que vagin més d'acord amb la tendència actual europea (estudis d'impacte, etc.).

Seria interessant la reconsideració del P.E.N. (Plan Energético Nacional) per tenir en compte la ciutat de Barcelona, i altres nuclis urbans, no solament com a consumidora d'energia sinó, a la vegada, com a creadora d'una major o menor degradació del medi ambient en funció de les característiques dels combustibles utilitzats.

el consum de materials domèstics i els residus que genera

El consum diari d'aliments i l'ús de materials diversos, per part dels barcelonins, dona lloc a la generació d'ingents quantitats de residus sòlids. Els residus produïts a Barcelona l'any 1985 han estat:

—residus domiciliaris	462.658 t
—mobles i andròmines	11.184 t
—residus procedents dels mercats municipals	28.382 t
—residus de la neteja de carrers i altres	40.060 t

La taxa de producció de residus és d'uns 307 kg per habitant i any o de 0,84 kg per habitant i dia.

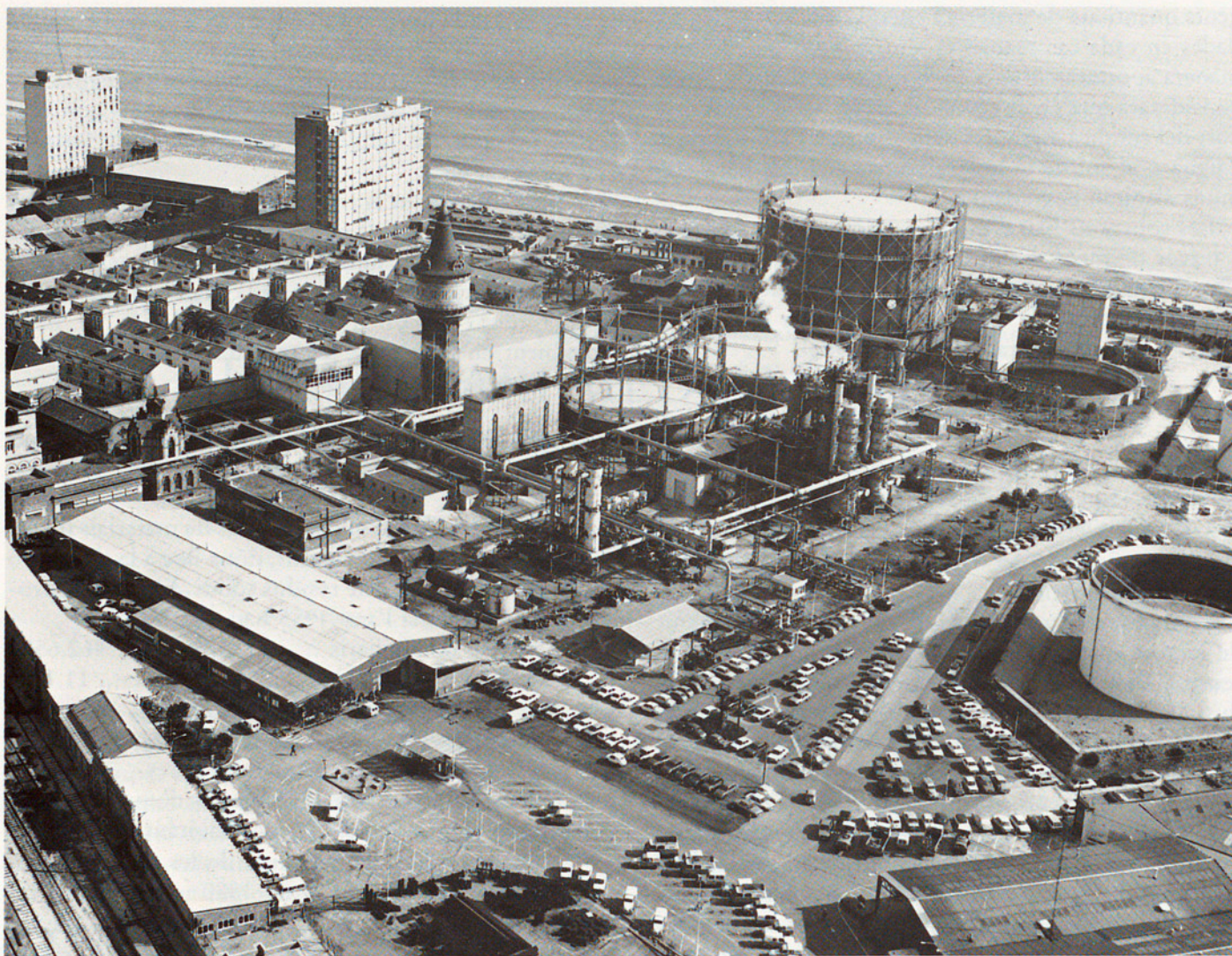
L'evolució de la composició de les deixalles produïdes pels barcelonins entre 1880 i 1980 queda reflectida en la taula següent:

Producte	% sobre el total d'escombraries	
Textils	2	2
Paper i cartró	5	15
Metalls	1	5
Vidres	1	7
Vegetals	60	56
Terres, cendres	30	5
Plàstics	—	7
Diversos	1	3

Font: Àrea de Serveis Municipals

Hom pot comprovar que els residus són més rics energèticament en el transcurs del temps (paper, cartró, plàstics, etc.) i la tendència serà l'augment en la riquesa energètica, si observem la dinàmica en els països veïns de l'àrea occidental.

La generació de residus en una gran ciutat és una mostra més del curt circuit produït en els cicles de la matèria que posa en evidència, entre d'altres coses, el malbaratament de la matèria que no és retornada al seu lloc d'origen per tal que sigui integrada i/o reciclada. La solució de compromís ha estat l'amuntegament de matèria en abocadors o la incineració. Sembla, no obstant, que s'imposen, cada cop més, conductes que intenten reduir el malbaratament de matèria i energia mitjançant el reciclatge de materials (vidre, paper, cartró, metalls, etc.) i la generació d'energia amb la incineració de residus. L'any 1985, per exemple, es van recollir a Barcelona 3.392 tones de vidre i amb l'augment del nombre de punts de recollida



LA FÀBRICA DE GAS DE LA BARCELONETA

da es preveu que les tones de vidre recollit també augmentaran. Pel que fa als residus, se'n varen incinerar 272,2 milers de tones (172,7 corresponents a Barcelona), cosa que va suposar una producció d'energia elèctrica de 68,944 Mwh.

En resum, la tendència que hom pot esperar per als anys 90 és:

—manteniment del percentatge de matèria orgànica, la qual cosa guarda íntima relació amb la forma d'alimentació dels barcelonins.

—un augment dels percentatges de materials rics energèticament (plàstics, paper, cartró, etc.) i materials de fàcil reciclatge (vidre, ferro, etc.).

—diversificació en el tractament de residus de materials cel·lulòsics (paper i cartró), gràcies a pràctiques de recollida selectiva.

—un aprofitament més gran dels residus en la producció d'energia elèctrica per incineració.

el transport de persones, matèria i energia

El trànsit, el transport de persones, matèria i ener-

gia és avui a Barcelona un dels problemes més grans que té plantejats la ciutat. La degradació del medi ambient generada per l'ingent volum d'automòbils (700.000 censats al municipi de Barcelona) està agreujada per la particular ordenació del territori barceloní, condicionat per les barreres físiques del Tibidabo i el Mediterrani (només 5 km entre l'un i l'altre), els rius Besòs i Llobregat i el seguit de turons. Tot plegat fa que el 70% de la resolució del trànsit entre mar i muntanya discorri en 3 km², en una superfície que coincideix aproximadament amb la quadrícula de l'Eixample formada pel passeig de Sant Joan, la Gran Via, la plaça de Catalunya, l'avinguda de la Diagonal i el carrer d'Urgell.

L'avenç aconseguit a Barcelona amb la introducció de tecnologia punta en la regulació del trànsit sembla que encara anirà a més; no obstant això, l'augment de la velocitat mitjana i l'ordenació del trànsit de manera encara més racional té el límit lògic i natural que suposa el nombre de cotxes que transcorren per un espai en una unitat de temps. El resultat d'això són les cues i els embussos. La racionalització i la derivació del trànsit cap a d'altres indrets (Segon Cinturó de Ronda, Cinturó del Litoral, etc.) és obligat i urgent.

Amb tot, la ciutat continuarà tenint problemes amb el trànsit i s'imposen un seguit de mesures directes i indirectes. A més de les mesures pròpies de l'ordenació del territori i l'ampliació de les vies bàsiques, s'ha de dissuadir els ciutadans de la utilització del cotxe per anar al centre. La regulació de l'oferta d'aparcament en les zones problemàtiques s'ha manifestat com una de les solucions més efectives en les ciutats que n'han fet ús. Per aconseguir-ho, cal seguir els passos del que caracteritza la nostra realitat quotidiana, i fer servir la informació, la comunicació, la publicitat i els mitjans a l'abast per fer-ho saber. La regulació de conductes en l'ús del cotxe és del tot legítima i necessària. A Barcelona cal utilitzar menys el cotxe. La possibilitat de comunicar-se amb els altres sense el cotxe (telèfon, tèlex, etc.), la previsible entrada per la porta gran de la telemàtica a les llars dels barcelonins, l'hàbit de caminar i l'ús dels transports públics, o d'altres poc contaminants (motocicletes, bicicletes, etc.), poden ser, entre altres, ofertes substitutives de l'automòbil. A ningú no li escapa que l'èxit de bona part del que aquí es diu està en funció de la millora del transport públic.

les conseqüències de la degradació de la matèria i l'energia

La contaminació atmosfèrica.

Els valors mitjans de contaminació atmosfèrica per SO₂ i fums assolits en els darrers anys per la ciutat de Barcelona tenen una clara tendència a la baixa, fruit fonamentalment del canvi en l'ús dels combustibles bruts per altres de més nets, la reducció d'energia termoelèctrica produïda en l'àrea del Barcelonès, la cura necessària d'estalviar energia, la millora tecnològica dels enginyers que emeten contaminació atmosfèrica i la regulació dels focus contaminants per part de l'Administració Local basats en el Pla de Descontaminació de l'Atmosfera de Barcelona.

Evolució dels valors dels contaminants a Barcelona (1979-1985)						
Any	Concentració mitjana de contaminants					
	SO ₂			Fums		
	anual	juny	juliol	anual	juny	juliol
1979	81	64	77	88	83	65
1980	84	65	69	118	89	90
1981	82	81	78	116	110	94
1982	66	78	68	82	70	74
1983	69	63	80	89	73	79
1984	56	60	54	72	59	59
1985	60	58	73	76	54	67

Font: Àrea de Sanitat - Ajuntament de Barcelona

En certes èpoques de l'any augmenten les probabilitats d'aparició d'episodis aguts de contaminació atmosfèrica, que solen coincidir amb la presència sobre la península Ibèrica d'una situació anticiclònica persistent amb formació, a una altura relativament baixa, d'una inversió de la temperatura (inversió de subsidència), que dificulta la dispersió vertical dels



UN EXEMPLE DE LA DEGRADACIÓ PER EFECTES DE LA CONTAMINACIÓ ATMOSFÈRICA

contaminants presents a les capes baixes de l'atmosfera. Aquesta situació meteorològica, amb una elevada estabilitat atmosfèrica i d'altres circumstàncies meteorològiques (invasió de radiacions, ventilació horitzontal, dèbil o nul·la, etc.), componen la base física constituïda per una espècie de compartiment estanc (si accepteu el símil), tancat per sobre a poca altura del sòl i amb moviments laterals mínims, on queden atrapats els contaminants produïts per l'activitat quotidiana de la ciutat, sense que pràcticament puguin ser dispersats.

En previsió d'aquests fets i d'un augment considerable de contaminació atmosfèrica es disposa d'un pla detallat d'actuacions per tal de preveure i reduir els nivells pol·lucionats abans que atenyin graus de perillositat per a les persones.

El Reial Decret 1613/1986 que recull la normativa de la CEE estableix uns valors límit que no poden depassar dos dels contaminants (SO₂ i fums) considerats com a indicadors de contaminació atmosfèrica i també uns valors guia que estableixen per a ambdós contaminants el sostre recomanable en qualsevol me-

di atmosfèric.

L'anàlisi de les dades de Barcelona ens mostra, pel que fa al diòxid de sofre, que els valors mitjans de la ciutat queden dins dels límits de qualitat desitjables per sota dels valors guia;² per tant, malgrat que en alguns punts aïllats se supera aquest valor, no es passen els valors límit³ admesos.

En el cas dels fums, les concentracions mitjanes de la ciutat superen lleugerament els valors guia sense arribar a assolir els valors límit permesos. En punts aïllats, però, es passen esporàdicament els valors límit.

Les previsions per a l'any 92, pel que fa a la contaminació atmosfèrica, en el cas que continuï la tendència actual, és la disminució o l'estabilització de la majoria de paràmetres contaminants. Les raons que fonamenten l'esmentada tendència són:

—successius decrets (1975, 1980, 1982) que han anat disminuint el contingut màxim de sofre permès en els combustibles;

—la substitució progressiva dels combustibles sòlids i líquids pel gas natural (aproximadament el 30% entre 1978 i 1985 a Barcelona) i gasos líquids del petroli (P.G.L.);

—l'aplicació progressiva del Decret 2204/1973 que obliga a utilitzar combustibles menys contaminants en nuclis habitats;

—l'estalvi energètic i l'augment del rendiment de les instal·lacions;

—la millora de la depuració dels gasos de combustió i del manteniment de les instal·lacions, que es deu, en gran part, a les actuacions de l'Administració. L'Ajuntament de Barcelona porta a terme una campanya de revisió de les instal·lacions de combustió i s'estima que al final de la campanya (1990) les emissions hauran disminuït en un 7%;

—es considera que el parc automobilístic de la ciutat està pràcticament saturat i, per tant, s'espera que no hi hagi un augment significatiu de la circulació. Un element a considerar en la disminució dels valors de contaminació en el centre serà la redistribució del trànsit amb la construcció de les vies bàsiques previstes, i

—l'estratègia per reduir la contaminació causada pels cotxes compta ja avui amb un control municipal de les emissions produïdes en els tubs de gasos, la voluntat de la CEE d'aplicar progressivament la instal·lació de dispositius de depuració de NO₂ en els vehicles automòbils (recirculació de gasos i dispositius



UN OBJECTIU: LA MILLORA DE LA DEPURACIÓ DELS GASOS DE COMBUSTIÓ catalítics), la disminució del contingut de plom a les benzines i l'aplicació de tècniques d'informació i comunicació que tinguin com a objectiu que el ciutadà utilitzi cada cop menys el cotxe privat a Barcelona.

el soroll

A la taula s'observa que en la zona central de Barcelona (l'Eixample) un percentatge elevat de la superfície transitada presenta uns nivells compresos entre els 65 i 75 dB(A) de Leq (nivell sonor equivalent).

Les dades obtingudes en la superfície estudiada, 745,2 ha, han proporcionat els valors següents:

Nivells de soroll al centre urbà de Barcelona			
durant el dia (de 0.8 a 22 hores)		durant la nit (de 22 a 0.8 hores)	
Leq dBA	% de superfície	Leq dBA	% de superfície
> 80	0,1	70 a 75	23,3
75 a 80	22,6	65 a 70	40,7
70 a 75	45,4	60 a 65	24,5
65 a 70	19,1	55 a 60	6,1
60 a 65	8	50 a 55	5,3
< 60	4,8		

Font: R. Alsina et al., "Mapa sònic del Eixample".

Aquestes xifres són similars als valors trobats en el centre urbà d'altres ciutats europees, per exemple:

ciutat	Leq
Roma	76,1
Milà	74,8
Tori	75,6
Florència	69,4
Gandia	75
València	75

Les previsions per als anys 90 ens porten a una ciutat amb canvis sònics també (cal tenir en compte que s'ha escollit l'àrea d'estudi amb major volum de trànsit i activitat, i que, per tant, no es correspon amb la resta de la ciutat de Barcelona, que en general és certament menys sorollosa).

En primer lloc, la propra realització i posada en marxa del Pla de Vies bàsiques de Barcelona preveu una disminució del trànsit en el centre de la ciutat que va del 10% al 15%. Per tenir una idea del que això representa, els aforaments realitzats en dies festius (diumenges) ens mostren que la disminució del trànsit està al voltant del 15%, amb una disminució dels efectes (en aquest cas el soroll) i de la seva apreciació

² Els valors guia són les concentracions que es prendran, segons la CEE, com a referència per a l'establiment de plans de millora, com a mesura preventiva en matèria de salut i com a objectius de qualitat desitjables.

³ Els valors límit són les concentracions que, amb la finalitat de protegir la salut, no hauran d'ésser superats.



EL CONTROL D'EMISSIONS DELS VEHICLES REDUIRÀ LA CONTAMINACIÓ ATMOSFÈRICA

bastant més elevada del que li correspondria si la relació fos aritmètica.

El caràcter logarítmic de les mesures de soroll fan que una disminució d'uns quants dB(A) representin disminucions de les sensacions de soroll per a l'oïda humana de forma dràstica. Una davallada de 10 dB(A) en una font sonora és apreciada per una persona normal com una disminució del soroll a la meitat i del 65% si és de 15 dB(A).

Una acció que l'Ajuntament de Barcelona porta a terme de forma continuada és la substitució de paviments sorollosos per altres que ho són menys. Cal pensar que el soroll entre un carrer asfaltat i un altre d'empedrat, amb el mateix volum de trànsit, es veu disminuït en 2 o 3 dB(A). En l'actualitat a l'Eixample hi ha un 32,2% de la superfície dels carrers amb sòl empedrat, que es va substituint progressivament.

Tal com s'ha exposat en l'apartat de contaminació atmosfèrica, l'encoratjament en la utilització del transport públic haurà de contribuir directament a la reducció del nivell sonor de la ciutat.

El control dels vehicles sorollosos, realitzat avui per l'Ajuntament, anirà en augment, ja que les xifres mitjanes dels 2.500 vehicles revisats després de la primera inspecció presenten una reducció de soroll de 8 dB(A).

Els estudis d'impacte sònic d'aquelles activitats

molestes pel soroll (activitats industrials, espectacles, etc.) evitaran les possibles molèsties als ciutadans, abans que s'arribin a instal·lar, si atenem al control rigorós a què es veuen sotmesos avui en la concessió de les llicències.

les aigües residuals

Barcelona compta amb una xarxa de clavegueram de 881 quilòmetres de longitud i dues plantes depuradores d'aigües residuals (Bogatell i Besòs). Hi ha la previsió d'una altra a la zona sud de la ciutat (Llobregat). El volum total d'aigües residuals és de 800.000 m³/dia (el 60% és avui depurat) i correspon aproximadament a un 65% d'aigües residuals domèstiques i un 35% d'abocaments industrials. Els municipis veïns i els rius Besòs i Llobregat, amb uns cabals mitjans de 112.000 i 1.900.000 m³/dia respectivament, completen el volum d'aigües residuals que són abocades al litoral mediterrani en la zona d'influència de la ciutat de Barcelona.

Els valors mitjans de la qualitat d'aigua en els diferents punts d'abocament de les aigües residuals de la ciutat de Barcelona s'exposen en la taula següent.

Els problemes de contaminació de les aigües del litoral marí proper a Barcelona es donen perquè hi desemboquen dos rius força contaminats (Besòs i



LA DEPURADORA DELS BESÒS VEURÀ AMPLIADA LES SEVES ACTIVITATS

Paràmetre	Zona Bogatell	Zona Besòs	Zona Franca i Aeroport
Cabal (m ³ /s)	0,5	7,25	—
DBO5 (mg/l)	35	130-253	1063
DQO (mg/l)	220	375	1526
Sòlids en suspensió (mg/l)	26	30-150	818
Fòsfor total (mg/l)	2	1,2-12,7	32
Nitrogen (mg/l)	20	31,0-49,4	136

Llobregat) i perquè acull un port amb alta densitat de trànsit. S'hi afegeixen les característiques oceanogràfiques de la zona que fan que la persistència dels contaminants que són transportats per la dinàmica de l'aigua sigui més gran que la mitjana considerada per a la Mediterrània.

El tractament de les aigües residuals d'aquesta ciutat està emmarcat en el Pla de Sanejament de la C.M.B., organisme que gestiona la infraestructura de depuració (col·lectors i plantes depuradores) en el seu àmbit.

La previsió de millora dels vessants nord de la ciutat compta amb l'ampliació de la depuradora del Besòs (construcció a principis dels 90, que utilitza avui un tractament primari amb calç) i recull, a més a més de les aigües residuals de Barcelona, les que provenen dels municipis de Sant Adrià, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Montgat. Durant l'estiu es deriven les aigües que aporta el riu Besòs cap a la depuradora.

La depuració de les aigües del Besòs en els seus trams intermedis està condicionada al Pla de Sanejament de Catalunya i de la C.M.B., amb un pla d'inversions que marca les prioritats de realització en el temps. Sabadell, Montcada, Granollers, les Franqueses, la Garriga, Parets, etc, són, entre d'altres, municipis que compten en la planificació per a la realització de la infraestructura de sanejament. De forma simi-

lar es pot parlar de les realitzacions a fer al riu Llobregat, que tenen més prioritats, car les seves aigües són utilitzades per a l'abastament d'aigua potable de la ciutat de Barcelona i altres municipis de la C.M.B.

La depuradora del Llobregat que atengui les aigües residuals de la zona sud de la ciutat està prevista en el pla d'inversions de la C.M.B. per als inicis de la dècada dels 90.

La utilització massiva de la zona costanera per a activitats lúdiques i la necessitat de preservar el patrimoni natural del litoral proper (avui prou malmès) obliguen a millorar encara més la qualitat de les aigües tractades, en el benentès que la fita del 92 pot ser també un objectiu per aconseguir la netedat del nostre sistema aquàtic.

L'ordenació de l'espai com a element definidor del medi ambient en l'horitzó dels anys noranta

Els grans trets que configuraran les característiques del medi ambient de Barcelona d'aquí al 1992 estan ja en gran part dibuixats en el conjunt de plans urbanístics que han vist la llum en els últims anys, especialment d'ençà de l'aprovació del Pla General Metropolità (PGM) del 1976. Des d'aquesta data, l'ordenació de l'espai que el PGM estableix ha sofert variacions orientades bé a compensar certs desequilibris que aquest no havia resolt, bé a integrar nous elements potencialment significatius com a impulsors de la dinàmica urbana no previstos el 1976, i entre els quals destaca per la seva importància la candidatura de Barcelona als Jocs Olímpics del 1992.

Aquí farem només esment de dos plans modificadors del PGM que ens semblen bàsics: el Pla Especial de la Zona Costanera Metropolitana (PEZC) i la Proposta d'Ordenació del Parc de Collserola.

el pla especial de la zona costanera

Intenta donar compliment a tres objectius fonamentals per al medi de Barcelona: 1) l'obertura al mar de les zones urbanes, 2) la reestructuració i redefinició dels teixits urbans costaners i 3) «aconseguir que les operacions a emprendre permetin la realització dels equipaments necessaris per als Jocs Olímpics 92».

La seva concepció pel que fa al municipi de Barcelona presenta aspectes decididament positius, relacionats amb el remodelatge de la façana litoral; cal subratllar que és precisament a les àrees costaneres on es concentra a l'actualitat una part important dels problemes ambientals de la ciutat, tot i que la seva ordenació repercutirà també en el medi barceloní considerat en conjunt. La fita dels Jocs Olímpics és també una ocasió única perquè s'impulsi, paral·lelament a les actuacions urbanístiques, la revisió de temes tan crí-



LABORATORI MÒBIL PER A LA PROTECCIÓ DEL MEDI AMBIENT



ESTACIÓ FIXA AUTOMÀTICA DE LA CONTAMINACIÓ ATMOSFÈRICA. PLAÇA MOLINA

tics com els dels nostres abocaments al mar, la contaminació generada pels establiments industrials prop de la costa, la disminució de l'impacte del trànsit a partir de la descongestió del centre (fums, sorolls) i tants d'altres.

Comentarem breument la incidència ambiental d'alguns aspectes destacables del Pla.

a) *Obrir Barcelona a la mar.* En primer lloc, el fet d'augmentar la facilitat d'accés al litoral, amb la supressió o reestructuració de barreres físiques d'envergadura, entre les quals sobresurten les infraestructures del ferrocarril i els terrenys industrials adjacents, les fàbriques de gas (amb un total de més de 200.000 m² de superfície), extensions com les de MACOSA (200.000 m²), etc. En resum, dels aproximadament sis quilòmetres de costa potencialment utilitzables entre el port i la desembocadura del Besòs, avui se n'aprofiten només una petita part (el Passeig Marítim de Barcelona té menys d'un quilòmetre), mentre que la resta s'ha vist sotmesa a una intensíssima degradació, afavorida sens dubte pel seu aïllament, circumstància que el pla permetrà de superar.

Les platges de llevant suporten actualment nombroses instal·lacions, on trobem algunes d'impacte ambiental reconegut: dues depuradores d'aigües residuals (Bogatell i Besòs), metal·lúrgica MACOSA, cementiri, instal·lacions de RENFE, Catalana de Gas,



EL REMODELATGE DEL POBLENOU I EL PARC DE COLLSEROLA. DOS OBJECTIUS PREFERENTS

etc.; també cal comptar amb la proximitat de la incineradora i de les centrals tèrmiques de Sant Adrià. Aquest és un dels motius del fet que els esforços de recuperació de la zona hagin requerit propostes de solucions particularment imaginatives, i assegurar el control i la vigilància dels abocaments (a l'aire, a l'aigua) per tal que es pugui garantir la coherència dels usos previstos del litoral amb la qualitat del medi.

Es projecta per a aquesta àrea costanera la construcció de diverses platges, la protecció i equipament de les de la Barceloneta, Marbella i Arenal, una base nàutica, un Parc de Mar, com també les obres necessàries per a l'estabilització de la línia de costa; per primera vegada s'ha concretat una infraestructura completa de defensa del litoral. En conjunt, la superfície guanyada al mar serà d'unes 150 ha.

És cert que el coneixement que avui tenim dels condicionaments físics a què està sotmès el nostre litoral són encara imprecisos en alguns aspectes, tant de la seva dinàmica com de perturbacions específiques que l'afecten (per exemple, els temporals de llevant, de vegades de conseqüències greus). Cal afrontar l'aprofundiment en l'estudi d'aquests elements, cosa que possibilitarà analitzar tant la incidència de les obres de tota mena que impliquin el litoral marí (estabilitat de les sorres, alteració de biòtops d'interès, etc.), com aportar criteris complementaris a l'anàlisi de problemes ambientals derivats dels abocaments.

b) *El remodelatge del Poble nou*

Lligat directament amb l'objectiu d'«obrir Barcelona a la mar», hi ha el remodelatge i la revitalització d'aquest barri, que de mica en mica ha anat perdent el seu caràcter bàsicament industrial i de transformació, i s'han accentuat les seves característiques residencials i consolidat la implantació d'empreses de serveis. Si en el PGM es conservaven els usos del sòl del Poble nou molt aproximadament en concordança amb la realitat present en el moment de la redacció, i es deslligava el seu planejament de l'ordenació del litoral, el Pla Especial de la Zona Costanera, en canvi, introdueix algunes modificacions d'interès ambiental. Destaquem-ne dues:

—Donar prioritat als establiments residencials de forma que es comportin com a centres vertebradors de la relació de la ciutat amb el mar. D'aquesta manera, la previsió del PGM d'unes 150 ha classificades com d'establiment industrial, queda molt reduïda en el PEZC, cosa que indubtablement repercutirà en el nivell de contaminació de la zona.

—La construcció de la Vila Olímpica i de les infraestructures annexes suposa la utilització de 35 ha, que si es compleixen les normes del PGM es distribuïrien segons les proporcions següents:

Vies locals i aparcaments.....	30,6%
Espais verds locals.....	16,2%
Dotacions comunitàries	11,7%
Sòl residencial.....	51,5%

Font: PGM i PEZC

Això vindria a representar un increment de 14.000 habitants a la zona; a l'acabament dels Jocs, les actuacions fetes retornarien com a nous equipaments per al barri.

Evidentment, la Vila Olímpica no es pot contemplar com una acció aïllada, sinó que veurà la llum en el context de la resta de realitzacions que afectin l'àrea, sobretot el Cinturó Litoral i les platges de llevant. És interessant reproduir la visió funcional de la vila que presenta el Pla Especial de la Zona Costanera. Des del punt de vista urbanístic, aquesta alternativa permetria que la Vila Olímpica fos no solament la façana marítima urbana de llevant, sinó que a la vegada es constituís en l'estructura de relació entre les penetracions de la ciutat al mar a través dels eixos del passeig de Carles I, la rambla del Poblenou i el carrer de Bilbao.

La Vila Olímpica pot cobrir una funció al mateix temps reguladora de l'evolució del barri i impulsora del seu dinamisme.

c) El Cinturó Litoral

Una part important dels vehicles que circulen normalment per Barcelona ho fan «de pas», és a dir, no tenen el seu origen ni destinació a la ciutat, de forma que la regulació d'aquest flux d'automòbils esdevé una tasca prioritària dels plans que afecten la circulació.

La distribució del trànsit de pas en diversos punts clau de Barcelona era el 1984, segons un informe de la Subcomissió d'Estudis de trànsit, per a la xarxa arterial de Barcelona i comarca:

Lloc	Volum total	Trànsit de pas	
		Turismes	Comercials
Diagonal/Ctra. Esplugues	119.000	5,0 %	10,7 %
Sants/Travessera	68.000	4,2 %	10,0 %
Gran Via/26 de Gener	127.000	8,9 %	20,2 %
Cinturó Litoral	39.000	4,7 %	6,3 %
Vall d'Hebron	40.500	0,7 %	0,0 %
Gral. Mitre	72.000	0,6 %	0,0 %
Diagonal/Bruc	82.000	3,5 %	16,3 %
Aragó/Gran Via	166.000	6,1 %	14,8 %
P. Colom	99.000	2,0 %	4,8 %
Meridiana	146.000	10,5 %	14,0 %
P. Sta. Coloma	45.000	21,4 %	36,0 %
Guipúscoa	47.000	6,0 %	11,4 %
Autopista Mataró	101.000	8,9 %	24,7 %

Un dels objectius de la construcció de cinturons és precisament minvar la incidència sobre el centre urbà d'aquest tipus de trànsit, canalitzant-lo i fomentant alhora la reducció de la seva permanència en àrees congestionades.

A més, els cinturons són intensivament utilitzats per grans vehicles de caràcter comercial, que per les seves característiques resulten especialment sorollosos i alteradors de l'ambient. En el mateix informe, es pot comprovar com en el tram actualment en funcionament del cinturó litoral s'enregistra el més elevat tant per cent de trànsit comercial d'accés a la ciutat (del 30,6% al 32,7%).

Una tercera consideració es deriva de la capacitat inductora de circuits alternatius per a vehicles que, en d'altres circumstàncies, discorrien per vies de la trama central urbana.



ESTACIÓ DE CONTROL DE LA CONTAMINACIÓ A LA PLAÇA PALAU



UN SONÒMETRE: EL SORROLL, UN DELS GRANS PROBLEMES DE BARCELONA

Des d'aquesta perspectiva, l'anell resultant de la construcció del II cinturó i l'acabament del Cinturó Litoral modificaria significativament l'estructura de la circulació de Barcelona. Vegem algunes dades:

—La descongestió del centre s'avalua entre uns 10-15% dels vehicles. Aquesta zona atrau, a l'actualitat, uns 50.000 vehicles/dia.

—La presència de vehicles comercials al cinturó s'estima en els següents percentatges (previsió a 10 anys):

Tram Trinitat-Poblenou.....	16%
Poblenou-Zona Franca.....	20%
Zona Franca-Gran Via.....	25%
Gran Via-Sant Feliu.....	18%

—La connexió del cinturó amb l'autopista A-2 disminuirà sensiblement la presència de vehicles comercials a la Diagonal.

—La major demanda correspondrà al tram passeig de Colom, amb 118.992 vehicles/dia, i aquesta serà sens dubte la porció més conflictiva del cinturó, atès que el 50% del seu trànsit correspondrà al del centre de Barcelona.

—El cinturó es concep avui en el tram que afecta la façana litoral de Barcelona com «una via urbana semaforitzada, amb connexions a nivell cada 400 metres. La secció es componria de quatre calçades, dues de centrals per al trànsit ràpid i dues de laterals per a la distribució del trànsit local», «les voreres de separació entre calçades centrals i laterals tindrien un mínim de 4 metres, i estarien plantades d'arbres i arbusts en tot el seu gruix i llargada» (del PEZC).

d) *L'espai verd urbà*

La distribució de l'espai verd urbà a Barcelona era fa dos anys la que es recull al quadre:

Espai	Nombre d'unitats	Superfície aprox.
Parcs urbans	17	353 ha*
Jardins urbans i places enjardinades	282	90 ha
Places arbrades	52	5 ha
Parterres via pública	151	16 ha
Jardins en polígons	21	50 ha
TOTAL		514 ha

*S'inclou la muntanya de Montjuïc, d'aproximadament 219 ha.
Font: Servei Municipal de Parcs i Jardins. Ajuntament de Barcelona.

Aquestes xifres suposen una superfície aproximada de 3 m² de verd urbà per habitant, que fluctuen de 3,7 a 0,6 segons els districtes.

La importància de les àrees verdes com a elements de defensa del medi ambient rau no tan sols en el fet de constituir superfícies de descongestió i barreres funcionals harmonitzadores dels diferents usos del sòl del conjunt urbà, sinó que tenen també un interès estrictament biològic: aporten oxigen lliure, exerceixen una eficaç regulació termohigromètrica, fixen els contaminants atmosfèrics que es dipositen posteriorment a terra, etc.

L'àmbit previst pel PEZC és una de les zones defi-



EL PARC NATURAL DE COLLSEROLA: UNA CONSERVACIÓ QUE NO HA DE SER PAS ESTÀTICA.

citàries en espais verds, que a més es presenten de forma dispersa i fragmentada. Les propostes principals del pla en aquest apartat es poden concretar com segueix:

—Redistribució de 42 ha previstes en el PGM, per donar-hi una major coherència.

—Obertura del parc de la Ciutadella, amb la reubicació del Zoo en un altre indret, de manera que quedin comunicats el passeig de Sant Joan, el passeig Colom i l'avinguda Icària.

—Actuacions potenciadores de determinats vials, com a eixos cívics. Exemple: passeig de Prim.

—Construcció del parc de Mar al final de la rambla del Poblenou.

proposta d'ordenació i gestió del parc de Collserola

El segon esforç d'ordenació més directament lligat al medi ambient de la Barcelona del 90 afecta l'àrea muntanyenca que defineix un dels límits naturals de la ciutat i que encara avui representa la reserva de recursos ambientals més extensa amb què podem comptar. De les 13.041 ha d'espais naturals comptabilitzats en

el PGM del 76, la meitat (6.553 ha) corresponen al massís de Collserola. Potser el resum més sintètic del que significa el parc i el que es pretén amb l'ordenació el trobem a la introducció de la proposta: «al mig d'una àrea densament poblada i congestionada trobem un territori rústic divers, pagès i boscat, que pot ser un factor crucial en l'equilibri de les ciutats que l'envolten». «Es tracta d'assignar a aquest territori un paper actiu, amb entitat pròpia, en relació a la ciutat construïda, definint el seu final i configurant un paisatge i un territori metropolità correctament ordenat i revalorat».

Qualificacions del sòl segons P.G.M. (1976)				
	massís de Collserola		àmbit de la C.M.B.	
	ha	% sobre CMB	ha	% sobre CMB
Espais naturals	6.553	13,7	13.041	27,3
Agricultura	730	1,5	2.899	6,1
Urbà-industrial	8.331	17,4	31.861	66,6
Total	15.614	36,8	47.801	100

Font: C.M.B. Dades Metropolitanas.

a) Estructures bàsiques del parc

No es pretén, per tant, la conservació estàtica dels diferents elements que estructurin Collserola, i en aquest aspecte es modifica substancialment la filosofia del PGM, sinó que s'intenta continuar d'una banda la preservació dels recursos naturals i l'equilibri ecològic amb la formulació de directrius ordenadores del seu desenvolupament. Es parteix de la realitat actual de Collserola mitjançant una diagnosi ambiental metodològicament molt acurada, que defineix 7 tipus de subàrees, segons dos criteris:

- El grau d'artificialització detectat.
- Les condicions d'estabilitat amb el substrat.

Paral·lelament es divideix el parc en «àrees de paisatge» amb un grau d'homogeneïtat suficient, i se suggereix per a cadascuna un seguit d'actuacions possibles:

—Paisatge urbà d'entorn. Fronteres al parc, amb una alta intensitat d'urbanització, que correspon a l'extensió de la ciutat. Se li assigna un paper de límit, insistint en la necessitat que aquest quedi perfectament establert i reconeixible. Suportaria només les dotacions pròpies de les «portes del parc».

—Paisatge urbà interior. Requereixen un projecte de conjunt que tingui un caire no tan sols restrictiu, sinó que prengui en consideració el paper de complementarietat que els nuclis existents poden jugar.

—Paisatge agrícola. Es donen conreus hortícoles i de secà, en general no degradats, que el desenvolupament del pla ha d'intentar revitalitzar, atesa la funció amortidora entre la ciutat i el bosc que pot significar. Es recomana l'adscripció general d'aquestes àrees a l'ús agrícola, rehabilitar les zones que així ho requereixin i respectar la titularitat privada dels terrenys. Alguns llocs es dedicarien a lleure dels usuaris.

—Paisatges naturals o seminaturals. Hi predomina el paisatge forestal. Es protegiran àrees completes de

reserva natural, limitant la seva utilització i reforçant el paper de «primordials configuradors del paisatge i de manteniment de l'equilibri ecològic». El lleure actiu i passiu s'haurà de comptabilitzar amb aquests objectius. Es regularan, així mateix, activitats com ara la caça i altres de tipus industrial extractiu. El sòl correspondrà a la titularitat pública, i per això es recomanarà una estratègia d'adquisició de nous terrenys. La titularitat privada es manté en determinades àrees i es preveuen ajuts per als propietaris, com a contrapartida de les càrregues que suposa l'estricta regulació de l'ús.

b) Les infraestructures viàries

El PGM del 1976 preveia la realització d'importants infraestructures viàries que travessen el parc. Aquest és un dels problemes més greus per a la seva ordenació. Es concretava en tres trams d'autopista amb túnel, que són el de Vallvidrera, continuador de l'eix Barcelona-Rubí-Terrassa; el de Cerdanyola, on el PGM preveia un doble túnel; i el tercer correspon al de Sant Cugat.

Una altra via problemàtica és l'anomenada de cornisa, amb dos trams: Molins de Rei fins al túnel de Vallvidrera, i des de Cerdanyola a l'entrada de Sant Cugat.

La incidència ambiental sobre el parc d'aquestes obres mereix estudis específics interdisciplinaris que prevegin l'impacte de conjunt sobre el medi. Les alternatives triades en els seus aspectes concrets estaran condicionades per les conclusions a què s'arribi.

perspectives de la demanda ambiental ciutadana

¿Com evolucionarà d'aquí al 1992 la visió social del medi ambient, i per tant la demanda ciutadana en aquest camp? És indubtable que els factors que hi intervenen són de caire molt divers (sòcio-econòmics, culturals, derivats d'esdeveniments puntuals de gran ressò que es puguin produir —tipus Txernòbil—, etc.), però en tot cas, alguns elements seran determinants d'aquesta evolució en el decurs dels pròxims anys.

a) La variació que pugui sofrir la idea de «què és un ambient urbà desitjable», que condiciona el que hom considera acceptable per al ciutadà en cada moment. Aquesta idea està en funció de la incorporació de canvis tecnològics (cada cop serà menys admissible que els cotxes circulin sense catalitzadors o sistemes de recirculació dels gasos, per posar un exemple). També està en funció de l'aparició de noves pautes de comportament, induïdes bàsicament per la informació (per exemple, una menor utilització dels cotxes en el centre de la ciutat).

b) El grau d'arrelament i assimilació del que podríem anomenar «cultura ambiental europea», que es tradueix en reivindicacions cada cop més específiques



LES EXPECTATIVES DELS JOCS HAN D'INTRODUIR MODIFICACIONS EN ELS HÀBITS I LES CONDUCTES DELS CIUTADANS

i «informades», i en exigència creixent d'aplicació de les normatives i regulacions europees. Això implica un esforç administratiu considerable, que ja ha començat amb l'adaptació de certs textos espanyols als de la CEE i que anirà consolidant-se en els anys immediats.

c) També és decisiu el nivell de confiança que generi l'actuació dels poders públics en el terreny ambiental, no tan sols en els aspectes més directament lligats amb la gestió i planificació del medi, sinó també en l'eficàcia que es demostrï en la resolució de problemes concrets. La transparència en l'actuació administrativa, la rapidesa en els procediments, la rigorositat en les tasques de vigilància i control ambiental són, entre d'altres, pilars bàsics perquè la ciutat participi activament en la millora de la seva qualitat ambiental.

Les expectatives urbanes i ambientals motivades per la celebració dels Jocs Olímpics, que han potenciat un moviment cívic important de suport a la iniciativa (milers de voluntaris), hauria d'aprofitar-se per introduir modificacions en els hàbits i conductes dels ciutadans i fer coincidir alhora dos objectius: l'èxit en la celebració dels Jocs i la millora de les condicions ambientals de Barcelona.

comentari final

Com hem vist, el conjunt d'actuacions programades i que tenen alguna relació amb «Barcelona 92» introduirà canvis significatius en la realitat ambiental de la ciutat. Hem intentat fer una enumeració d'un seguit d'elements positius i beneficiosos, juntament

amb algunes consideracions sobre possibles problemes ambientals actuals i lligats a les propostes.

De forma implícita, aquests raonaments ja estan inclosos en els diferents projectes i avantprojectes. Però és ben cert que cal aprofundir més en la informació específica sobre el medi ambient.

S'ha de remarcar la necessitat de l'avaluació sistemàtica i rigorosa de l'impacte ambiental previsible de cada actuació, com a element metodològic, per tal d'orientar les seves característiques concretes en funció dels resultats derivats de les anàlisis d'impacte. Es tracta, tant com sigui possible, d'eixamplar la nostra perspectiva per tal de potenciar aquells aspectes de les propostes que millorin el medi urbà i la qualitat de vida dels barcelonins i també, és clar, introduir les correccions que calgui en els casos en què es faci palesa una incidència negativa sobre el medi. Les tècniques d'estudi necessàries són a l'abast i l'experiència internacional sobre el tema gaudeix avui d'una amplitud considerable.

SALVADOR RUEDA I PALENZUELA
biòleg i psicòleg.
VICENÇ SUREDA I OBRADOR, XAVIER CASAS I MASJOAN,
metges

RAMON ROMAGUERA I FERRAN SICART

LA VESSANT PRESSUPOSTÀRIA DES D'UNA PERSPECTIVA HISTÒRICA: MUNIC, MONTRÉAL, MOSCOU I LOS ANGELES



MONTRÉAL, UNES FINANCES DEFICITÀRIES QUE ENCARA ES PAGUEN

Un cop d'ull als apartats pressupostaris dels Jocs Olímpics celebrats fins ara ens permetrà aclarir un seguit de qüestions i contestar alguns interrogants que de ben segur preocupen molts ciutadans del nostre país interessats pel tema a l'escalf de Barcelona'92. ¿Qui no s'ha preguntat què determina les despeses que comporten la celebració d'uns Jocs? o ¿per què es recorre a determinats mitjans de finançament? o ¿fins a quin punt la qüestió econòmica condiona l'elecció de la seu dels Jocs?

Tot seguit tractarem de respondre totes aquestes qüestions acceptant el risc que comporta la necessitat de ser breus.

el cost dels jocs olímpics

Limitarem l'anàlisi a aquelles experiències olímpiques més recents que, a part de ser les més significatives en relació amb Barcelona'92, ens proporcionen una casuística quasi exhaustiva. Concretament prendrem en consideració les experiències de Munic'72, Montréal'76, Moscou'80 i Los Angeles'84. Pel que fa

a la liquidació dels respectius pressupostos de despeses, reflectida al quadre 1, hi podem observar diferències remarcables quant a l'import total de les despeses. En aquest sentit la traducció de les xifres respectives a dòlars del 85 en facilita la comparació. Així, les despeses de Los Angeles'84 no arriben a un terç de les de Munic'72 o de Moscou'80, mentre que les de Montréal'76 foren dues vegades més que les d'aquestes darreres.

el finançament dels jocs

En termes generals es pot afirmar que el finançament dels jocs ha estat condicionat pel fet que l'organització s'atorga a ciutats i no a estats. Es tracta, a més, d'un esdeveniment excepcional la transcendència del qual afecta també el conjunt de l'estat a causa de la seva gran capacitat de transmissió d'imatge. No s'ha d'oblidar que l'aval del govern central al projecte de la ciutat candidata és, si més no formalment, im-

Quadre 1

LIQUIDACIÓ DELS PRESSUPOSTOS DELS JOCS MÉS RECENTS								
	MUNIC'72		MONTRÉAL'76		MOSCOU'80		LOS ANGELES'84	
	Milions de DM	Equivalent US \$ de 1985	Milions Can \$	Equivalent US \$ de 1985	Rubles	Equivalent US \$ de 1985	Milions de US \$	Equivalent US \$ de 1985
Despeses								
Organització	527,0	429,8	200,0	387,2	150,3	313,2	384,4	402,1
Inversió instal·lacions esportives i complementàries	733,8	598,5						
Inversió infraestructura	711,2	580,1	1.389,0 ⁽¹⁾	2.688,8	613,7	1.279,0	97,4	101,9
TOTAL DESPESES	1.972,0	1.608,4	1.589,0	2.075,0	764,0	1.592,0	481,8	504,0

1. Inclou obres realitzades per agents del sector públic

Centrant-nos en l'estructura dels pressupostos, i més concretament en l'apartat de *despeses d'organització* es fa evident la importància decisiva del concepte de costos fixos. Podem observar que no hi ha variacions substancials en aquest apartat des de Munic'72, malgrat les variacions que s'han produït quant al nombre de participants i al calendari dels Jocs, principals factors determinants dels costos variables. Encara més, l'única xifra divergent (Moscou'80) deixaria de ser-ho si s'haguessin comptabilitzat correctament les despeses de seguretat com a despeses d'organització.

Contràriament, és en l'apartat de despeses d'inversió en infraestructura i instal·lacions on les diferències són certament remarcables. Aquí, el nivell d'equipaments que hi havia a cada seu (o a la seva àrea metropolitana o equivalent) juntament amb l'àmbit d'actuació fixat per cada comitè organitzador són factors decisius per explicar-les, si bé no cal menysprear els sobre costos provocats pel que podríem anomenar «efecte aparador», destinat a reforçar l'oferta per tal d'influir en la decisió del COI a l'hora d'elegir la seu.

Tanmateix, l'organització dels Jocs requereix, per exigències del COI, el compliment d'uns estàndards mínims tant qualitius com quantitius en infraestructura i equipaments de tot ordre, però és evident que es poden sobrepassar en la mesura que el comitè organitzador ho cregui convenient, obeint tant a raons d'oportunitat com de plantejament a més llarg termini. En aquest sentit Munic'72, però sobretot Montréal'76, són exemples d'inserció de les actuacions requerides pels Jocs dins d'un planejament urbanístic global. Los Angeles'84, en canvi, representa l'aprofitament al màxim de les instal·lacions i equipaments que hi havia amb el ben entès que reunien els requeriments exigits pel COI, amb el consegüent estalvi en el capítol d'inversions i, per tant, en les despeses totals. Circumstància aquesta important, sens dubte, per explicar la singularitat del model de finançament.

prescindible. Tampoc no s'ha d'oblidar que l'important flux de despeses que requereix l'organització dels Jocs està molt concentrat territorialment i sotmès a una programació temporal inflexible.

Tot plegat ultrapassa les possibilitats pressupostàries de l'administració local implicada, però per altra part el fet que sigui aquest àmbit el principal beneficiari desaconsella traslladar sense més la problemàtica financera a l'administració de l'estat. Les fórmules de finançament finalment resultants, fruit de propostes imaginatives o de compromís, permeten parlar d'un model de finançament propi dels Jocs Olímpics, els trets substantius del qual són comuns a totes les experiències olímpiques: el rebuig dels mitjans coactius —és a dir d'impostos— com a forma de finançament i el caràcter de les aportacions de les administracions públiques. Pel que fa a les fonts d'ingressos, exclosa la via impositiva, no és gens estranya la presència de recursos provinents de loteries, emissions de monedes i segells, a més dels derivats de la comercialització i difusió dels Jocs.

En el quadre 2, que conté la liquidació dels respectius pressupostos d'ingressos, podem observar el diferent grau d'utilització dels ingressos esmentats que s'expliquen en funció dels hàbits socio-culturals de cada país, com també per l'esforç comparatiu que exigeix l'organització dels Jocs.

Des del punt de vista dels ingressos obtinguts, les monedes i loteries —que són les fonts de recursos més tradicionals— representen la part més important dels ingressos propis de l'organització dels Jocs, abans dels Jocs de Los Angeles'84. Excloent-ne les aportacions directes del sector públic, tots dos conceptes van suposar el 80 % dels recursos obtinguts a Munic'72 i a Montréal'76, i el 70 % a Moscou'80, mentre que a Los Angeles'84 els recursos derivats de la venda de monedes no van arribar al 5 % del total.¹

En el finançament dels Jocs de Munic'72 destaca, com es pot comprovar, la importància extraordinària



MUNIC'72: EL SUPORT DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES, MOSCOU'80: LES LOTERIES, UNA DE LES PRINCIPALS FONTS DE FINANÇAMENT

Quadre 2

	MUNIC'72		MONTREAL'76		MOSCOU'80		LOS ANGELES'84	
	Milions de DM	Equivalent US \$ de 1985	Milions Can \$	Equivalent US \$ de 1985	Rubles	Equivalent US \$ de 1985	Milions de US \$	Equivalent US \$ de 1985
Ingressos								
Monedes	639,0	521,2	115,0	226,6	65,5	136,5	29,7	31,1
Loteria	250,0	203,9	235,0	454,9	368,0	766,9		
Drets ràdio i TV (net) ⁽¹⁾	46,0	37,5	25,6	49,6	51,3	106,9	232,7	243,4
Entrades, llicències i altres ingressos	351,0	286,3	47,4	91,7	161,3	336,2	434,4	254,4
Aportacions directes del sector públic								
Finançament inversions concretes			176,0	340,7	117,9 ⁽²⁾	245,7		
Aportacions de tipus general:								
—S. públic central	334,4	271,9						
—S. públic federal ⁽³⁾	175,5	143,1						
—S. públic local ⁽⁴⁾	177,1	144,5	200,0	387,2				
—Altres agents públics ⁽⁵⁾			790,0	1.529,3				
	1.972,0	1.608,4	1.589,0	3.076,0	764,0	1.592,2	696,8	728,9

1. Inclou els serveis prestats a les cadenes de RTV. Els ingressos no inclouen les participacions del COI en els drets percebuts

2. Aportació al Centre de premsa i RTV

3. Länder de Baviera i Scheswig-Holstein

4. En el cas de Munic'72, ciutats de Munic i Kiel. En el cas de Montréal'76, Montréal

5. Per a l'Administració de les instal·lacions olímpiques va ser creada la Règle des Installacions Olympiques (RID), els ingressos principals de la qual foren la loteria i l'impost suplementari sobre el tabac

Font: Memòries de l'execució dels Jocs respectius

que hi va tenir l'encunyació de monedes. Els ingressos derivats d'aquest concepte corresponen a la totalitat del *seigneurage* obtingut per la posada en circulació de 100 milions de monedes de plata de 10DM. Això va suposar un augment de la circulació fiduciària de 1.000 milions de DM i la renúncia del Tresor als seus beneficis a favor de l'organització dels Jocs². Aquesta situació és, però, relativament insòlita, en comparació amb la fórmula adoptada en els altres Jocs, que fou la d'establir un recàrrec a favor de l'organització per sobre del valor nominal o del preu de venda de les monedes, fixats pel Tresor.³

En el cas dels Jocs de Montréal'76 les monedes també tingueren una importància rellevant, per la quantia dels recursos proporcionats, i per l'esforç efectuat per aconseguir emissions d'un gran atractiu numismàtic i amb molta difusió. Els ingressos més importants van ser, en aquest cas, tanmateix, els precedents de la loteria.

Els Jocs de Moscou'80 també van tenir, com a principal font de finançament els ingressos procedents de la loteria, els quals van ser àmpliament desenvolupats entre els països de l'àrea d'influència política de la Unió Soviètica. En aquest cas, tanmateix, van comen-

çar a guanyar importància els ingressos derivats dels drets de retransmissió dels Jocs per la ràdio i la televisió. L'altre bloc de recursos importants està integrat per la cessió de llicències d'exploació dels símbols olímpics.

Respecte dels drets de difusió dels Jocs per ràdio i televisió, cal assenyalar el ritme de creixement molt elevat —exponencial els darrers anys— que han mantingut. Les xifres conegudes, pel que fa als Jocs a celebrar l'any 1988 a Calgary i a Seül, posen de manifest una consolidació del nivell d'ingressos assolit, atès que els drets corresponents a la televisió nord-americana superen en tots dos casos els 300 milions de dòlars. Les xifres del quadre 2 palesen la importància predominant que tenen els drets corresponents als Estats Units, i que superen, fins i tot, la importància establerta entre les principals cadenes per a l'exclusiva de la difusió dels Jocs.

Respecte a l'enfocament dels ingressos corresponents als drets de televisió, cal tenir present la participació que assoleix el COI en la xifra contractada, reflectida també al quadre 2. Tradicionalment, la participació ha estat d'un terç dels ingressos totals, un cop deduïdes les despeses que comporten els serveis que cal subministrar a les cadenes de televisió assistents als Jocs.

En el pressupost dels Jocs de Los Angeles'84 els drets de difusió per televisió van ser la partida individualment més important, si bé hi tingueren també un pes molt significatiu els ingressos procedents de firmes comercials per la utilització dels símbols dels Jocs, i els corresponents a les entrades.

Com ja s'ha indicat anteriorment, el model de finançament que resulta dels Jocs de los Angeles'84 representa un canvi substancial respecte dels anteriors, en perdre importància els ingressos tradicionals, i guanyar-ne les modalitats d'ingressos lligades a l'exploació privada de la imatge dels Jocs. El model resultava possible en gran part, com ja ha estat assenyalat, a conseqüència de l'escàs volum de les inversions realitzades.

Finalment, i pel que fa a les aportacions de les administracions públiques, cal destacar la important contribució del govern central a Munic'72 que palesa el grau de compromís assolit per aquest i que respon, en part, a la necessitat d'afrontar el considerable augment del capítol de despeses sobre les inicialment



CALGARY I SÉUL, ELS DRETS DE TV A TOT VENT

pressupostades. S'ha de considerar encara més decisiu el suport de les administracions públiques i en particular del govern central a Montréal'76, si bé en el quadre 2 les aportacions es comptabilitzen entre les procedents d'altres agents públics per les especials característiques que les acompanyen. En efecte, aquest apartat reflecteix, de fet, el dèficit final i el compromís de finançar-lo mitjançant un programa d'ingressos provinents de loteries i d'una sobretaxa aplicada al consum de tabac.

En el cas de Los Angeles'84, les contribucions de les administracions públiques no foren necessàries per raó de l'important superàvit aconseguit (225 milions de dòlars) comptant únicament amb els ingressos obtinguts pel comitè organitzador.

l'esforç econòmic, qüestió d'ordre intern

Malgrat el seu interès, l'anàlisi fins ara realitzada, d'acord amb les xifres subministrades per les liquida-

Quadre 3

	INGRESSOS PROCEDENTS DELS DRETS DE DIFUSIÓ DELS JOCS PER RELACIÓ							
	MUNIC'72		MONTRÉAL'76		MOSCOU'80		LOS ANGELES'84	
	Milions de DM	Equivalent US \$ de 1985	Milions Can \$	Equivalent US \$ de 1985	Rubles	Equivalent US \$ de 1985	Milions de US \$	Equivalent US \$ de 1985
EUA	49,5	40,4	23,0	44,5	51,3	106,9	225,5	233,9
EUROPA ¹	6,4	5,2	4,6	8,9	3,6	7,5	19,8	20,7
JAPÓ	3,7	3,0	5,0	9,7	2,7	5,6	18,5	19,4
RESTA	4,8	3,9			3,4	7,1	23,0	24,0
Total	64,4	52,5	32,6	3,1	61,0	127,1	286,8	300,0
Pro memòria:								
Participació del COI	18,4	15,0	7,0	13,5	10,3	21,5	54,1	56,6

1. Països de la European Broadcasting Union
Font: Memòries dels Jocs respectius



L'ESFORÇ ECONÒMIC DE MONTRÉAL FOU VINT VEGADES SUPERIOR AL DE LOS ANGELES

Quadre 4

INDICADORS DE L'ESFORÇ ECONÒMIC. Pes relatiu sobre l'economia de cada país (en % sobre el PIB)							
	Total despeses i inversions		Total despeses i inversions		Despeses i inversions, deduïts els recursos procedents de l'estranger		
	(Milions d'unitats en moneda nacional)	Base estat	Base àrea metropolitana o equivalent ¹	Base ciutat ¹	Base estat	Base àrea metropolitana o equivalent ¹	Base ciutat ¹
Munic'72	1.972	2,6	11,7	31,0	2,3	10,2	27,1
Montréal'76	1.596	9,6	20,0	50,7	9,2	19,1	48,4
Los Angeles'84	482	0,14	1,1	2,9	0,13	1,0	2,5
Seül'88 ⁴	1.600	19,2	s.d.	s.d.	13,5	s.d.	s.d.
Barcelona'92 ³	133.067 ²	4,8	13,1	21,6	2,6	7,1	11,8

1. Calculat d'acord amb el PIB dels 4 anys anteriors a la celebració dels Jocs

2. Comprèn les despeses i inversions a càrrec del COJO i les inversions en instal·lacions i àrees d'urbanitzacions a càrrec del sector públic

3. En el cas de Barcelona, la base àrea metropolitana correspon a l'àmbit de la Corporació Metropolitana de Barcelona, integrada per Barcelona i 26 municipis del seu entorn

4. En milions de US \$. Estimacions provisionals

cions de pressupostos, només permet una visió incompleta de les qüestions relacionades amb els aspectes econòmics dels Jocs. Per tal de completar-la, cal fer esment de l'esforç econòmic que va haver de fer cada seu per organitzar els Jocs. Això ens obliga a relacionar pressupostos respectius amb el Producte Interior Brut (PIB).

Les dades obtingudes, referides a aquells àmbits territorials més significatius en cada cas, estan recollides en el quadre 4 on, a diferència dels anteriors, s'ha introduït el canvi de Moscou'80 per Seül'88, a més de la inclusió de Barcelona'92. L'exclusió de Moscou'80 obeeix a la manca de dades i a les inclusions de Seül'88 i Barcelona'92, per l'interès que creiem que pot tenir contrastar les dades disponibles, tot i la seva provisionalitat.

La primera conclusió és a primera vista sorprenent: la vessant econòmico-financera té poca transcendència de cara a l'elecció per part del COI de la seu dels Jocs.

¿Com, sinó, interpretar el fet que l'organització dels Jocs hagi estat confiada a ciutats (i en definitiva a països) amb diferències tan extraordinàries pel que fa a l'esforç econòmic que l'acollida dels Jocs representava?

En relació a l'àmbit estatal, l'interval de variació de l'indicador de l'esforç econòmic va des del 0'14 % del PIB de Los Angeles'84 al 19'2 % de Seül'88, és a dir més de 130 vegades superior per a aquest. Si la referència és l'àrea metropolitana o la demarcació territorial equivalent, l'interval oscil·la entre el 2'9 del PIB, de Los Angeles'84, al 50'7 % de Montréal'76, és a dir quasi disset vegades superior. Finalment, si la comparació s'estableix entre ciutats, i es considera en aquest cas únicament l'esforç econòmic intern, és a dir exclouent el finançament no reemborsable procedent de l'estranger (drets de TV, bàsicament), ens trobem, si considerem els casos extrems, que l'esforç econòmic realitzat per Montréal'76 fou quasi vint vegades superior al requerit per a Los Angeles'84.

Amb aquests precedents i pel que fa a les seues loca-

litzades dins del grup de països industrialitzats que, per altra part, han monopolitzat de sempre la celebració dels Jocs— el cas de Mèxic és difícilment repetible—, és obvi que, per al COI, el finançament és una qüestió marginal, tret naturalment d'un aspecte puntual com és la negociació dels ingressos per drets televisius, on té un paper principal.

I en part és lògic, ja que es fa difícil pensar que el COI pugui qüestionar el programa d'ingressos d'una ciutat candidata (excepte el capítol ja esmentat de drets de TV), el qual —això no s'ha d'oblidar— ha de comptar preceptivament amb el suport del govern central corresponent.

Fins avui el finançament dels Jocs ha estat bàsicament un problema d'ordre intern. És part, i molt important, de l'examen que la ciutat aspirant ha de superar davant les diferents institucions polítiques, especialment el govern central, i l'opinió pública. Òbviament, aquest examen és més difícil de superar com més elevat resulti l'esforç econòmic intern a realitzar. En aquest sentit, la tendència inaugurada per Los Angeles'84 apunta a una aportació creixent de recursos financers exteriors, en concepte tant de drets de difusió com d'explotació privada dels Jocs. Però la pregunta que es formula immediatament és si la perspectiva a llarg termini d'uns Jocs rendibles per si mateixos, a conseqüència de la presència cada vegada més rellevant d'organitzacions i empreses multinacionals en els esdeveniments esportius, i la com més va més acusada professionalització que això comporta, no acabaran amb l'esperit olímpic i convertiran el quan i a on se celebren els Jocs en una decisió presa per ordinador.

RAMÓN ROMAGURA
FERRÁN SICART
economistes

1. Cal tenir present que a l'estat de Califòrnia les loteries estan prohibides i que el programa de monedes es va desenvolupar amb molt de retard.

2. Les monedes eren de plata, si bé amb un contingut baix d'aquest metall (626‰ i un pes de 15,5 grs, cosa que suposava un benefici aproximat del 70% del valor facial de les monedes. Es tractava, de fet, de finançar directament el dèficit dels Jocs amb la posada en circulació de diner.

3. Els recàrrecs aplicats s'han situat al voltant del 40 % dels valors facials respectius en els casos de Montréal'76 i de Moscou'80. En el cas de Los Angeles'84 el preu de venda de les monedes emeses fixat pel tresor era superior al nominal i el recàrrec dels Jocs serà del 17 % en la moneda d'or i del 45 % en la de plata.

SEBASTIÀ GALLEGO I RICARD BOIX

LA DIPUTACIÓ AMB BARCELONA '92

Tot i l'existència d'algunes reticències o incomprendensions que aparegueren en els inicis del projecte Barcelona'92, avui és clar per a tothom que aquest projecte interessa a tot Catalunya i al conjunt d'Espanya.

Des d'aquesta perspectiva, doncs, no és estrany que la Diputació de Barcelona hagi vist de bon ull aquesta proposta des del primer moment ni que hi hagi abocat tots els esforços possibles: de l'aportació personal al Consell Rector de la Candidatura de Barcelona, passant per la tasca propagandística arreu o la col·laboració al finançament de l'Oficina Olímpica, fins a la decidida actuació en el camp de les instal·lacions esportives.

Aquesta activa participació es fonamenta lògicament en la preocupació d'aquesta institució per tot allò que afecta el territori de les comarques de Barcelona, però en aquest cas enllaça amb la ja llarga tradició de suport a l'esport, fins i tot en èpoques en què l'atenció del conjunt de l'administració pública per aquest sector era certament escassa.

No es pot parlar amb propietat d'aquesta tradició sense esmentar la tasca pionera de l'Excel·lentíssim senyor Joan Antoni Samarach, president del Comitè Olímpic Internacional, que, ja com a diputat provincial, impulsà la creació de la ponència d'Esports d'aquesta Corporació i fou el promotor fonamental per aconseguir la celebració dels Jocs del Mediterrani a Barcelona l'any 1955. Més tard, ja com a president de la Diputació, impulsà una política confirmada de suport a la construcció d'instal·lacions esportives.

Malgrat aquests esforços, sols amb l'arribada de la democràcia i amb la creixent demanda de serveis esportius per part de la població, la Diputació, a partir del que diu la Llei General de la Cultura Física i l'Es-

port, dedica íntegrament a finalitats esportives els ingressos provinents de la recaptació obtinguda amb les travesses. Així, en el quadrienni 1983-86, s'han destinat més de 3.600 milions de pessetes a subvencionar obres en instal·lacions.

qualificar la xarxa d'instal·lacions esportives: una contribució al projecte olímpic

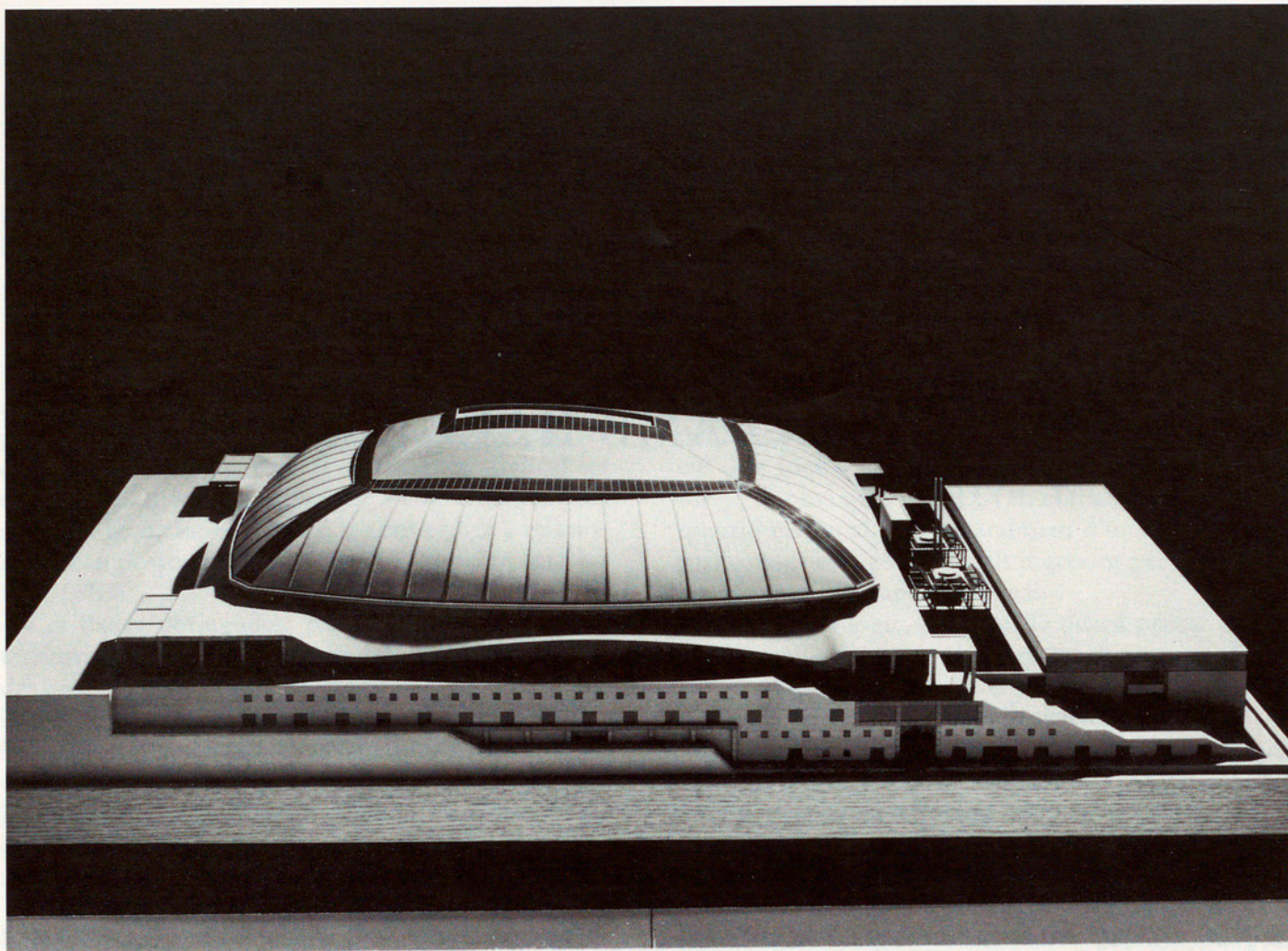
Més enllà de les noves construccions a realitzar a l'Anell Olímpic de Montjuïc o a la Vila Olímpica prevista al Poblenou, el projecte Barcelona'92 preveu la utilització d'un elevat nombre d'instal·lacions esportives, tant a Barcelona com en l'àmbit metropolità.

Això és una mostra de la voluntat política que presideix tot el projecte. No es tracta de construir una nova "gran ciutat olímpica", sinó d'aprofitar i millorar la xarxa d'instal·lacions existent o en construcció, per garantir que el treball realitzat tingui com a fruit una millora substancial de l'oferta de serveis esportius a la població.

Convergeixen així un seguit d'esforços col·lectius entorn del projecte, que aglutina ajuntament i clubs i que enllaça directament amb una de les directrius que han inspirat la política esportiva de la Diputació en aquest període. Ens referim a la necessària qualificació de la xarxa d'equipaments esportius per dotar els municipis d'unes instal·lacions que, malgrat el seu cost elevat, són indispensables per a un correcte desenvolupament de la pràctica de l'esport.

Els resultats d'aquesta política, que significa un avenç remarcable, han facilitat la presentació de la candidatura de Barcelona.

Entre les nombroses instal·lacions que es preveu d'utilitzar, en trobem un nombre força elevat en què la Diputació ha contribuït decisivament en l'àmbit fi-



EL PALAU D'ESPORTS, OBRA D'ARATA ISOZAKI, UN ESPAI POLIVALENT

nancer: pavellons coberts (els pavellons municipals de Castelldefels, d'Esplugues, de Sant Feliu de Llobregat, de Sant Adrià del Besòs o de Ripollet, el pavelló de can Tusquets, a Sant Joan Despí), piscines (la Cateix, a Barcelona, el Centre de Natació Mataró, la rehabilitació integral de la piscina Sant Jordi), els complexos esportius Fum d'Estampa o Pubilla Cases a l'Hospitalet, el gimnàs Renfe-Meridiana, els camps d'hoquei herba de l'Egara, l'Atlètic Terrassa o el Reial Club de Polo, etc.

Tot i situar-se fora de l'àmbit estricte de les instal·lacions esportives, cal fer una breu referència a la predisposició de la Diputació a facilitar l'ús del seu patrimoni per als diferents serveis que comporta l'organització d'una Olimpíada. Mereix destacar-se en aquest cas la previsió d'utilitzar el complex de les Llars Mundet, situat a l'àrea de la Vall d'Hebron, per a l'organització d'un camp internacional de la joventut. S'oferiria així a mil joves de tot el món l'oportunitat de connectar amb joves d'edats i característiques semblants del nostre país.

el palau d'esports Sant Jordi, una obra excepcional

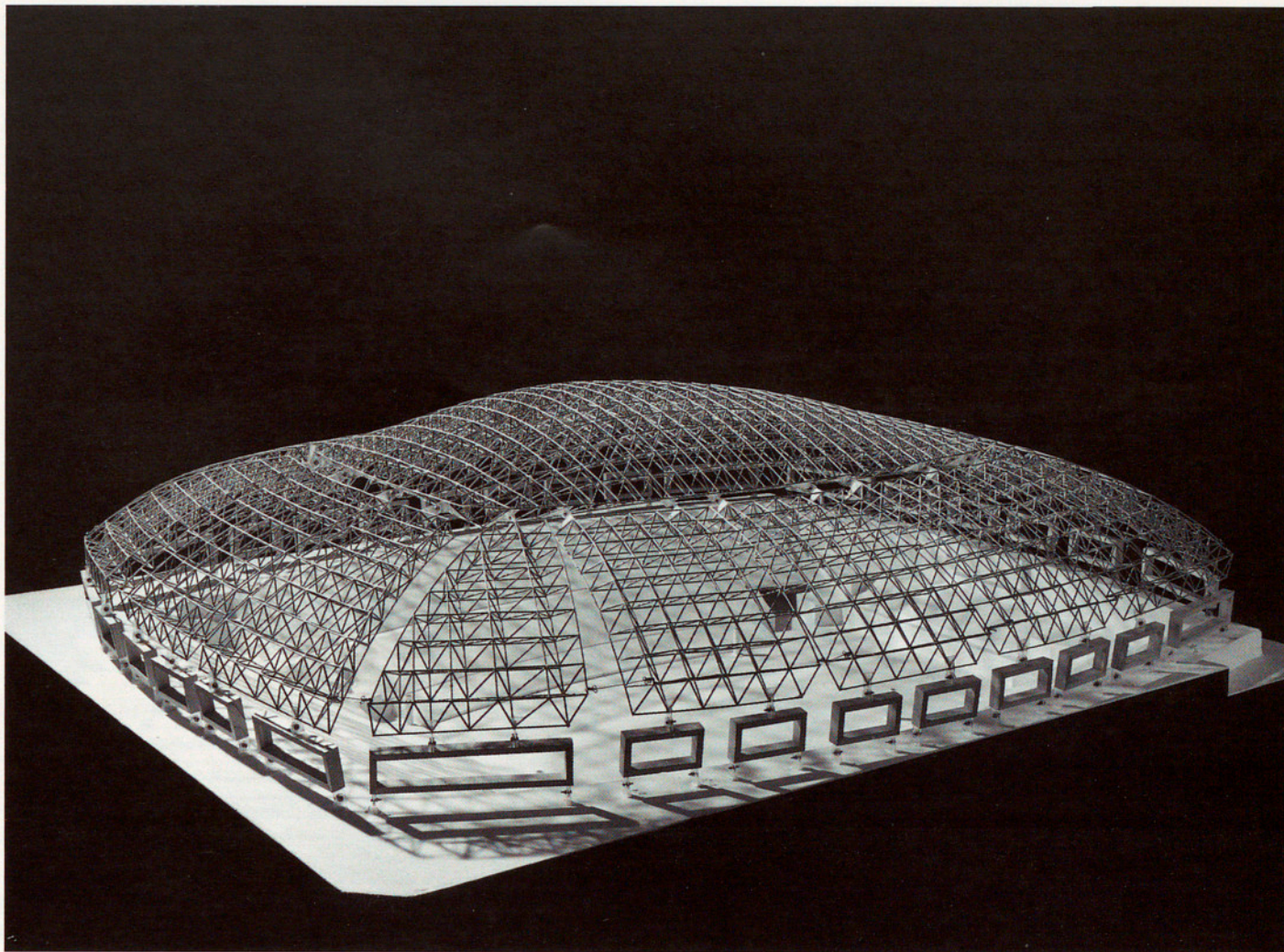
La contribució al projecte Barcelona'92 troba la

màxima expressió en la decisió presa pel ple de la Diputació de finançar la construcció del pavelló olímpic projectat per l'arquitecte Arata Isozaki i un nombrós equip de professionals, que se situa dins l'Anell Olímpic de Montjuïc i que rebrà el nom de Palau Sant Jordi.

D'acord amb aquesta decisió, entesa com a «contribució fonamental en l'expectativa de la celebració dels Jocs Olímpics de 1992 a Barcelona i en atenció al caràcter excepcional de l'esmentat esdeveniment esportiu», l'Excel·lentíssim senyor Antoni Dalmau i Ribalta, president de la Diputació de Barcelona, i l'Excel·lentíssim senyor Pasqual Maragall i Mira, alcalde de Barcelona, signaven el conveni de col·laboració corresponent el 25 de juliol d'enguany i en pogueren col·locar la primera pedra simbòlica el 18 de setembre passat. La Diputació assumeix una aportació financera de 4.362 milions de pessetes, que equival aproximadament al 75% del cost total de l'obra.

Dins el terme de Palau d'Esports s'inclou un fantàstic complex polisportiu, dotat de tots els avenços tècnics actuals, capaç de ser escenari de la multitud d'espectacles —esportius i de tota mena— que una metròpoli com Barcelona necessita.

Amb una capacitat de 17.000 espectadors asseguts



UN DELS ASPECTES MÉS INNOVADORS DEL NOU PALAU ÉS L'ESTRUCTURA QUE DÓNA SUPORT AL SOSTRE DE L'OBRA

(aforament màxim) en 13.000 seients fixos i la resta de mòbils, es constitueixen com un dels més grans pavellons actuals, comparable als de París, Munic, Los Angeles, Moscou, etc.

Des del punt de vista esportiu, consta d'un pavelló principal (de 97x52 m.) i d'un cos annex o pavelló polivalent sobre més de 50.000 m² edificats, per poder practicar els esports següents:

Atletisme <i>indoor</i>	Tennis (fins a 5 pistes)
(200 m, 6 carrers)	Voleibol (fins a 4 pistes)
Hoquei gel (61x31 m)	Bàsquet (fins a 3 pistes)
Handbol	Boxa, lluita....
Gimnàstica	

i en el pavelló polivalent, amb una cabuda de 700 espectadors i unes dimensions de 32x93,60 m (subdivisible en quatre sales independents) s'hi podrà practicar:

Bàsquet (fins a 4 pistes)	Tennis (fins a 2 pistes)
Handbol (fins a 2 pistes)	Atletisme
Hoquei sala (fins a 2 pistes)	(escalfament i entrenament)
Gimnàstica, lluita lliure, boxa, judo	

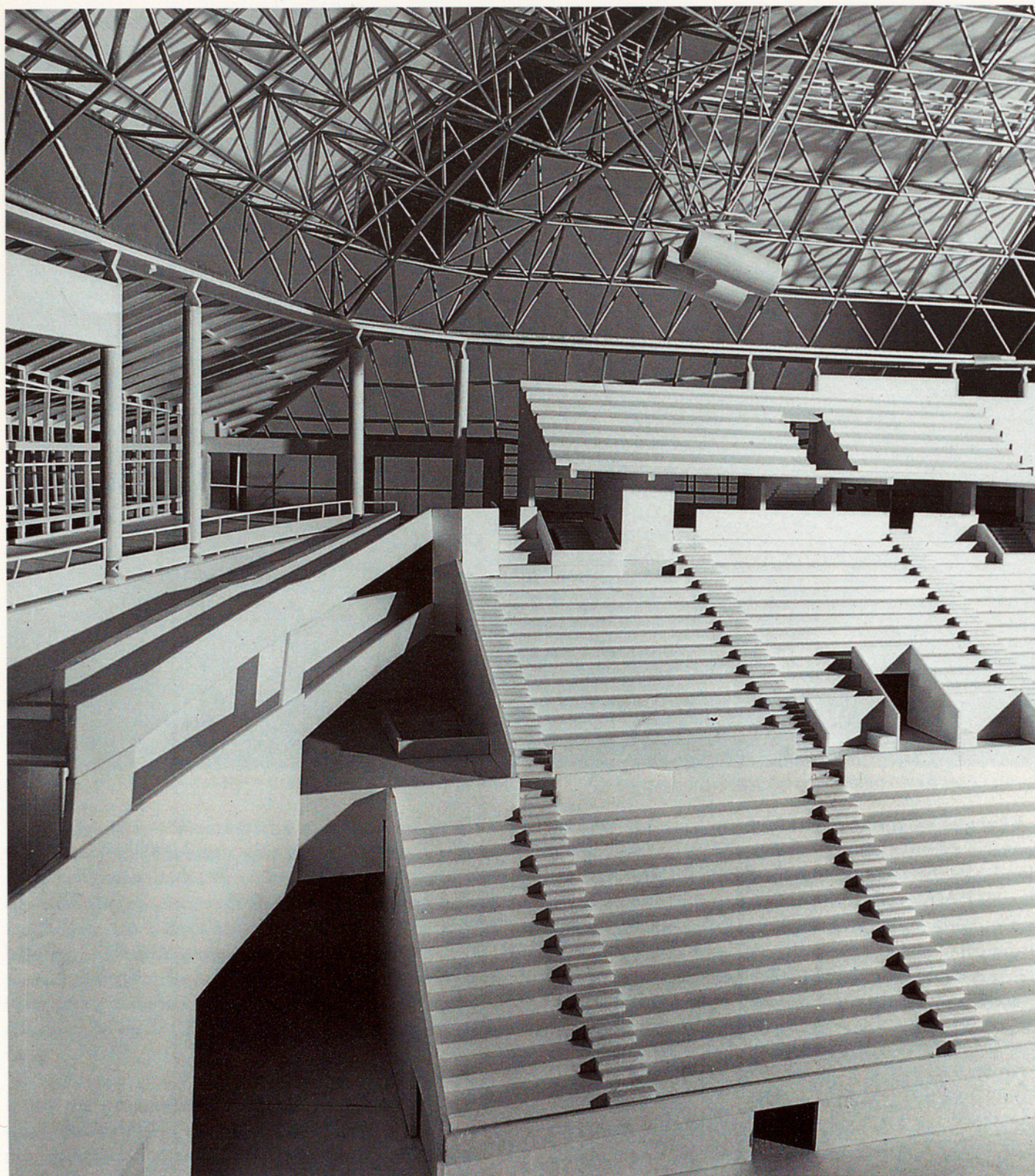
A nivell extrasportiu, serà apte per a tota mena d'actes, i així es va plantejar des del primer moment, per possibilitar que sigui utilitzat al llarg de l'any, disposarà de tres possibles escenaris, el principal de 27x15 m, dotat de tots els requisits escenogràfics.

Cal dir que es complementa amb tots els espais indispensables per a un funcionament tant esportiu com social i, a tall d'exemple, s'inclouen en el programa:

- aules esportives
- serveis d'extinció d'incendis
- serveis mèdics i de control *antidoping*
- sales de premsa, d'entrevistes i d'autoritats
- vestidors, camerinos i sales de crides
- sales de control tècnic i d'instal·lacions
- restaurant i serveis al públic
- magatzem i tallers
- administració, control i seguretat

El conjunt està previst per a diferents tipus de funcionament, tant diari com de gran competició o olímpic i resulta adaptat perquè hi puguin accedir el disminuïts físics, per a la qual cosa es disposa de rampes, ascensors i els serveis corresponents; els càlculs preveuen un temps d'evacuació de menys de 10 minuts.

Per acabar, i per situar-nos en les proporcions, po-



LES GRADES MÒBILS DEL PALAU, QUE PERMETRAN D'AMPLIAR L'ESPAI SEGONS LES DISCIPLINES ESPORTIVES

dríem dir que ocupa un espai equivalent a dues man-
sanes de l'Eixample, que la seva capacitat és 2,5 vega-
des la del pavelló municipal del carrer de Lleida, que a
la pista hi cabria un camp de futbol de 90x50 m i un
edifici de 15 plantes (quasi com el monument a Co-
lom, sense els lleons), que el clima interior es contro-
larà per ordinador segons un model de funcionament
que ha calgut assajar a la càtedra Murakami, de la
Universitat de Tokyo.

Això no és sinó un breu resum de la contribució de
la Diputació de Barcelona, que se sumà ja de bon
començament a les tasques de promoció de la candi-
datura, per tal de fer costat a un projecte que en molt
poc espai de temps ha passat a ser l'anhel de tot
el país.

SEBASTIÀ GALLEGO
RICARD BOIX

JOSEP IBÀÑEZ I COMA

L'ESPORT, UN FENOMEN DEL SEGLE XX

No hi ha cap dubte que si un fenomen social ha experimentat una gran expansió al llarg del segle xx, fins a assolir un nivell continuat d'expectació insòlit per a altres activitats, aquest fenomen és l'esport.

L'esport ha esdevingut un fenomen d'enormes proporcions quant a expectació i generador d'interessos econòmics, polítics, etc. Un veritable fenomen de masses que crea polèmica, arrossega opinions, genera passions incontrolades i, sobretot, aglutina les persones entorn dels fets que produeix: victòries, rècords, campions. Cap altra manifestació humana, ni política ni econòmica ni de cap mena no és capaç d'assolir el nivell d'expectació que es produeix entorn de l'esport, considerat com a espectacle o com a pràctica.

Aquest fenomen esportiu és un fet relativament jove. L'esport contemporani neix a cavall dels segles XIX i XX i la seva importància dins la societat experimenta un creixement progressiu al llarg d'aquest segle, accentuat durant el període posterior a la Segona Guerra Mundial, fins a assolir l'actual lloc capdavanter com a manifestació social del món contemporani. Per la seva joventut presenta dues característiques contradictòries a l'hora d'estudiar-lo: per un cantó, la facilitat d'estudiar el fenomen ja que succeeix i evoluciona davant nostre; per un altre, aquest mateix fet en dificulta una anàlisi amb prou perspectiva per extreure'n conclusions que es puguin considerar definitives.

La intenció d'aquest article és exposar, reflexionar entorn de la magnitud del fenomen esportiu: els orígens, l'evolució i els fenòmens que es produeixen actualment al seu voltant, a fi d'obtenir-ne una visió de conjunt que ens ajudi a comprendre'l, a valorar-lo i a veure les vies que pot seguir d'ara endavant.



EL FERVOR POPULAR DELS BARCELONINS L'ANY 1933

l'origen de l'esport contemporani

Les activitats físiques amb caire competitiu són inherents a l'activitat humana. Des de l'home prehistòric han estat lligades a la necessitat de supervivència de l'ésser humà. És ben coneguda la necessitat de moviment que té qualsevol persona des del moment que neix. Tot i que es coneixen diferents jocs i activitats esportives en els pobles més antics, és a la civilització hel·lènica on sabem que era una activitat sòlidament implantada. Els jocs olímpics hel·lènics no eren sinó una manifestació cabdal, entroncada amb la religió, d'una societat que retia un culte tan elevat al cos com a la ment. El món romà seguiria aquesta tradició amb un caire certament diferent, ja que donava més importància a l'espectacle i a la professionalització de l'atleta, fins que l'esport va arribar a la seva total decadència. Els bàrbars invasors tenien les seves pràctiques físiques lligades a les necessitats més primàries. L'edat mitjana, amb la seva condemna de tot el que fos corporal, va reduir les pràctiques físiques a les activitats preparatòries per a la guerra i a les justes i torneigs dels nobles i cavallers. El Renaixement va suposar un despertar del cos i l'activitat física va tornar a ésser tinguda en compte pel seu valor higiènic i de millora de la salut corporal, juntament amb les activitats de lleure dels senyors; cacera, jocs de pilota, esgrima, tir amb arc, etc., però el poble continuava estant al marge de les pràctiques físiques de caire esportiu. Aquesta situació va mantenir-se fins al segle XIX, quan l'educació física i l'esport s'introdueixen a l'escola i la revolució industrial canvia els esquemes de la societat. És aquí on s'inicia l'esport modern.

La revolució industrial marca un notable canvi social al món i ens dona el context on es desenvoluparà l'esport modern. El fet de passar la població massivament del camp a la ciutat, canviant la seva forma de treball, amb un horari de treball regulat, fa que comenci a establir-se una divisió clara entre el temps de treball i el de no-treball que cal ocupar d'una manera o altra. La *moral del treball* és un valor que sorgeix en aquest moment: es dona una valoració al màxim rendiment, a la màxima producció.

En un primer moment, el temps de no-treball no és temps de lleure per a la classe treballadora. Només una minoria privilegiada l'utilitza per divertir-se: són els grups socials dominants. En un primer moment, l'aristocràcia, però poc després la burgesia que guanya pes dins la societat i la desplaça de totes les esferes de poder.

Fins aleshores l'esport era patrimoni d'aquestes classes més elevades. Quan la burgesia inicia la seva ascensió s'apropia també de les pràctiques del temps de lleure dels aristòcrates, incloent-hi l'esport, en un fenomen denominat *integració diferencial* (De Pogam, 1979). Segons aquest autor, les classes més baixes tendeixen a imitar les pràctiques de la classe que



LA TRAVESSA DEL PORT DE BARCELONA, UNA TRADICIÓ POPULAR

tenen a sobre, mentre que les superiors, davant la «invasió» del seu terreny, busquen noves pràctiques que continuïn diferenciant-los. Aquesta situació és la que es dona pràcticament fins a la Segona Guerra Mundial. A tall d'exemple podem citar que en la composició del primer Comitè Olímpic Internacional, la gran majoria dels membres eren comtes, ducs, barons, lords, militars de carrera, etc. Un altre exemple més conegut el podem trobar a la pel·lícula *Carros de foc*, on els protagonistes formen part de la millor classe social de l'època.

L'esport, per tant, està en aquesta època allunyat de la gran massa. Els practicants formen part d'una èlite social i els esdeveniments esportius els segueix una escassa part de la població, per bé que el futbol i la celebració dels Jocs Olímpics ja provoquen una certa expectació.

la gran expansió de l'esport

La fi de la Segona Guerra Mundial marca la frontera a partir de la qual l'esport inicia un desenvolupament vertiginós. Al meu entendre són cinc els factors a tenir en compte per entendre el *boom* esportiu.

En un primer moment cal tenir present l'Estat benefactor. Els anys quaranta i cinquanta varen ésser una fase de gran desenvolupament industrial al món occidental i els governs dels diferents països podien pensar a oferir als ciutadans serveis personals, és a dir, activitats per al temps de lleure. En aquest concepte l'Estat hi aboca grans recursos econòmics. L'esport i l'activitat física en són beneficiaris perquè són una activitat a l'abast de tothom que té uns beneficis indirectes per als països (millora de la salut, propaganda, identificació social, etc.) com veurem tot seguit. Aquest fenomen es produeix a Espanya i a Catalunya amb molt de retard, com a conseqüència del període dictatorial que viu el país, i és a partir de l'any 1979, amb les primeres eleccions municipals democràtiques, que l'aparell estatal (municipis, diputacions, comunitats autònomes, govern central) aboquen gran quantitat de recursos a l'àrea esportiva.

Un segon aspecte a tenir en compte és el gran desenvolupament que han tingut les comunicacions els darrers anys. Un esdeveniment puntual, com ho són els esportius, abans només el podia seguir en viu la població de l'indret on s'esdevenia i la dels voltants. Actualment milions i milions de persones de tot el planeta poden ésser testimonis d'un fet esportiu únic com l'obtenció d'un rècord o una victòria important. L'increment de la ressonància dels esdeveniments que s'esdevenen al món per la facilitat de les comunicacions és evident. Una vegada més, l'esport n'ha estat un beneficiari extraordinari. Creiem que pocs es plantejarien una transmissió en directe per a tot el món d'una òpera des de la Scala de Milà, en canvi tothom trobarà molt natural la transmissió de la cerimònia



QUAN UN ATLETA GUANYA, GUANYA TAMBÉ EL SEU PAÍS?

d'inauguració dels pròxims Jocs Olímpics de Seül. És evident que l'esport disposa d'elements que el fan de més interès que altres activitats, sense entrar en valoracions culturals.

Un altre aspecte que influeix en l'acceptació que l'esport té entre la majoria de la població és sense dubte la seva bellesa plàstica. La pràctica, i encara més la visió dels esdeveniments esportius, comporta en els espectadors una impressió visual positiva i agradable per l'execució coordinada dels moviments dels executants en el transcurs de les proves i el dinamisme que de forma inherent tenen les competicions esportives.

Però potser el factor més important que contribueix a l'expansió del fenomen esportiu dins la societat contemporània són els valors simbòlics que s'hi integren. Explicaré aquesta frase. En un moment determinat, per motius de difícil explicació, l'esport representa per a l'espectador, jo diria que també alguns cops per a qui el practica, tota una sèrie de valors presents a la societat i que a través de l'espectacle i la pràctica esportiva troben un vehicle immillorable de propagació. L'espectador veu en el campió, en el seu equip favorit, tot un seguit de valors que ell entén com a propis i pren com a seves les alegries i desfetes dels seus ídols, en una completa identificació amb ells. Aquesta situació s'utilitza cada vegada més, aprofitant la figura del campió (individual o col·lectiu) per repre-

sentar una sèrie de valors socials determinats i fer que els espectadors s'hi sentin identificats com a col·lectivitat. Quan un atleta guanya, es diu que el seu país també ha guanyat. Sí una sèrie d'equips d'un país queden eliminats d'una competició, es comenta que la situació de l'esport al país no és prou bona, etc. Així, doncs, veiem que molt sovint l'esport s'utilitza per propagar idees o conceptes basats només en dades parcials, però que sens dubte tenen una eficàcia tremenda. S'explica així l'interès els darrers temps dels diferents països per acumular victòries i medalles, no tant pel seu valor intrínsec, sinó pel seu significat: de sobte la victòria provoca un sentiment d'unió al país, una identificació col·lectiva extraordinària, una demostració als altres països de les excel·lències del propi, etc. Amb resultats tan excel·lents que pocs governs poden deixar de caure en la temptació d'utilitzar l'esport en aquest sentit. Jordi Alvaro, citat per Núria Puig (*Les instal·lacions esportives a les comarques de Barcelona*, Diputació de Barcelona, 1985), exposa els elements que segons ell componen el capital simbòlic de l'esport i que jo he adaptat com segueix:

1. Igualtat davant de la llei

L'encontre esportiu està presidit per unes regles acordades entre tots i que es modifiquen periòdicament en benefici de tots. Regles que aplicades per uns jutges als quals tothom se sotmet. Potser hi pot haver discussions o desacords, però com molt bé assenyala Jordi Alvaro (*op. cit.*) «ningú no ha suggerit... que no haguessin d'existir». Com a idea cabdal dins aquest simbolisme d'igualtat davant la llei tenim el concepte de fair-play o joc net. El veritable esportista aspira a la victòria sense cap més ajuda que les seves forces, sense utilitzar trampa ni burla dels reglaments establerts. El simbolisme és clar davant de la realitat diària. El que no és possible en la vida quotidiana si que ho és durant la pràctica esportiva: ningú no pretén infringir la regla.

2. Simplicitat del món esportiu

El missatge cultural o intel·lectual que impregna l'esport, en una primera lectura, no és gaire elevat i està a l'abast de tothom. La seva simplicitat d'execució el fa fàcil d'entendre. El resultat que es dona, fàcilment quantificable, el fa entenedor i sense possibilitat de discussió per la seva objectivitat.

3. Idea de progrés

La ideologia actual del progrés tècnic constant té una clara representació dins l'esport. L'increment continu en la millora dels mètodes i la durada dels processos d'entrenament ha portat a assolir unes marques i nivells d'actuació en constant superació que ara per ara no semblen tenir límit definit. L'esport està en constant progrés, una idea que sembla lligada a tota l'evolució tècnica i social del segle XX.

4. Identificació

La simplicitat de la pràctica esportiva i els valors simbòlics que ja he exposat, ofereixen a l'espectador



EL PROGRÉS TÈCNIC TAMBÉ AFECTA LA PRÀCTICA DE L'ESPORT

una sensació de possibilisme, d'identificació total amb l'esportista, i un estímul a imitar-ne les pràctiques i tenir el mateix èxit. Són corrents frases com aquesta «fins i tot jo l'hauria ficada», fent referència a l'errada d'algun jugador en un partit important. O bé «l'ajuda» que alguns espectadors emocionats semblen donar a la pilota perquè agafi més força en el moment que és colpejada pel jugador del seu equip, etc. En tots els casos l'espectador sembla capaç de col·locar-se en el lloc del jugador professional i fins de fer-ho millor. Així és com pot sentir com a seves també les victòries o frustracions del seu equip.

El cinquè i darrer aspecte que considero com una de les motivacions que han portat a fer de l'esport un fenomen de gran ressonància dins el món contemporani, són els elements polític-econòmics que hi ha presents. Els aspectes polítics han estat suggerits en parlar dels elements simbòlics de l'esport. Només remarcaré ara el continu lligam que hi ha entre totes dues àrees, cada vegada més presents en els grans esdeveniments esportius, en dos apartats: un, la recerca per part de tots els països de la supremacia esportiva, símbol d'una preponderància també en altres aspectes: l'altre, l'efecte com a aglutinador de la societat i element propagandístic del sistema de vida del país que assoleix èxits esportius. Quant a l'aspecte econòmic, s'hi han assolit cotes insospitables fa un temps.



L'ESPECTADOR S'IDENTIFICA AMB ELS SEUS ÍDOLS I AMB UNS VALORS SOCIALS DETERMINATS

Hi farem tres consideracions:

-La relació entre l'esport i la publicitat.

A mesura que l'activitat esportiva assolía una gran difusió entre la població, els interessos econòmics varen pensar que l'esport era un mitjà extraordinari de donar a conèixer productes. Des d'aleshores i de mica en mica la publicitat va penetrar dins el món esportiu per la porta gran i es va configurar la figura de l'*sponsor* o finançador. D'aquesta forma, actualment és impensable deslligar l'organització d'esdeveniments de la figura del finançador. A canvi de la publicitat que rep a través de la ressonància dels espectacles esportius, el finançador aporta quantitats de diners que en fan possible l'organització. L'existència dels *mass media*, mitjans de comunicació social, com ara explicaré, ajuda en gran mesura a interessar els possibles finançadors en un esdeveniment esportiu.

-La relació entre els mitjans de comunicació social, els anomenarem «comunicadors», i l'esport.

Abans he exposat que les facilitats per portar les notícies d'un cantó a l'altre del planeta ràpidament van contribuir força a l'expansió de l'esport. Actualment, la relació comunicadors-esport és una interacció contínua. Un esdeveniment esportiu és conegut i assoleix gran importància si els comunicadors contribueixen a fer-lo conèixer a la gran massa. Però per un altre cantó, els comunicadors es fan ressò només dels especta-

cles esportius que tenen o poden tenir interès per al públic. Aquesta relació contínua i interactiva és complicada i complexa, ja que una difusió més gran a través dels comunicadors generalment atreu molt més l'interès dels finançadors. Les diferents modalitats esportives s'esforcen a fer-se atractives als comunicadors, ja que d'aquesta forma la seva difusió comportarà l'afluència del gran públic i l'interès dels finançadors. S'ajusten reglaments, es legislen noves normes, etc. cercant una espectacularitat i emoció més grans que facin possible la difusió pels comunicadors i entrar en la roda que portarà a fer de la modalitat esportiva un fenomen de gran impacte social.

-La importància econòmica intrínseca de l'esport

La gran expansió experimentada per l'esport els darrers temps ha comportat també un moviment econòmic de considerables dimensions. La construcció d'instal·lacions per absorbir la demanda de pràctica esportiva i l'increment d'espectadors han estat espectaculars últimament, no tan sols en els grans esdeveniments esportius, sinó també en àmbits municipals o provincials les inversions per aquest concepte han creat un sector de gran expansió en l'actualitat. Un sector també relacionat amb la pràctica esportiva el constitueix tot el referent als materials (pilotes, vestimenta, etc.) necessaris per a l'activitat esportiva. En tots els casos, i no solament en el dels esportistes d'alt nivell, sinó en el de la cada vegada més freqüent pràctica d'activitats esportives en el temps de lleure, es generen uns beneficis econòmics prou grans com per atreure grans empreses que ofereixen serveis en aquest camp i es crea una oferta específica cada vegada més important.

resum

En el curt espai que ofereix un article de revista he mirat de fer una anàlisi concisa i breu dels fets que han convertit l'esport en el fenomen de masses més important del segle XX. Després d'una breu passada sobre els orígens històrics de l'activitat esportiva i de l'origen de l'esport modern, he analitzat els factors que, al meu entendre, han provocat l'enorme expansió que avui en dia té l'esport, apuntant les connotacions polítiques i econòmiques que, cada vegada més, s'hi barregen.

No voldria acabar sense fer públic el meu reconeixement als meus companys de l'assignatura de Sociologia de l'Esport de 5è. Curs de l'INEF de Barcelona, durant el curs 85-86, i especialment a la coordinadora del grup, Núria Puig, sense la reflexió conjunta dels quals no hauria estat possible la confecció d'aquest article. A tots ells el meu agraïment.

JOSEP IBÀÑEZ I COMA
llicenciat en Educació Física i cap del Servei d'Esports de l'Ajuntament de Molins de Rei

JOSEP RAMONEDA

PARTICIPAR? GUANYAR!

Tot i amb el risc d'escandalitzar alguns professors d'educació física, monitors i animadors esportius, periodistes especialitzats, membres del Comitè Olímpic Internacional i altres espècimens humans que continuen creient-se o fent veure que es creuen una de les més celebrades estupideses sortides de boca cristiana, la frase del baró de Coubertin segons la qual «L'important no és guanyar, sinó participar», intentaré sostenir una afirmació ben senzilla: no hi ha esport sense competitivitat, la victòria i la superació formen part intrínsecament de l'esport. I aquest principi serveix tant per a l'esport professional o d'alta competició com per a l'esport de base, que en diuen alguns.

De fet, la demostració per la via empírica seria extremadament senzilla. Fóra suficient apel·lar a l'experiència personal de tots aquells (que som molts) que en algun moment de la seva vida han practicat l'esport, al pati del col·legi o amb un equip de fàbrica, a la plaça o al club de tennis, perquè s'imposés l'evidència. No cal pensar en competicions més o menys organitzades. El que, de bon matí quan els estels es ponen, dona la volta a la mansana corrent amb la llengua fora, està governat per un neguit ben definit: fer-ho millor que ahir: menys temps, més distància, etcètera: competeix amb si mateix. El que el dijous al vespre s'entreté jugant a futbol sala amb un grup d'amics manté sempre la il·lusió de guanyar, i si s'establís de jugar sense comptar els gols, ben aviat s'hauria desfet l'equip, perquè no hi ha futbol «no hi ha esport» sense possibilitat de victòria. El que puja muntanyes, «esport per excel·lència dels bons costums i de la moralina de la millora del cos i de l'esperit», fa col·lecció de cims i després d'haver-ne fet un ja pensa en un altre de més alt o més difícil. I així successivament.



ELS PRIMERS JOCS DE LA MODERNITAT JA SÓN MOLT LLUNY

L'experiència, la suma d'experiències individuals, no enganya: es practica esport per guanyar: per guanyar el contrari, per guanyar-se un mateix, a la pista o a la distància (llenguatge de la *performance* i del rècord). Sempre per guanyar. I aquesta norma no perdona ni en els sagrats personatges de la mitologia

clàssica. Alguns exemples, només, París va competir contra tots els seus germans per guanyar el seu toro preferit, que era el premi que s'atorgava al vencedor dels Jocs Fúnebres instaurats en honor d'ell mateix, que tothom creia mort. Deífob, l'histèric que el volia matar. I això, precisament, és el que va fer Patrocle; jugant a l'osset va sentir l'ira competitiva i va matar un nen, el seu amic Clitònim.

Aquesta voluntat de victòria, que alimenta l'esport dins i fora de la pista, no és, com s'ha pretès a vegades, el simple reflex d'un període social més donat a la competitivitat que altres. La voluntat de guanyar ha existit sempre: l'esport és una institució «una ritualització, més o menys incruenta» de la vocació competitiva que manifesta la confrontació de voluntats de poder que és l'existència de l'espècie humana. La competitivitat no és una característica específica d'un període determinant de civilització i cultura. La competitivitat és una forma d'expressió de la lluita pel poder que forja la trama comunitària. Es dona arran de terra en la vida quotidiana, en totes les formes de conflicte que aquesta vida ens ofereix «de la família a la fàbrica, de l'escola a l'Estat». La il·lusió d'eradicar la competitivitat és del mateix ordre que la il·lusió de suprimir la violència o anul·lar el poder: equival a confondre la societat amb una cosa distinta del que realment és. Només suprimint el poder suprimirem la competitivitat. I una societat humana sense poder no existeix. Per imaginar aquesta hipòtesi la literatura cristiana es va inventar els àngels. I fins i tot entre ells hi van posar jerarquies. La competitivitat, com la violència, es pot driblar, canalitzar, frenar o estimular, limitar o deixar esclatar, però no suprimir.

En aquest context, que és el nostre, que l'esport sigui competitiu no és només una dada objectiva, sinó que és un bé desitjable, forma part d'aquelles institucions que la societat inventa per tractar d'aconseguir un cert equilibri i una certa funcionalitat. L'esport és una forma de ritualitzar la competitivitat, de convertir aquest element de la tragèdia quotidiana en representació i comèdia. I, d'aquesta manera, treure competitivitat «i violència, que és un dels instruments al servei de la competitivitat», de l'escena social per traslladarlos a espais localitzats, pensats per fer aquesta funció desviadora de tensions i energies. Que el marc social en el qual es desenvolupa la competició esportiva actuï com a catalitzador i augmenti la tensió competitiva no és res més que una confirmació del lligam esport-societat. I no resta significació i utilitat al ritual esportiu.

Cada esport és una forma de representació de la competència social. En alguns casos és la lluita individual «un contra un» per ser el millor; en altres, és el conflicte de grup, «un equip contra un altre», i encara en altres és la lluita contra un mateix, que equival a la lluita contra tots els altres, perquè en el fons, darrere el desig de superació de la pròpia *performance*, hi ha

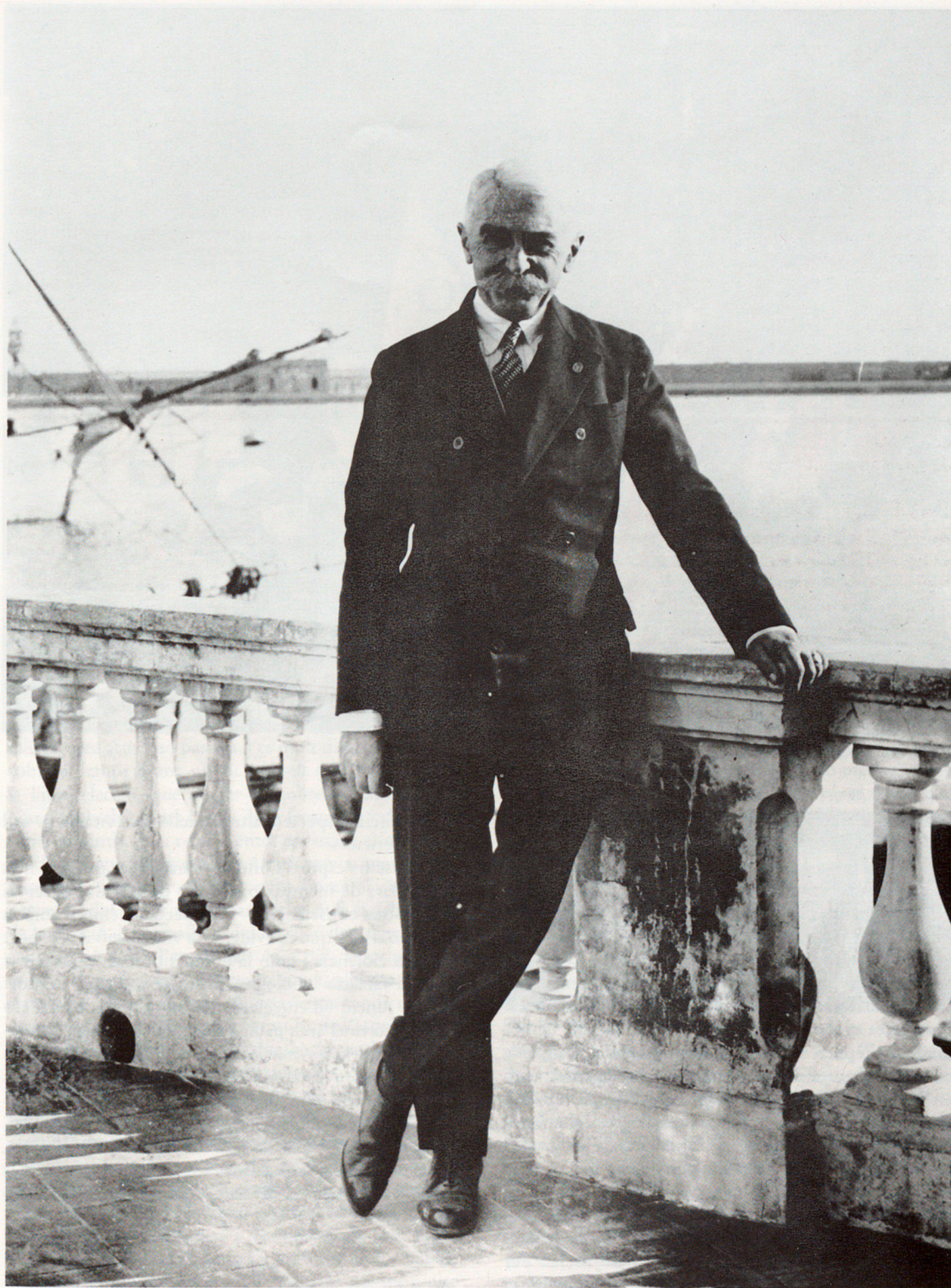
un rival col·lectiu «representat per la figura màgica del rècord. Aquesta lluita que allibera energies i dona reconeixement es fa d'una manera reglamentada, controlada i amb un grau de violència continguda, a través d'un simulacre que no té eficàcia productiva. Dóna resultats i rècords «i això s'avalua en diners», però no produeix mercaderies. Els criteris de control i paucificació s'anomenen regles del joc: són normes que fan de l'espai esportiu una mena d'espai ideal que es presenta com aliè a la realitat social. I és aquest caràcter d'espai fantàstic el que afavoreix totes les confusions tradicionalment concentrades en la més fofa de totes les ideologies, aquesta beatífica concepció de l'esport com a missatge d'unió entre els pobles, de fraternitat universal i de no sé quantes meravelles més.

Tota la normativa de l'esport respon a aquesta lògica competitiva que el constitueix per definició. I està dotat d'una singular característica: la possessió d'un llenguatge universal que unifica l'esport «i la competència» per sobre les fronteres i diferències: el llenguatge del rècord. Gràcies al rècord el ritm esportiu consagra la seva eficàcia universal.

Però, a més de la seva intrínseca realitat competitiva, l'esport ofereix una segona oportunitat per competir: la competició per via d'intermediari, és a dir, la projecció ideològica i sentimental en l'altre, «un jugador o un equip», com a forma de participar i viure com a pròpies unes victòries perfectament alienes. Naturalment, aquest segon nivell de la competitivitat esportiva està reservat a l'espectador i determina la seva peculiar relació amb la representació ritual. L'esport permet apuntar-se al cavall de la victòria des de la grada amb una contribució indirecta al resultat i, per aquest camí, estendre l'èxit esportiu molt més enllà de les seves petites dimensions.

Aquest lligam entre grada i terreny de joc és fonamental per a l'èxit del ritm. Només aconseguint l'atenció d'un nombre elevat de persones, «d'una part important de la ciutadania», l'esport aconsegueix la seva funció desviadora de tensions i ritualitzadora de conflictes. Cal reeixir en tot un mecanisme psicològic de vinculació entre el públic i els actors. Els actors han de demostrar que necessiten el públic, i aquest públic mateix ha de ser conscient que la seva utilitat no és estrictament passiva: el jugador número dotze, l'eficàcia del suport en massa i entusiasta dels espectadors; etc. Tot el seguit de tòpics que rodegen el *match* esportiu tractant d'implicar una societat. Perquè el ritual sigui eficaç, cal que la gent cregui que s'hi juga alguna cosa. I aquestes coses acaben «no podent ser d'altra manera», són un puntal més de l'ordre vaporós de l'honor, la dignitat i l'orgull nacionals.

A Catalunya en sabem prou, d'aquest tipus d'implicacions. Durant molts anys el Barça va ser l'única manera legal d'enfrontar-se amb Madrid, i, a més, amb alguna possibilitat de victòria. Però són complexes, i sovint psicopatològiques, les formes d'implicació del



LES IDEES DEL BARÓ DE COUBERTIN, SÓN AIGUA PASSADA?



QUINA ÉS LA FUNCIÓ SOCIAL DE L'ESPORT?

col·lectiu d'afecionats amb els protagonistes. El punt de contacte és, evidentment, la victòria com a aspiració.

Les motivacions i la vivència de la possibilitat de victòria són molt diverses. Pot servir igual per a l'àmplia gamma d'exaltacions nacionalistes, per via de la violència reprimida, de l'eufòria xovinista dels Jocs Olímpics de Los Angeles, com per al nacionalisme radiofònic del Madrid de *las Cinco Copas*, passant per la mateixa evolució del Barça del nacionalisme democràtic de l'època Montal fins a la insolència nunyista, com per a la catalització d'energies incontrolades, com en el cas dels *hooligans* anglesos i de tots els seus imitadors. Un ritual canalitzador d'agressivitat com és l'esport sempre està en els llindars de la violència i amb molt poc n'hi ha prou per passar del control repressiu al desencadenament agressiu. Per això és hipòcrita i pusil·lànim la condemna de la violència al voltant de l'esport. És voler negar la realitat, el paper i la raó de ser de l'esport. La seva funció social. Per això existeix, per això es manté, per això motiva el personal, afavoreix el desplaçament o la contenció de

la violència respecte a altres nuclis més vitals i és útil als governants.

El discurs esportiu oficial —una de les mostres més exemplars de mentida piadosa o de falsedat al servei de la bona consciència— ha especulat sempre amb la negació d'allò que és evident: la vinculació de l'esport amb la violència i amb la competitivitat. Segurament és una fal·làcia ideològica necessària perquè l'esport faci la funció «d'entretenir els que es queden». Però esport no rima amb pau i germanor, sinó amb competència i afirmació nacionalista i xovinista i si té un llenguatge universal és el que consisteix a donar guies de comparació vàlides a tothom en la lluita competitiva. I aquest és el secret de l'esport. De la mala llet, n'ha fet un ritu a l'abast de tothom. I de la victòria, una conquesta a la qual fins i tot poden aspirar els més febles. Si a més és divertit, tots contents. Però no enganyats.

JOSEP RAMONEDA

M. VÁZQUEZ MONTALBÁN

ESPORT, OCI I NEGOCI

Des de fa dècades es vaticina la “societat de l’oci” com a resultat d’una automatització progressiva del treball i la consegüent reconquesta del temps per a l’home lliure en la naturalesa automatitzada. Sobre el paper, això és així i així pot ser. Però, de moment, més que de “societat de l’oci” hem de parlar de “societat de l’atur”, que no és el mateix. El desenvolupament anàrquic de la tecnologia, supeditat a un projecte social exclusivament capitalista, crea atur i no pas oci, i és molt diferent cavil·lar sobre el temps lliure, pintat amb els millors colors de la lliure elecció, que no fer-ho sobre el temps mort, pintat amb els pitjors colors de la frustració i del dubte sobre el sentit de la relació entre cadascú i el món.

Els prefiguradors del futur vaticinaven una humanitat que dedicaria els seus ocis lliures al cultiu de l’esperit i del cos. Fins i tot anunciaven la fi dels rigors de la divisió del treball i la desaparició de l’especialista a posar en solfa l’espiritual, és a dir, l’escriptor, el músic, el pintor, etc. Tot ésser humà, alliberat de les servituds del treball manual, estaria en condicions de desenvolupar els llenguatges gratuïts de l’esperit. I pel que fa al cos, condicionada l’existència per la mecànica d’una vida productiva i reproductiva, disposaria de tot el temps d’aquest món per autocultivar-se, musculer per musculer, fins a arribar a la panacea de la *mens sana in corpore sano* a l’abast de qualsevol ociós feliç.

Fins aquí les previsions idíl·liques i davant seu la simple contemplació de la realitat. No es pot generalitzar i cadascuna de les diferents realitats socials i, en conseqüència, polítiques i econòmiques del món, obliguen a una certa casuística a l’hora de fer balanç d’aquest somni de plenitud. Però, dins del món que ha realitzat la revolució industrial i que, per tant, ha

creat unes pautes de l’ús del temps basades en l’esforç de la superproducció, sí que podem arribar a certes conclusions comprovades des de la nostra pròpia experiència. La mateixa organització productiva que va crear el taylorisme, la superproducció en cadena, es va inventar el bàlsam de la higiene corporal i esportiva. Els milions de camperols que als segles XVIII i XIX canviaren la mecànica corporal del treball de la terra per la del treball industrial sofriren en cos i ànima un trauma duríssim d’adaptabilitat i els filòsofs socials es trencaren el cap per trobar teràpies de masses. Com que el temps dedicat a la feina era sagrat, la teràpia



QUI GUANYA, L'ESPORT O EL NEGOCI?

s’havia d’aplicar en el temps lliure i així van néixer dues indústries i dos comerços lúdics que han anat creixent durant els últims cent anys: l’espectacle i l’esport.

l’esport com a joc

Els antropòlegs presenten els diversos esports com una transferència lúdica del treball. Quasi tots els esports populars que han aconseguit sobreviure a la competència dels esports estàndards es basen en treballs convertits en joc; aquest és l’origen, per exem-



EL CULTIU DEL COS POTSER SÍ, DE L'ESPERIT JA NO N'ESTEM TAN SEGURS

ple, dels esports bascos. Els moviments gratuïts del cos sempre fan referència a moviments necessaris. Els esports estrictament lúdics neixen posteriorment i en molts casos vinculats a rituals religiosos; els jocs que impliquen competència són ofrenats als déus i, de vegades, el guanyador és recompensat d'una manera ben curiosa: el seu sacrifici, la seva mort.

L'esport a començament del segle XIX era una pràctica primitiva que seria la delícia dels antropòlegs. És al segle XIX, ja ben a prop del XX, que canvia radicalment el panorama. D'una banda apareixen els esports de competició entre equips que més endavant esdevindran espectacles de masses i que des del començament transformen jocs anteriors, nascuts espontàniament al llarg dels segles. D'altra banda l'olimpisme prestigia els anomenats esports bàsics: atletisme i natació, que formen el cos i obliguen, amb el rècord, a una lluita constant contra el temps. En principi la competència en els esports bàsics no es planteja tant entre rivals com entre cada competidor i el rellotge. Si bé els higienistes del segle XIX profetitzaren l'esport com un bé social massificat, com un instrument de superació a l'abast de tothom, el mateix esperit competitiu amb què va créixer l'organització esportiva decantà els valors i privà el de vèncer per sobre del de participar. L'afirmació de l'inefable Baron de Coubertin, "l'important és participar", ha estat sens dubte la seva afirmació més burlada. L'esport exigeix llocs on practicar-lo, temps i mitjans per accedir-hi. Aquestes condicions bàsiques n'impedeixen un ús social generalitzat, i tan sols una minoria, sens dubte important, té la voluntat de saltar tots els obstacles que la separen d'una pràctica esportiva. L'estat assistencial ha mirat de subministrar llocs on practicar l'esport, però a canvi d'una rendibilitat que vagi més enllà de la salut generalitzada dels súbdits. A canvi

d'aquestes construccions i d'aquesta infraestructura, l'estat demana que els esportistes que se'n beneficien pugin de tant en tant als pòdiums triomfals, que ondeggi la senyera de l'estat inversor i si l'himne sona... és que ja és l'èxtasi. És clar que al marge dels criteris instrumentals de tota política esportiva, sigui pública o privada, l'elevació del nivell cultural ha establert la saviesa convencional que l'esport és necessari per a tothom, s'anomeni Pere Puig o Carl Lewis, i dia rere dia creix la demanda d'un esport social, com un bé d'ús públic a l'abast de tots els ciutadans. El moment en què els esportistes competitius es robotitzen fins a l'extrem de renovar la sang mitjançant transfusions abans de cada competició o bé de disposar de força maquinària que orienta el seu gest més insignificant a la rendibilitat de batre el rècord coincideix amb un fenomen espontani de pràctica esportiva generalitzada que es plasma en aquestes fileres de corredors pedestres que ranquegen per carreteres, cunetes i parcs, practicant l'esport més barat i que demana menys infraestructura. Aparentment l'esport d'èlite s'ha convertit en una cosa de monstres i l'esport dels corredors espontanis ve a ser la consagració dels objectius dels higienistes pioners, és a dir, la plasmació perfecta de la relació esport-oci. Però una mirada interessada sobre la proliferació de tant "espontaneisme" esportiu no pot ser mai una mirada innocent. Lluny de la desitjable relació harmònica entre oci i esport, assistim a l'esclat d'una neurastènia narcisista.

la neurastènia narcisista

Les societats avançades es caracteritzen per l'estabilitat de les seves relacions i per la tremenda lentitud dels canvis. No s'ha arribat pas fàcilment a aquesta consciència. La primera meitat del segle XX és plena de



L'ESPONTANEISME ESPORTIU: UN MITE COM QUALSEVOL ALTRE

lluïtes socials i de guerres de tota mena, civils i mundials. Països que avui són exemples de moderació i estabilitat, com Suècia, sofriren ferotges lluites socials no fa més de quaranta o cinquanta anys. Però la veritat és que les grans causes que mobilitzaren les joventuts d'Europa durant la primera meitat d'aquest segle o han desaparegut o s'han ajornat *sine die* i han estat substituïdes per objectius més mediocres, però menys sagnants: objectius de simple emancipació individual i de consagració de la privacitat com a àrea de dedicació preferent. Si l'home dels anys trenta o quaranta estava amoïnada pel gest que havia d'adoptar al camp de batalla o de concentració, o davant l'escamot d'afusellament, el dels anys vuitanta està preocupat pels quilos de més o per les adipositats que la vida sedentària li va adherint al cos, a manera d'arqueologies innecessàries. El pànic a envellir malament, al capdavall el pànic a morir, ha fomentat una certa neurastènia narcisista que té en l'esport una de les aplicacions més importants. Dues imatges que no són intrínsecament negatives, però que tenen una lectura inquietant, avalen aquesta informació. Una és la del corredor de fons improvisat, honrat pare de família que es lliga un mocador al cap, es disfressa de corredor de marató i es llença muntanya amunt amb l'agonia al rostre i un decidit afany de no aturar-se, perquè si ho fa caurà com un cavall rebenat. Una altra imatge és la dels jugadors de *squash*, adaptació del frontó per a executius agressius, esport vòmit de les fúries abstractes i concretes.

Llevat de minories conscienciades harmònicament, la major part del frenètic narcisisme esportiu que s'ha desencadenat els últims deu anys és fruit sobretot de la por i de l'espasa de Dàmocles de la insalut quotidiana. És evident que val més fer esport que no pas no fer-ne, qualsevol que en sigui la motivació. Però, a la

vista de tant "espontaneisme" esportiu, fins i tot del circuit de maratons populars que lliga les principals capitals del món, es podria arribar a la falsa conclusió que som a prop d'aquella òptima relació oci-esport, i a mi no m'ho sembla pas. Moltes vegades, davant l'espectacle d'aquests corredors em ve al cap, com un regust, una de les meves afirmacions més estimades: el moviment es demostra fugint.

estat o mercat

És cert que el creixement de l'interès general per l'esport com a pràctica és un símptoma positiu, que connecta amb la progressiva aspiració que les relacions culturals no es basin en una relació desigual entre qui actua i qui contempla l'actuació. Tota època assumeix les seves contradiccions i tot i que l'esport tendeix a racionalitzar-se i generalitzar-se —buscant aquella relació idíl·lica amb el temps d'oci— l'esport d'èlite no havia sofert mai controls tan rígids com els d'ara. Si l'empresari és l'estat, exigeix una rendibilitat simbòlica que converteix l'atleta o el jugador en un apèndix de la política internacional. Si l'esport s'organitza segons les regles del mercat capitalista, les marques comercials acaben imposant les seves condicions i converteixen els seus pupils en anuncis humans en moviment. L'esport d'èlite és un instrument de fixació de noves desigualtats en els països socialistes i alhora d'emancipació econòmica i social en els països capitalistes.

Sense pintar el quadre amb moralina, sí que cal posar-se a la defensiva davant dels grans i falsos enuncisats que solen acompanyar la mística esportiva. Ja no queden gaires il·lusos de la categoria de Coubertin, però encara s'utilitza un llenguatge convencional emmascarador de les veritables relacions esportives. Tòpics com que l'esport compleix una funció fonamental en la societat de l'oci, o que uneix els pobles, o que prova la capacitat de superació de l'ésser humà, responen a una ombra de veritat original i a un possible horitzó de futura veritat, horitzó totalitzador. Però, de moment, cal mantenir una reserva prudent davant les paraules grandiloqüents i partir de l'evidència que la societat de l'oci no existeix, que som molt lluny d'una organització social de l'esport i que la competitivitat esportiva no és tan sana com apriorísticament proclamaren aquells higienistes socials del XIX que establiren les bases d'una altra falsa, però moderna, religió: la religió esportiva. Encara avui els discursos inaugurals dels Jocs Olímpics semblen cants gregorians elevats al déu de les victòries lúdiques i innocents. Un déu que, com molts altres, no existeix.

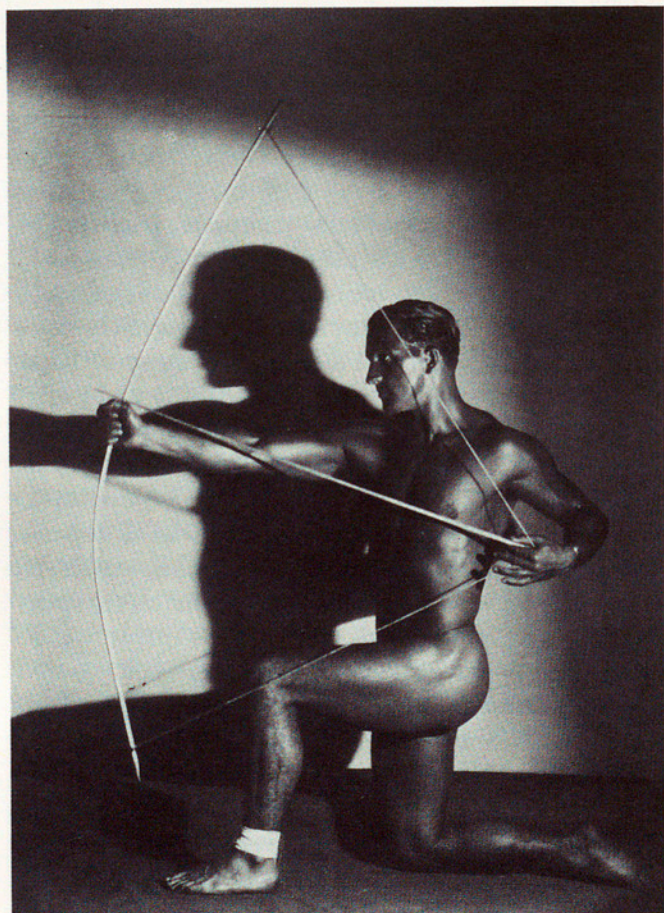
M. VÁZQUEZ MONTALBÁN,

escriptor

ELS MITES I LES PASSIONS ESPORTIVES INTERPRETADES PER LES ARTS I LES LLETRES

Que la tradició esportiva a Catalunya ve de lluny és un fet real i palpable tal com es demostra en un altre lloc del número d'ARREL que el lector té a les mans. El que potser pugui sorprendre més és que aquest gust per l'esport estigués tan arrelat i trobés tan de ressò en el món artístic i literari de la Catalunya contemporània. Però l'esport, com una de les manifestacions «més genuïnes de la vida moderna», difícilment podia escapar pel seu abast i projecció social a l'ull atent d'artistes plàstics i escriptors. Tant és així que, com molt bé demostra el llibre del professor Joaquim Molas, *Mite i passió de l'esport*, publicat per la Diputació de Barcelona, entre nosaltres un poeta com Josep M. López-Picó escrivia a un altre poeta no menys insigne, Carles Riba, que «després de la Solidaritat no havia vist res comparable a l'agitació ciutadana i a l'entusiasme d'avui amb motiu del campionat de futbol jugat a Vigo». Qui ho havia de dir, que gent tan saberuda i seriosa esmercés part del seu temps explicant-se banalitats tan inversemblants! Però la qüestió no és pas d'ara ni d'abans d'ahir. Els grecs com en tants d'altres aspectes són el mirall on ens podem contemplar. No manquen entre els seus poetes els que van saber escandir bellament himnes i odes per lloar els cossos dels atletes i les seves proeses.

I, és clar, davant d'aquest fet la qüestió no deu ser pas tan intranscendent quan la cultura es veu amb cor de dir-hi la seva fins al punt de comparar l'agitació ciutadana de què parlava López-Picó comentant un partit de futbol amb un moviment polític com la Solidaritat. La síntesi, malauradament, arribaria anys més tard amb els Reial Madrid-Barcelona. Però, per bé o per mal, entre les grans transformacions introduïdes per la revolució industrial i la reinstauració dels Jocs



LA FOTOGRAFIA ESPORTIVA VA ASSOLIR AMB JOSEP MASANA UN ALT GRAU DE REFINAMENT

Oímpics per obra i gràcia del cèlebre i romàntic tardà baró de Coubertin, l'esport es va convertir en una «manifestació» cultural multitudinària i, per tant, carregada d'una significació i unes connotacions radicalment diferents de les que podia tenir al segle XIX.



ELS ARTISTES CATALANS VAN CONSIDERAR L'ESPORT DES DE PERSPECTIVES BEN DIVERSES

En aquest sentit, el cas de Catalunya resulta exemplar. Sobretot quan el Principat va jugar un paper de capdavanter en la introducció de moltes disciplines esportives que, d'altra banda i fins fa ben poc si és que encara no ho són, eren minoritàries o simplement ignorades a la resta d'Espanya.

Aquesta confluència de circumstàncies afavoridores de la projecció social de l'esport que es produeix a començament del segle xx coincideix, a més a més, amb l'aparició dels moviments artístics d'avantguarda. D'alguna manera, l'esport hi trobava —per emprar les mateixes paraules que el professor Molas—, «la sanció anava a dir intel·lectual». Així, doncs, l'art, en qualsevol de les seves expressions, també contribuïa a la lenta penetració de l'esport en la consciència social i, per tant, a la creació dels seus mites particulars. A Catalunya aquesta trobada d'interessos també es va produir amb una intensitat notable i les aportacions que s'hi han fet responen a intencions i actituds molt diverses.

I ja que hem parlat de les avantguardes, val a dir que per als que hi militaren, l'esport, de la mateixa manera que el cinema o la màquina, fou un símbol de la modernitat. El cas del futurisme n'és un exemple que s'hi adiu perfectament, com ha estat evocat recentment en una magnífica exposició organitzada al Palau Grassi de Venècia. Entre nosaltres aquesta actitud radical es troba perfectament exposada en el cèlebre

Manifest Groc, març de 1928, signat per Salvador Dalí —un Dalí arborat i llampeguejant—, Lluís Montanyà i Sebastià Gasch on es diu, entre d'altres coses no menys saboroses i que fan encara de bon llegir, que «els esportmen estan més a prop de l'esperit de Grècia que els nostres intel·lectuals». El Manifest Groc, a més de ser una opció determinada a nivell artístic, és una clara contestació a la cultura catalana on els autors enumeren i denuncien els trets que s'oposen «a l'alegria de la nostra època». L'altra vessant fóra la que trobem en «la simple descripció costumista», tal com fan Pere Inglada amb els seus cavallistes, Joan Rebull amb els ciclistes o Josep Mompou amb els futbolistes. Una tercera possibilitat, però, es desenvolupa en aquells anys. Com diu el professor Molas en el seu llibre, n'hi ha que «més que per impulsos interns, actuen per sol·licitacions externes, circumstancials, informatives o publicitàries». Aquesta tercera via, la de les tasques informatives i publicitàries, que tanta importància ha assolit al llarg del segle, és una d'aquelles confluències d'interessos que tants capgiraments han provocat en els costums socials i que han ajudat a la projecció definitiva de l'esport com a fenomen del segle que som.

Però entre els dos pols d'atracció per l'esport que neixen per «impulsos interns», hi podem trobar tota una escala de gradacions artístiques que fan encara el fenomen més universal i, per tant, més proper a les



ELS DIBUIXOS D'OPISSO JA RECOLLIEN ASPECTES QUE AVUI HAN ESDEVINGUT MASSA HABITUALS

actituds amb què es pot afrontar la qüestió. D'aquesta manera veiem com artistes com Opisso i Pla deformen fins al grotesc les circumstàncies en què es produeix una determinada activitat esportiva. O bé, com Carles Sindreu, practicant del tennis, cronista esportiu, intel·lectual i poeta, escriu a més a més *La singular història d'un club de tennis*, el de la Salut. També hi trobem J. V. Foix, afeccionat a l'aeronàutica i la natació, que les introdueix com a element de modernitat. Joan Vinyoli o Narcís Comadira fan servir l'esport com al·legories «de la dramàtica condició de l'home». O, com en el cas de Pere Quart, Joan Oliver, que condemna l'actual idolatria de l'esport.

Sigui com sigui, el ventall de possibilitats que han

registrat els artistes del país és prou estès perquè reflecteixi la complexa dimensió que ha assolit com a transmissor d'idees o, ras i curt, d'enfrontament d'ideologies o, encara pitjor, de control subtil de la societat, com a canalitzador de l'agressivitat que determinades condicions socials provoquen.

Però també és un fet remarcable que, si aquests Jocs Olímpics que han estat concedits a Barcelona es plantegen com una possibilitat de lligar tradició i modernitat, no menys cert resulta que l'herència cultural del país fa honor a aquesta idea motriu. I el llibre del professor Joaquim Molas és un exemple fefaent i esclaridor de l'esperit tradicional del país, en el sentit menys pejoratiu, del terme.

JOSÉ MANUEL ABASCAL

RESPIRAR UNA OLIMPIADA

Per a un atleta és una tasca feixuga deixar el *crono* i la pista per agafar el llapis i explicar les vivències i inquietuds que proporciona l'ambient d'unes Olimpíades. Malgrat tot, amb humilitat i bona voluntat, m'encaro amb el paper en blanc per mirar d'explicar les meves experiències.

Avui no parlaré de victòries, derrotes, marques i rècords, sinó que —i això encara és més difícil per a un atleta— intentaré explicar l'ambient olímpic fora dels estadis, fora de les competicions.

Durant 20 dies, si fa no fa, les viles olímpiques obren les portes per acollir els esportistes que participaran en els Jocs. Vinguts d'arreu del planeta, gairebé 5.000 atletes hi conviuran plegats uns dies que seran inoblidables per tot l'ambient que els envoltarà, ja que per a qualsevol esportista el fet de participar en una Olimpíada és una de les metes que es proposa. Passejant per la vila olímpica respirem cordialitat, esportivitat. Els problemes bèl·lics, polítics, racials, etc., que fan córrer rius de tinta i provoquen boicots i tota mena de picabaralles entre països, no hi tenen cabuda; tots els participants «respiren olimpisme».

Tots conserven la personalitat i la identitat de la seva raça i del seu país, i això tothom ho accepta. Els hindús van i vénen amb els seus turbants; els ianquis, amb els auriculars incorporats, fan ostentació de la seva «marxa»; els japonesos conserven la seva estricta disciplina i, quan la vila es desperta, ells ja tornen dels entrenaments habituals; els africans mostren la seva ben guanyada fama d'homes bregats i acostumats a sacrificis quasi sobrehumans.

Per a nosaltres és normal que els llatins siguin els més accessibles: són gent oberta i jovial. Els participants de països de l'Est són més reservats i menys



LES VILES OLÍMPIQUES, GHETTOS O OASIS DE PAU?

accessibles a causa de la seva educació repressiva i del control a què estan sotmesos. Els orientals donen exemple de la seva educació ancestral: la correcció i la humilitat en són els trets més característics.

També cal fer esment de la bona organització que, en general, hi ha a les viles olímpiques. Els menjadors són oberts les vint-i-quatre hores del dia i s'hi pot trobar menjar de tots els països. Hi ha sessions diàries de pel·lícules d'estrena, sales de joc i de reunió, mitjans de transport, etc.; i tot això contribueix a crear un bon ambient.

El factor humà de les persones que hi conviuen és el que es respira a la vila olímpica i les rivalitats només es dirimexen als estadis. I això és així perquè els esportistes encara vivim l'esperit olímpic que, malauradament, molts països ja han oblidat.

JOSÉ MANUEL ABASCAL
atleta

JOAN-ANTON BENACH I JORDI FONT

ESQUEMA D'UN POSSIBLE PROGRAMA CULTURAL OLÍMPIC

Quan es parla tant i tant dels Jocs del 92 com a pretext i oportunitat per al gran canvi que Barcelona necessita, cadascú pot fer el que vulgui amb la seva imaginació: pot conduir la cap al futur redreçat i raonablement optimista que insinuen les maquetes dels arquitectes o convertirla en una fàbrica de vídeoclips urbanístics, enfebrida per lluentors i fantasies, amb influències que poden anar de Flash Gordon a Italo Calvino. De tota manera, si no s'és massa insensat, tota possible utopia té els límits que li són imposats per la mateixa realitat terrenal: una serra com a teló de fons, Montjuïc, dos rius i una geografia urbana pastada al llarg de dos mil·lennis. Hi ha coses que cap disseny, per delirant que sigui, no pot modificar.

La qüestió és diferent, però, quan a l'entorn dels Jocs veiem l'excusa per al desenvolupament cultural de la ciutat i, no cal dir-ho, per projectar una acció capaç de fer de Barcelona, bé que conjunturalment, la capital mundial de la cultura. Aquesta perspectiva pot afermar legítimament la màxima confiança en la nostra capacitat creadora, «desplegada», diríem, de fa segles. I, en principi, cap obstacle ni malfiança no s'han d'oposar a la certesa que amb els instruments que ens subministren la història i la modernitat hem de ser capaços de bastir col·lectivament, i sense encotillaments previs, el millor programa cultural possible per assolir aquella capitalitat i fer dels Jocs l'ocasió d'una projecció universal de Barcelona, amb moltes més garanties d'eficàcia que les que es podien donar el 1929. Sense voler establir un ordre de prioritats ni insinuar cap metodologia en l'exposició d'aquest capítol «olímpic», no és difícil de preveure un consens generalitzat sobre uns objectius generals que hauria de cobrir un programa d'aquesta naturalesa:



ELS JOCS OLÍMPICS INCIDIRAN EN L'HÀBIT QUOTIDIÀ

Primer.—Nodrir d'un lleure qualitativament important la celebració dels Jocs, del qual siguin beneficiaris tant els visitants i els atletes que participin en les competicions com els «indígenes». De fet, a l'hora de valorar els diferents dossiers de candidatura en litigi, no s'ha d'oblidar que aquest és el punt que, en matèria cultural, interessa més, lògicament, als membres del Comitè Olímpic Internacional.

Segon.—Generar el reconeixement decisiu de Barcelona a escala planetària a fi de restablir «la capitalitat natural» que li pertoca en molts terrenys de la producció artística i superar les simplificacions turísticogaudinianes que ha patit la ciutat a causa de tenir una Sagrada Família tan alta. Hauríem de rescatar el primer paper que han tingut Catalunya i Barcelona, des d'Empúries i el romànic fins a Miró i *Tapiés* —personatge que alguns il·lustrats forasters encara creuen que és francès perquè li equivoquen l'accent.

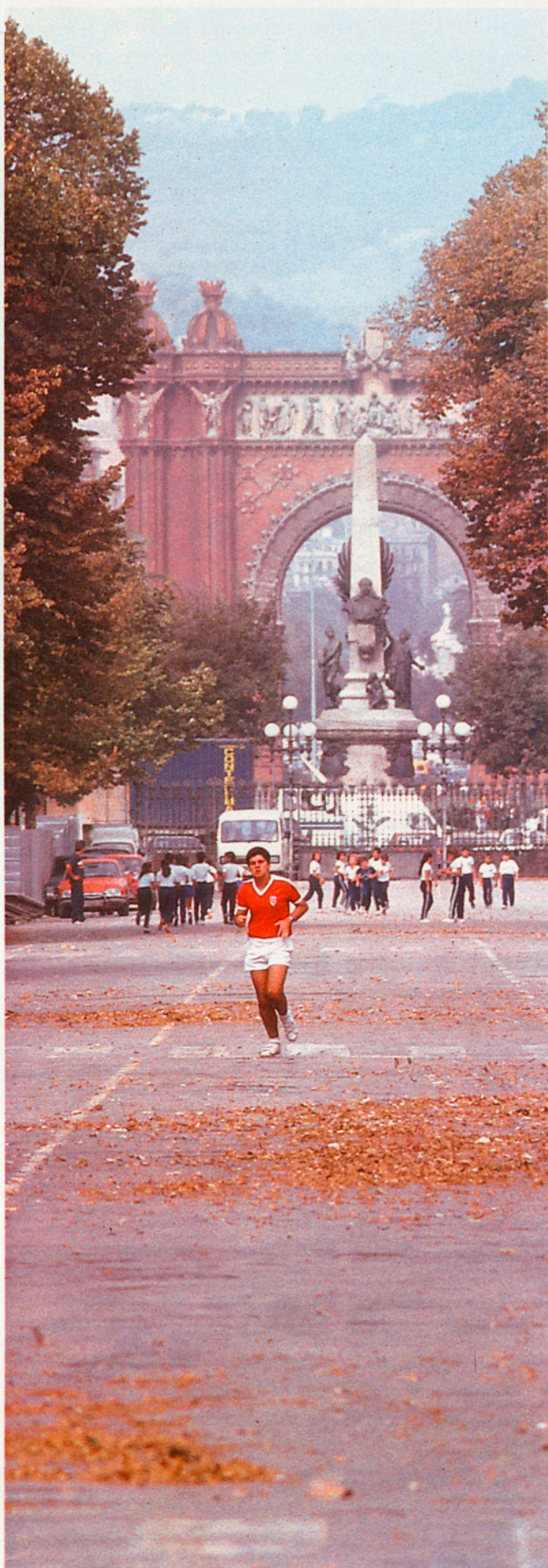
Tercer.—Consolidar la ciutat com a centre patrimonial i de producció cultural entre els més importants d'Europa sense reduir aquesta imatge a una preponderància metropolitana mediterrània que el 1002, pels signes que ja es manifesten, pot esdevenir una obvietat.

Refermar una imatge de metròpoli sud-europea poderosa i aprofitar els Jocs per tal que l'actual «onada Barcelona», la «moda Barcelona», tan evident i que creix, encara, pugui deixar-nos, en afeblir-se, un «*modus Barcelona*» estable, suggestiu, per ingressar amb les millors condicions a l'any 2000.

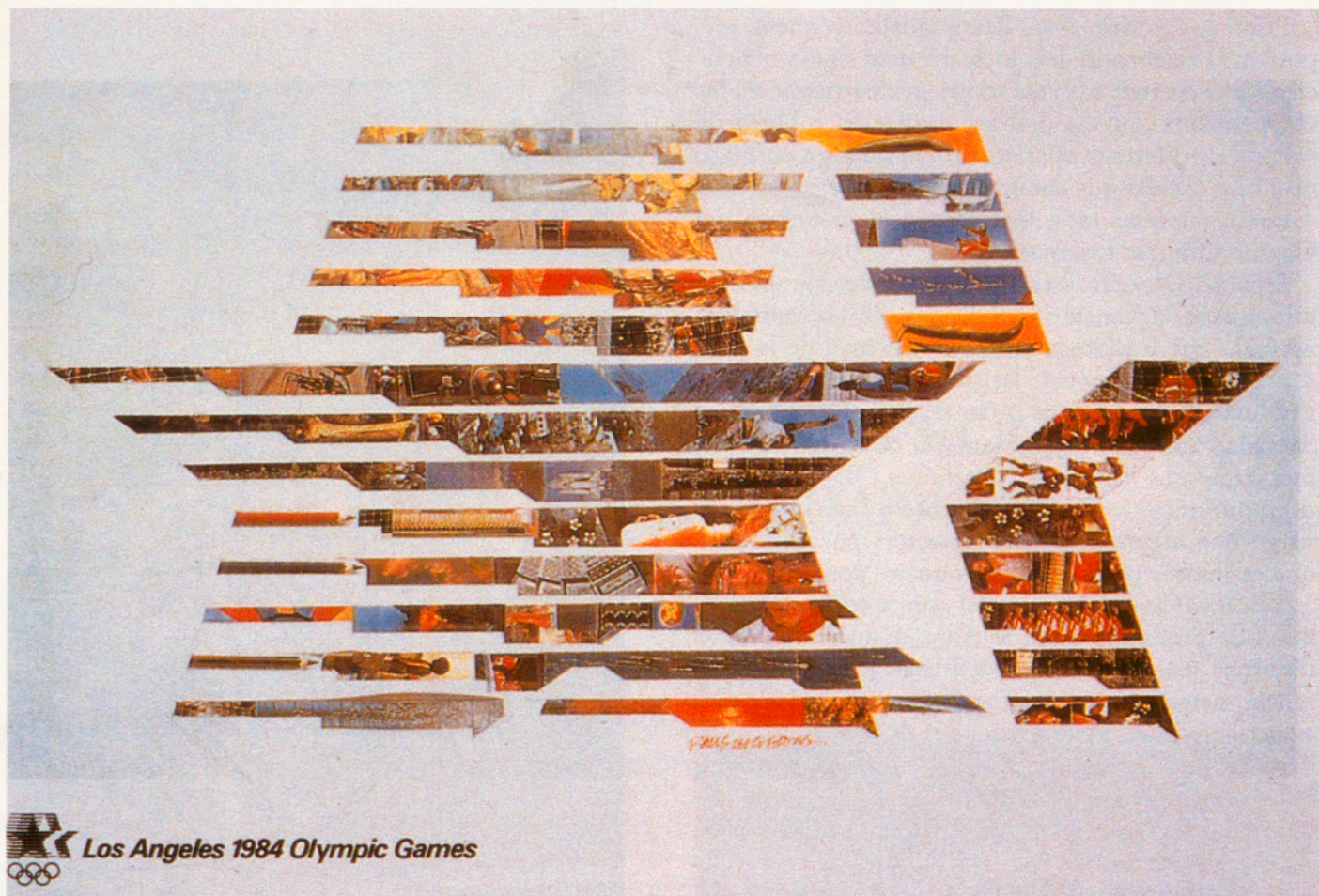
una proposta de futur amb profundes arrels històriques

«¿Quin programa cultural proposen vostès?» Vet aquí la pregunta —la que duu el núm. 13— que consta a l'actual qüestionari oficial que el COI va distribuir entre les ciutats que postulen l'organització dels Jocs, pregunta tan simple i, a la vegada, tan genèrica, sembla una mena d'interpel·lació a les potències més o menys ocultes del «geni» col·lectiu ciutadà. Es diria que et pregunten: ¿què ens ofereixen que pugui impressionar-nos, que pugui sorprendre'ns favorablement? Tanmateix, la resposta ha de ser extraordinàriament sintètica, una exigència formal que, sembla, l'ha de fer encara més necessàriament enlluernadora.

Els qui, aplegats per l'Oficina Olímpica, hem de col·laborar en la redacció d'aquest capítol del dossier i hi hem procurat sistematitzar aportacions i suggeriments, sabem el pes que el factor «excepcional» ha tingut en la reflexió, en el debat, en la confrontació d'alternatives i en la vertebració d'un primer esquema de programa suficientment obert perquè sigui objecte de totes les adequacions i accions complementàries que calgui. I no tan sols el pes sinó la tendència a interpretar d'una manera massa lleugera, massa frívola, aquest factor.



LA PERSPECTIVA OLÍMPICA CONTRIBUÏRÀ A LA DINAMITZACIÓ CULTURAL



EL DISSENY I L'ESPORT, UNA VESSANT MÉS DE LA INCIDÈNCIA DE LES OLIMPIADES

La possibilitat d'articular una acció cultural al voltant de l'efemèrides olímpica és una opció engrescadora en la mesura que només pot presentar-se una o dues vegades al llarg d'un segle i, en la darrera fase de l'etapa moderna dels Jocs, amb una capacitat de difusió que augmenta vertiginosament. En el quinquenni pròxim les comunicacions per satèl·lit han d'enregistrar un progrés quantitatiu i qualitatiu radical. Doncs bé, a l'hora de pensar en programes, en ofertes, en accions culturals, *l'excepcionalitat del fet olímpic* podria malaconsellar-nos, sense voler, a propugnar una òptica enfocada obstinadament a primar l'«originalitat» de la proposta global en perjudici d'unes singularitats objectives que podríem menystenir suïcidament per haver-les considerades ja massa assumides. La temptació de ser ineludiblement originals podria fer que es malaguanyessin uns missatges dels quals no sembla raonable que s'hagi de prescindir.

Sense que calgui renunciar a cap dels múltiples aspectes de la cultura-espectacle ni als anticonvencionalismes de la *performance* més agosarada que hauran de tenir, de ben segur, una multitud d'expressions distintes, vam creure que, abans de tot, calia fixar uns conceptes centrals susceptibles de traducció en unes ofertes suggestives i en les quals es posi l'accent tant en l'aspecte històric i patrimonial barceloní, intransferible, com en aquelles activitats, disciplines o manifestacions a l'entorn de les quals Barcelona expressa una

vocació de protagonisme i d'iniciativa amb més projecció de futur.

Per començar, cal dir que el programa de la candidatura de Barcelona no s'ha concretat, només, en relació amb els Jocs, sinó que es vol desenvolupar al llarg de l'etapa 1988-1992, és a dir, des que Barcelona assolix la condició de «ciutat olímpica» fins a la celebració de la gran manifestació esportiva.

cronologia i esquema bàsic del programa cultural

En el moment de confirmar-se el que avui (VII.86) és encara l'eventualitat que Barcelona esdevingui seu olímpica, una comissió d'experts haurà de proposar l'estratègia comunicativa adequada a fi que les expectatives culturals —que comparades amb les urbanístiques i tecnològiques han estat vagues, aèries, estrictament gasoses— se situïn en un marc possibilista i concret. Perquè tingui algun sentit la proposta inclosa en el dossier, cal que el programa cultural no esdevingui un simple enfilall de saraus més o menys lluïts, sinó un programa mobilitzador en la mesura que se sigui capaç de transmetre que, en el terreny dels equips i de l'acció, la perspectiva olímpica pot contribuir a dinamitzar culturalment la ciutat. I no tan sols això, sinó també el rol dels artistes i creadors i la potencialitat de les indústries que conflueixen sobre l'hàbitat i l'hàbit quotidià i les formes qualitativament

més avançades de l'oci privat i col·lectiu.

Encara que, d'acord amb els criteris de l'Oficina Olímpica, el programa del dossier s'ha presentat d'una manera distinta, l'esquema bàsic de la proposta cultural de Barcelona és aquest.

1988: *Pòrtic Olímpic*

Amb l'arribada de la bandera olímpica, després de clausurats els Jocs de Seül, Barcelona anunciarà una gran celebració que tindrà lloc a la tardor i que s'iniciarà a les ciutats grega i romana d'Empúries i culminarà a la muntanya de Montjuïc. En aquesta tardor, s'anunciarà la convocatòria dels Premis Barcelona, oberts a creadors, artistes i tècnics de tot el món. Serà el moment, a més, de presentar el «programa cultural olímpic», de difondre'l a través de les manifestacions tardorals habituals i de concretar aquelles expectatives tant pel que fa al calendari de la realització d'equipaments com de les manifestacions centrals que es preveuen en el programa dels quatre anys següents.

1989: *Any de la Cultura i l'Esport*

Des del «Pòrtic Olímpic» creiem que Barcelona ha d'esdevenir, no direm *la* Ciutat —per no caure en triomfalismes prematurs improcedents—, sinó una de les ciutats europees amb una permanent oferta cultural d'excepcionalitat. Entenent que l'horitzó dels Jocs és la fita per a la projecció de la qual hem parlat, els anys previs a la celebració seran objecte d'una tipificació cada vegada distinta, per subratllar la *característica dominant* de l'acció cultural programada. Aquesta tipificació no suposa, òbviament, que els grans epígrafs que encapçalen les successives campanyes anyals exclouin l'autonomia de moltes manifestacions culturals, àdhuc les que es puguin programar des dels organismes olímpics, ni que la programació cultural regular de la ciutat hagi de cercar, obsessivament, de vincular-se al lema que es proposa. Tanmateix, sí que es pretén que, a l'entorn dels actes centrals, la iniciativa de creadors individuals, d'associacions, de col·lectius d'artistes, de comerciants, d'industrials, etc., pugui associar-se lliurement a la manifestació, en tot allò que l'enunciat els suggereixi.

Aquestes precisions ens semblen bàsiques per valorar adequadament la qualificació dels «anys» 1989, 90, 91 i 92. Del primer en diem «L'any de la Cultura i l'Esport», enunciat que equival, senzillament, a una reafirmació i a obrir la primera pàgina de l'agenda olímpica. És a l'entorn d'una manifestació esportiva que s'estructura el gran programa cultural, però els Jocs, ara, no són ja només «el pretext» sinó també aquell element d'un *marketing* que, a curt termini, actua de motor per concentrar damunt Barcelona una atenció cosmopolita generalitzada a la qual caldrà de-

mostrar la nostra capacitat creadora en tot allò que conforma el «medi esportiu». Altrament, 1989 és un any que no comptarà amb la «biennial» de l'art i de l'esport i, doncs, l'ocasió sembla més propícia per aprofundir en unes matèries que habitualment no són objecte d'una anàlisi global. Ens referim a aquells que se centren en les implicacions esportives que hi ha en la vida quotidiana i en la nova monumentalitat urbana.

Es preveuen tres exposicions importants:

—DISSENY I ESPORT: Serà una exposició destinada a mostrar l'evolució del material esportiu de tota mena, tot veient-ne els valors estètics i la funció que el sector exerceix com a «banc de proves» per a l'experimentació, producció i difusió de béns i productes que s'incorporen, després, a molts terrenys de l'activitat quotidiana. En el marc de l'exposició, es convocarà el concurs de projectes per satisfer les necessitats de disseny intern (senyalització, material gràfic, uniformes, vehicles, etc.) que planteja una eficient celebració dels Jocs Olímpics.

—ARQUITECTURA ESPORTIVA: Exposició antològica i alhora didàctica, adreçada a il·lustrar la funció que les construccions esportives —a més de les que li són pròpies— han acomplert en el camp de l'arquitectura i el disseny urbà, com a factor dinamitzador o ordenador de nous espais d'esbarjo.

—L'OCI I L'ESPORT: Vet aquí una exposició que vol anar molt més enllà d'una exhibició documental. Al costat d'una informació que serà necessàriament multidisciplinària (oci i vida urbana, esport i salut pública, psicologia, etc.), hi haurà a disposició del visitant-usuari un conjunt d'instal·lacions polivalents per poder practicar, des de la disciplina més elemental i espontània fins a les proves que, sense exigir grans instal·lacions, reclamen un rigor suficient. La mostra, en resum, vol resituar «la moda esportiva» en unes coordenades de racionalitat que sovint es troben a faltar.

1990: *Any de les Arts*

El programa vol combinar, el 1990, una triple exigència: la que planteja la celebració la «biennial» sobre l'esport i les arts plàstiques; la d'universalitzar la convocatòria cultural de Barcelona i la de subratllar un dels aspectes més suggestius del nostre patrimoni.

—L'ESPORT I LES ARTS PLÀSTIQUES: En aquesta ocasió, la «biennial» tindrà unes característiques excepcionals i posarà l'accent sobre les noves produccions i tècniques àudio-visuals, el disseny gràfic, la publicitat i d'altres especialitats que s'associen al tema esportiu com ho fan, regularment, i des d'una òptica creativa, la pintura i l'escultura.

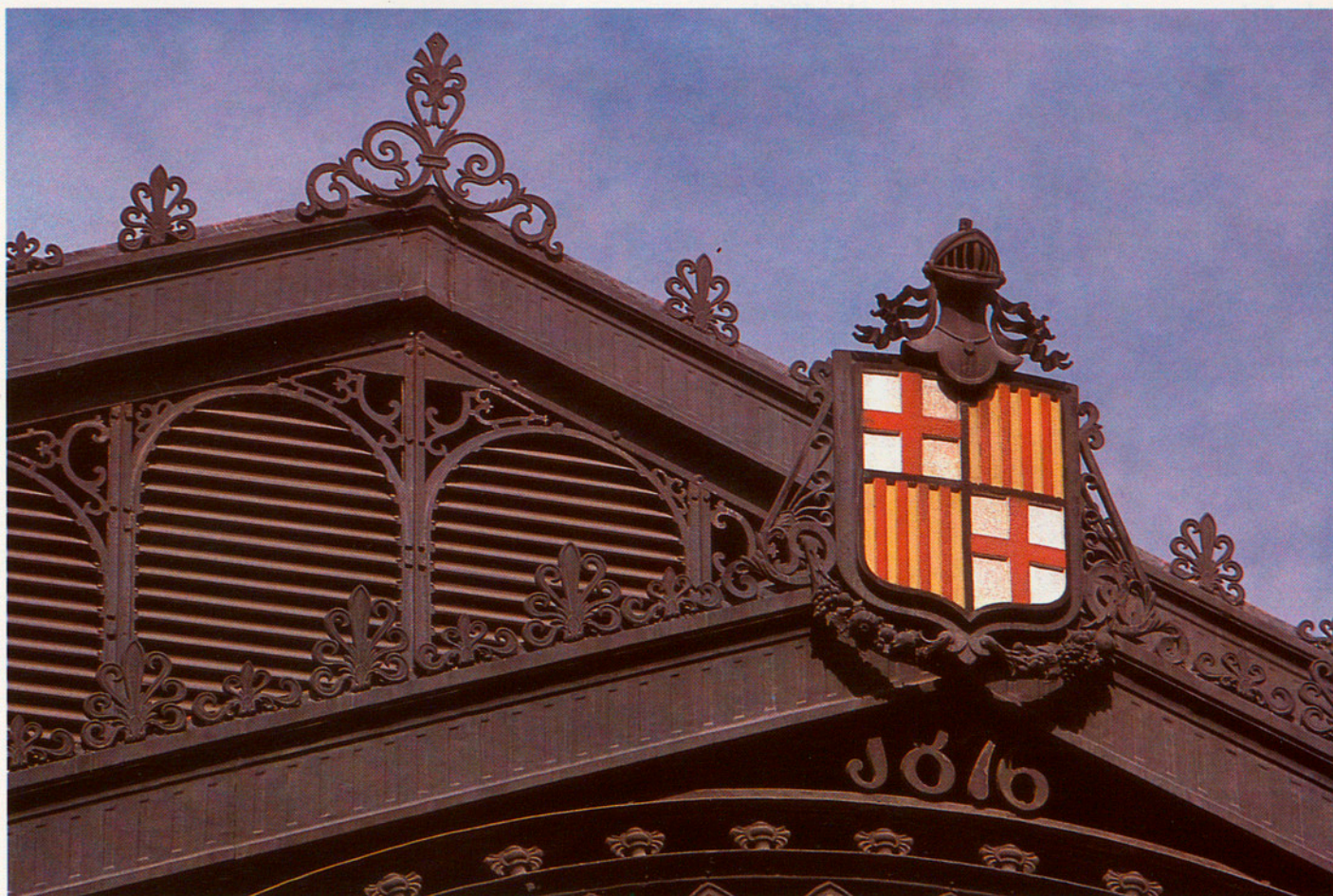
—LES ARTS DE L'AMÈRICA PRE-COLOMBINA i d'altres mostres d'abast històric i artístic universal de les quals el patrimoni museístic de Barcelona



LA FUNDACIÓ JOAN MIRÓ SIMBOLITZA LA TRADICIÓ DE LES AVANTGUARDES A BARCELONA



EL MODERNISME REBRÀ UN TRACTAMENT SIGNIFICATIU



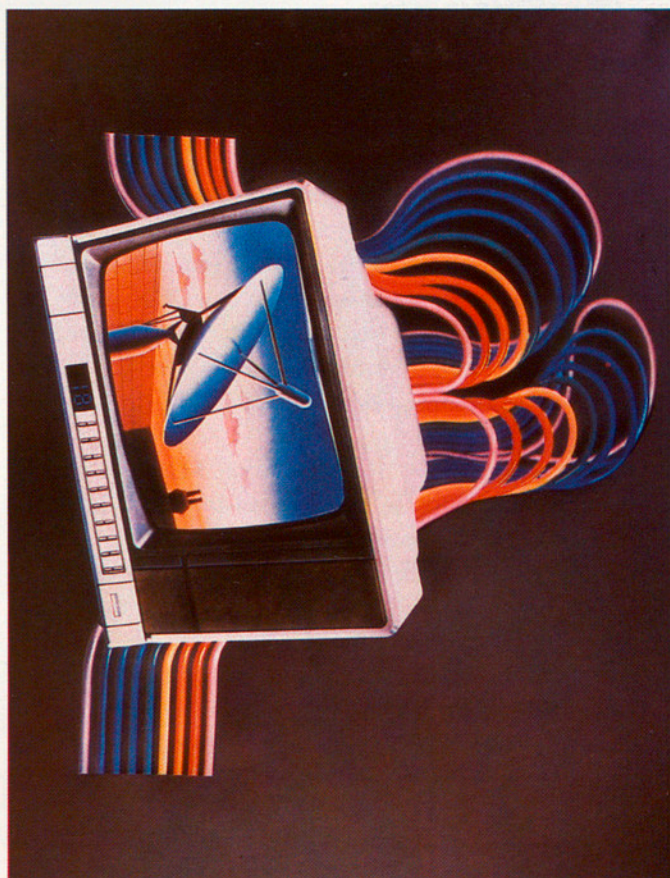
LA RIQUESA CULTURAL DE BARCELONA ES BENEFICIARÀ D'UNA DIFUSIÓ MES GRAN

pot ser la justificació i punt de sortida, a més de servir per projectar l'oferta Barcelona a un àmbit exterior sense fronteres, han de servir per complementar la manifestació més completa que mai s'hagi fet sobre un dels moviments culturals en el qual Barcelona té una protagonisme inqüestionable.

—EL MODERNISME: Es pretén que aquesta manifestació abasti, sota un únic discurs, diverses mostres i activitats, i que pugui esdevenir, per entendre'ns, una de les operacions culturals «estrella» que tindran lloc el 1990 a Europa, com al seu moment ho fou l'operació Mèdici o l'exposició sobre Viena o, enguany, el Futurisme del Palau Grassi. Es parlarà del Modernisme català però també de les correspondències que es van establir amb *el Modern Style*, amb l'*Art Nouveau*, amb el *Liberty* italià, amb el moviment de la Secessió vienesa o, en fi, amb el *Jugendstil* alemany. Tanmateix, les mostres del modernisme arquitectònic barceloní tindran un tractament rellevant en crear, mitjançant una senyalització efímera i espectacular i una retolació discreta i permanent, un «museu viu» que pugui acomplir una continuada funció documental.

1991: Any del Futur

Haurem entrat a l'última dècada del segle. En un esperit, doncs, «fi de segle» que converteixi els sen-



LA DARRERA TECNOLOGIA EN INFORMACIÓ ESTARÀ A L'ABAST D'UN PÚBLIC NO ESPECIALITZAT

yals d'alarma en incentiu per a una crítica lúcida, i l'urbanisme quimèric i la ciència ficció, amb perspectives de desenvolupament racional, es proposa tractar en profunditat unes matèries en les quals, tradicionalment o a causa d'unes noves vocacions empresarials i tecnològiques, Barcelona pot jugar un bon paper en la seva condició de nord del sud més creatiu.

—CASA I CIUTAT: Propostes d'hàbitat domèstic i urbà.

Creació d'una «gran ciutat» on conflueixin, en un joc de sorpreses, contrastos i complementarietats, les millors creacions de disseny industrial, de disseny arquitectònic i d'interiorisme que es produeixin, en aquells moments, a Barcelona. En el capítol de la «casa del 2000», la moda, els jocs, els hàbits quotidians, bastiran un «espai-objecte» que, creiem, pot esdevenir arquetípic o almenys, punt de referència, al llarg de tota la dècada.

—COMUNICACIÓ: Manifestació que aproparà a un públic no especialitzat la darrera tecnologia en informació, telecomunicació, telemàtica. L'exposició central suposarà l'aggiornamento d'aquelles innovacions que periòdicament es presenten arreu d'Europa, els USA o el Japó, en uns moments, però, que les empreses que Barcelona haurà engegat estaran a les vigílies del gran repte olímpic.

—LA VIDA: Exposició sobre els avenços i desenvolupament previsibles en el camp de la biotecnologia, enginyeria genètica, alimentació, medicina, medi ambient, etc. Una resposta científica i de caràcter divulgatiu als auguris catastrofistes.

1992: Any dels Jocs Olímpics

A la culminació del programa cultural, caldrà que aquest s'ajusti tributàriament a la magna celebració esportiva. Tanmateix, però, la celebració dels Jocs, i tota la maquinària organitzadora que mobilitzi, no haurà d'aflebir unes ofertes que, justament, es produiran en el moment més propici per tal que tot el que succeeixi a Barcelona pugui beneficiar-se d'una difusió més gran.

Sota l'epígraf general del Festival Olímpic de les Arts —que en l'etapa més moderna dels Jocs gaudeix d'un prestigi i una funcionalitat prou correctes— Barcelona obrirà un doble front de manifestacions culturals: el d'espectacles, concerts, programes cinematogràfics, exposicions conjunturalment importants, actes festius, etc. —és a dir, l'Olympic Arts Festival de Los Angeles— i una àrea de tres grans mostres històriques que culturalment poden «enriquir» el marc de la celebració esportiva com no ho ha fet mai cap ciutat olímpica. És clar i prematur anunciar només conjunts, grups i «actuacions» que pertanyen al primer capítol. Pel que fa a l'àmbit històric, ja es poden començar a dissenyar tres propostes clares:



UNA POSSIBILITAT D'APROFUNDIR EN LA CULTURA PRÒPIA



LA CULTURA PRE-COLOMBINA COMPLETARÀ UNA PROJECCIÓ INTERNACIONAL



LES ARTS A L'EUROPA MEDIEVAL —EL ROMÀNIC I EL GÒTIC— TINDRAN EN LES GRANS COL·LECCIONS DE LA CIUTAT UNA REPRESENTACIÓ MOLT DIGNA

—L'OLIMPISME AL LLARG DE LA HISTÒRIA: A Barcelona li pertocarà de celebrar els XXV Jocs de l'època moderna i aquesta commemoració ha de ser objecte d'una gran exposició que, per la seva naturalesa, susciti l'adhesió de tota la «família olímpica» escampada arreu del món. Inicialment, es proposa convertir l'antic Mercat del Born (8.400 m²) en el gran centre que aplegarà, per primera vegada, la història de l'olimpisme a través de l'«espectacle» i el llenguatge comunicacional més divers i suggestiu.

—LES ARTS A L'EUROPA MEDIEVAL: Com amb el modernisme, cabdal de Barcelona: les nostres grans col·leccions del romànic i —les no tan grans— del gòtic. La seu central de la mostra, sembla òbvia: el palau Nacional de Montjuïc que haurà estat objecte del profund remodelatge que ja ha començat a estudiar l'equip que dirigeix Gae Aulenti.

—BARCELONA I LES AVANTGUARDES DEL S. XX: Al costat de les «glòries» del passat, l'any dels Jocs serà l'ocasió immillorable per fer una reivindicació decisiva no tan sols de la influència dels artistes «indígenes» o formats a Barcelona, que el lector coneix prou bé, sinó també de les relacions que la ciutat va establir i fomentar amb Picabia, Duchamp, Mies, Le Corbusier, Man Ray, Schoenberg, etc. Es preveu un protagonisme singular de la Fundació Miró

—espai de l'àrea olímpica— però, per subratllar el valor-contrast que Barcelona té en tants aspectes, també un circuit, que s'establirà al cor de «la ciutat vella» a punts clau que podran anar de la Virreina al Col·legi d'Arquitectes, al Museu Picasso i al Palau Meca.

Vet aquí, enunciat molt esquemàticament, el programa que s'apunta en el dossier de la candidatura de Barcelona. Només cal advertir al lector de la revista que l'èmfasi que es posa en l'element «exposició» no suposa, lògicament, que s'atorgui una missió exclusiva a aquest tipus de manifestació. Com se sap, cada vegada més, aquestes mostres, que en tot cas aprofiten exhaustivament la seva potencialitat interactiva, esdevenen l'eix que dona permanència, qualitat i impuls a altres expressions culturals, crítiques o lúdiques, acadèmiques o populars, institucionals o privades, que sorgeixen del col·lectiu ciutadà i nacional, per acabar configurant un programa coherent que pot defugir tant els perills del dirigisme, com l'atomització d'acions que perden eficàcia per manca de mitjans o per un plantejament massa gremial o localista dels objectius.

JOAN-ANTON BENACH,

periodista

JORDI FONT

coordinador del Servei de Cultura de la Diputació de Barcelona

PEP SUBIRÓS

BARCELONA: UN MARC EUROPEU SINGULAR PER LA CULTURA

Més enllà dels aspectes conjunturals que afavoreixen les condicions objectives de Barcelona com a seu olímpica, la ciutat es beneficia d'unes característiques singulars que, en circumstàncies històriques excepcionals com les que se'ns presenten en aquest darrer tram del segle xx, cal valorar adequadament.

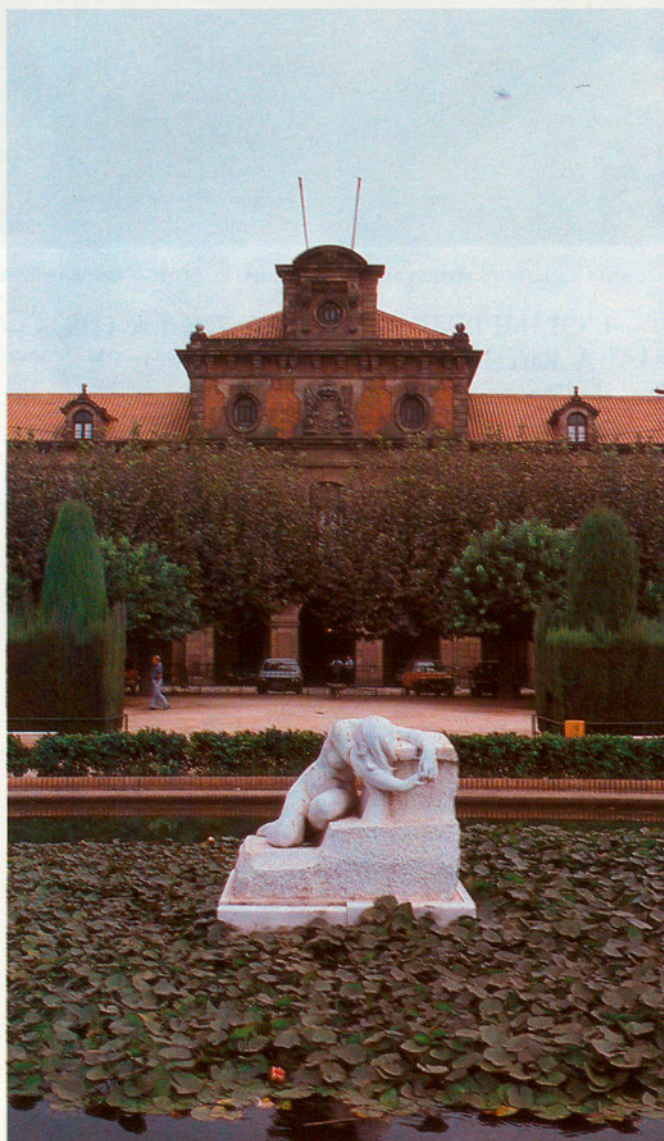
Barcelona celebrarà un any d'aquests els seus primers dos mil anys d'història. A Europa no escassegen les ciutats que tenen una història mil·lenària. Són més rares, però, aquelles que s'han incorporat i participen activament en el procés de modernització generat per la revolució industrial. I encara ho són més aquelles que, havent-s'hi incorporat, han preservat parts importants del seu patrimoni històric integrades a la ciutat moderna.

A Barcelona, en canvi, l'empenta modernitzadora de la industrialització no tan sols no malbarata aquest patrimoni, sinó que hi acumula un dels seus capítols més brillants: el modernisme de final del segle XIX i començament del xx.

S'ha dit alguna vegada que Barcelona és una barreja de Florència i Manchester. Sens dubte la comparació és inadequada en molts aspectes, però suggereix fets indiscutibles: la síntesi de tradició i modernitat, de patrimoni i creació, d'art i indústria.

La llarga història de Barcelona no es troba només en els seus museus, sinó en els seus carrers, en els seus edificis, en la seva vida quotidiana: des de la ciutat romana a les places futuristes, passant per la ciutat medieval o per l'eixample del segle passat.

Un dels aspectes més singulars de Barcelona rau en el fet que aquesta síntesi viva de passat i present, tradició i modernitat, de patrimoni i creació, que fa de la ciutat un centre cultural de primera línia, es dona en



TRADICIÓ I MODERNITAT, PASSAT I PRESENT, UNA SÍNTESI QUE S'ADIU AMB BARCELONA



UNA CIUTAT FETA PELS SEUS CIUTADANS MÉS QUE NO CAP ALTRA

una ciutat que no és capital d'estat.

Aquest és un fet especialment destacable a Europa on, a diferència dels Estats Units, el paper dels governs centrals en matèria cultural és totalment decisiu. No és cap casualitat que les grans capitals de l'Europa moderna siguin alhora les grans capitals polítiques: París, Londres, Amsterdam, Viena, Praga, Berlín... Els grans períodes d'esplendor cultural d'aquestes ciutats i el patrimoni que han acumulat és inseparable de la seva posició central en l'estructura político-territorial dels estats respectius.

No és aquest el cas de la Barcelona moderna. La vida cultural barcelonina ha estat i segueix sent en gran part una vida fonamentalment civil, protagonitzada per la societat, en forma d'iniciativa privada o d'administració local, però mai per l'estat.

Per més difícil de creure que sigui, a Barcelona, capital cultural d'Espanya durant els darrers cent anys, no hi ha ni una sola gran institució cultural d'iniciativa o titularitat estatal: ni un museu, ni un teatre, ni un auditori, ni una biblioteca...

Tanmateix, sí que hi ha a Barcelona grans institucions culturals: unes són d'origen totalment privat, com ara el Liceu o el Palau de la Música; d'altres són iniciatives i realitzacions de l'administració local, com ara els museus i les principals biblioteques. El Museu d'Art de Catalunya aplega les millors col·leccions mundials d'art medieval, segons els experts. És un

museu municipal, com ho és el Museu Picasso, un museu excepcional constituït íntegrament per donacions privades, començant per les de l'artista.

En aquest aspecte, Barcelona segurament és la més nord-americana de les ciutats europees. I no ho dic per afalagar les baixes passions neoliberals, sinó per il·lustrar l'especificitat de Barcelona en el context espanyol i europeu.

Aquesta és una ciutat feta pels seus ciutadans més que no cap altra. I una especificitat d'aquesta mena pot traduir-se de cara a la celebració olímpica en un gran projecte cultural que tingui una suggestió i una vitalitat distintes de les que poden presentar projectes que reflecteixen uns models d'actuació molt més oficialistes i erosionats.

Un altre aspecte central de la singularitat de Barcelona rau en el fet de ser el centre de gravetat d'una àrea cultural i lingüística ben diferenciada: la catalana, una àrea relativament petita, d'escassa ressonància internacional, però dotada de profundes arrels i tradicions.

La història barcelonina i catalana ofereix un dels rars exemples de pervivència d'una llengua que sense gaudir del suport d'un estat —al contrari, havent patit durant molt de temps una política cultural i lingüística totalment adversa— no tan sols s'ha conservat i consolidat com a llengua col·loquial, sinó que en els darrers cent anys ha anat guanyant terreny com a



EL CARRER MONTCADA ÉS UN EXEMPLE DE LA SÍNTESI DE TRADICIÓ I MODERNITAT

llengua d'alta cultura. Cal recordar, però, que, si la llengua i la cultura catalanes han pogut subsistir i consolidar-se al marge, i sovint en contra, de tot suport estatal, això no és només per causa del seu valor intrínsec, ni de l'existència d'una poderosa i incorruptible identitat catalana, sinó, en gran part, gràcies a l'existència i vitalitat d'una ciutat com Barcelona que, malgrat la seva marginalitat política, ha estat una ciutat oberta, dinàmica, receptiva, cosmopolita, integrada als processos europeus de modernització econòmica i social, quan la resta d'Espanya es replegava sobre si mateixa i al voltant de valors, actituds i formes d'organització social i producció econòmica obsoletes en una societat moderna.

No es tracta, però, de substituir la freqüent idealització de la nacionalitat i la identitat catalanes per una mitificació de Barcelona com a dipositària dels valors essencials de la catalanitat. El poder dinamitzador de

Barcelona en relació a la cultura catalana és similar a l'exercit per d'altres grans ciutats en relació al seu entorn.

La solidesa, la riquesa i la creativitat de la moderna cultura catalana té el seu centre indiscutible a Barcelona, però la riquesa cultural de Barcelona és una expressió de la seva vitalitat econòmica i de la riquesa del seu teixit social, com també de la complexa relació d'intercanvi i complementarietat establerta amb el seu entorn regional.

És aquesta riquesa i vitalitat social i cultural de Barcelona i la seva regió el que explica que Barcelona hagi tornat a ser durant aquest segle —com ho fou durant la baixa edat mitjana— un centre d'atracció internacional.

Sempre hi ha hagut i hi haurà estrangers que s'interessin per Catalunya i pels catalans com per una tribu amenaçada d'extinció, amb un passat gloriós, a la qual cal defensar per motius humanitaris, estètics o arqueològics. Són molts més, però, els qui s'interessen per Catalunya, i sobretot per Barcelona, com a centre viu i vital.

Aquest és, més enllà del patrimoni històric, l'autèntic atractiu i interès de la Barcelona actual, un interès que no és tan sols ni principalment el del seu passat, el del seu patrimoni, sinó el de la seva vida actual, el de la seva creativitat, el dels seus projectes.

Hi ha qui prediu que el futur no tan sols de Barcelona sinó de tot Europa, en la nova divisió internacional del treball i del poder, consisteix a limitar-se a ser un gran museu de la civilització occidental.

De fet, algunes grans ciutats europees han assumit ja, en bona part, aquest paper de gran museu que només ens parla del passat.

No és aquest el projecte de Barcelona.

El nostre projecte, i en bona part la nostra realitat, no és ser un gran museu, sinó un gran taller, un gran laboratori on entren, on es fonen i on es transformen multitud d'elements diferents.

A la cruïlla barcelonina, hi conflueixen les tradicions laborals i econòmiques del nord europeu i les artístiques i ambientals del sud. Hi conflueixen artesanies ancestrals i noves tecnologies, gent de tota Espanya i d'importantíssimes colònies de llatinoamericans. Hi convergeixen, en fi, experiències i ambicions, una llarga memòria de gran ciutat, una decidida voluntat de seguir-ho sent i una clara consciència que per aconseguir-ho no n'hi ha prou amb tenir cura de les glòries del passat sinó que, contínuament, cal llançar projectes de futur. I és el vigor que assoleixen aquests dos fronts ciutadans allò que permet assegurar l'atractiu i la qualitat del programa cultural que Barcelona pot oferir en el marc de la celebració olímpica.

PEP SUBIRÓS
coordinador de Cultura
de l'Ajuntament de Barcelona

FERRAN MASCARELL

UNA EXPERIÈNCIA AFAVORIDORA DELS EQUIPAMENTS CULTURALS

S'ha argumentat moltes vegades que els Jocs Olímpics de 1992, a més d'una notable manifestació esportiva i un excel·lent mecanisme de promoció exterior de la ciutat, podien esdevenir el gran argument que articulés la modernització de molts dels ordres de la vida ciutadana. Si la hipòtesi és bona, i l'experiència força positiva del període de candidatura fa pensar que pot ser-ho, un dels aspectes de la vida de Barcelona que pot sortir-ne notablement beneficiat és el dels equipaments culturals. ¿Per què? ¿Què obliga a creure que dues coses aparentment disperses, com una olimpíada i els equipaments culturals d'una ciutat, puguin tenir alguna cosa en comú? En principi, en el cas de Barcelona, l'únic punt d'unió és precisament que ambdues realitats —realització de jocs i equipaments culturals— són en bona part conseqüència de la iniciativa municipal; en definitiva en els dos casos la inversió pública és decisiva. Essent així, si els jocs esportius s'han concebut com l'argument i el fil conductor d'una profunda transformació de la ciutat, portar a cap una competició esportiva de màxim nivell i concebre modernitzar diversos equipaments culturals poden acabar trobant punts d'imbricació.

Les grans exposicions d'art, ciència, disseny i arquitectura, entre altres; la múltiple oferta musical i escènica; la introducció de les noves tecnologies en el fet cultural, com també les variades manifestacions folklòriques previstes estan pensades en un doble sentit: en funció del seu valor intrínsec, i com a motors per posar al dia els equipaments culturals públics i privats de la ciutat. Dur endavant el pla cultural que la ciutat de Barcelona s'ha compromès a produir obliga a unificar els esforços de les diverses institucions implicades, públiques i privades, autonòmiques i esta-

tals; imposa dur a terme en un termini ben precís i concret les múltiples idees i iniciatives dissenyades aquests darrers anys, i només en alguns casos començades. Gairebé sempre raons econòmiques, i algunes vegades també polítiques, han impedit que la renovació del teixit d'equipaments culturals de la ciutat avancés tan de pressa com calia. Els Jocs Olímpics de 1992 poden ser el gran pretext que faci possible la vehiculació d'una forta inversió econòmica cap a les infraestructures culturals de la ciutat. En definitiva, que permeti concertar les voluntats disperses en un projecte racionalitzador i un calendari precís.

la madura solitud dels equipaments culturals barcelonins

Barcelona és una ciutat on la creació i el desenvolupament dels grans equipaments culturals col·lectius han estat sempre molt lluny del que hauria estat normal en funció de la capacitat de crear i consumir cultura de la gent que hi ha viscut. L'empenta que a principi d'aquest segle es donà al desenvolupament de les infraestructures culturals de la ciutat, i que va suposar, per exemple, la consolidació del Gran Teatre del Liceu i del Palau de la Música Catalana, com també de la majoria dels actuals museus, i algun escenari insòlit com ara el Teatre Grec de Montjuïc, no va tenir continuïtat atès que la majoria de les grans expectatives creades en temps de la República quedaren avortades pel conflicte civil de 1936. Posteriorment, al llarg dels anys del franquisme, no va realitzar-se pràcticament cap inversió significativa en equipaments culturals, tret del Museu Picasso (1963). De fet, entre 1945 i 1968, les condicions polítiques i l'Estat espanyol van marginar la ciutat de Barcelona del



EL PALAU NACIONAL DE MONTJUIC, UN ESPAI QUE AVANÇA CAP A LA RECUPERACIÓ



ELS ANTICS ESPAIS S'OBRIRAN A NOUS CONCEPTES I MODIFICACIONS DEL FET CULTURAL

procés, que tenia lloc a tot Europa, de creació de nous espais d'activitats culturals inspirats sobretot pels grans moviments associatius ideològics (cristians i socialistes) o professionals (sindicats i empreses). Les tendències participatives i democratitzadores que va imposar l'ambient posterior als esdeveniments de 1968 tampoc no van influir a Barcelona. Entretant, a la ciutat, la cultura es movia més en funció de referents historicistes, a penes sense infraestructures i amb unes característiques de difusió força elitistes. Cal afegir que l'acció directa del govern estatal era en aquests anys escandalosament discriminatòria amb la ciutat de Barcelona. Per exemple, l'any 1969 la inversió pública a la província de Barcelona fou d'1,89 milions de pessetes en museus, arxius, biblioteques o patrimoni monumental. A Madrid la inversió pels mateixos conceptes fou de 98,81 milions. L'any 1975, les xifres foren de 34,99 milions a Barcelona i de 258,82 milions a Madrid. Les xifres de l'any 1984 no són provincials, sinó per comunitats autònomes, i posen de manifest un desequilibri encara més acusat. Catalunya rebé, en concepte de foment d'activitats culturals encara no 64 milions de pessetes, mentre que a Madrid se n'invertiren més de 6 mil milions. Tot i tenir en compte que a Catalunya cal sumar-hi les inversions vehiculades a través de la Generalitat, una anàlisi més acurada d'aquestes xifres potser permetria entendre per què no ha estat sinó molt recentment que s'han dissenyat i consolidat la majoria dels equipaments que avui són els punters de la ciutat: Fundació Miró (1975, funda-



LES OLIMPIADES POTENCIARAN LES INFRASTRUCTURES CULTURALS



LA CIUTAT NECESSITA NOUS ESPAIS MUSICALS

ció privada, amb subvenció municipal), Mercat del Born (restaurat el 1982), Museu de la Ciència (1980, Caixa d'Estalvis), Metrònom (privat), Hivernacle de la Ciutadella (municipal, 1985), Mercat de les Flors (municipal, 1985) i Pavelló Mies van der Rohe (municipal, 1986).

És indiscutible la importància de cada una d'aquestes institucions, unes per la notable capacitat d'intervenció en el fet cultural i les altres perquè són equipaments públics de primera qualitat. És evident el notable esforç realitzat en aquests darrers anys, però tot i així la ciutat encara ha de recórrer un llarg camí per poder equiparar les seves infraestructures culturals a aquelles que marquen les pautes a les principals ciutats del món.

l'impuls olímpic

En aquesta situació, potser l'únic element que pot esdevenir positiu és que les experiències acumulades poden permetre a la ciutat de Barcelona obrir la dècada dels noranta sent capdavantera en la definició del caràcter i el rol dels equipaments en relació amb el fet de fer i consumir cultura. Cal, és clar, aprofitar els propers anys per convertir Barcelona en la capital del diàleg sobre les notables modificacions que es produeixen en el fet cultural, i que són el preludi d'una civilització que entendre la cultura d'una altra manera.

És en funció d'aquesta realitat que pren tot el seu

sentit l'aposta per dinamitzar les estructures culturals que ha fet la proposta olímpica de la ciutat. La creació, la interpretació i l'audició musicals, la difusió i la consolidació del patrimoni artístic modern i contemporani i la difusió de les grans innovacions científiques i tecnològiques poden ser algunes de les branques de la cultura que en poc temps veuran notablement enriquits els equipaments que les acullen, les potencien i permeten gaudir-ne. La celebració dels Jocs Olímpics, l'estiu de l'any 1992, i els compromisos culturals contrets han de fer possible, per tant, convertir en realitat immediata projectes en curs, com ara el nou Auditori de Música de Barcelona, el complex cultural de la Casa de la Caritat i el Museu d'Art Contemporani, el Museu d'Art de Catalunya al Palau Nacional de Montjuïc i el centre cultural de les ciències i les tecnologies del nord de la ciutat.

És clar que la realització d'aquests projectes ha de tenir una incidència notable a la ciutat. En primer lloc perquè, com succeeix a les principals ciutats del món, possibiliten el sorgiment i la consolidació de creadors i fan possible una vinculació cada cop més àmplia entre la cultura i la major part dels ciutadans. I en un altre sentit, perquè situats en zones precises del teixit urbà estimularan, com passa a les principals ciutats del món, la iniciativa cultural de tot l'entorn i el consolidaran.

FERRAN MASCARELL
 director de serveis de Programació i Difusió Cultural
 Ajuntament de Barcelona

LLUÍS MILLET

UNA CIUTAT PER A UNS JOCS UNS JOCS PER A UNA CIUTAT

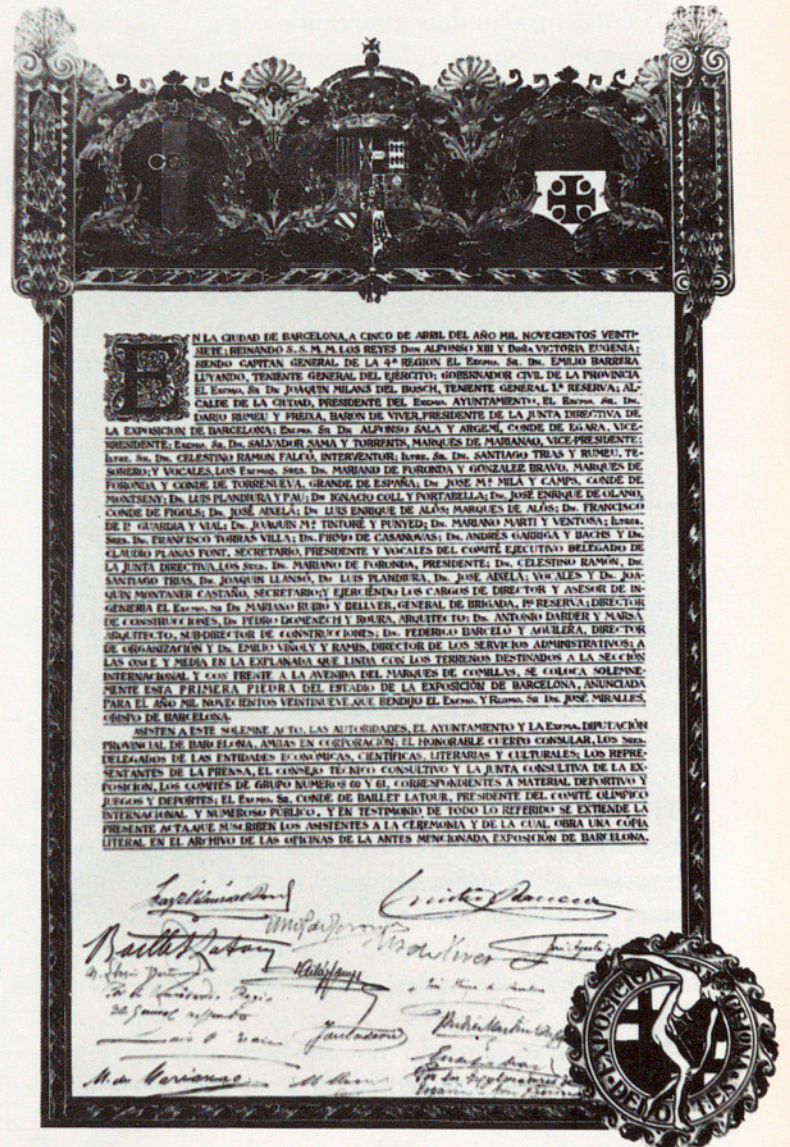
Després de la nominació de Barcelona com a seu dels Jocs d'Estiu de la XXV Olimpíada encara hi ha dos grans interrogants o, més ben dit, dues preocupacions que afecten col·lectius diversos. En primer lloc, la «família olímpica», entesa en un sentit ben ampli —és a dir esportistes, organitzadors, federacions internacionals, comitès olímpics nacionals, mitjans de comunicació, Comitè Olímpic Internacional, tècnics, jutges, etc.—, no pot deixar de preguntar-se si Barcelona sabrà organitzar uns Jocs eficaços i brillants o haurà de suportar imprevisions, retards, solucions d'última hora, incomoditats en l'allotjament, mitjans de transport insuficients, dificultats en les comunicacions, tecnologia a mig desenvolupar, etc.

Malgrat que el *Dossier de Candidatura* explicava detalladament, i segons el nostre entendre satisfactòriament, totes aquestes qüestions, s'entén una certa malfiança envers el caràcter llatí, que en moltes confrontacions internacionals ja ha fet trontollar l'èxit de l'organització.

L'altre grup de preocupacions a què ens referíem afecta principalment els mateixos ciutadans de Barcelona i també els de Catalunya.

Si bé sembla que poca gent dubta, genèricament, de la importància que tindran els Jocs per a la nostra ciutat, s'han de quantificar el risc i els beneficis —socials, econòmics, urbanístics— que comportarà l'organització d'un esdeveniment d'aquesta magnitud. Si més no, s'ha de reflexionar sobre l'impacte que tindran a la ciutat i comparar-lo amb el que produïren altres fets singulars, com les exposicions universals de 1988 i 1929.

¿Serà tan important i decisiva per a Barcelona la celebració d'uns Jocs Olímpics? ¿No es detrauran re-



DOCUMENT QUE ACREDITA L'ACTE DE COL·LOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DE L'ESTADI DE MONTJUÏC

cursos i esforços necessaris per millorar la qualitat de vida als barris, en una operació d'imatge i prestigi?

Les notes que segueixen no pretenen donar-hi una resposta definitiva, perquè segurament no en tenen i perquè les directrius d'ordenació donades al projecte de candidatura s'hauran de gestionar i traduir en projectes concrets durant els propers sis anys. Són aquesta gestió i les formes de dur-la a cap que es triïn que constituïran la veritable resposta a les incògnites abans expressades.

Barcelona'92: els jocs de les distàncies curtes

Si bé és cert que una bona organització pot fer oblidar molts defectes de les instal·lacions o moltes incomoditats en el transport o en l'allotjament, com va passar a Los Angeles, és millor partir d'un bon model de localització de les instal·lacions respecte a la Vila Olímpica, a les residències de la família olímpica i a la situació del centre de les comunicacions, que faciliti el funcionament del conjunt.

La concentració dels diferents escenaris esdevé una preocupació constant de la proposta de Barcelona: concentració dels escenaris de competició en quatre àrees o «parcs olímpics» situats a poca distància del centre urbà, dins d'un radi de cinc quilòmetres; concentració de les residències en una sola Vila Olímpica i una petita vila auxiliar a Banyoles. Els periodistes s'allotjaran en hotels de l'àrea central de la ciutat o a la vila de la premsa, situada al costat de la vila dels esportistes. En qualsevol cas, les distàncies fins al centre de comunicacions, situat a la plaça de l'Univers, dins de l'àrea de Montjuïc, són curtes i el temps de desplaçament és menys de vint minuts.

Les distàncies entre el Centre de Premsa i els principals escenaris —estadi, piscina, palau d'esports— són inferiors a un quilòmetre i es poden fer a peu; tot i això cada instal·lació esportiva tindrà el subcentre de premsa corresponent.

Les distàncies raonables es complementen amb les bones comunicacions: tots els punts d'interès dels Jocs estan enllaçats amb importants vies urbanes connectades directament amb la xarxa general d'autopistes. Barcelona està situada sobre el traçat de l'autopista Hèlsinki-Gibraltar i, per tant, enllaçada amb tota la xarxa europea de comunicacions viàries. L'aeroport internacional es troba excepcionalment a prop i ben connectat amb el centre urbà i amb les quatre àrees olímpiques, les quals estan comunicades mitjançant diverses línies de metro i nombroses línies d'autobusos.

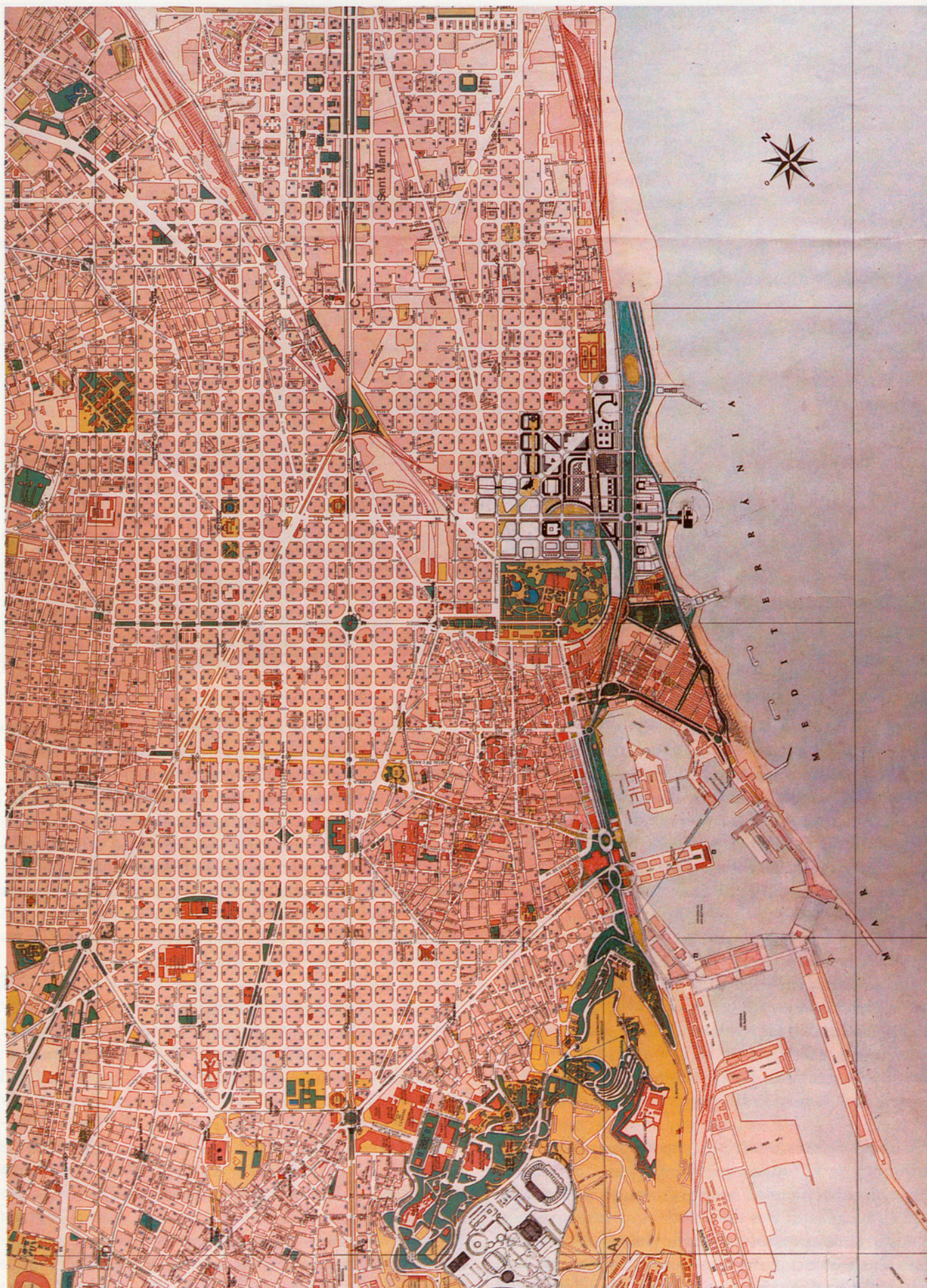
Aquesta concentració no produirà cap congestió d'activitats ni d'espectadors, gràcies a una especial atenció a la programació escalonada de les competicions que evitarà puntes de transport cap o des d'un determinat indret i equilibrarà l'interès dels especta-

dors cap als quatre «parcs olímpics».

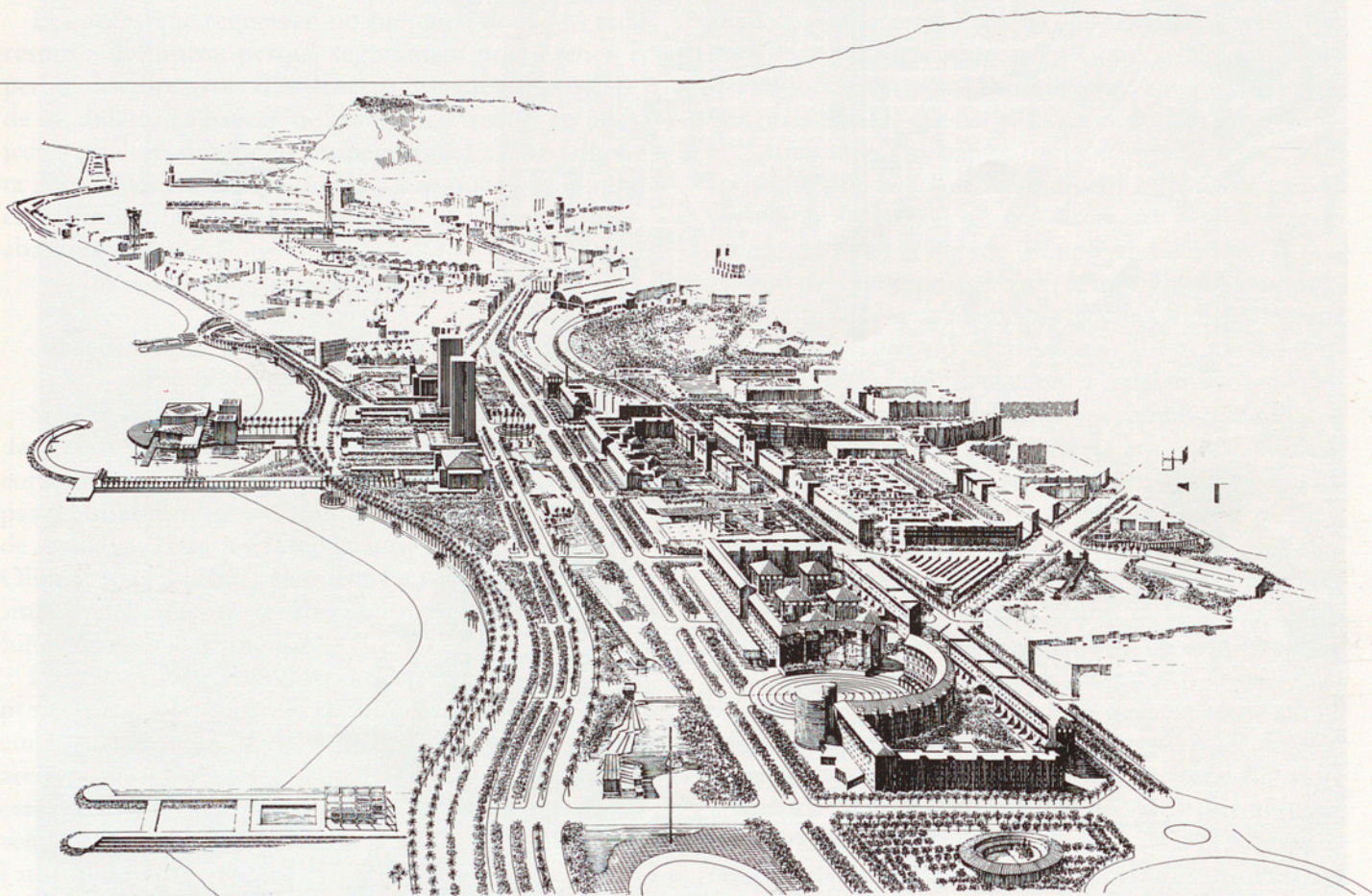
L'esquema d'implantació dels escenaris de competició dissenyat per Barcelona adopta els millors aspectes i característiques de ciutats que ja han estat seu d'uns Jocs Olímpics. Especialment interessants són, per nosaltres, el cas de Munic i el de Los Angeles.

A totes dues ciutats, els Jocs s'adaptaren a les característiques de la ciutat i al moment històric en què es produïren. Munic és un dels exemples d'organització concentrada: el gran parc olímpic amb l'estadi, la piscina, el palau d'esports i d'altres instal·lacions esportives se situà al costat mateix de la Vila Olímpica en una zona de nova creació, relativament allunyada del centre i molt poc consolidada com a espai urbà. La millora de les comunicacions de la zona, amb nous enllaços viaris i la construcció del metro, la urbanització i l'enjardinament de grans extensions de parc i tot un seguit d'operacions tendents a millorar-ne la qualitat urbana tot promovent-hi la implantació de nous serveis i residències, foren les característiques principals de l'operació. Anys després i amb algunes dificultats transitòries, l'objectiu urbanístic es va assolir plenament i ara el parc olímpic i el seu entorn, integrats ja en el teixit urbà, són dos dels punts més interessants de la ciutat. Un cas totalment oposat és el de Los Angeles. La política urbanística de la ciutat no es va veure pràcticament afectada, ni positivament ni negativament, pel fet d'acollir els Jocs de 1984. Segurament, les dimensions i la personalitat de la ciutat eren massa importants perquè un esdeveniment d'aquesta mena les alterés. Conscients d'això, l'estratègia urbanística per a la implantació del programa dels Jocs se centrà obsessivament a aprofitar tot el patrimoni existent. Això va tenir com a conseqüència un model de Jocs oposat al de Munic, és a dir molt dispers: cada competició tingué lloc en un escenari específic i diferent, moltes vegades situat a distàncies «americanes» dels altres recintes. Tot i que el model de Los Angeles, a més d'irrepetible, ha estat molt criticat pels usuaris dels Jocs, principalment organitzadors i periodistes, té uns atractius inqüestionables: en primer lloc, la dispersió dels escenaris va galvanitzar tota la ciutat entorn dels Jocs i va estendre la «festa olímpica» a un territori de més de cinquanta quilòmetres de radi; si s'hagués optat per la creació d'un nou parc olímpic, possiblement l'espectacle i la festa haurien quedat reclosos en un petit entorn i la ciutat i la seva vida quotidiana n'haurien quedat al marge.

En segon lloc, els fets d'aprofitar tots els equipaments existents i de no adoptar una via monumentalista evitaren el problema, sempre important, de la integració, el manteniment i la utilització posterior que en alguns casos, com ara Mèxic, van ser impossible de resoldre. La gran lliçó de Los Angeles ha estat demostrar que sense despeses econòmiques extraordinàries i amb actuacions mínimes sobre la ciutat es podien organitzar uns Jocs eficaços i brillants.



EN EL PLANOL ES PODEN DISTINGUIR LES OBRES QUE S'HAN ENDEGAT AMB LA INICIATIVA D'ORGANITZAR ELS JOCS OLIMPICIS



DIBUIX DE LA PERSPECTIVA DE LA VILA OLÍMPICA

la Barcelona olímpica

Les intervencions estrictament olímpiques se centraran, en el marc de la ciutat de Barcelona, en quatre àrees estratègiques situades al voltant de la ciutat: Montjuïc, Diagonal-Pedralbes, Vall d'Hebron i Poblenou. Cada una d'aquestes àrees té una superfície considerable —entre 140 i 210 ha—, importants dotacions esportives, edificis culturals, institucionals o representatius, com també parcs, jardins i espais de lleure.

Totes aquestes intervencions plegades constitueixen un sistema operatiu de propostes que, desenvolupant el plantejament existent, es concreten en projectes plenament executables, la magnitud dels quals produirà sens dubte importants efectes no solament sobre la ciutat, sinó també sobre el territori metropolità.

L'actuació sobre Montjuïc suposa completar la urbanització de la muntanya, començada a principis de segle, i consolidar la seva vocació de gran parc central de Barcelona. Les dotacions esportives quedaran definitivament establertes amb el remodelatge de l'Estadi, la construcció del nou Palau d'Esports i la de l'Institut d'Educació Física, aplegades dins l'anomenat Anell Olímpic. El remodelatge de les actuals pis-

cines Picornell o la reconstrucció de la vella piscina municipal, construïda l'any 1929, i d'altres obres de millora o adaptació de les instal·lacions existents completaran les actuacions sobre l'equipament esportiu. Però tan importants o més que aquestes obres ho seran el tractament dels espais situats entre aquests edificis i l'enjardinament de gairebé la meitat de la muntanya encara no urbanitzada: el nou parc del Migdia, presidit per les grans places-mirador des de les quals s'accedirà a l'Estadi i al Palau olímpic, consolidarà la utilització de Montjuïc com el parc urbà més important de Barcelona.

En el mateix sentit, les actuacions —no olímpiques però sí simultànies— sobre els equipaments culturals, com la reconstrucció del pavelló de Mies Van der Rohe, o la rehabilitació del Palau Nacional, augmentaran l'interès i l'atracció del parc. També són remarcables les obres de construcció, ja iniciades, del futur Palau del Centenari de la Fira de Mostres que amb façana al Paral·lel, al carrer Lleida i a Rius i Taulet completaran els edificis que hi ha al voltant de la renovada plaça de l'Univers. La restauració de l'eix de l'avinguda de M. Cristina, amb la recuperació de les fonts monumentals i la reparació de les torres venecianes que flanquegen l'entrada del firal, i la dels palaus d'Alfons XIII i Victòria Eugènia s'afegeixen al continuat esforç



LA VILA OLIMPICA OBRIRA NOUS ESPAIS DE LLEURE ALS BARCELONINS

de millorar l'eix monumental més important de Barcelona.

La reconversió en hotel de luxe dels vells estudis de Televisió a Miramar afegirà un nou atractiu als actuals usos culturals, esportius, comercials o de lleure de Montjuïc.

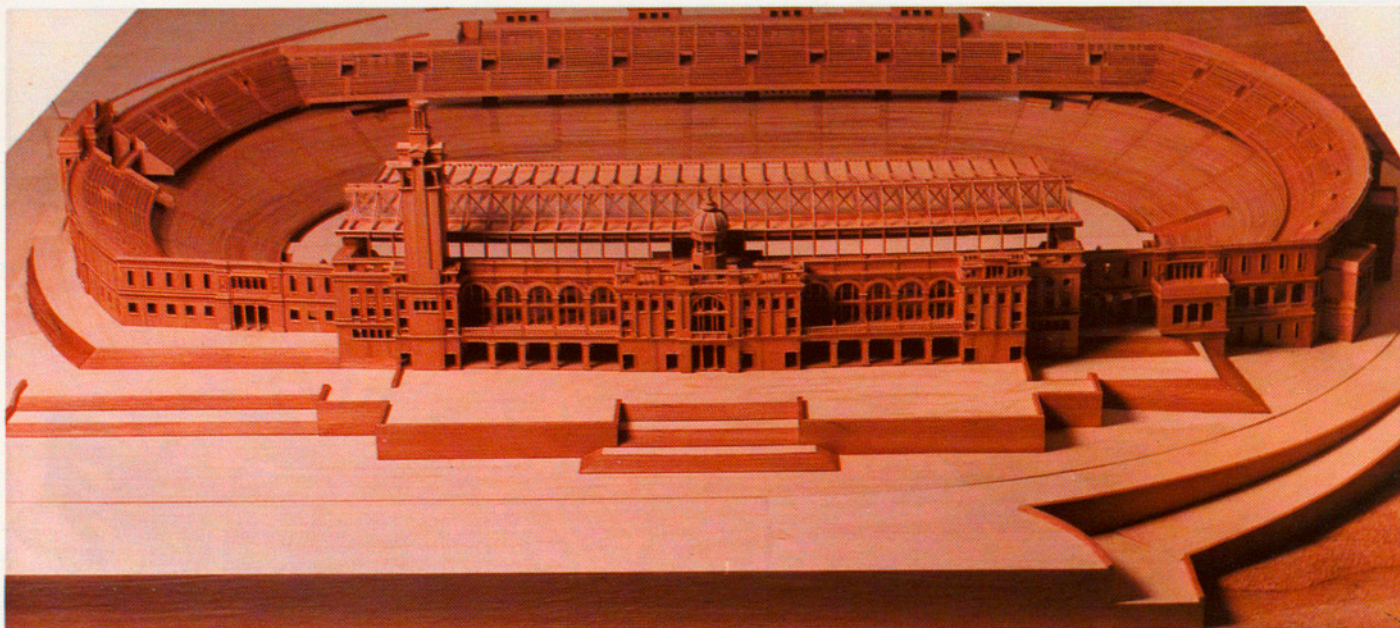
Finalment, diverses obres viàries per millorar els accessos a la muntanya ja estan en fase de projecte, en el qual es desenvolupen les previsions del Pla Especial de Montjuïc.

L'automòbil privat disposarà de noves i extenses àrees d'aparcament, com també noves i més bones vies d'accés des de la Zona Franca, la Granvia o el Poble Sec. Al mateix temps s'estudia el traçat d'un nou sistema de transport urbà, subterrani o aeri, que facilitarà l'accés massiu a totes les instal·lacions i serveis de la muntanya.

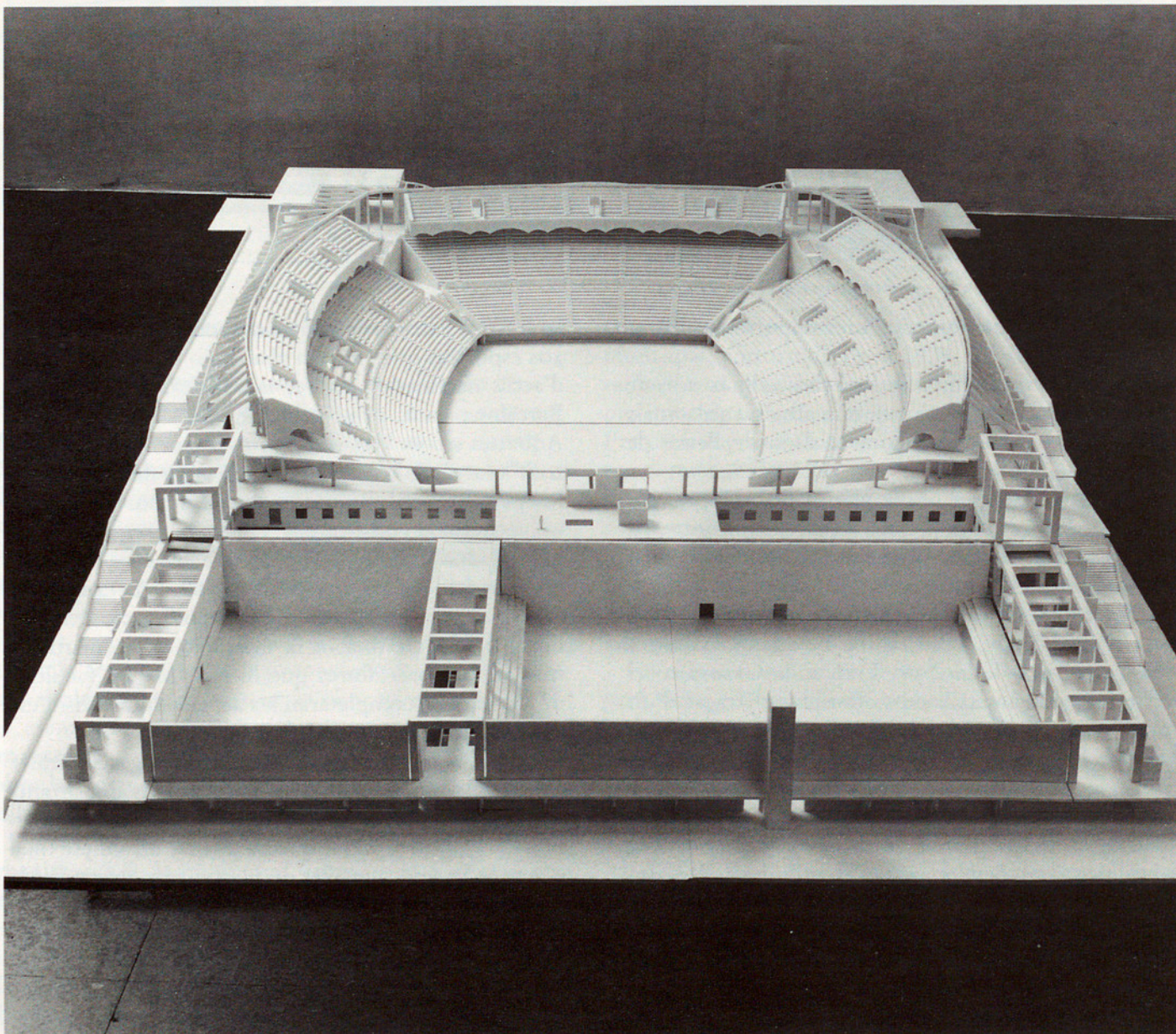
A l'àrea de la Diagonal les actuacions se centren sobretot en l'espai públic encara no urbanitzat. S'hi consoliden, amb lleugers retocs dels límits de les parcel·les, les dotacions esportives actuals: F.C. Barcelona, C.E. Laietà, R.C. de Polo, R.C. Tennis Turó i les instal·lacions esportives universitàries. L'única peça esportiva de nova construcció serà el complex polisportiu municipal de l'Hospitalet, ja iniciat. Aquesta gran àrea de quasi dos quilòmetres de llargada, on

amb força desordre s'han anat construint els complexos esportius que citàvem abans, no té encara les vies d'accés necessàries per fer-la permeable tant des de Barcelona com, principalment, des de l'Hospitalet. Aquestes noves vies i el nou parc que s'ha de construir a cavall de la Nacional II a la zona delimitada per les parcel·les del Polo i les instal·lacions esportives universitàries constituïran el teixit conjuntiu que organitzarà la urbanització de la zona, feta fins ara a pedaços i li donarà un sentit global. Operacions de menor importància, com la permeabilització dels jardins de la Maternitat o la urbanització i enjardinament dels espais lliures que hi ha entre les facultats universitàries, completaran les actuals dotacions d'espais públics.

Com a símbol, aquesta part de la Diagonal esdevé l'element singular d'un dels accessos més importants de Barcelona. Serà, per tant, necessari dissenyar amb tota cura aquesta porta, que no pot ser un simple final d'autopista sinó que s'ha de tractar com un veritable monument o punt singular, flanquejat pel parc Cervantes, el Palau de Pedralbes i el futur parc de Torre Melina. La intervenció en aquesta zona significa acabar i consolidar una part ben important de la ciutat: donar solució a la sutura, mai no resolta fins ara, entre el teixit urbà de Barcelona i el de l'Hospitalet.



MAQUETA DE L'ESTADI DE MONTJUÏC REMODELAT



INTERIOR DEL PALAU D'ESPORTS SANT JORDI

L'àrea de la Vall d'Hebron suposarà la creació d'un dels parcs més importants per a la ciutat. Situada en una posició estratègica, al bell mig de barris tan congestionats com la Clota o el Carmel, i amb una immillorable accessibilitat tant des de la ronda de muntanya com des del túnel de la Rovira, concentrarà les dotacions esportives de caire urbà o metropolità de la zona nord-oriental de la ciutat. L'actual velòdrom municipal, diversos camps d'esport a l'aire lliure —futbol, tennis, tir amb arc—, espais informals per al lleure i grans superfícies enjardinades perimetrades per dues vies-parc seran les principals dotacions esportives d'aquesta zona. Els importants equipaments hospitalaris i assistencials de la Vall d'Hebron seran ara més accessibles a través dels nous enllaços entre el primer i el segon cinturons de ronda.

Finalment, l'àrea del Parc de Mar, al Poblenou, representa el repte més important del projecte olímpic i l'operació més ambiciosa pel seu abast territorial i per l'impacte que tindrà sobre tot el front marítim de Barcelona. La construcció de la Vila Olímpica davant del mar i al costat del parc de la Ciutadella i totes les operacions urbanístiques prèvies necessàries per solucionar les comunicacions de la zona, i la supressió de les barreres actuals a fi de vitalitzar un teixit urbà obsolet i ofegat, i integrar-lo definitivament en la ciutat, serien operacions que per si soles justificarien —des d'un punt de vista territorial— tot el projecte de Jocs Olímpics.

Aquestes quatre àrees o parcs olímpics permeten resoldre gairebé un 85 % de les competicions dels Jocs Olímpics. A l'àrea de Montjuïc, s'hi disputaran les proves d'onze esports; serà la seu del centre dels mitjans de comunicació i molt probablement el nou hotel de Miramar serà la residència dels membres del Comitè Olímpic Internacional; també s'hi celebraran la cerimònia d'obertura i la de clausura i moltes altres manifestacions del programa cultural. Hotels molt propers a l'àrea de Montjuïc acolliran una part dels àrbitres i jutges de les competicions.

A l'àrea de Diagonal-Pedralbes, s'hi disputaran les competicions d'uns altres cinc esports; serà al mateix temps el centre residencial dels membres dels Comitès Olímpics Nacionals, i dels presidents, secretaris i delegats de les Federacions Internacionals. Moltes de les aules i dependències universitàries s'utilitzaran per celebrar-hi les sessions dels congressos i reunions de les Federacions que ho necessitin.

Tres altres esports tindran la seu a l'àrea de la Vall d'Hebron, on se situarà també el Campament per a la Joventut.

La Vila Olímpica, residència única de tots els atletes i acompanyants acreditats se situa, com ja s'ha dit, a l'àrea del Poblenou on també tindran lloc les competicions de bàdminton i, possiblement, les de vela, si es produeixen a temps les necessàries transformacions de l'actual port.

Tot i ser fora d'aquestes quatre àrees, la resta d'escenaris complementaris no són gaire llunyans: l'eix del Llobregat com a possible seu de les competicions de piragüisme, el parc metropolità de Badalona-Montgat per al tir olímpic, la mateixa ciutat de Badalona per al torneig de bàsquet, i les de Terrassa, Sabadell i Granollers per a les competicions d'hoquei, futbol i handbol respectivament fan que el mòdul d'implantació de Barcelona sigui un dels més funcionals i adequats a la lògica d'uns Jocs Olímpics.

Barcelona, més Barcelona que mai

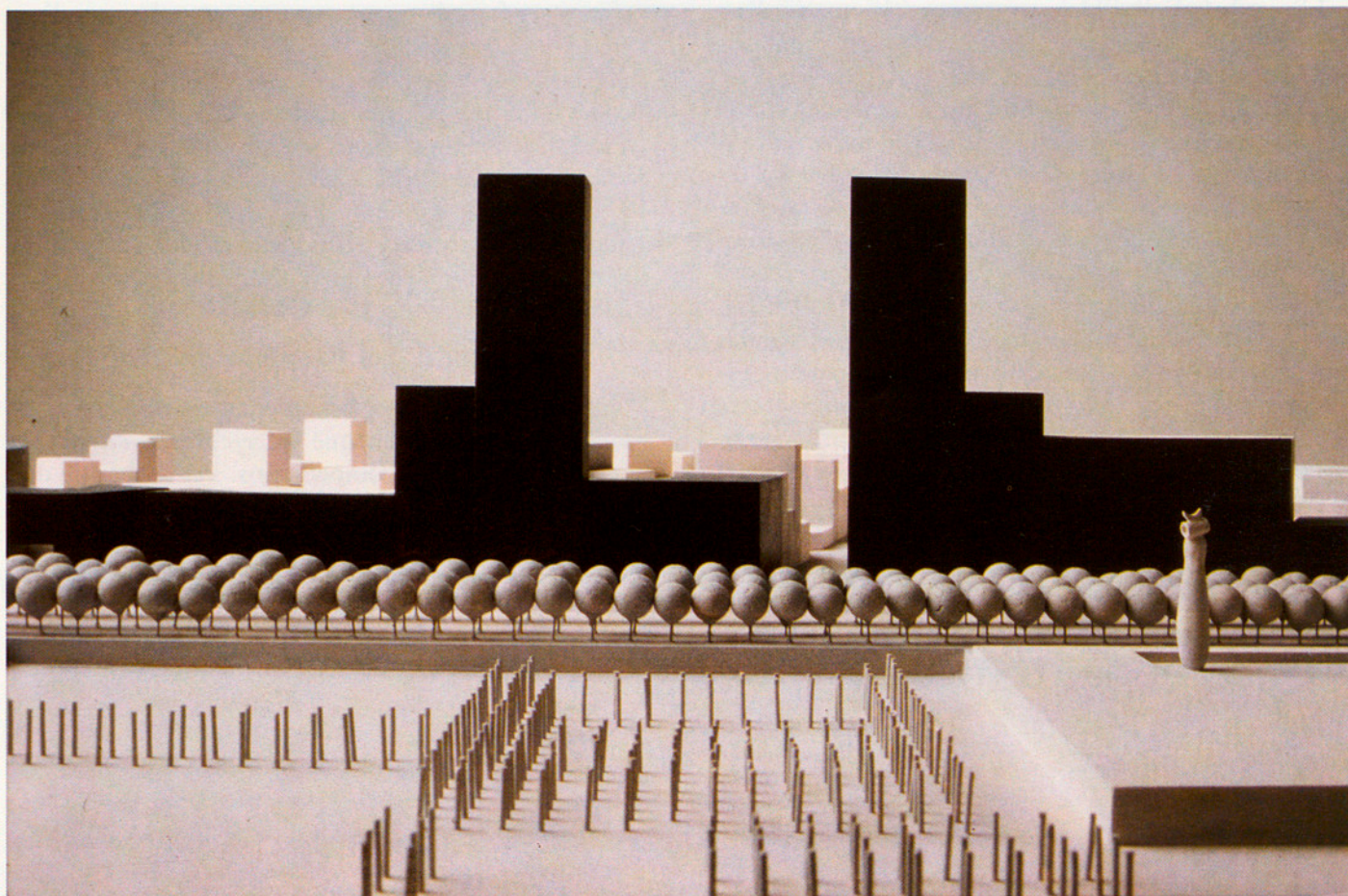
Fins aquí hem descrit breument quin serà el paisatge olímpic, l'entorn en què se celebraran durant els Jocs les cerimònies i competicions. Per acabar de donar seguretats d'una bona organització als protagonistes dels Jocs, podríem passar a detallar la logística prevista per assegurar els accessos de cada àrea, les mesures que caldrà prendre en relació al transport i aparcament o, amb més detall, les adaptacions previstes per assegurar la funcionalitat olímpica de les instal·lacions esportives, però això sobrepassaria el marc d'aquestes notes.

Per això, passem a descriure, encara que de forma general, les transformacions que afectaran Barcelona i que són l'eix de la curiositat, i en alguns casos preocupació, del ciutadà.

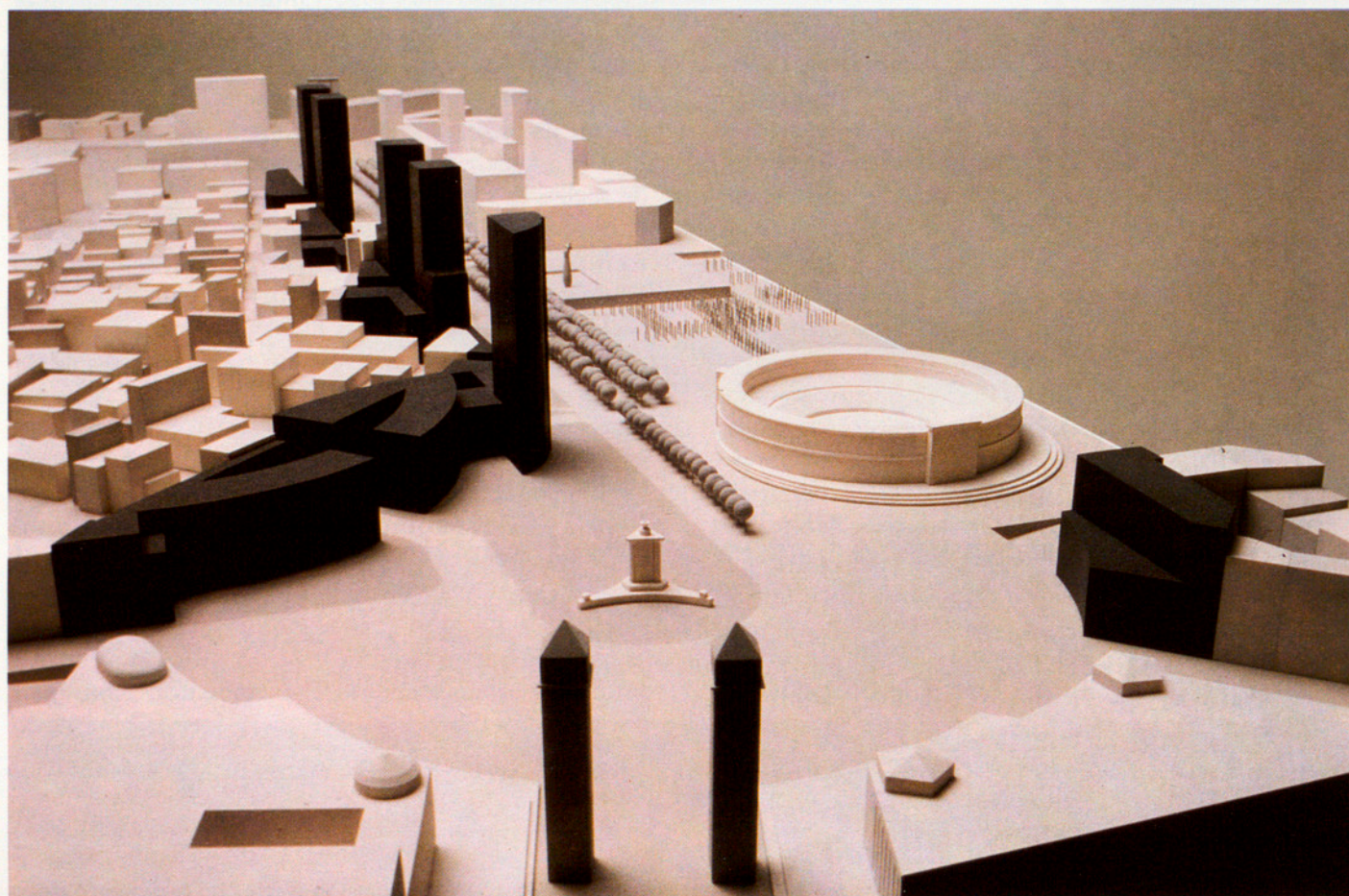
Tant el Pla Cerdà com l'impuls urbanitzador de les exposicions de 1888 i 1929 van implicar una transformació de la ciutat bàsicament quantitativa o de creixement del teixit urbà: expansió fora de les muralles en el primer cas, creixement i formació de la ciutat cap a llevant en el segon, i desenvolupament de la ciutat a ponent a partir de les operacions fetes entre principi de segle i l'exposició de 1929.

El projecte de Jocs Olímpics, en canvi, suposa fonamentalment una transformació qualitativa: millora determinats teixits, completa infraestructures bàsiques, acaba parcs i equipaments metropolitans.

Cap d'aquestes operacions no ha estat pensada per dirigir quantitativament el creixement urbà sinó per millorar la qualitat de punts estratègics del territori: s'ha de parlar de requalificació d'equipaments, de rehabilitació dels teixits degradats, de renovació de funcions o de serveis obsolets. Es tracta de reconstruir o refer Barcelona a partir d'uns eixos o àrees d'actuació que no acaben el procés sinó que l'inicien. No és estrany, doncs, que el projecte de Jocs Olímpics no inventi res que no hagués estat pensat o planificat en propostes urbanes anteriors. L'ambició d'aconseguir l'obertura de Barcelona al mar és antiga. Hi ha una llarga història de plans i projectes de façana marítima, com també ha estat dibuixat i redibuixat el parc de migdia de Montjuïc. També són nombroses les propostes, parcials, episòdiques o generals, sobre la façana de muntanya les quals defineixen la relació entre Barcelona i Collserola.



LA FAÇANA DEL CARRER DE TARRAGONA, REFORMADA PER L'EQUIP SÒRIA-GARCÉS



PERSPECTIVA GENERAL DE LA REFORMA DEL CARRER DE TARRAGONA I LA PLAÇA D'ESPANYA



EL VELÒDROM DE LA VALL D'HEBRON

És possible que mitjançant el projecte olímpic Barcelona s'assemblí molt més a la Barcelona imaginada per Cerdà, o a les posteriors concrecions de Puig i Cadafalch o del pla Macià. Es tracta fonamentalment de retornar a Barcelona la qualitat urbana que ha perdut al llarg de molts anys de creixement poc controlat. El que és específic del projecte olímpic és la factibilitat simultània i a curt termini d'una proposta projectual de gran abast territorial, que dóna forma i solució concretes a moltes de les assignatures pendents de Barcelona.

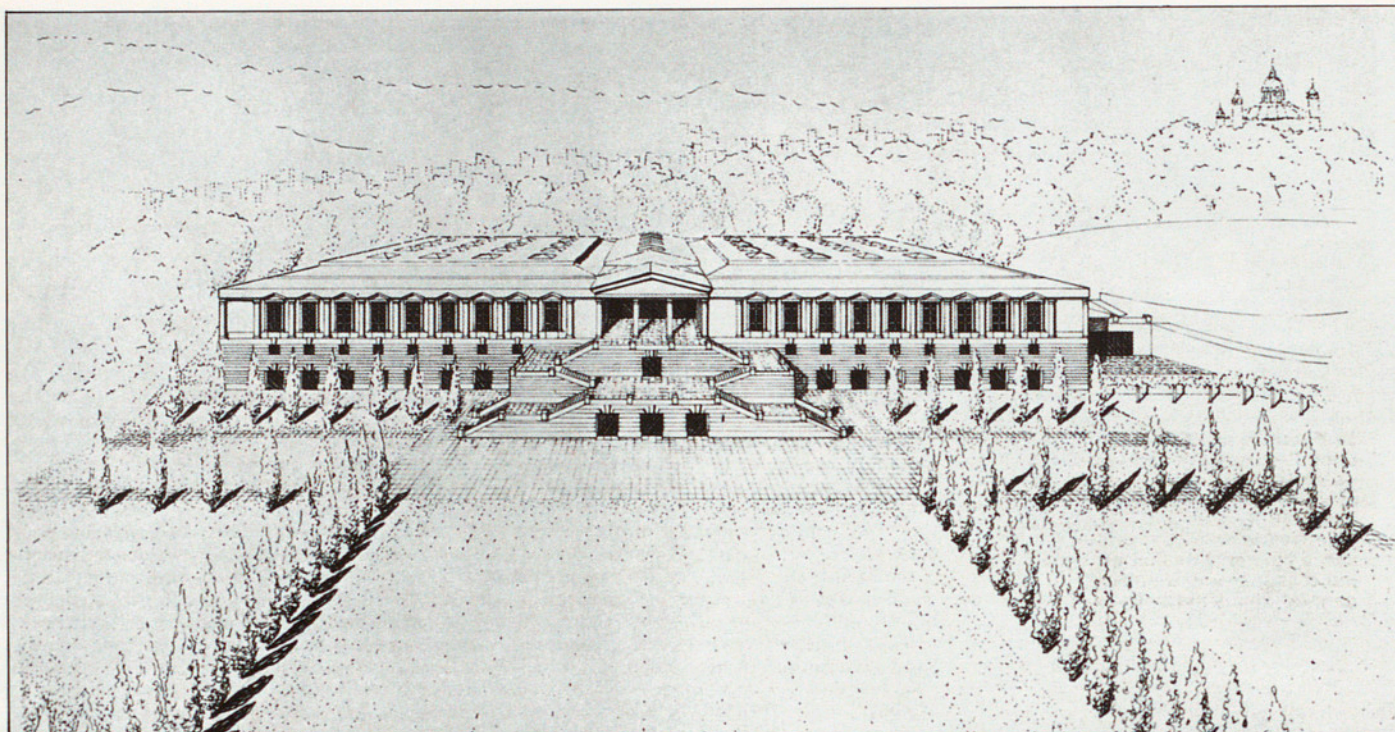
Hi ha, per exemple, el tema de la centralitat. Entre el desplaçament del centre cap a llevant, imaginat per Cerdà, entorn de l'eix de la plaça de les Glòries i el creixement real, cap a ponent, que ha estirat el centre històric de la Rambla i el Passeig de Gràcia cap a la plaça F. Macià a través de la Diagonal, Barcelona no ha tingut fins fa molt poc una política de recuperació i rehabilitació del centre històric i de tot l'eixample, que han resistit com han pogut l'escomesa de la terciarització presenciant, impotents, la substitució d'habitatges i equipaments per oficines i bancs.

Darrere de l'estratègia de la proposta de Barcelona'92, hi ha una clara voluntat de reequilibrar la ciutat de llevant i la de ponent. Les actuacions al parc de la Vall d'Hebron i al Poblenou, a més de corregir els dèficits urbanístics de l'entorn o d'impulsar processos de requalificació urbana, són fonamentalment el contrapès d'actuacions ja consolidades com les de Montjuïc o la Diagonal.

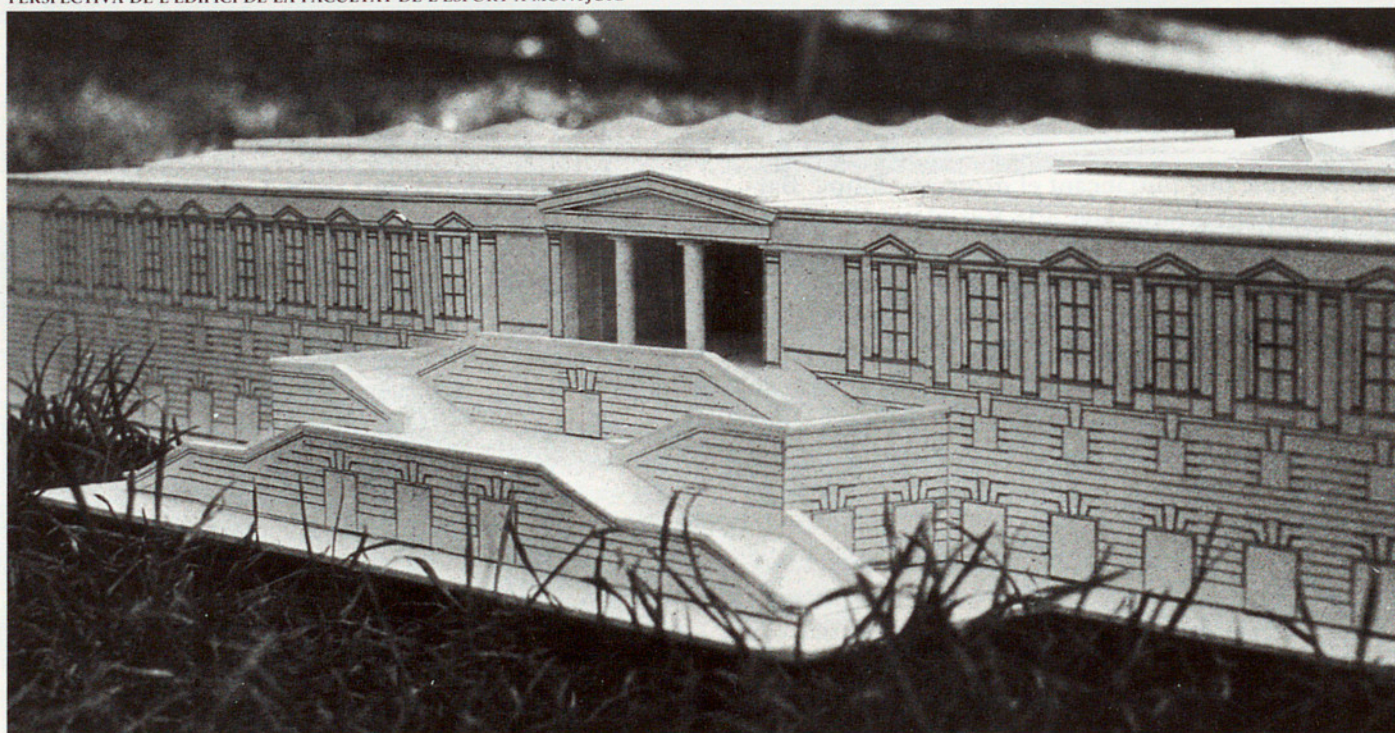
L'eix institucional de Carles I, el futur Centre de Convencions o els possibles hotels de la costa arribaran a ser tan importants com l'eix Numància-Tarragona. La futura estació de la Sagrera tindrà, a llevant, una repercussió similar a la que ha tingut Sants a ponent. Moltes altres actuacions que graviten sobre la zona de llevant, podrien confirmar aquesta tendència a establir-hi una doble polaritat. Les conseqüències encara són difícils de preveure, però és presumible que se n'indueixi una requalificació de tot el centre i eixample de Barcelona, que quedaran sotmesos a les tensions d'aquests dos eixos d'atracció.

Operacions tan complexes com la reconversió de la façana de mar necessiten credibilitat per atreure iniciatives i inversions. Sense aquesta credibilitat o no arriben mai a ser o, com a màxim, creixen parcialment i sectorialment, gairebé sempre traint la idea i el projecte inicials. I el motor i la fiança d'aquesta credibilitat és l'obra pública, la decisió de preparar el sòl, d'urbanitzar-lo, de disposar-hi uns serveis i equipaments, de traçar-hi unes infraestructures.

Mitjançant l'impuls de les inversions generades per l'iniciativa dels Jocs Olímpics, s'executarà en poc temps una gran quantitat d'obra pública: grans vies de connexió, rondes de mar i muntanya, millores generals o localitzades de les comunicacions viàries, increment de l'accessibilitat d'àrees concretes; importants obres de millora de la xarxa de clavegueres i sistemes de depuració; defenses de la costa i assentament del front marítim; obres de preparació i d'urbanització



PERSPECTIVA DE L'EDIFICI DE LA FACULTAT DE L'ESPORT A MONTJUÏC



LA FAÇANA DEL FUTUR EDIFICI DE L'INEF

d'importantes quantitats de sòl dins el perímetre urbà i, per tant, inici de processos de requalificació urbana; modificació i millora del sistema portuari amb la possible requalificació comercial i terciària d'una part del port actual; adopció d'un esquema de principis en el desenvolupament de la xarxa i estacions de tren i, alhora, inici d'obres molt importants de reestructuració del sistema actual; modernització i ampliació dels serveis de l'aeroport; urbanització, enjardinament i equipament de nombrosos espais urbans de petita o gran entitat; operacions de renovació i requalificació de l'actual patrimoni d'edificis públics.

Aquesta llista, tot i que no és exhaustiva, dóna una idea de la magnitud dels treballs que a partir de la nominació de Barcelona com a seu dels Jocs tindran fixat un termini d'execució.

Barcelona ha avançat sempre a batzegades, amb un motor o objectiu concret. En la nostra opinió, els Jocs Olímpics seran el catalitzador de les transformacions urbanes que es produiran en el curs dels sis anys propers.

LUÍS MILLET
arquitecte

FEDERICO CORREA

EL CONJUNT HISTÒRIC DE LA MUNTANYA DE MONTJUÏC



LA MUNTANYA DE MONTJUÏC, D'UNA IMPORTÀNCIA DECISIVA EN LA HISTÒRIA DE BARCELONA

L'Anell Olímpic és l'àrea que Barcelona dedica als edificis on s'han de disputar les proves esportives principals durant els Jocs Olímpics de 1992, a l'organització dels quals la ciutat ha formulat una opció.

L'Estadi Olímpic i el Palau d'Esports són els edificis principals que, tant per dimensions com per cabuda de públic, emergeixen com a peces fonamentals de tot aquest conjunt. La piscina olímpica, l'edifici de l'Institut Nacional d'Educació Física, el camp d'hoquei Pau Negre i el pavelló d'hoquei sala són els altres

equipaments que comparteixen aquesta àrea, on d'altra banda es manté un petit jardí botànic ja existent.

Situat a la part alta de Montjuïc en una situació de privilegi visual, l'Anell està voltat pel parc i situat damunt un planell obert a l'horitzó del Mediterrani.

La muntanya de Montjuïc, d'una importància decisiva en la història de Barcelona, està dedicada en la més gran part a parc, que avui es veu pràcticament circumdat per la ciutat.

El castell que s'hi alça al cim constitueix una relíquia d'èpoques pretèrites, en les quals va tenir un pa-

per defensiu i de guaita del port de la ciutat.

Tot amb tot, l'episodi més digne de subratllar entre les intervencions produïdes en aquesta muntanya, el constitueix la creació de l'àrea on hi hagué l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Per habilitar aquest espai la muntanya va ser urbanitzada i s'hi van construir una sèrie d'edificis remarcables, l'efígie dels quals encara avui reconeixem com a barcelonins en la imatge puixant de Montjuïc.

La intervenció de 1929, de fet, procedeix d'un projecte anterior, degut a l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, que el 1917 hi va dissenyar les instal·lacions d'una exposició d'indústries elèctriques que, per tot de raons, no es va arribar a celebrar.

Però d'aquell projecte se'n manté l'estructura urbanística general, amb l'eix grandios de l'actual avinguda de Maria Cristina, que des de la plaça d'Espanya s'endinsa en els terrenys, primer planers, després més rostos, que culminen al pla on veiem el Palau Nacional, obra de l'arquitecte Lluís Domènech i Roura. Escenogràficament, el Palau Nacional tanca la perspectiva de l'avinguda, que es veu realçada en la seva simetria gràcies a diverses terrasses. A la part superior, per mitjà dels edificis, escalinates, fonts i altres projectes d'en Puig, a part la gran font central de Carles Buïgas; més avall, a la part inferior, gràcies a una sèrie d'edificis de diferents autors —edificis avui transformats o substituïts per altres de més moderns. A la cruïlla amb la plaça d'Espanya, l'axialitat de l'avinguda s'accentua per obra de dues altes torres que identifiquen el final de l'eix longitudinal abans d'arribar a la font monumental de l'arquitecte Jujol, situada just al mig de la circumferència que la plaça d'Espanya descriu.

L'escenografia de regust barroc francès es perfila mitjançant una sèrie de penetracions transversals, la primera de les quals és l'arrencada del recorregut general del parc, l'avinguda de Montjuïc, projecte de l'arquitecte Josep Amargós, que condueix lateralment i amb un bon naturalisme paisatgístic fins als punts més alts de la muntanya,

El parc, travessat per aquesta avinguda, es produeix segons un projecte de N. Forestier, arquitecte paisatgista francès reintroductor al seu país del disseny de jardins *grand siècle* i autor entre altres obres del jardí de roses del Bois de Boulogne de París. En Forestier hi agafà com a ajudant al jove N. M. Rubió i Tudurí, que va continuar l'obra quan el mestre n'abandonà els treballs, poc abans de començar i inaugurar l'Exposició.

Entre les intencions del primer projecte d'en Puig (1917), hi havia així mateix la idea de crear un altre eix monumental a la part superior de la muntanya, a la qual arriba l'avinguda de Montjuïc —ja ens hi hem referit—, que, amb tot de pintoresques ziga-zagues, va resseguint les petites comes i pujols que es van trobant pel camí.

Aquest segon eix monumental, que es planteja amb

independència del primer —avinguda de Maria Cristina, descrita més amunt— recorria un planet inclinat segons un pendent relativament uniforme, que també culminava en un edifici focal. En aquest punt focal s'erigí el 1929 l'Estadi Monumental que presideix la zona, just al lloc on avui es projecta l'Anell Olímpic.

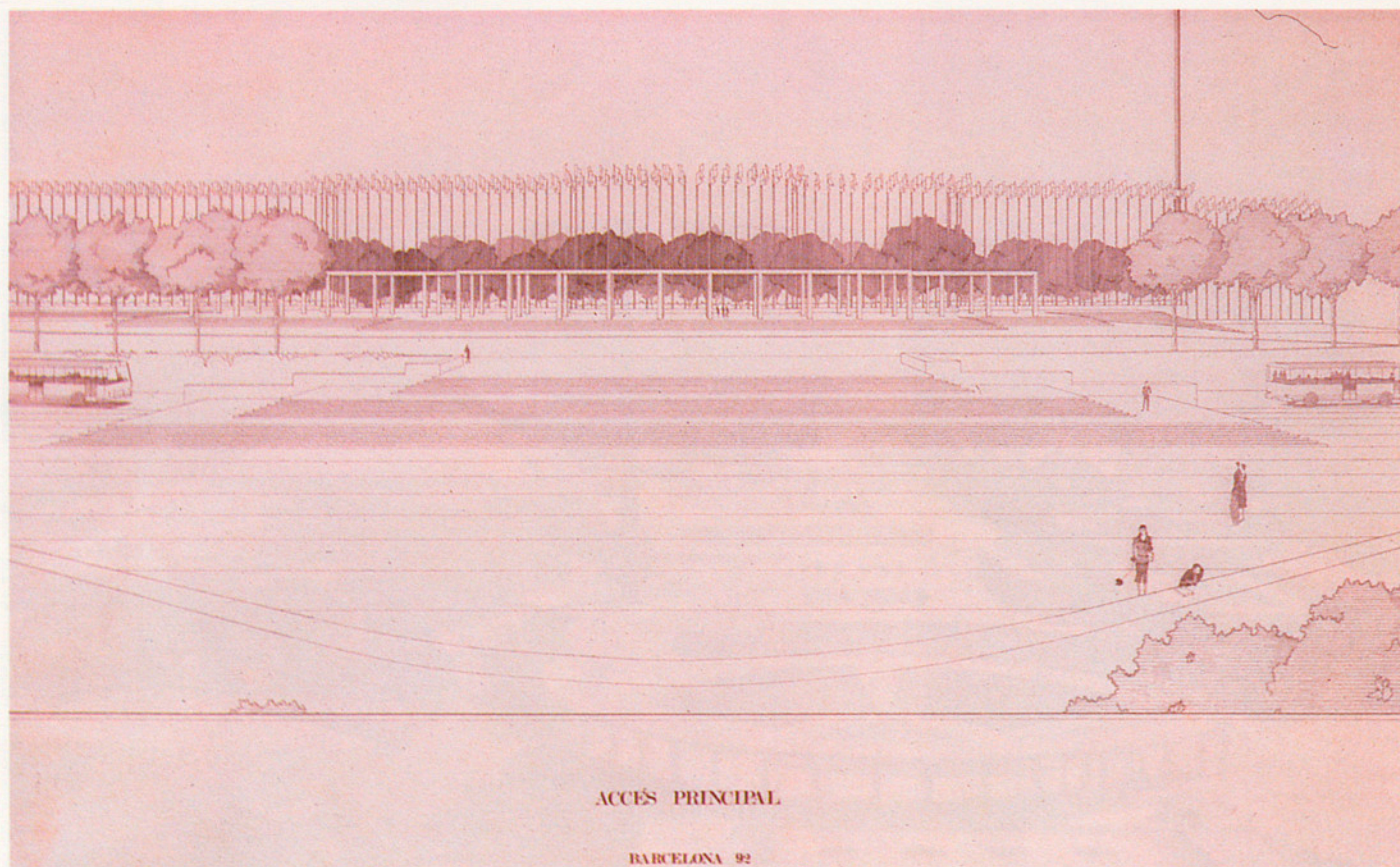
El projecte actual de l'Anell és producte d'un concurs restringit convocat el 1983, en el qual, a part el meu equip (Correa, Milà, Margarit i Buxadé), van ser convidats els d'en Coderch, Sainz de Oiza i Moneo i Bofill, per part espanyola, i de Stirling, Isozaki, Gregotti i Weidel, respectivament de la Gran Bretanya, el Japó, Itàlia i Alemanya.

El gener de 1984 el concurs va ser resolt a favor del nostre projecte d'Anell Olímpic. El jurat va decidir igualment d'encarregar-ne els edificis principals als arquitectes Isozaki (Palau dels Esports), Bofill (INEF) i Gregotti, amb la col·laboració del meu grup (Estadi Olímpic).

Arquitectònicament, el nostre projecte de l'Anell Olímpic es proposa recollir les directrius històriques dels projectes anteriors de Montjuïc, principalment les del segon gran eix projectat arran de l'ordenació d'en Puig i Cadafalch ja esmentada, on se situarà la instal·lació que preparem.

L'arquitectura del primer gran eix de l'avinguda de Maria Cristina respon al criteri noucentista de l'època en què va ser executat. El Noucentisme, període que a Catalunya succeeix al tan caracteritzat Modernisme, es distingeix per l'intent de tornar en un ordre clàssic d'inspiració mediterrània. Com en tot moviment, hi apareixen arquitectures de més o menys qualitat: no tan sols la traça potent dels eixos principals, amb les corresponents escalinates i fonts, sinó els edificis que avui anomenem palaus de Victòria Eugènia i d'Alfons XIII, que denoten prou l'alta capacitat creativa d'en Puig Cadafalch, ja mestre del Modernisme. Una altra figura del mateix moment, J. Jujol, hi basté la font neobarroca de la plaça d'Espanya, de gran coherència i finor. Desgraciadament no podem dir igual del Palau Nacional, d'en Domènech i Roura, on els mèrits de l'autor, fill del gran Domènech i Montaner, mestre del Modernisme, són referits per un eclecticisme incoherent. Tampoc no són dignes de gaires elogis les dues torres d'ingrés, ingènuament mimètiques respecte al *campanile* de San Marco, ni els anònims pavellons que flanquegen l'avinguda, avui enderrocats o reformats. Enmig d'aquesta mateixa via, la gran font de Carles Buïgas, única al món, continua el seu joc de llum i color, amb aquelles infinites refilades aquàtiques, com una relíquia extraordinària de l'*Art Déco*, per a delícia dels barcelonins d'avui. També eren d'aquest mateix gust els llumeners prismàtics de vidre, ja desapareguts, que flanquejaven simètricament l'avinguda.

Avui hem de destacar l'intel·ligent i respectuós remodelatge del passeig, projecte de l'arquitecte Lluís



ELS PROJECTES ACTUALS RECULLEN LES DIRECTRIUS HISTÒRIQUES DE PUIG I CADAVALCH

Cantallops, i la reforma, igualment respectuosa i eficaç, de la plaça de l'univers, obra de l'arquitecte Pep Bonet. Tots dos projectes constitueixen les intervencions més recents a l'eix de l'avinguda de Maria Cristina. Els altres edificis, construïts en l'era del Dictador, comparteixen aquell mateix caràcter anodí de les arquitectures que ni el temps, amb la seva benignitat, no ha estat capaç de millorar.

La intervenció de N. Forestier a la muntanya assenyala uns patrons que encara ara podem reconèixer quan contemplen els petits, deliciosos jardins de la Font del Gat o de tants altres racons del parc, on la idea del paisatgisme de Le Nôtre és aplicada amb eficàcia. La incorporació de les perspectives de l'horitzó a la composició geomètrica de l'obra de l'home, que s'introdueix en la llibertat naturalista del bosc, es trasllada des dels parcs de l'Île de France fins a Montjuïc, sempre sota el guiatge d'un Forestier que, darrere els seus treballs contemporanis al parc de María Luisa de Sevilla, matisa els projectes amb un toc espanyol mediterrani. El bellíssim jardí del Teatre Grec no desdiria gens al costat de la *lenôtriana* Orangerie de Versailles.

El segon eix del parc on emplacem l'Anell Olímpic se situa damunt una carena dominada per l'Estadi. Aquesta àrea, tangent uns sis-cents metres amb l'avinguda de Montjuïc i que, des de la cota 98, on trobem l'Estadi, davalla fins a la cota 76, al punt on avui hi ha la plaça de la Hidràulica, de realització més recent, durant l'exposició de 1929 va ser desigualment ocupa-

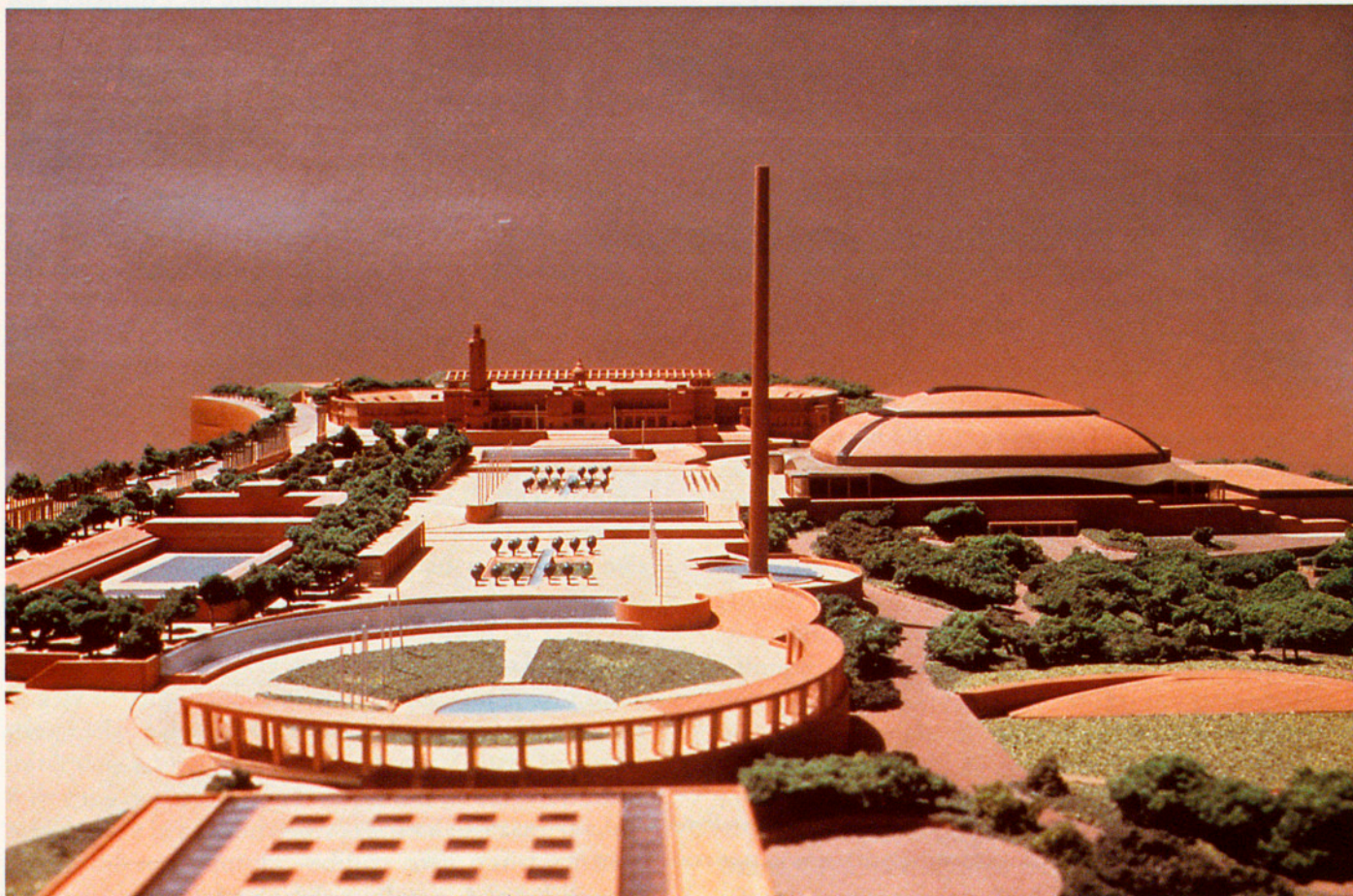
da per diversos pavellons avui enderrocats i per un jardí, també desaparegut, segons projecte d'en Rubió, com a descens abancalat que ell va anomenar «cascada de flors». És sorprenent que ni els pavellons ni el jardí no es vagin col·locar segons l'eix de la fatxada de l'estadi que correspon al traçat ja esmentat d'en Puig i Cadafalch. L'abandonament de la zona un cop en foren enderrocats els pavellons, que van deixar un gran esvoranc rectangular —avui aprofitat per a modestos camps d'esports— i la desaparició de la cascada de flors, de la qual es conserva la doble renglera d'arbres que la flanquejava (desgraciadament fora l'eix amb la fatxada de l'Estadi), tot plegat va culminar aquest estat de degradació, vist que el vessant de migdia de la carena va ser destinat a abocador i cremador d'escombraries.

A la part est, el terreny es presenta presidit per la mola de l'Estadi. A mesura que n'anem baixant, els límits laterals formen un tossalet arbori a la part nord i una depressió forta del terreny, que, per la part de migdia, obre vistes fins a l'horitzó,

Una tal situació de asimetria segons l'eix principal encara va ser accentuada per en Domènech i Roura, que va proveir la fatxada de l'Estadi d'una torre olímpica situada a la part esquerra, però sense repetir-la amb la que hi hauria correspost a la dreta.

Tenim, doncs, un segon pendent transversal encara més accentuat que el longitudinal, i això resulta determinant a l'hora de definir el projecte d'aquesta àrea.

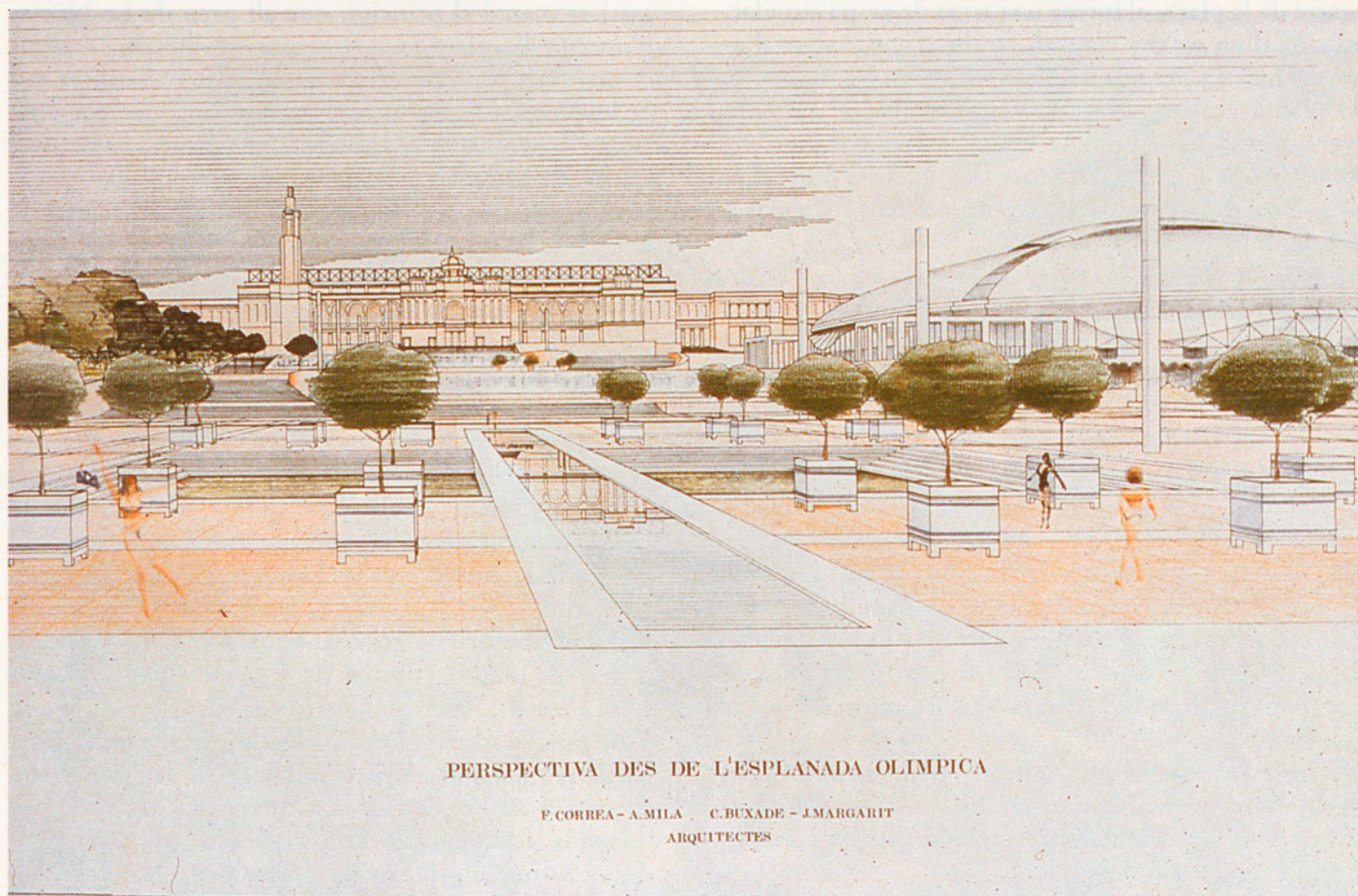
L'atapeït bosquet de la carena nord separa aquesta



L'ESPLANADA, PRESIDIDA PER L'ESTADI OLÍMPIC



LES TRES TERRASSES QUE CONFIGUREN L'ESPLANADA: LA DEL PALAU D'ESPORTS, LA DEL MONÒLIT COMMEMORATIU I LA D'ACCÉS PRINCIPAL DE CIRCULACIÓ DE PERSONES



PERSPECTIVA DES DE L'ESPLANADA OLÍMPICA

F. CORREA - A. MILÀ - C. BUXADE - J. MARGARIT
ARQUITECTES

UNA PERSPECTIVA DE LA FUTURA ESPLANADA OLÍMPICA

zona de l'avinguda de Montjuïc, via principal de circulació de la muntanya. La situació tangencial de l'avinguda hi permet quatre penetracions d'accés successives, que, d'altra banda, hi confereixen una gran fluïdesa de trànsit,

És precisament la circulació el factor que determina l'extensió de l'Anell Olímpic. A més a més de l'avinguda de Montjuïc, que el limita pel nord, es crea una via que el circumda al sud. Aquesta via, de servei durant els Jocs Olímpics —per a accés d'esportistes, organitzadors i autoritats—, després serà la via divisòria entre l'Anell i el futur parc de Migdia.

A l'interior, s'hi situa l'Esplanada Olímpica sobre l'eix longitudinal de la façada, abancalada en sentit descendent segons tres nivells principals, que determinen l'accés als edificis de l'Anell adossats a l'esplanada i oberts a la vegetació que els envolta cap al sud.

L'esplanada és presidida per l'Estadi Olímpic. La imatge externa de l'Estadi, que avui ja considerem pertanyent a la memòria històrica de Barcelona, es manté íntegrament, mentre que es procedeix a remodelar-ne totalment l'interior per adaptar-lo a les necessitats olímpiques actuals i per augmentar-ne considerablement la cabuda.

Les tres terrasses principals formen les places corresponents, cada una de les quals, tant superiorment com inferiorment, limitada per les penetracions transversals d'accés,

L'Estadi, que connecta directament amb l'avinguda de Montjuïc, es veu voltat d'un espai anell circulatori notablement eixamplat en el límit superior cap a l'est, on creem un àrea d'accés d'espectadors. Més endavant, passats els Jocs, aquesta àrea serà d'estacionament d'automòbils quan l'ús sectorial de l'edifici ho requerirà.

El primer abancament correspon al Palau d'Esports, on hi haurà una plaça d'accés limitada per cascades i escalinates, amb una zona de gespa central deprimida 80 cm del nivell i travessada per un estany segons l'eix longitudinal de l'esplanada.

La segona terrassa també forma una plaça, superiorment i inferiorment limitada per cascades i escalinates, amb una zona verda interior anàloga i l'estany corresponent. En aquesta plaça, es preveu d'alçar-hi un monòlit commemoratiu dels Jocs, d'estructura cilíndrica de 105 m d'altura, de formigó armat, situat a l'extrem sud damunt el bosc. La piscina olímpica tindrà accés per aquesta plaça a través d'un porxo monumental situat sobre l'extrem nord.

El tercer i últim nivell de planta circular, també separat de l'anterior per una gran cascada i una escalinata monumental, constitueix el límit inferior de l'esplanada olímpica i farà d'accés principal de circulació de persones en aquesta zona perquè, des de l'avinguda Maria Cristina i la zona d'ingrés principal de la plaça d'Espanya, es pugui ascendir tot passejant pel parc. El

centre de la plaça, el forma una zona de gespa circular, voltada d'un estany central, també circular. Des d'aquesta plaça, i per mitjà d'un altre porxo monumental de planta corbada, s'accedeix a l'edifici de l'INEF. Finalment, una escalinata corba perimetral descendent porta a l'estadi d'hoquei Pau Negre, situat a la zona boscosa al sud, i al pavelló contigu, destinat a hoquei sala.

El pas de persones impedides i vehicles que hagin de circular en situacions d'urgència s'hi produeix per una rampa ja existent, que recorre l'esplanada d'est a oest. Aquesta rampa voreja l'arbreda contigua, que també s'hi manté,

Entre l'arbreda anterior i l'avinguda, al cantó de ponent, hi ha la piscina olímpica i, a llevant, el jardí d'aclimatació, que se sotmet a una redefinició de disseny.

El segment de l'avinguda de Montjuïc que voreja l'Anell Olímpic se subratlla per mitjà d'un llarg rengle de pals on voleiaran les banderes dels països participants en els Jocs —aquest rengle de banderes va des de la primera transversal d'accés fins a l'última, a tocar de l'estadi.

A mig recorregut i davant les banderes se situa el porxo monumental indicatiu de l'entrada a l'Anell Olímpic, on es descabdellarà una part de les cerimònies d'inauguració dels jocs.

Durant el període dels Jocs Olímpics, per l'avinguda de Montjuïc la circulació de vehicles particulars serà prohibida. L'accés del públic en aquesta zona es farà per mitjà d'una cadena d'autobusos que, partint de la plaça d'Espanya, ascendiran per la muntanya fins a arribar en el portal olímpic. El tram final del recorregut es produeix mitjançant un carril especial per als autobusos, construït a un nivell inferior de l'avinguda de Montjuïc. Amb això s'impedeix el moviment d'automòbils i persones que es produiria a la sortida dels espectadors de l'Estadi, i la línia d'autobusos es troba en aquest mateix nivell. El lloc de parada d'autobusos es col·loca damunt un bancal ja existent, precisament uns quatre metres per dessota l'avinguda. Des d'aquí, una escalinata monumental permetrà ascendir fins al porxo olímpic.

La sortida del públic es pot canalitzar tant per la mateixa línia d'autobusos en sentit descendent com per diverses escales ja existents en el parc, que es connecten amb l'avinguda gràcies a uns ponts sobre el carril especial d'autobusos.

Durant els Jocs, la via de comunicació a la part sud de l'Anell es reservarà a l'accés de participants, organitzadors i autoritats en els edificis olímpics.

La configuració arquitectònica de la zona respon a l'anàlisi de les constants, ja esmentades, que s'estableixen en el que s'ha esdevingut fins avui en aquest camp. Aquí, el caràcter de segon eix monumental del parc determinat per en Puig i Cadafalch es fa conjugar amb la implantació paisatgística d'en Forestier, del

qual es manté el principi, que ell pren de Le Nôtre, d'establir l'esplanada segons una geometria precisa i elemental, contraposada a la llibertat naturalista del bosc. Aquesta esplanada, fermament determinada amb els seus elements i terrasses, permet, com en el cas de l'avinguda de Maria Cristina, d'enllaçar els diferents edificis que constitueixen els locals olímpics, ara presidits per l'Estadi, com els de l'Exposició ho foren pel Palau Nacional.

Tot amb tot, en el disseny de l'esplanada no s'ha donat cap mena de situació mimètica de llenguatges pretèrits. Els principis a què ja ens hem referit només constitueixen les bases d'arrencada d'un projecte conscient del moment històric actual i que alhora és respectuós amb l'encontorn preexistent.

És precisament en els plantejaments de l'axialitat de l'esplanada on l'abandonament de l'eix barroc obre pas a una composició més complexa i acordada amb les preocupacions plàstiques del nostre segle. Segons l'eix longitudinal determinat per la fatxada de l'estadi, el terreny on ens situem no és simètric. El vessant nord s'eleva cobert d'una arbreda espessa, mentre que el de migdia davalla brusquement obrint perspectives a l'horitzó marítim. Aquest fet, afegit a la situació de asimetria determinada per la torre de l'estadi ja esmentada, força que la disposició de l'esplanada sigui d'una forma tal, que, a mesura que els elements van descendint de les terrasses que la configuren, només es mantinguin sobre els eixos centrals, mentre que els altres es van situant, alternativament, a la dreta o l'esquerra en cada bancal o terrassa successiva. Des de la plaça circular d'on surt el recorregut de vianants, trobem l'escalinata a la dreta, mentre que la cascada es produeix d'esquerra a dreta per acabar en un castellet de planta semicircular que envolta l'escalinata. Així, el porxo corbat d'accés a l'INEF seria al darrere, a la nostra dreta.

Ascendint al nivell següent, la primera escalinata divisòria que trobarem serà a l'esquerra de l'eix, mentre que aquí el desplegament de la cascada serà en sentit invers, de dreta a esquerra. el porxo d'accés a la piscina olímpica ara és a l'esquerra. Finalment, en el darrer nivell, corresponent al Palau d'Esports, la situació d'aquests elements es torna a capgirar. Ara, el porxo apareix a la dreta, parcialment encastat dins la fatxada del Palau —estimable acte integrador de l'autor, Arata Isozaki, i exponent de la seva actitud considerada amb el projecte de l'Anell Olímpic.

Mentrestant, els elements centrals —tant l'estany circular amb la corresponent corona cònica invertida de gespa del primer nivell descrit com els rectangles deprimits coberts de gespa i voltats de grades, travessats d'estanyols longilineals i flanquejats de tarongers plantats en grans caixes cúbiques damunt els altres dos nivells— es mantenen sobre l'eix longitudinal de la zona.

Aquesta composició —en podríem dir helicoïdal o



PERSPECTIVA GENERAL DE L'ANEL·L OLÍMPIC EN EL CONJUNT DE MONTJUÏC



L'ESPLANADA OLÍMPICA, UNA ÀGORA REPRESENTATIVA DELS JOCS

de simetria asonant— es reforça amb la col·locació del monòlit olímpic a la part inferior dreta de l'esplanada, fent de contrapunt amb la torre al costat superior esquerre, damunt la fatxada de l'estadi.

La il·luminació es resol principalment per mitjà d'uns llumeners de disseny especial, en forma de torres còniques translúcides de 14 m d'altura, que, poc o molt, s'inspiren en els fanals desapareguts que hi va haver a l'avinguda de Maria Cristina. Els porxos monumentals posseeixen il·luminació pròpia, fet que també contribuirà a la general de l'esplanada i a l'alternança ascendent dels altres elements, de manera que si a la plaça circular s'hi disposen a l'esquerra, en el nivell següent seran a la dreta, etc. Així, doncs, el conjunt de la il·luminació contribuirà a accentuar la idea compositiva general.

A la plaça del Monòlit Olímpic i just al punt on l'eix transversal que aquest mateix eix determina talla el mur de contenció, sota l'edifici de la piscina, s'hi disposa una font en exedra de l'artista Servi Aguilar. Finalment, enmig de l'estany central de la plaça circular es projecta la col·locació d'una escultura de Xavier Corberó.

La pavimentació ha estat objecte d'un estudi especialment minuciós, vistes les condicions interminents

d'ús a què el terra de l'esplanada es veurà sotmès: peces de conjunt acolorit, juntament amb rectangles de ciment abocat «in situ», componen un dibuix esquemàtic que reforça la voluntària geometrització de l'arquitectura d'aquest sòl. Els colors, dins la gamma del torrat, l'ocre i el rosat, contribueixen a situar-se dins un cert aire de la ceràmica tradicional del jardí mediterrani i, alhora, ajuden al control de la reverberació de la forta claror solar.

L'esplanada olímpica es proposa en conjunt no tan sols com un espai des del qual accedir en els edificis esportius durant les grans proves, sinó més aviat com una àgora justament representativa dels Jocs. Després es mantindrà com a lloc de celebració i manifestacions de la ciutat.

L'Anell Olímpic, amb el bosc i l'esplanada, es planteja, en fi, com un altre àmbit, un àmbit més dins l'estimat parc de Montjuïc, destinat a la quotidianitat del barceloní i sota el signe commemoratiu del monòlit olímpic, recordatori dels Jocs Olímpics de 1992.

FEDERICO CORREA
arquitecte

ORIOI BOHIGAS

UNA VILA OLÍMPICA A LA NOVA ICÀRIA

Una cosa que cal tenir ben present és que les operacions de millora urbana que estan programades a Barcelona en relació amb els Jocs Olímpics responen a un pla de renovació de la ciutat, l'inici d'una nova embranzida que cal portar a terme amb Jocs Olímpics o sense Jocs Olímpics. No cal dir, però, que el gran esdeveniment esportiu facilitarà una puntualitat de dates, un entusiasme promotor de l'Administració i dels ciutadans i uns sistemes de finançament més ràpids i més àgils. És a dir, produirà unes circumstàncies col·lectives sense les quals són difícils, sinó impossibles, les transformacions urbanes d'envergadura.

Barcelona, com totes les ciutats modernes, ja n'ha viscut, d'episodis com aquest que ara preveiem. L'enderroc de les muralles, les exposicions del 88 i la del 29 en són exemples clars. Tots tres fets van anar lligats a fases expansives que han condicionat el futur de la ciutat, fases que potser també s'haurien produït sense aquells episodis, però indubtablement amb menys intensitat i, sobretot, amb menys coherència.

Tal com he dit, aquells tres esdeveniments van marcar operacions expansives. Ara, els Jocs Olímpics coincidiran amb un altre moment de l'evolució de la ciutat, en el qual l'afer fonamental no és pas l'expansió, sinó la modificació i la reconstrucció d'allò que ja existeix. Per tant, aquest és el moment de la millora dels serveis i les infraestructures i el de la conquesta d'uns nous nivells de qualitat en els sectors més problemàtics de la ciutat. Un d'aquests sectors és la línia de contacte amb el mar, que sempre ha estat una barrera infranquejable per culpa de la impenetrabilitat del port, per les línies de tren, per la geografia abrupta, per les instal·lacions industrials i per la degradació de les platges. Ara és el bon moment per

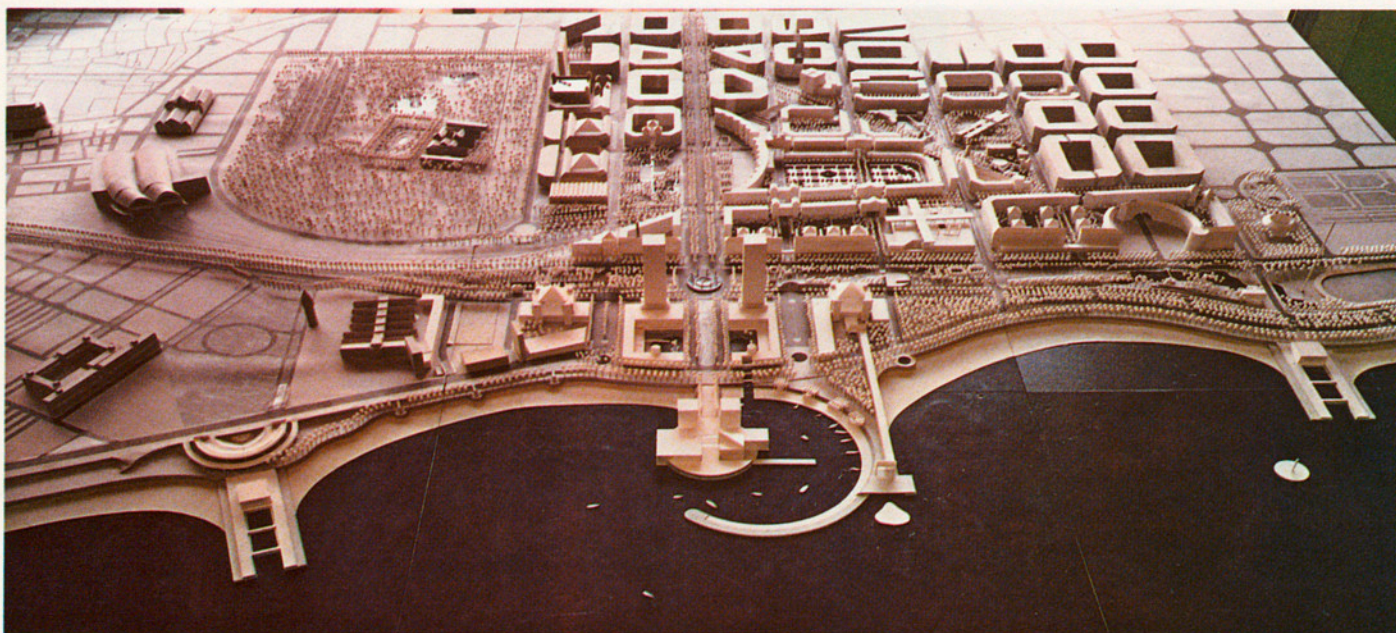
transformar tot aquest sector i obrir definitivament la ciutat al mar i canviar-ne radicalment l'estructura socio-geogràfica.

Aquesta obertura al mar es fa segons una seqüència de sectors coherents però autònoms: l'Anell Olímpic a Montjuïc, els nous enllaços viaris i visuals del Morrot; l'entrada al port des del Paral·lel; l'eix urbà del passeig de Colom i el moll de la Fusta; la conversió del port vell en port esportiu, obrint-hi una nova bocana i ampliant l'esplanada d'aigua; la reforma de la Barceloneta; la correcció i allargament del passeig Marítim, i, finalment, la reestructuració del sector de Carles I i l'avinguda Icària, amb la urbanització de totes les platges i la construcció del primer gran barri marítim de Barcelona, dintre del qual se situarà la Vila Olímpica. Un nou barri que, per raons de recent toponímia i de simbòlica correspondència d'ideologia, no estaria malament que es digués «Nova Icària».

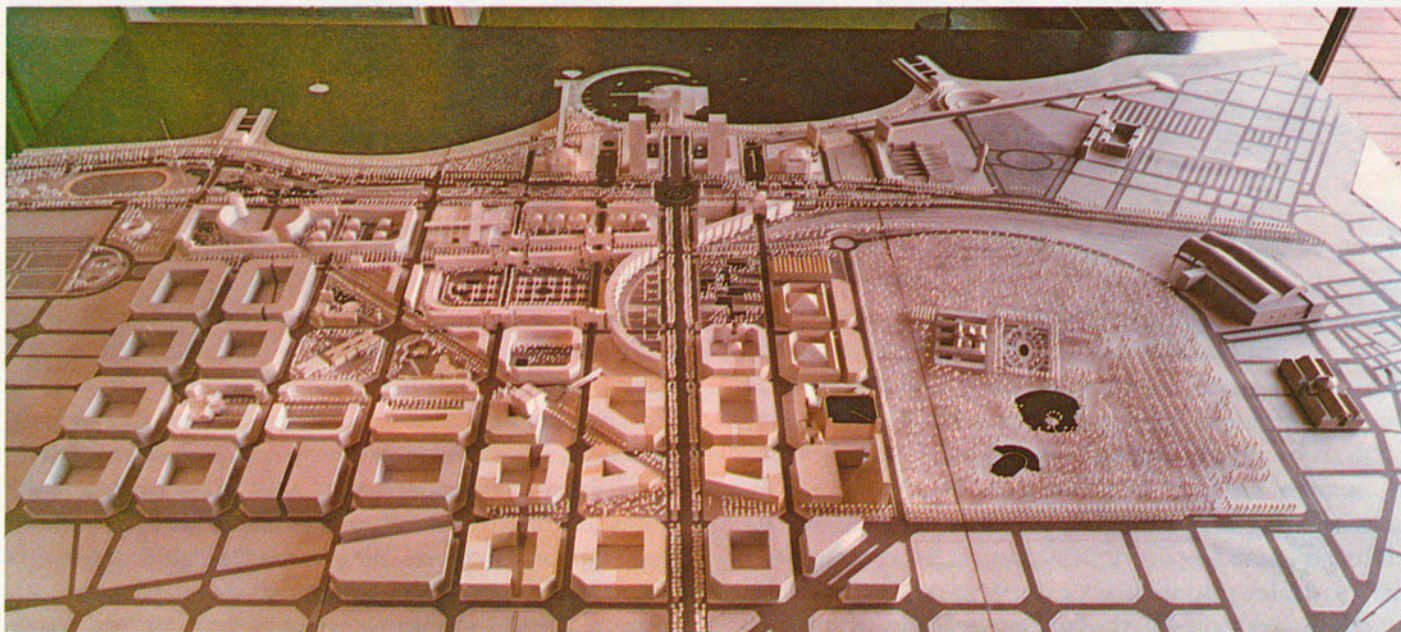
Cal, per tant, entendre el pla de la Vila Olímpica dins d'aquest context, és a dir, com una part de Barcelona, que, per fi, arriba al mar i que marca uns nous trets urbanístics i unes noves condicions d'habitabilitat, sense perdre, però, les formes més llegibles de la tradició urbana. El nou barri ha de ser, doncs, en la seva morfologia i en el caràcter, molt barceloní, com una continuïtat de l'Eixample, però al mateix temps, ha de permetre una forma de vida moderna i, en certa manera nova, no tan sols en l'estructura interior, sinó en el contacte amb tot el paisatge de mar i de vora mar. Aquest paisatge al llarg de la platja i el passeig marítim ha de ser un nou centre lúdic ben integrat a la continuïtat i a la centralitat urbana.

Els trets fonamentals d'aquest projecte són els següents:

1. Estabilització de les platges i construcció d'una



LA VILA OLÍMPICA, UN NOU BARRI DE NOM NOVA ICÀRIA?



EL PROJECTE OBRIRÀ DEFINITIVAMENT BARCELONA AL MAR

peça d'aigua navegable amb la tècnica més fiable, però també la menys impositiva, dins del camp de l'enginyeria de costes.

2. Supressió de la línia de tren paral·lela a la costa i soterrament de la línia que va de l'estació de França a la plaça de les Glòries, fins ara les dues barreres més importants que marginaven tot el sector.

3. Traçat d'un passeig marítim, fonamentalment per a vianants, de 30 m d'ample arran de les platges i vorejat d'un sistema de serveis i instal·lacions comercials i hoteleres que, en algun punt, penetren fins a prop de la sorra.

4. Traçat de l'avinguda del Litoral, que s'integra al sistema general de cinturons de la ciutat, però que es descompon en diverses seccions paral·leles, cada una de les quals pot funcionar com un carrer normal.

5. Una zona residencial amb una estructura que

intenta resoldre les contradiccions entre morfologia tradicional i tipologia moderna. L'Eixample Cerdà es reestructura en supermansanes, que, a l'exterior, mantenen el caràcter arquitectònic del carrer i, a l'interior, permeten la construcció d'edificis aïllats i equipaments enmig de jardins públics o privats.

6. Una sèrie d'equipaments molts dels quals es fan reutilitzant antics edificis del barri —els que tenen un cert aire monumental (no gaires) o que conserven un caràcter històric o sentimental.

7. Un sistema coordinat de parcs públics que marquen una estructura a escala metropolitana: l'ampliació de la Ciutadella, el parc central de l'avinguda del Litoral, la línia de vianants del Bogatell i els parcs de l'interior de les mansanes de la zona N.

ORIOL BOHIGAS
arquitecte

FÈLIX ARIAS

MITJANS DE COMUNICACIÓ I TECNOLOGIA DE PUNTA

La demanda d'informació ha crescut progressivament al llarg del temps. Per satisfer-la, la premsa ha utilitzat sempre els últims avenços disponibles i, encara, ha modificat la forma de presentar-se al públic: des de la premsa exclusivament escrita fins a la premsa electrònica amb la televisió, passant per la gràfica i la parlada. Cadascun d'aquests mitjans ha evolucionat internament en el seu procés de producció i externament en el de distribució per millorar l'acompliment del seu objectiu: transmetre la màxima i més fidedigna informació com més ràpidament millor i al més gran nombre de persones. Amb la informatització de les redaccions i la difusió directa de televisió per satèl·lit, els mitjans de comunicació s'han adaptat a les novetats que la tècnica els ofereix. Les sofisticades eines —sistemes informàtics, xarxes de telecomunicacions, tècniques àudio-visuals— que proporcionen les tecnologies de la informació són el que més ha contribuït a aquesta evolució. En efecte, les tecnologies de la informació incideixen en qüestions vitals per als mitjans de co-

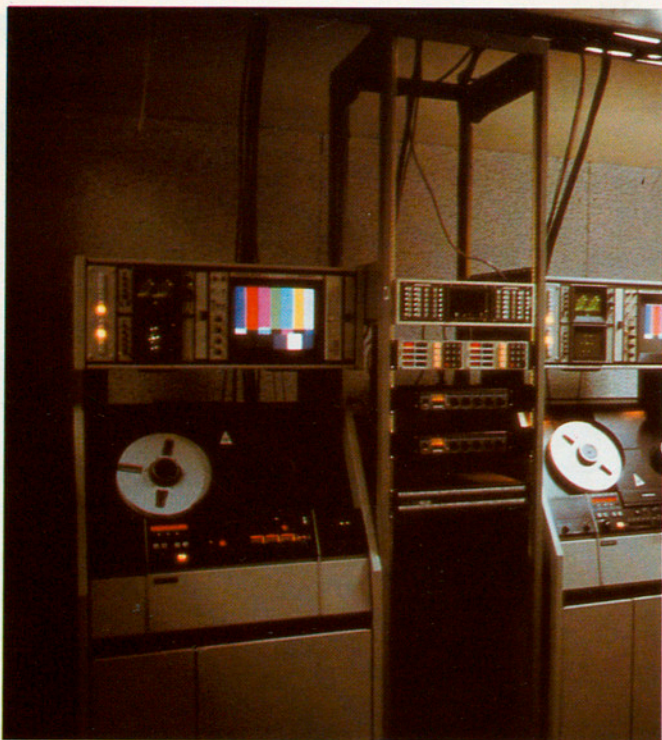
municació: l'emmagatzamatge, el procés i la transmissió de dades i d'informacions. Aquesta evolució ha portat com a conseqüències la dependència dels mitjans de comunicació d'unes eines progressivament més sofisticades i l'increment de la competència entre els mitjans que es disputen un mateix mercat.

els mitjans de comunicació en els jocs olímpics

Els esdeveniments que desperten gran atenció i, per tant, avidesa informativa en un públic determinat són coberts àmpliament pels mitjans de comunicació que els serveixen. Quan l'esdeveniment i l'audiència que genera es poden preveure anticipadament, la premsa hi aboca els seus recursos per oferir-ne informacions i comentaris, tot provocant un augment de l'interès del públic i, per tant, una cobertura més gran. Això dona lloc a una elevada demanda puntual de recursos per tal de satisfer les necessitats dels mitjans de comunicació. Quan l'organitzador de l'esdeveniment té interès a potenciar i afavorir la cobertura informativa, ell ma-



L'AUDIÈNCIA DELS JOCS EXIGEIX POSAR AL DIA ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ



ELS ORDINADORS I LA INFORMÀTICA SÓN INDISPENSABLES

teix facilita l'obtenció i la utilització d'aquests recursos. Aquest fenomen es produeix freqüentment en els desplaçaments de polítics i personalitats, en les manifestacions culturals i en les competicions esportives. La grandor del fet dependrà del públic potencialment interessat en el descabdellament de l'esdeveniment. És evident que els Jocs Olímpics constitueixen l'esdeveniment previst amb antelació que més interès desperta a tot el món. Els mitjans de comunicació de tot arreu envien els seus equips a la ciutat seu per informar i comentar en directe tot allò que s'hi pugui esdevenir. Això representa el desplaçament de quatre mil periodistes i fotògrafs i de cinc mil tècnics de ràdio i televisió. Aquesta legió d'informadors haurà de manejar quantitats ingents de dades i imatges. Les seves informacions i comentaris hauran d'arribar puntualment als destinataris (lectors, oïdors, espectadors) escampats arreu del món. Aquesta situació crea elevades necessitats puntuals de tractament informàtic i de serveis de telecomunicació, i també d'equips electrònics per a la producció de programes de ràdio i televisió. Òbviament, el comitè organitzador d'uns Jocs participará en aquest procés per tal d'aconseguir un funcionament adequat. Els ingressos del comitè organitzador depenen directament del grau de difusió que obtinguin els Jocs Olímpics, i el missatge que la ciutat i el país vulguin enviar al món viatja a través dels mitjans de comunicació.

els jocs olímpics per als mitjans de comunicació

Els Jocs Olímpics no solament són la més gran concentració d'atletes del màxim nivell cada quatre anys; també representen la més gran concentració de perio-



distes de tot el món i la millor de les fires per a les últimes novetats en el camp de les tecnologies de la informació. Al llarg de dues setmanes, cada quatre anys, representants de mitjans de comunicació de tot el món intercanvien les seves experiències, copsen nous mètodes, proven nous equips.

Als Jocs de Berlín de 1936 van néixer les primeres emissions públiques de televisió a Europa. El primer satèl·lit geostacionari, el Syncom-3, en el seu període de proves l'octubre de 1964, va possibilitar la retransmissió en directe dels Jocs de Tòkyo als EUA a través del Pacífic. Els televidents dels Jocs de Mèxic de 1968 van veure per primer cop les evolucions dels atletes amb tot detall i precisió gràcies al moviment alentit. Mitjançant el sistema Golym, la premsa acreditada als Jocs de Munic de 1972 consultava un banc de dades que li proporcionava informació dels participants, rècords i resultats de Jocs anteriors, com també informacions d'interès de Munic, de Baviera i de la RFA. La composició i l'edició de les publicacions diàries, amb les inscripcions i els resultats de les diferents proves dels Jocs de Montréal de 1976, es van realitzar amb ordinadors. Els organitzadors dels Jocs de la XXII Olimpíada, celebrats a Moscou el 1980, van proporcionar connexió directa des dels seus ordinadors als de les principals agències internacionals de premsa. Les inscripcions, els resultats i les classificacions viatjaven electrònicament des dels ordinadors de Moscou fins als aparells dels clients de les agències. A Los Angeles els periodistes assistents als Jocs Olímpics de 1984 van tenir ocasió de consultar personalment els bancs de dades (s'hi van fer 150.000 consultes) i de comunicar-se amb altres participants, atletes, directius i organitzadors (es van transmetre

120.000 missatges) amb el sistema de correu electrònic, tot utilitzant terminals d'ordinador sense necessitat d'una formació prèvia específica. El 1992, a Barcelona (si el Comitè Olímpic Internacional així ho decideix el 17 d'octubre de 1986) els mitjans de comunicació podran consultar i utilitzar un banc de dades i imatges, tant fixes com en vídeo, d'anteriors edicions dels Jocs, dels atletes, de les personalitats assistents i de Barcelona, de Catalunya i d'Espanya. Es realitzaran les primeres transmissions públiques de televisió d'alta definició i es difondran en pantalles gegants de televisió situades en locals públics o a l'aire lliure. Els televidents que disposin de teletext podran consultar des de qualsevol lloc del món els resultats d'altres proves o les característiques dels participants en els Jocs, a més de veure en directe les competicions. Cadascun dels periodistes assistents, com també altres persones acreditades pel comitè organitzador, disposarà de la seva agenda electrònica personal de butxaca. Hi trobarà informacions útils per a la seva estada i per a la feina i rebrà avisos, missatges personals i un resum de les notícies que es produeixin.

després dels jocs

És clara la simbiosi i l'interès mutu entre Jocs Olímpics i mitjans de comunicació, però ¿quin benefici obtindran la ciutat i el país en el camp de les tecnologies de la informació després de la celebració olímpica?

A Tòkyô, els japonesos van assolir una experiència valuosa en la utilització dels satèl·lits de comunicacions, tot i que el Syncom-3 era nord-americà. Els tècnics d'IBM-Japó van disposar de l'oportunitat de

treballar per primer cop amb una incipient xarxa de teletractament. Mèxic es va dotar de nous enllaços de comunicacions amb l'exterior i a Munic es va construir una torre de comunicacions que va permetre ampliar les possibilitats dels serveis de comunicacions a la ciutat. La casa Siemens va assolir una apreciable experiència en la creació i el manteniment de grans bancs de dades amb gran nombre d'usuaris i un elevat índex de consultes, com també en la utilització de terminals especialitzats. Moscou és probablement la ciutat que, en l'àmbit de les tecnologies de la informació, va aprofitar més la celebració dels Jocs Olímpics per aconseguir serveis nous i més moderns: el centre de premsa esdevingué casa de la premsa permanent dotada de moderns equips, nous estudis de ràdio i televisió amb electrònica d'avantguarda, central telefònica digital per al barri on es va construir la vila olímpica i nous enllaços de comunicacions amb l'exterior. La indústria soviètica d'ordinadors ACTB va disposar temporalment de l'oportunitat d'associar-se amb IBM, acord que es va trencar pel boicot dels EUA, i d'assolir una notable experiència en la intercomunicació amb ordinadors occidentals mitjançant la connexió directa amb els ordinadors de les agències internacionals de premsa. Els Jocs Olímpics de Los Angeles van esdevenir un camp de proves preciosos per a les empreses nord-americanes del sector electrònic, com ara Pacific Telephone, AT&T, Motorola, IBM i Xerox. La xarxa de fibra òptica instal·lada per Pacific Telephone a l'àrea de Los Angeles per als seus serveis telefònics va ser utilitzada per AT&T per al transport de dades informàtiques i de senyals de televisió entre les diferents instal·lacions esportives, la vila olímpica i els centres de premsa, ràdio i televi-



LA INDÚSTRIA ELECTRÒNICA: UN RECURS FINANCER IMPORTANT

sió. Per aquest motiu s'amplià la xarxa recentment construïda en aquells trams que no accedien a punts d'interès dels Jocs (trams que es van desmantellar després de la clausura). AT&T va desenvolupar un nou sistema digital de televisió per fibra òptica (DTLS) per aprofitar la xarxa. També va crear un sistema de correu electrònic (EMS) molt utilitzat per tots els participants i va provar els nous superminiordinadors i els nous terminals destinats a usuaris sense formació prèvia en el maneig. Motorola va escampar dos mil *paggers* (receptors portàtils d'avísos capaços d'emmagatzemar petits textos) pels llocs olímpics i els cedí als organitzadors, alhora que en comprovava el funcionament en un ambient d'elevat índex d'utilització. IBM facilità, entre altres elements, centraletes telefòniques digitals que podien emmagatzemar missatges verbals. Xerox va poder comprovar el funcionament en condicions ben desfavorables de les grans fotocopiadores, els telecopiadors i les noves impressores làser de petites dimensions. La ciutat no va ampliar les seves xarxes de comunicacions ni es va equipar amb nous sistemes aprofitant la celebració olímpica —pro-



ELS APARELLS DE COMUNICACIÓ ES MULTIPLIQUEN

bablement tampoc no ho necessitava—, però l'experiència assolida per les empreses que hi van participar beneficiarà a llarg termini (tant de bo!) els mitjans de comunicació i els usuaris de les tecnologies de la informació en general. Òbviament, la indústria electrònica nord-americana no va menysprear l'oportunitat que els Jocs Olímpics proporcionen per potenciar la imatge arreu del món dels qui hi participen amb èxit.

Les experiències d'anteriors edicions dels Jocs Olímpics ens donen una resposta genèrica a la pregunta plantejada. La celebració d'uns Jocs pot aportar l'increment i la diversificació de l'oferta de serveis de telecomunicacions a la ciutat seu i a l'entorn, i la renovació dels equips i sistemes existents. Els mitjans de comunicació locals augmenten les relacions professionals internacionals i gaudeixen de l'oportunitat de conèixer i d'utilitzar mètodes i equips nous. Durant un llarg període de temps disposaran d'un tema informatiu de gran interès per al públic. Les empreses del sector electrònic i els seus tècnics disposaran d'una ocasió única per treballar amb tecnologies punta, tant en aplicacions pròpies com amb la col·laboració d'empreses estrangeres. En general, la comunitat agafarà embranzida en el coneixement i la utilització de les tecnologies de la informació per fer un salt enda-

vant. L'atenció que la ciutat i el país organitzadors despertaran en els mitjans de comunicació internacionals els atorgarà una audiència enorme.

Barcelona 1992

Des dels primers treballs, la candidatura de Barcelona ha copsat la importància del repte que representa aconseguir, en l'àmbit de les tecnologies de la informació, que els possibles beneficis de la celebració olímpica es facin realitat. En aquest sentit, l'Oficina Olímpica va iniciar el setembre de 1984, amb la col·laboració de les empreses Entel, Sintel i Arthur Andersen i el suport dels ministeris d'indústria i de comunicacions, de la Generalitat, de la Corporació Metropolitana i l'Ajuntament de Barcelona i de la Telefònica, el projecte de planificació de les necessitats informàtiques i de telecomunicacions dels Jocs de 1992, anomenat BIT'92 (Barcelona, Informàtica i Telecomunicacions per al 92). Els objectius d'aquest projecte consistien a respondre adequadament a les exigències del COI, tot demostrant que la ciutat es troba en condicions de celebrar l'esdeveniment olímpic assegurant-ne les comunicacions i els serveis informàtics necessaris, i respondre adequadament a les necessitats de la ciutat i de l'entorn cercant la màxima rendibilitat social de totes les actuacions. Com a resultat del projecte BIT'92 es pot avançar que els Jocs permetran ampliar i diversificar l'oferta de serveis de comunicacions a Barcelona: construcció d'una torre de comunicacions a Collserola, creació d'una xarxa de televisió per cable, ampliació dels serveis de comunicacions mòbils. Els mitjans de comunicació disposaran d'un banc de dades i imatges i es faran emissions de televisió d'alta definició. La indústria electrònica podrà participar en el desenvolupament del *software*, el disseny i la fabricació de terminals informàtics i de comunicacions, el disseny i la utilització d'una xarxa digital experimental de serveis integrats i el disseny i fabricació d'equips d'àudio, vídeo i radiodifusió. Val a dir que totes aquestes obres i inversions no són imprescindibles per a l'organització dels Jocs i que, d'altra banda, els ingressos que produeix la celebració no són suficients per finançar-les totalment. ¿D'on vénen, doncs, els beneficis que genera la celebració olímpica? De l'abocament simultani de recursos que tota la societat fa durant un període de temps relativament curt. L'organització d'uns Jocs és l'excusa que provoca la sinergia de les aportacions de l'Administració, de les empreses privades i dels individus. Aquest fenomen ja s'ha donat durant la fase de candidatura i s'incrementarà exponencialment si Barcelona organitza els Jocs de la XXV Olimpíada. Vetllar perquè aquesta enorme energia potencial s'orienti pel bon camí per a Barcelona i per a Catalunya és una tasca que a tots ens pertoca.

FÈLIX ARIAS

INICIATIVES, S.A.

DOS PROJECTES CABDALS: LA TORRE DE COMUNICACIONS I LA XARXA PER CABLE

Barcelona i la seva àrea metropolitana seran escenari, els propers anys, de profundes modificacions en el sistema de comunicacions que coneixem avui. L'adopció de noves tecnologies —les explorades i explotades en altres zones urbanes dels països occidentals més avançats— canviarà radicalment l'esquema, la quantitat i la qualitat de les comunicacions que, ara per ara, estan a l'abast dels barcelonins.

Dos projectes cabdals, que ha es troben en una fase avançada d'estudi, faran de l'*hinterland* la plataforma pilot a Espanya dels nous horitzons en la comunicació. Estem parlant de la instal·lació i explotació d'una xarxa de cable i de la construcció, a la serra de Collserola, d'una torre de comunicacions.

Ambdós projectes tenen com a tret comú la presència en el seu grup impulsor de l'empresa municipal Inicatives, S.A. De fet, entre els objectius de fundació d'Inicatives, S.A. —creada l'1 d'octubre de 1985— hi ha la promoció d'empreses i nous negocis que incideixin, a la vegada, en l'increment de la qualitat de vida dels ciutadans i en la implantació de components de tecnologies punta. D'acord amb aquests pressupòsits bàsics de funcionament, s'han començat a fer les passes adients per configurar un avançat sistema de comunicacions que obriria les portes a la TV per cable, a la recepció i distribució d'imatges via satèl·lit, a la prestació de serveis interactius, etcètera.

el cable, en l'horitzó de les comunicacions

La difusió d'imatges i informació a través del cable —i més ara, amb els avantatges que presenta la fibra òptica— és un avenç amb implicacions encara poc explorades, cridat a tenir un protagonisme substancial

en el sistema de comunicacions del futur.

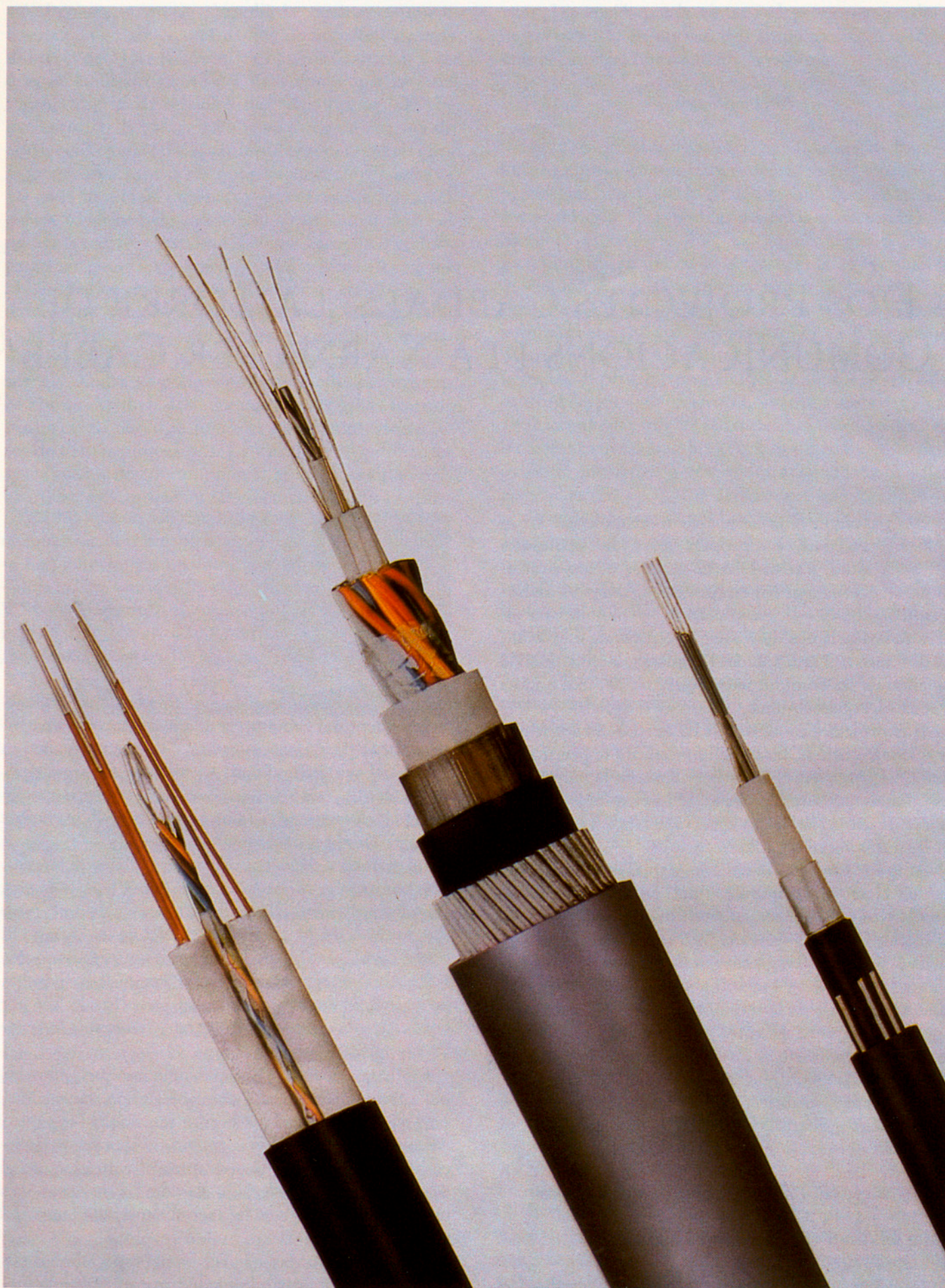
L'ús del cable enriqueix la forma tradicional de la TV per ones hertzianes, ampliant les opcions de l'usuari i obrint nous espais per a l'expressió del pluralisme social. El cable permet passar d'un sistema de TV dominat per l'imperatiu de la màxima audiència a un sistema més actiu i amb una llibertat d'opció més gran.

Però, a més, la tecnologia que dona suport al desenvolupament del cable preveu la constitució d'una futura xarxa de serveis integrats. D'aquesta manera, a través del cable circularan, no solament imatges múltiples de TV, sinó un conjunt de prestacions (telebanc, teleseguretat, telecompra...) d'indubtable impacte en els comportaments socials.

La majoria dels països que formen l'èlite del desenvolupament ha promogut, de manera més o menys impulsiva, l'elaboració de polítiques de comunicació que fomenten l'expansió del cablejat de les ciutats. El cable, com a eina que compagina els interessos socioculturals amb els tecnològics, industrials i econòmics, ha passat de ser una joguina al servei de la TV per convertir-se en un instrument bàsic en la regulació de les comunicacions.

Els Estats Units, Canadà i Bèlgica, que foren els pioners en la implantació del cable, s'han llançat, durant la darrera dècada, a la seva renovació i expansió definitiva. Altres països europeus —Alemanya, França i Gran Bretanya— han emprès planificadament el desenvolupament del cable des de fa uns anys i es troben actualment en la fase d'experimentació del sistema.

El govern espanyol s'ha interessat especialment per les amplíssimes possibilitats de futur que obre la instal·lació del cable. Els dos avantprojectes elaborats



EL CABLE ENRIQUEIX LA FÓRMULA TRADICIONAL DE TELEVISIÓ

fins ara pel Ministeri de Transports i Comunicacions —la Llei d'Ordenació de les Comunicacions i la Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions— són un intent, no reeixit encara per imperatius de calendari, de crear el marc jurídic adient que faci possibles l'expansió del cable. Haurà de ser el futur Pla Nacional Tecnològic —previst a la LOT— on es fixi el règim de la instal·lació i l'explotació del cable a Espanya.

la revolució de la fibra òptica

Fins ara la tècnica habitual de les xarxes de cable ha estat el cable coaxial. Però, s'ha començat a experimentar i implantar un nou element, la fibra òptica, que sembla realment cridat a revolucionar i potenciar el mercat de la comunicació.

La fibra òptica està constituïda per un material dielèctric conductor de la llum, que proporciona excepcionals característiques com a mitjà físic per a la transmissió de senyals lluminosos.

Per comparació amb el cable coaxial, alguns avantatges que representa són: pèrdues baixes (fins a 30 quilòmetres sense repetidor); gran amplitud de banda; petit diàmetre; pes lleuger; petit radi de curvatura; absència de diafonia i immunitat contra les interferències d'origen electromagnètic.

El diàmetre d'una fibra òptica és molt més petit que el d'un cable coaxial, en una proporció d'1/10 fins a 1/100 per a les mateixes prestacions. A més, l'amplada de banda que accepta la fibra òptica és immensament superior, cosa que li permet introduir i vehicular més canals en millors condicions de transmissió.

Per això, i malgrat que la seva producció resulta, avui per avui, més cara que la del cable coaxial, està plenament assumit que la fibra òptica és el suport que marca l'accés a la plena informació de la societat.

Barcelona, ciutat pionera en les telecomunicacions

La implantació del cable a Barcelona —de la mateixa manera que succeeix en ciutats capdavanteres com Londres, París o Brussel·les— és un pas imprescindible per modernitzar i adequar la metròpoli a les necessitats del futur. Si l'electrificació o l'extensió de la xarxa de telèfons ja fou important, el cablejat de Barcelona es presenta com una infraestructura bàsica per avançar en la millora de la qualitat de vida dels ciutadans.

L'empresa Inicatives, S.A., societat privada municipal, ha fet els primers passos perquè el cable sigui, al més aviat possible, un servei a l'abast de la capital de Catalunya i l'entorn metropolità. La magnitud i transcendència del projecte de cablejar Barcelona —avaluat en més de 30.000 milions de pessetes— implica la participació conjunta de diverses forces empresarials que disposin d'un elevat *know-how* en la matèria i una capacitat de finançament important.

Encara que Barcelona compta ja amb un tram de



LES ANTENES PARABÒLIQUES PODEN CONFIGURAR UN NOU PAISATGE URBÀ



LES TÈCNiques DE LA INFORMACIÓ, UNA EVOLUCIÓ CONSTANT

xarxa coaxial —de petit abast— instal·lat per la Companyia Telefònica, la prevista expansió que facilita la introducció de la fibra òptica ha decidit Iniciatives, S.A. a impulsar les noves perspectives que s'obren en la comunicació.

És possible que la xarxa de cable que s'instal·larà a Barcelona i la seva zona metropolitana adopti —segons els estudis previs realitzats— l'estructura anomenada «mixta» o de «miniestrella». La composició dels elements de transmissió serà també mixta, combinant el tradicional cable coaxial (en el tram de xarxa que connecta amb l'usuari) i la fibra òptica (en la xarxa de transport i, possiblement, en la de distribució).

Sobre aquest esquema, la societat Barcelona Cable —nom del projecte que impulsa Iniciatives S.A.— començarà l'ús de la xarxa amb Telefònica i la utilitzarà, en una primera fase, per vehicular-hi 20 canals de TV, una cadena d'HI-FI i diversos serveis.

Una mostra dels canals a transmetre en aquesta primera etapa serà:

- dos canals de TV pública estatal.
- dos o tres canals de TV privada d'àmbit estatal.
- un canal de TV autonòmica (TV3)
- diversos canals de TV estrangera, que es rebran via satèl·lit a través de la torre de comunicacions.
- canal de cinema.
- canal d'esports.
- canal de música.
- canal d'entreteniments.
- un canal propi per transmetre informació local.

Tanmateix, en aquesta primera fase d'explotació de la xarxa de cable, es realitzaran proves pilot de serveis interactius. Més endavant, en una segona etapa de desenvolupament, està prevista la posada en marxa de diverses prestacions per a empreses i particulars: teleseguretat, videotext, reseva d'hotels, viatges, espectacles, operacions bancàries, transmissió de dades d'ordinador a ordinador, etcètera.

Barcelona Cable comença a caminar

Tot esperant que el govern procedeixi a la definició jurídica i a l'establiment del marc legal en què s'ha de moure el sistema de comunicacions per cable, Iniciatives, S.A., ja ha promogut la creació d'una societat encarregada de fer un estudi de viabilitat tècnica i econòmica d'aquest projecte a Barcelona.

A més d'Iniciatives, S.A., formen part de Barcelona Cable amb participació d'accions les empreses següents: Corporació Agbar (societat vinculada a la Societat General d'Aigües de Barcelona, que treballa en diversos sectors que incideixen en la millora de la qualitat de vida dels ciutadans); Société Lyonnaise des Eaux (empresa francesa que ja ha participat en altres projectes de cablejat de ciutats com ara París) i, encara, S.A. Coditel (filial del grup belga Electrobel, amb una experiència de més de 15 anys en temes relacionats

amb el cable, ja que ha participat en l'explotació de la xarxa existent a Bèlgica, país pioner d'Europa en la implantació d'aquest sistema de comunicació). Tanmateix, per la seva lògica implicació en el projecte, Barcelona Cable compta amb l'estreta col·laboració de la Companyia Telefònica, empresa que —segons totes les previsions— es farà càrrec de la instal·lació material de la xarxa de cable. En aquest mateix sentit, s'ha convidat l'ens autònom de RTVE.

L'estudi de viabilitat que s'ha endegat està previst que estigui finalitzat en el curs d'aquesta tardor. Les previsions de Barcelona Cable són que l'any 1992 la xarxa de cable arribi ja a tot Barcelona i part de la zona metropolitana. Val a dir que el mercat potencial d'usuaris d'aquest nou sistema de comunicació abasta un milió de cases particulars i empreses que treballen l'*hinterland* barceloní.

Un altre aspecte remarcable que tindrà la difusió del cable és el seu efecte multiplicador sobre el sector de les tecnologies avançades. La seva implantació i entrada en servei catalitza, no solament la indústria dels components de transmissió, sinó les empreses que fabriquen components electrònics i aparells terminals. També en sortirà beneficiada directament la indústria de la comunicació (producció, programació...) que, en multiplicar-se la capacitat de transmissió, veurà facilitada la seva capacitat de diversificació i creixement.

Torre de comunicacions: un pas imprescindible cap a les comunicacions del futur

Les torres de comunicacions ja s'han convertit en elements urbans tradicionals en el paisatge de les principals ciutats del món. Aquestes infraestructures arquitectòniques sorgeixen com a solució idònia per atendre les necessitats actuals i de futur que presenta la instal·lació d'antenes per a qualsevol mena de radio-comunicacions, especialment en les grans àrees metropolitanes, que concentren un gran volum de comunicacions radioelèctriques.

Actualment, trobem torres de comunicacions en ciutats com Toronto, Moscou, Berlín, Munic, Madrid, el Caire, Londres, Hannover, Seattle, Niàgara, etc. I, en un termini de tres anys, Barcelona s'afegirà a la llista d'entitats metropolitanes que disposen d'aquestes instal·lacions.

Precisament, un dels objectius prioritaris que s'ha fixat l'empresa municipal Iniciatives, S.A., és la construcció i posada en marxa, a la serra de Collserola, d'una torre que unifiqui, faciliti i amplii la xarxa de radiocomunicacions a l'àrea metropolitana.

La manca d'una instal·lació d'aquestes característi-



LES NOVES TECNOLOGIES, UN REMEI PER A LA «CAIXA TONTA»?

ques es fa especialment sensible a la nostra ciutat, que pateix una certa saturació de l'espai radioelèctric, agreujada per l'encaixonament orogràfic que presenta el territori.

«mirador de Catalunya»

Segons l'avantprojecte que estudia Iniciatives, S.A, la torre de comunicacions de Barcelona tindrà una alçada superior a 225 metres. Como a dada anecdòtica, val a dir que serà més alta que la torre de comunicacions (el *pirulí*) que hi ha a Madrid. L'estructura bastida tindrà un pes aproximat de 30.000 tones. El complex de comunicacions comptarà, a més, amb uns edificis annexos amb una superfície útil de 3.000 metres quadrats per a ús del personal, grups elèctrics, magatzem de recanvis, etc. També s'hi allotjaran els equips de transmissió que, per via terrestre, enllaçaran la torre amb els grans mitjans de transmissió sobre fibra òptica i cable coaxial. A la part superior, els edificis annexos estaran habilitats per acollir les paràboles per a la captació de comunicacions via satèl·lit.

La torre anirà equipada amb un conjunt de plataformes i anells que possibilitaran la instal·lació d'antenes i culminarà en una estructura de gelosia metàl·lica, amb aquesta mateixa finalitat. A la part més elevada de la torre hi haurà un mirador sobre la ciutat, que serà utilitzat com a privilegiat punt d'atracció turística. Val a dir que l'alçada d'aquest «mirador de Catalunya» farà possible la visió, en dies clars, de l'illa de Mallorca i dels Pirineus.

L'indret on s'edificarà la torre de comunicacions encara no s'ha triat definitivament. Segons els estudis tècnics realitzats, el punt òptim que ofereix les màximes garanties és a la serra de Collserola, als voltants del Tibidabo. Però abans de prendre una decisió, Iniciatives, S.A, ja ha encarregat un treball per mesurar l'impacte ambiental i el valor botànic de la zona escollida. Amb aquest estudi es pretén evitar que la torre comporti la desaparició de paratges naturals d'especial interès científic i és un reflex de la sensibilitat municipal envers l'important paper que té la serra de Collserola com a pulmó verd de la ciutat.

un projecte necessari

La posada en funcionament de la torre de comunicacions oferirà un seguit de millores positives al conjunt de la població metropolitana i, a la vegada, la seva explotació interessa a totes les empreses que empenen els sistemes de transmissió radioelèctrica.

Entre els futurs usuaris d'aquesta instal·lació cal esmentar RTVE, la Corporació Catalana de RTV, la Companyia Telefònica, les futures TV privades, TV per cable, radiotelefonía privada, radiotelefonía en FM, sistemes de radiocomunicació fixa i mòbil, etcètera.



DIFERENTS MODALITATS DEL CABLE

Un altre factor positiu a tenir en compte és la tecnologia punta que requereix una instal·lació d'aquestes característiques, fet que contribuirà a impulsar els sectors empresarials que treballen en aquest camp.

La torre, que en certs aspectes serà complementària de la xarxa de cable que també promou Inicatives, S.A., ofereix un seguit d'avantatges que la fan imprescindible per garantir a la ciutat un sistema àgil, eficaç i suficient de comunicacions:

- constitueix un punt de perfecta visibilitat radioelèctrica en tot l'àmbit metropolità.

- possibilita la unificació i absorció del gran nombre d'antenes que s'escampen per la serra de Collserola.

- facilita la ràpida instal·lació d'enllaços d'emergència i, en general, dona més seguretat al sistema de comunicacions.

- permet vehicular un futur sistema de TV per cable i facilita l'arribada a la ciutat de comunicacions via satèl·lit.

- aporta una infraestructura adequada per acceptar el repte que, en matèria de transmissions, presenta l'organització dels Jocs Olímpics de 1992.

- forma part de la xarxa única de comunicacions que té previst posar en marxa el govern.

A part d'això, la torre pal·liarà algunes deficiències que actualment s'observen en el sistema de transmissions radioelèctriques de Barcelona, que més endavant podrien fer de *tap* a la creixent demanda que es constata en l'àmbit de les telecomunicacions:

- existència de zones de mala recepció en diversos punts de l'àrea metropolitana.

- proliferació —sovint antiestètica— d'instal·lacions de ràdio a la serra de Collserola.

- necessitat d'ampliar la infraestructura per a la transmissió de senyals telefònics i de televisió.

Tanmateix, la nova torre de comunicacions reduirà, en el futur, els costos i terminis d'entrada en servei de les xarxes i sistemes radioelèctrics, perquè ja es disposarà d'una infraestructura adequada. En la mateixa línia, s'aconseguirà una reducció considerable dels es-

forços tendents a garantir una bona conservació i, en definitiva, la seguretat de les mateixes instal·lacions, en contraposició a les situacions actuals de dispersió i manca de coordinació tècnica.

Com que la torre anirà connectada a les xarxes de transmissió urbanes més importants de la ciutat, hi haurà una gran facilitat i flexibilitat per conduir, per via terrestre, qualsevol tipus de comunicació que arribi a les seves antenes.

Pel que fa a les seves connexions amb la xarxa terrestre, es preveu que passi per la torre la nova estructura de transmissions per cable que es promou a la ciutat.

gestions en marxa

El complex de comunicacions i transmissions projectat a Collserola ja s'ha engegat. Inicatives, S.A., empresa que en promou la construcció i explotació, participa en el projecte juntament amb les principals empreses interessades i beneficiàries d'aquesta instal·lació.

Segons càlculs aproximats, i només pel que fa referència a obra civil, el cost de la torre de comunicacions i dels edificis annexos passarà de 1.000 milions de pessetes. A part, cal comptabilitzar les despeses en concepte d'equips tècnics, clau de volta d'una instal·lació d'aquestes característiques.

El pla d'execució dels treballs preveu que la torre de comunicacions pugui entrar en funcionament l'any 1989. El Consell d'Administració d'Inicatives, S.A., —coherent amb la necessitat de comptar, al més aviat possible, amb aquesta instal·lació enllestida— decidí, a la reunió del passat mes de febrer, crear, conjuntament amb els socis privats interessats en el projecte, una comissió tècnica, jurídica i econòmica que estudiï en profunditat la viabilitat de la torre de comunicacions. En aquest sentit, s'acordà comprometre una quantitat de 100 milions de pessetes com a màxim per avançar en aquesta primera fase del projecte.

INICIATIVES, S.A.

PERE PUGÈS I DORCA

RESSORGIMENT O DISCRIMINACIÓ DE LA LLENGUA I LA CULTURA CATALANES?

La celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona ha tingut fins ara un ampli ressò, no tan sols a la ciutat, sinó també a tot Catalunya i, fora d'aquí i en un altre nivell prou remarcable, en bona part de l'Estat espanyol. Aquest ressò s'ha manifestat d'una forma palpable en l'extraordinària xifra de voluntaris inscrits, en els nombrosos visitants de l'autobús olímpic, en les adhesions d'institucions, entitats, particulars, etc., però també s'ha fet sentir les veus dels qui veuen en la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona una possibilitat important de «desnacionalitzar» i «descatalanitzar» el país, ja que temen que la llengua catalana serà bandejada o marginada durant la celebració dels Jocs i alhora estan convençuts que la imatge que es difondrà de Barcelona serà exclusivament la d'una ciutat purament i simplement espanyola i il·lusionada, a més, per la commemoració acrítica del cinquè centenari del descobriment d'Amèrica.

L'especial sensibilització del país sobre tot allò que pugui afectar la llengua i la cultura catalanes ha afavorit que des del moment que Barcelona va presentar la seva candidatura a l'organització dels Jocs del 1992, els mitjans de comunicació, especialment, ens hagin fet arribar les veus dels qui anunciaven el perill, dels qui veien en els Jocs el cop definitiu contra Catalunya i també dels qui creien que els Jocs poden ser un pas important per difondre arreu una nova imatge, més d'acord amb la situació actual, del que són i volen ser la Barcelona i la Catalunya actuals.

El tema bàsic que es planteja, la relació entre els Jocs i una llengua i una cultura pròpies de la ciutat on se celebren, però minoritàries i no oficials en l'àmbit de tot l'Estat al qual aquesta ciutat pertany, és un tema pràcticament nou dins la història de les olímpia-



ELS SÍMBOLS. UNA QÜESTIÓ DE SENSIBILITAT

des modernes. De fet, no podem parlar de cap cas prou semblant des que l'any 1896 es van iniciar a Atenes els Jocs Olímpics de l'era moderna. Els casos de Montreal (1976) o Sarajevo (Jocs d'hivern, 1980) podrien ser els més propers, en el temps i la situació, però ens serveixen de ben poc. En el primer cas, les dues llengües oficials al Canadà (anglès i francès) també són llengües oficials dels Jocs Olímpics i, per tant, el possible problema hi fou eliminat d'entrada. En l'altre cas, la capital de la república de Bòsnia-Hercegovina és potser l'exemple més distant, entre les ciutats iugoslaves, de la situació sociolingüística de Barcelona.

Ens trobem, doncs, en una situació nova en els Jocs Olímpics. Una situació en la qual es tracta de definir, per una banda, el paper i el lloc que corresponen a la llengua pròpia de la ciutat olímpica, que comparteix, però, l'oficialitat amb la llengua oficial de l'Estat; i, per l'altra, la utilització dels Jocs com a element difusor d'una situació de ressorgiment o de discriminació d'una llengua o d'una cultura.

Sobre el paper, almenys, aquestes són les qüestions que es plantegen de cara als Jocs Olímpics de Barcelo-



QUINA RELACIÓ VOLEM ENTRE ELS JOCS I LA LLENGUA I LA CULTURA CATALANES?

na. La solució que s'hi doni influirà decisivament en la imatge que en el futur tinguin de Barcelona, Catalunya i Espanya bona part dels habitants del nostre planeta i molt especialment aquells que es troben en una situació lingüística i cultural semblant a la nostra.

La Barcelona del 1992 gaudirà, sens dubte, d'una situació lingüística i cultural prou diferent de l'actual. El marc legal, social i polític haurà evolucionat prou favorablement per garantir que la presència del català com a llengua oficial dels Jocs de Barcelona sigui acceptada pràcticament per la totalitat, no tan sols dels habitants de Catalunya, sinó també dels de la resta de l'Estat. I aquesta afirmació respon tant al desig de molts com a la constatació dels avenços produïts en aquest camp des que l'any 1978 es va iniciar l'actual etapa constitucional.

La Constitució espanyola primer (1978), l'Estatut de Catalunya després (1980) i la llei de Normalització Lingüística (1982) basteixen un marc legal bàsic que, malgrat els dubtes en la seva aplicació i les insuficiències pressupostàries, ha permès que en pocs anys el

català sigui, almenys, entès realment per més del 90 % dels habitants de Catalunya i acceptat molt majoritàriament com a llengua pròpia i oficial del nostre país. Si en els propers anys, com sembla lògic, es desenvolupen aquests textos legislatius bàsics, el marc legal i polític serà encara més sòlid i permetrà assegurar que l'any 1992 la utilització del català com a llengua oficial dels Jocs Olímpics sigui, alhora, un fet legal i normal.

A hores d'ara ja gairebé ningú no dubta que el català serà un dels idiomes oficials dels Jocs de Barcelona, juntament amb el castellà, l'anglès i el francès. La trajectòria cada cop més clara de l'Oficina Olímpica en el sentit de difondre la seva informació i la documentació en català, les declaracions dels seus responsables i la correcta aplicació de la normativa del Comitè Olímpic Internacional, asseguruen la presència en els Jocs de Barcelona de les llengües esmentades. A partir d'ara haurà d'ésser el Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics de Barcelona (COJOB) el que vetlli per la utilització correcta i «funcional» dels quatre idiomes.

L'esport en general i especialment els anomenats esports de masses representen un dels àmbits de la vida catalana on menys ha avançat la catalanització, entesa com a utilització entre els practicants i els espectadors d'un vocabulari català mínimament correcte. Això ha estat així en bona part perquè l'accés dels ciutadans a l'esport —com a practicants o com a espectadors— no es va produir d'una forma massiva fins ben entrada la tercera dècada del franquisme. Els mitjans de comunicació —televisió i premsa esportiva especialment— van provocar que el primer contacte amb el vocabulari esportiu de molts esports nous per al gran públic es fes únicament en castellà. Avui dia i malgrat l'esforç d'algunes emissores de ràdio i la voluntat no sempre acompanyada d'encert de les dues cadenes de televisió que emeten programes esportius en català, la feina a fer va gairebé contra corrent, ja que es tracta en general de substituir un costum majoritari abonat des de molts mitjans de comunicació per un nou vocabulari-costum. No es tracta de mantenir i perfeccionar una llengua viva, sinó que en molts casos cal substituir uns costums per uns altres. La castellanització popular dels vocabularis esportius és, avui dia, un fet. Només una acció profunda recolzada en un esdeveniment d'ampli ressò popular pot iniciar la catalanització real en el món de l'esport al nostre país.

I és en aquest camp que la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona pot representar una fita important. Paral·lelament a la popularització de molts dels esports olímpics que són pràcticament desconeguts pel gran públic, el COJOB, en col·laboració amb les institucions públiques catalanes, hauria de vetllar per l'edició en català del lèxic i de les regles de cadascun d'aquests esports, en la línia de les edicions d'aquest tipus ja empreses per la Direcció General de Política Lingüística en col·laboració amb algunes federacions

esportives. La possibilitat de confeccionar programes televisius en la mateixa línia hauria d'ajudar extraordinàriament a la difusió i al coneixement d'aquests esports i del seu vocabulari més freqüent. Únicament així es crearien les condicions necessàries per facilitar que la catalanització s'introduís en el món dels esports més majoritaris (futbol, bàsquet, handbol, atletisme, etc.), a la vegada, com a causa i efecte al mateix temps, que seria possible la supervivència real de premsa esportiva en català, una de les llacunes més importants en la normalització lingüística de la vida diària del nostre país.

Els Jocs no tindran transcendència únicament en la vida esportiva de la ciutat i del país en general. La seva influència anirà arribant progressivament a tots, o almenys, a una bona part, dels àmbits de la vida col·lectiva. Els Jocs generaran un nombre increïble d'activitats i ben segur que, des de les escoles fins al transport, del món de la cultura al de les comunicacions, de la retolació o senyalització de la ciutat i les àrees olímpiques (l'Anell de Montjuïc, la Vila, etc.) fins a les grans obres d'infraestructura, etc. es veuran condicionats per la seva celebració. Moltes d'aquestes activitats varen preparar-se, i fins i tot iniciar-se, abans de la nominació. Ara, demostrant la mateixa capacitat de previsió, s'haurien de programar també tots aquells aspectes que poden fer que la imatge del nostre país sigui una o una altra, que s'acosti al màxim al que els seus habitants volen o, per manca de previsió, que no s'acosti massa a les imatges uniformitzades i estereotipades que fins ara s'han donat. Recórrer als tòpics de sempre és molt fàcil. Del rigor i la capacitat de treball de l'Oficina Olímpica es pot deduir que el COJOB treballarà en la millor de les direccions possibles.

La presència de quatre llengües oficials en els Jocs de Barcelona, o en qualsevol esdeveniment, comporta la necessitat de plantejar-se la seva utilització en cada acte, activitat, comunitat, etc., que generin els Jocs. Independentment del motiu pel qual cadascuna d'elles és, o serà, oficial, es plantegen un seguit de situacions que caldrà anar analitzant per tal de decidir quina o quines de les llengües oficials s'han d'utilitzar. Ni es pot caure en la posició aparentment còmoda d'utilitzar sempre i en tot lloc totes quatre llengües ni en la posició contrària d'utilitzar, per exemple, l'anglès o el castellà perquè en aquella situació concreta es cregui que ja ho entendrà tothom. Caldrà, ben segur, analitzar cada tema, cada situació, per decidir quins idiomes s'han d'utilitzar. Fixar uns criteris generals per a la utilització d'un o més idiomes en cada cas és, potser, una feina relativament senzilla, però estudiar cada cas concret i aplicar-hi una solució acceptable majoritàriament serà molt més difícil. La creació d'una oficina o secció del COJOB especialment dedicada, ja des d'ara, a l'estudi d'aquest assumpte i a planificació d'accions del mateix COJOB o en col·laboració amb institucions o entitats podria

ser un bon camí per no deixar res a la improvisació. La coordinació real i efectiva amb els serveis de traducció, de premsa, d'imatge, de projecció, etc., del COJOB faria possible, sens dubte, que els Jocs Olímpics de Barcelona oferissin la visió d'uns Jocs esportius celebrats en una ciutat i un país amb una llengua i una cultura pròpies, vives, modernes i respectades per un Estat que hagi assumit plenament la seva estructura plurinacional i pluricultural.

Els recents exemples dels campionats europeus d'atletisme —amb la utilització sistemàtica i àgil de tres idiomes en les comunicacions orals a l'estadi— o els campionats del món del bàsquet pel que fa al cas de les banderes són petites mostres ben evidents que la previsió i una bona organització poden superar tot «obstacle tècnic». Només caldrà tenir en compte, doncs, com obtenir el que hom vol aconseguir i que el marc legal espanyol i el normatiu del COI permeten: la plena utilització del català com a llengua oficial dels Jocs olímpics de Barcelona.

Ultra la celebració dels Jocs però recolzant-hi, hom ha anunciat la celebració des d'ara i fins l'any 1992 d'un seguit d'activitats que s'han anat coneixent com a «Olimpíada cultural», que ajudaran, sens dubte, a fer «més sovintejada que mai» la presència de Barcelona en tots els mitjans de comunicació del món. Aquesta presència hauria d'ésser potenciada, encara més, amb la producció de programes culturals, informatius, reportatges turístics, etc., per als mitjans de comunicació d'arreu, i molt especialment per a les cadenes de televisió. Les possibilitats de col·laboració entre el COJOB i les televisions públiques del nostre país són gairebé il·limitades.

Barcelona, amb motiu de l'organització dels Jocs Olímpics de 1992, com a capital catalana i com la ciutat espanyola més vocacionalment europea, ha de continuar oferint la imatge real d'una ciutat culturalment oberta a d'altres llengües i cultures, però també ha de mantenir el paper de màxima difusora de la seva pròpia llengua i cultura. Barcelona, amb els Jocs Olímpics, organitza una competició esportiva. Els nostres visitants i els qui segueixin els Jocs des dels seus països han de rebre i retenir la imatge que la Barcelona de 1992 ofereixi realment, normalment.

PERE PUGÈS I DORCA

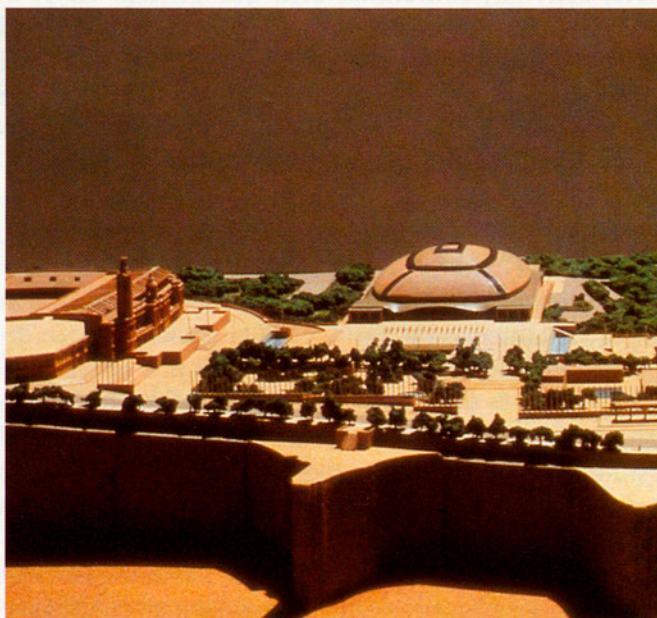
UN DICCIONARI PER A LA GEOGRAFIA URBANA DE LA BARCELONA DEL FUTUR

Aquest és, ho vol ser, un diccionari breu i suscint, sense cap mena de pretensions ni exhaustivitat. Això sí, vol ser un diccionari mínim de la geografia que els barcelonins hauran de trepitjar quan voldran parlar dels Jocs Olímpics que tindran lloc, ara sí, a Barcelona dintre de sis anys. Però no sols a l'hora de parlar dels Jocs Olímpics. També moltes d'aquestes noves veus i accepcions del diccionari que proposem ampliaran i, per tant, s'incorporaran com a realitats vives del patrimoni de la ciutat a la vida quotidiana un cop finalitzats els Jocs de l'any 1992.

Serà, doncs, l'herència que els Jocs ens hauran deixat com a elements definitius i definidors del paisatge urbà que enriquiran i vigoritzaran el bagatge cultural, social, esportiu i econòmic de Barcelona. Una herència que ens la farà tornar a descobrir en alguns aspectes o millorar-la, com en el cas de la muntanya, de Montjuïc, de la qual els nostres avantpassats ja van saber intuir el potencial que tindria en el futur de Barcelona.

anell de Montjuïc

Constitueix l'escenari central del projecte olímpic de Barcelona. A la muntanya se celebraran les competicions d'atletisme, gimnàstica, bàsquet, voleibol, esgrima (Palau de la Metal·lúrgia), halterofília (Palau del Centenari), lluita, natació, salts, waterpolo, tennis de taula (Palau de Victòria Eugènia), boxa (a les Arenes), tir olímpic i centre de mitjans de comunicació (Palau de Congressos). L'ordenació general del sector és a càrrec de l'equip d'arquitectes del despatx de Correa i Milà. A l'anell, s'hi construiran les instal·lacions clau de la candidatura: l'Estadi i el Palau d'Esports, que amb l'habilitació de diversos palaus de la Fira de Mostres i la modernització de les piscines Picornell i el pavelló municipal permetran donar cabuda a tots els esports esmentats. Aprofitant l'avinentsa dels Jocs, es portarà a terme la urbanització definitiva de la muntanya (parc del Migdia, accessos a la ciutat), amb una inversió a realitzar des de 1986 a 1991 de 5.133 milions de pessetes. Pel que fa a l'execució dels projectes d'aquesta àrea, els estrictament olímpics, es crea



PERSPECTIVA DEL PALAU I L'ESTADI (MONTJUÏC)

una empresa municipal, AOMSA (Anell Olímpic de Montjuïc, societat anònima), per gestionar-ne la realització. El cost d'aquest apartat és de 13.500 milions de pessetes, i fins ara ja se n'han invertit una mica més de 400.

aprofitament

La paraula clau del projecte. Els promotors han posat l'èmfasi dels seus discursos a subratllar que totes les instal·lacions que es construeixin per als hipotètics Jocs Olímpics de l'any 1992 han de tenir possibilitats de reutilització posterior, des de l'endemà mateix de clausurar la celebració esportiva. Segons aquesta idea, no s'hauria de construir res d'especial per als Jocs. Això també val per a les grans obres d'infraestructura ciutadana: Segon Cinturó, acabament del Cinturó del Litoral, hipotètica ampliació de l'aeroport del Prat, urbanització de Montjuïc, etc.

àrees olímpiques

Així es denominen les zones en què els autors del projecte agrupen les instal·lacions. Els escenaris principals són quatre: Montjuïc, Diagonal, Vall d'Hebron i Parc del Mar (Vila Olímpica), tots dins un radi de 20 quilòmetres, fet que dona satisfacció a una de les exigències per optar a organitzar uns Jocs, la concentració. A més d'aquestes quatre àrees (vegeu el contingut de cadascuna) en són previstes d'altres de menor entitat, com ara el Parc Fluvial del Llobregat (canal artificial per a rem i piragüisme), la de Badalona (bàsquet i tir olímpic), Terrassa (hoquei), Sabadell (futbol), Granollers (handbol), Banyoles (alternativa al Llobregat), Palma de Mallorca (si s'hi confirma la vela), la Seu d'Urgell (piragüisme a la Valira).

camp de la joventut

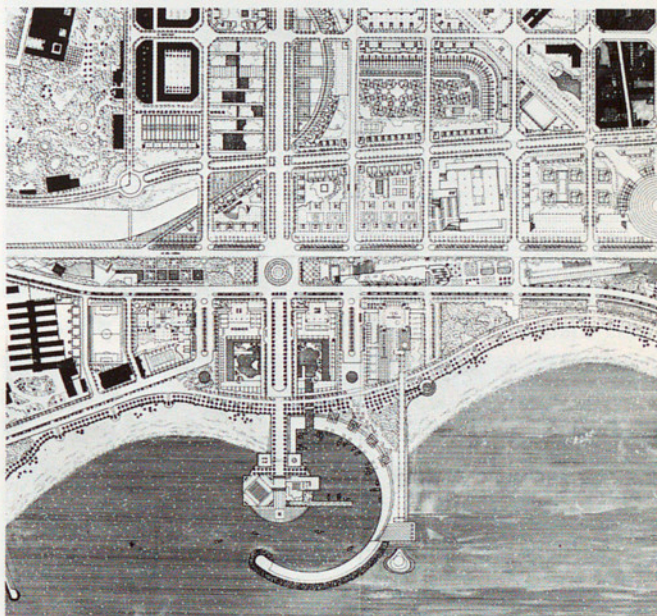
S'instal·larà a les Llars Mundet, espai que, pels serveis que ofereix durant tot l'any, és fàcilment condicionable per a aquest objectiu. És previst que tingui una cabuda d'uns mil joves d'arreu del món, que, aprofitant la celebració dels Jocs, podran conèixer la ciutat i el país, la seva llengua i cultura.

camp nou

L'estadi del Barcelona Futbol Club, que serà utilitzat en competicions de futbol, segons el projecte de la candidatura, constitueix una de les visites obligades de tots els membres de la família olímpica que visiten la ciutat per conèixer-ne sobre el terreny la infraestructura esportiva. La modernitat i gran capacitat del Camp Nou impressionen els il·lustres visitants. Les instal·lacions del Barça (Camp Nou, Ministadi, Pavelló de Gel i Palau d'Esports) són el reclam de renom



EL PALAU NACIONAL EMMARCAT PER LES TORRES FLORENTINES



L'EIX CENTRAL DE LA VILA OLÍMPICA



LA INFRASTRUCTURA INFORMATIVA, UN ASPECTE A CONSIDERAR

internacional més important de què disposa Barcelona en aquests moments.

centre de l'INEF

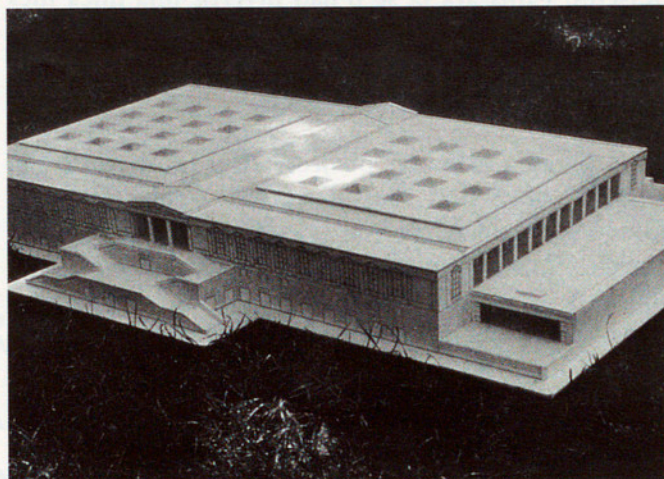
La construcció de l'estatge de l'Institut Nacional d'Educació Física està prevista a l'àrea de Montjuïc. Tancarà l'anell olímpic per la banda sud. El projecte va ser encarregat el gener de 1984 a l'arquitecte Ricard Bofill i és previst que les obres comencin a final d'aquest any. Durant deu dies dels Jocs de Barcelona, se celebraran en aquest marc les competicions de lluita. Després dels Jocs, aquest centre es convertirà en la Universitat de l'Esport. El seu pressupost inicial és de 1.500 milions de pessetes i correspon de finançar-lo al govern de la Generalitat. És la darrera obra de l'anell que es començarà a construir.

centre de premsa

Com que aquests darrers anys els Jocs s'han convertit en l'espectacle més important del món i amb cada convocatòria augmenta l'interès que hi dediquen els mitjans de comunicació, l'atenció dels organitzadors per la infraestructura informativa sembla ben lògica. El projecte preveu que el centre de mitjans de comunicació central serà instal·lat al Palau de Congressos del recinte de la Fira de Mostres. Situat a escassa distància de l'anell olímpic, al qual els periodistes podran arribar a peu, es convertirà en el centre neuràlgic de la informació. Estarà dotat dels mitjans més moderns de recollida i transmissió de dades. El dossier de la candidatura de Barcelona recull una completa documentació sobre les facilitats que hi trobaran els professionals de la informació. Fins i tot detalla els llocs on se situaran les càmeres de televisió a les diverses instal·lacions esportives. S'esperen uns quatre mil periodistes en les diferents modalitats.

ciutat olímpica

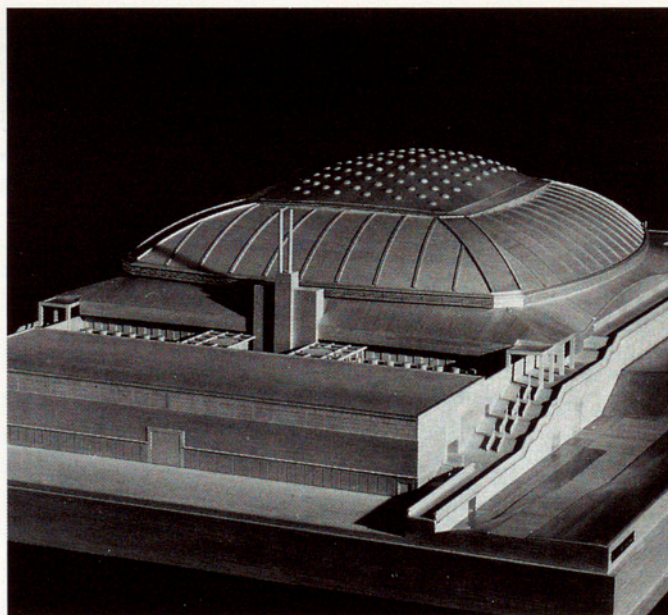
La construcció de la Vila Olímpica al barri del Poblenou, a l'espai que deixaran lliure les vies del tren de la línia de costa, constitueix l'operació més ambiciosa promoguda per l'Ajuntament aprofitant l'avinentesa olímpica. Es tracta de recuperar uns 275.000 metres quadrats, avui desaprofitats i que constitueixen una barrera urbanística perquè la ciutat tingui una sortida al mar. El projecte de construcció i urbanització és obra dels arquitectes Bohigas, Martorell i Mackay. S'hi aixecaran 2.500 habitatges (el 15% seran apartaments), on s'allotjaran els 10.000 atletes i els 5.000 acompanyants que s'esperen als Jocs de Barcelona. En aquest parc també hi haurà una pista d'atletisme, un pavelló, una policlínica, un auditori, cinema, teatre i heliport. La inversió, que es calcula que serà d'uns 50.000 milions de pessetes, comptant-hi les



EL NEOCLASSICISME ORNARÀ LA SEU DE L'INEF



LA PARTICIPACIÓ POPULAR O EL RESSÒ QUE COMPORTA ORGANITZAR UNS JOCS



EL NOU PALAU D'ESPORTS, UNA DE LES OBRES MÉS IMPORTANTS

obres de protecció de costes i aixecament de vies de tren, serà a càrrec, en gran part, del sector privat. Els habitatges de la Vila Olímpica sortiran al mercat immobiliari una vegada acabats els Jocs.

COI

El Comitè Olímpic Internacional és l'organisme de què depèn la designació de la seu dels Jocs. Els membres del Comitè Olímpic Internacional, que presideix des de l'any 1980 Joan Antoni Samaranch, ex-president de la Diputació de Barcelona i ex-ambaixador d'Espanya a la Unió Soviètica, són elegits pel mateix comitè. El seu vot no està condicionat per cap lligam amb les autoritats esportives o governamentals dels seus països respectius. Són, com diu Samaranch, ambaixadors del COI als seus estats, no a l'inrevés. Això fa que sigui molt agosarat d'avançar cap pronòstic. Espanya hi té dos membres, i per tant dos vots: Samaranch i Carles Ferrer Salat. El president del comitè, però, ha dit ja que el dia 17 d'octubre no votarà, per deixar ben clara la seva posició neutral.

consell rector de la candidatura

Entitat que fins al dia 17 d'octubre, data en què es decidirà a Lausana quina ciutat ha d'acollir els Jocs Olímpics de 1992, dirigeix la promoció, la preparació tècnica i els primers treballs i inversions de la candidatura de Barcelona. Aplega totes les institucions que col·laboren en el projecte: Ajuntament de Barcelona, Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona, Govern central, Corporació Metropolitana de Barcelona i Associació Barcelona-92 (formada per les empreses que financen a fons perdut una bona part de les despeses de promoció). L'endemà de la designació, el consell desapareixerà, almenys en la seva funció actual, per deixar pas al Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics. La seva sigla (COJOB) serà familiar a tots els ciutadans, si s'acompleix la primera premissa: que a Lausana guanyi la candidatura olímpica de Barcelona.

diagonal

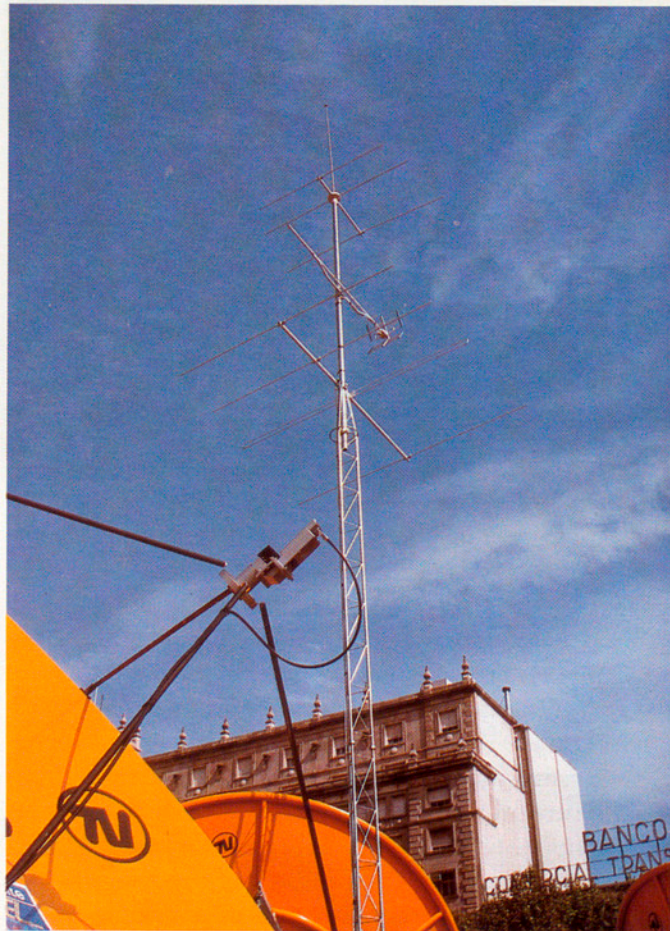
Aquesta àrea olímpica, situada a la part alta de l'avinguda del mateix nom, limitant amb el municipi de l'Hospitalet, és la que demana una menor inversió. La majoria d'instal·lacions ja són fetes i estan en funcionament des de fa molts anys. Aquí tindran lloc les competicions de futbol (estadi del Barcelona CF), judo, tennis (Reial Club de Polo), hipisme (Reial Club de Polo) i voleibol (pavelló de l'Hospitalet).

drets de televisió

És una expressió que no trigarà a ser-nos familiar. Vol dir el que pagaran les grans cadenes mundials de



EL BARÓ DE COUBERTIN O ELS ORIGENS DE L'ACTUAL COI



ELS DRETS DE TRANSMISSIÓ, UNA FONT D'INGRESSOS

televisió, (llegiu-hi les nord-americanes) per transmetre en exclusiva les imatges de les competicions a milers de milions de telespectadors de tot el món. I se'ns farà familiar perquè els organitzadors en parlaran una vegada i una altra. Del que aconseguiran ingressar per aquest concepte, en depèn l'èxit financer dels jocs. Els càlculs actuals dels autors del dossier «Barcelona-92» fixen en 46.000 milions de pessetes aquests ingressos per televisió, sobre un pressupost de despeses globals de més de 163.000 milions de pessetes. Tot això en pessetes de 1986.

estadi

A tots els Jocs, la peça clau és l'Estadi olímpic. Els rectors de la candidatura barcelonina van optar per refer, pràcticament de cap i de nou, el vell Estadi de Montjuïc. En realitat només se'n conserva, i encara com a element simbòlic, la façana. Aquest recinte va ser construït amb vista als Jocs de 1936, als quals la ciutat va aspirar, sense èxit. La reconstrucció es va encarregar, després d'un concurs internacional com en el cas de totes les instal·lacions de l'anell de Montjuïc, a l'arquitecte italià Vittorio Gregotti i als catalans Correa, Milà, Buxadé i Margarit. Tindrà una cubada de 70.000 espectadors, ampliable a 80.000. El pressupost del projecte és de 4.996 milions de pessetes, que, segons la distribució d'inversions, correspon de finançar al Govern central, mitjançant la secretaria d'Estat d'Esports. Els treballs van començar fa mesos i actualment es treballa en l'enfonsament del solar, perquè l'estadi nou s'aixecarà a partir d'una fondària de 12 metres. La pedra que es treu es dona als constructors de la Sagrada Família.

família olímpica

Amb aquesta expressió es vol englobar els esportistes, els membres del COI, les federacions internacionals de tots els esports admesos a les competicions olímpiques, els comitès olímpics nacionals, els periodistes i els organitzadors dels Jocs. Als barcelonins aviat els seran habituals els membres d'aquesta família internacional que té un català per cap, Joan Antoni Samaranch.

instal·lacions de Banyoles

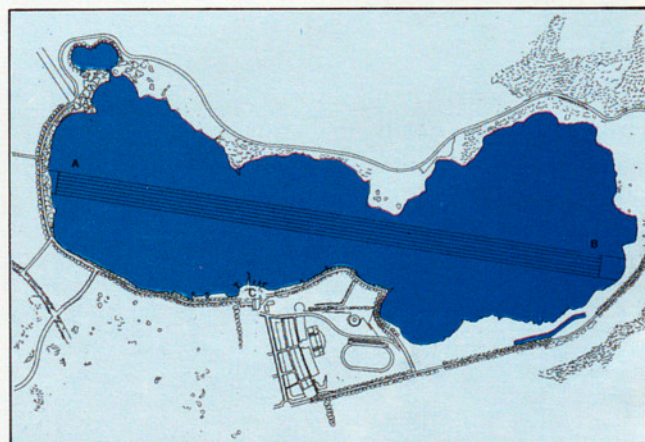
La ciutat de Banyoles (Gironès) pot ser una de les subseus de la candidatura. La decisió final dependrà dels tècnics, que s'hauran de pronunciar sobre l'alternativa (estany de Banyoles o canal artificial al Llobregat) que consideren millor per celebrar-hi les competicions de rem i piragüisme. El dossier de la candidatura recull totes dues possibilitats i, com el cas de la vela, forma part de l'estratègia dels promotors per evitar polèmiques prematures. Si es triava Banyoles, s'hi construiria una vila olímpica per als participants



PERSPECTIVA DE LA FAÇANA DEL C/ TARRAGONA I LA PLAÇA D'ESPANYA REFORMADES



PLANOL DE L'ÀREA DE LA DIAGONAL



EL LLAC DE BANYOLES, ALTERNATIVA A L'ÀREA DEL LLOBREGAT

en aquesta especialitat, l'estany s'hauria de condicionar per a la competició i caldria millorar-hi els accessos.

mascota

Fins ara, la candidatura ha estat promoguda amb un logotip, ben simple, amb els cinc anells olímpics i la inscripció Barcelona-92. En són autors Amèrica Sánchez i Carles Rolando. Donat el cas de la designació, la ciutat tindrà dret a utilitzar els anells oficials del moviment olímpic, propietat exclusiva del COI. En aquell moment, el protagonisme gràfic correspondrà a la mascota. L'àguila Sam ho va ser en els Jocs de Los Angeles. De moment, encara no se sap quina serà la imatge de Barcelona-92. L'únic pas fet fins ara, almenys oficialment, va ser la convocatòria d'un concurs per a mainada, obert a tot l'Estat. Hi van participar 28.215 nois i noies i en va ser declarat guanyador un drac de Sant Jordi amb barretina i les quatre barres. És una idea que, en tot cas, han de confirmar els especialistes en disseny. La mascota no és tan sols el senyal d'identitat de la ciutat organitzadora, sinó una font de recursos econòmics, pels drets de reproducció.

oficina olímpica

És l'organisme responsable dels treballs de preparació de la candidatura, sota la direcció del Consell Rector de la Candidatura. L'Oficina té l'estatge a l'antic edifici de l'INI, al recinte del firal (que en la reorganització del sector anirà a terra per donar perspectiva al reconstruït pavelló Mies van der Rohe, herència de l'Exposició Internacional de 1929). Aquesta Oficina ha preparat els diferents avantprojectes, el dossier de la candidatura presentat l'1 de març passat a Lausana i, en col·laboració amb l'Associació d'Empresaris Barcelona 92, que són els qui en realitat l'han portada a la pràctica, ha projectat la campanya de promoció arreu del món de les aspiracions olímpiques de Barcelona.

olimpíada cultural

Paral·lelament a l'organització dels Jocs, la ciutat que els acull s'obliga a fomentar diversos actes culturals: és el que s'anomena Olimpíada Cultural, en el cas del projecte barceloní, se'n diu Gran Festival de les Arts. Aquest festival serà en realitat la culminació de diverses activitats que començaran l'any 1988. Així, el 1989 serà l'any de la Cultura i l'Esport, amb una magna exposició dedicada a l'arquitectura esportiva; el 1990, l'any de l'Art, i el 1991, l'any del Futur. L'any dels Jocs, que es clausurarà l'exposició sobre el primer centenari de l'olimpisme modern, coincidirà amb la biennal de les Arts i els Esports i es concediran els Premis Barcelona, que pretenen convertir-se, se-



OLÍMPIA, LA CIUTAT GREGA ON S'ENCÉN LA TORXA



AIRE NOU PER ALS MUSEUS DE BARCELONA

gons els promotors, en una mena de «nobels» per a activitats no incloses en aquests tradicionals guardons. Tot plegat ben amant amb actuacions, que, amb tants d'anys d'antelació, són difícils d'avançar.

palau d'esports

Probablement, serà la instal·lació esportiva més avançada dels Jocs. El Palau d'Esports de Barcelona, a l'estil de famós pavelló de Bercy de París, constituirà una autèntica obra d'enginyeria. L'autor del projecte és el japonès Arata Isozaki i el cost de les obres és de 5.816 milions de pessetes, que, segons un conveni ja firmat, finançarà la Diputació de Barcelona. Estarà situat a la dreta de l'Estadi. Amb una capacitat de 17.000 espectadors, constarà d'una gran pista central (preparada per a un elevat nombre de disciplines i adaptable per a grans espectacles artístics i culturals) i de dues altres pistes complementàries i d'utilització separada. És previst que s'hi celebrin les proves de bàsquet, gimnàstica i voleibol. Els treballs ja han començat amb les obres d'ancoratge.

piscines Picornell

Les piscines Bernat Picornell, situades molt a prop de l'Estadi i del futur Palau d'Esports, van ser construïdes l'any 1969, amb vista als Campionats d'Europa de Natació que se celebraren a Barcelona el 1972. Les instal·lacions municipals s'han d'adequar a les exigències d'uns jocs olímpics per celebrar-hi les proves de natació, salts i natació sincronitzada. Això vol dir que, entre altres obres de modernització, les piscines s'hauran de cobrir; així mateix, se n'haurà d'ampliar la capacitat d'espectadors fins a 10.000 persones. Les piscines Picornell formaven part de les obres previstes per la candidatura de Barcelona als Jocs de 1972. Finalment, la ciutat no s'hi va presentar (hauria estat la tercera vegada que ho feia) en benefici de Madrid, que, de fet, tampoc no aconseguí la designació.

port esportiu

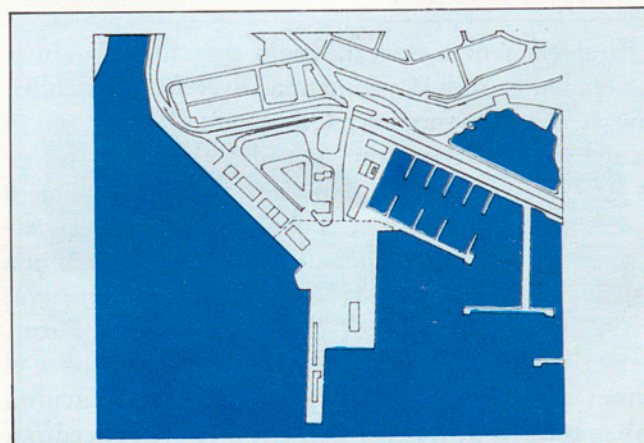
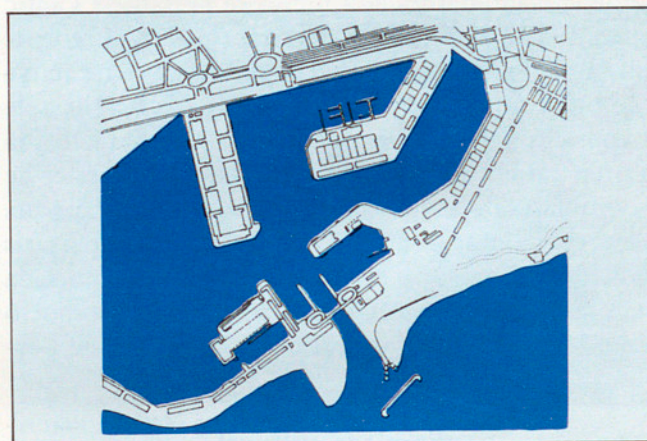
És la gran incògnita del projecte olímpic barceloní. Palma de Mallorca i Barcelona se'n disputen teòricament l'emplaçament, que ha d'acollir les proves de vela. L'elecció no serà definitiva fins que se sabrà la decisió del Comitè Olímpic Internacional. L'objectiu evident és d'evitar polèmiques innecessàries, i per això la documentació presentada per la candidatura no es decanta per cap de les dues opcions, per bé que deixa constància del fet que al llarg del litoral català no hi hauria cap problema a trobar un lloc acceptable.

torxa olímpica

Des d'Olímpia, la ciutat grega origen de la tradició olímpica, la torxa arriba a la ciutat que organitza els



ACTE DE COL·LOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DEL NOU PALAU D'ESPORTS



ELS PORTS DE BARCELONA I PALMA DE MALLORCA

Jocs. En el cas de Barcelona, el foc de l'olimpisme donarà la volta al món passant per totes les ciutats que han estat seu d'uns Jocs. A Catalunya, hi entrarà per Empúries, on començarà el recorregut a peu. El dia 25 de juliol, data prevista per inaugurar els Jocs de Barcelona, la torxa entrarà a l'Estadi Olímpic de Montjuïc.

seguretat

És l'obsessió del COI. Les candidatures han posat un èmfasi especial en aquest apartat, el contingut del qual és secret per naturalesa. De totes maneres, el sol fet que la Vila Olímpica hagi de ser un recinte tancat, amb estrictes condicions per accedir-hi, ja dona una idea de les precaucions que es prendran. El sagnant atemptat succeït a Munic l'any 1972 ha deixat el pes de la por en tota la família olímpica. A la campanya de promoció entre les diverses ciutats aspirants als Jocs, el grau d'inseguretat de cadascuna ha estat un dels elements de crítica. L'únic problema de Barcelona ha estat que a l'estranger ens vinculen amb facilitat, amb un excés de simplisme, amb el terrorisme d'ETA.

vall d'Hebron

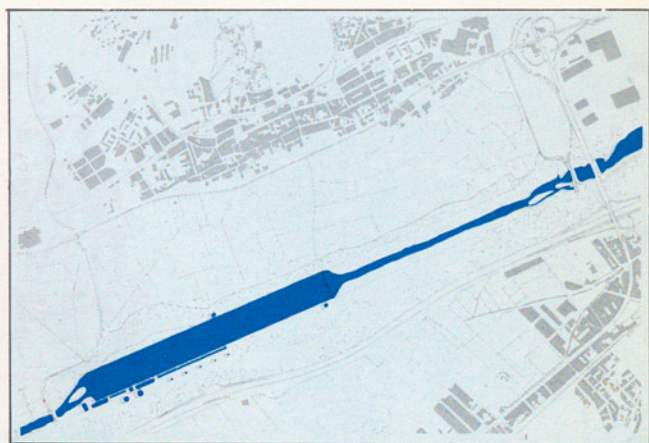
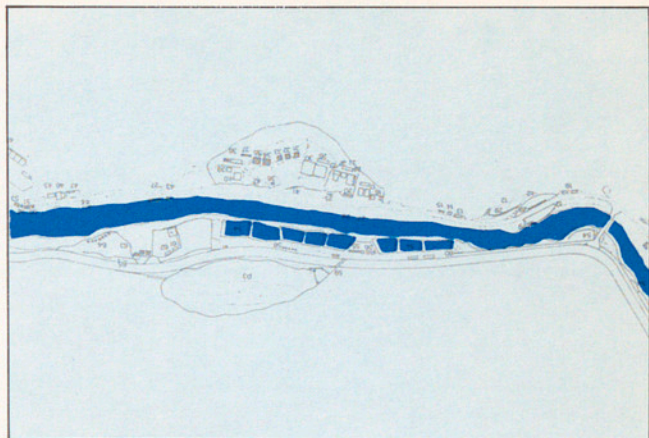
En aquesta àrea, situada al voltant del velòdrom, al costat mateix del Segon Cinturó, s'hi celebraran les competicions de ciclisme, handbol i tir amb arc. També s'hi instal·laran el Campament de Joves i la Residència d'Àrbitres.

voluntaris olímpics

La figura del voluntari olímpic va agafar força als Jocs de Los Angeles. Quasi 30.000 persones hi van col·laborar amb els organitzadors en diverses feines. A Seül no tindran tant de protagonisme, però tot fa pensar que a Barcelona seran un element decisiu. De moment, en aquesta etapa de promoció, el voluntariat ha estat un element diferenciador respecte a la resta de ciutats candidates. La candidatura catalana ha rebut 60.000 sol·licituds de persones d'arreu de l'Estat, especialment estudiants, per convertir-se en voluntaris. Els viatges de l'autobús olímpic per tot el país han ajudat en gran manera a l'èxit de l'operació.

velòdrom

Va ser la primera gran instal·lació esportiva construïda amb vista als Jocs. Situat a la vall d'Hebron, molt a prop de les Llars Mundet, va ser inaugurat el 1984, amb motiu dels Campionats del Món de Ciclisme. El projecte és dels arquitectes Esteve Bonell i Francesc Rius, mentre que la pista va ser dissenyada per l'alemany Scurman. Té una cabuda de 3.500 espectadors i un cost de 500 milions de pessetes. Cal cobrir-lo. La seva comunicació amb la resta d'àrees previstes a la candidatura es garantirà gràcies al Segon Cinturó.



PARC FLUVIAL DEL LLOBREGAT (REM) I EL CANAL DE CORTINGLES (ESLÀLOM)



EL VELÒDROM DE LA VALL D'HEBRON DEFINEIX UNA DE LES ÀREES OLÍMPIQUES

ABCD
EFGHIJKL
MNOPQRS
TUVWXYZ &
1234567890
\$.,:;-!i¿?()'"

AQUEST NÚMERO D'ARREL ES VA ACABAR D'IMPRIMIR A SABADELL, EL MES D'OCTUBRE DE 1986. PER A LA COMPOSICIÓ TIPOGRÀFICA DE LES CAPITALS S'HI HA EMPRAT L'ALFABET DIAGONAL, DISSENYAT PER ANTONIO MORILLAS L'ANY 1970.

LES FOTOGRAFIES QUE APAREIXEN A L'ARTICLE «LA TRADICIÓ ESPORTIVA DEL CAP I CASAL DE CATALUNYA» SÓN REPRODUCCIONS DE CARTELLS PROVINENTS DE LA BIBLIOTECA GENERAL DE L'ESPORT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. TAMBÉ HO ÉS LA QUE ENCAPÇALA L'ARTICLE «L'OLIMPIADA POPULAR DEL 1936 CONTRA ELS JOCS DEL NAZISME», I AIXÍ MATEIX LA QUE APAREIX PUBLICADA A LA PÀGINA 81. LES FOTOGRAFIES QUE APAREIXEN A LES PÀGINES 22, 23 I 24 PERTANYEN A L'ARXIU DE LA REVISTA *L'AVENÇ*.

LES IL·LUSTRACIONS DE LES PÀGINES 77, 78, 79 I 80 SÓN EXTRETES DEL LLIBRE D'EDMON VALLÈS *HISTÒRIA GRÀFICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA*, PUBLICAT PER EDICIONS 62. LES DE LES PÀGINES 90, 91 I 92 SÓN DEL LLIBRE «PASSIÓ I MITE DE L'ESPORT», DE JOAQUIM MOLAS, EDITAT PER LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA. LA IMATGE DE LA PÀGINA 108, DE JORDI ISERN, ÉS UNA IL·LUSTRACIÓ DEL VOLUM *HISTÒRIA DE LA MÚSICA CATALANA*.

LES FOTOGRAFIES QUE REFLECTEIXEN EL REMODELATGE DEL CARRER TARRAGONA I LA PLAÇA D'ESPANYA HAN ESTAT CEDIDES PER L'ESTUDI DELS ARQUITECTES ENRIC SÒRIA I JORDI GARCÉS, AUTORS DEL PROJECTE.

